

791.5
ดว 284๙

หนังสือคณะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ กรณีศึกษา เรื่องศิลปะสายเลือด จากบันทึกการแสดง
สดสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ปริญญานิพนธ์

ของ

พรสิทธิ์ กิ่งทอง

116 ก.ค. 2550

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามานุษยวิทยา

พฤษภาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒ 31 20๘๖

หนังสือคณะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ กรณีศึกษา เรื่องศึกษายืดหยุ่น จากบันทึกการแสดง
สดสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

บทคัดย่อ

ของ

พรสิทธิ์ กิ่งทอง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
พฤษภาคม 2550

พรสิทธิ์ กิ่งทอง.(2550). *หนังสือจุลเจียม กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ กรณีศึกษา เรื่อง ตีกลายเลือด จากบันทึกการแสดงสด สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ปรินท์งานพิมพ์ คป.ม. (มานุษยวิทยาควิทยา).*
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุณานนท์,
รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพล งามสุทธิ.

การศึกษาวิจัยเรื่องหนังสือจุลเจียม กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ กรณีศึกษา เรื่อง ตีกลายเลือด จากบันทึกการแสดงสด สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาด้านมานุษยวิทยาควิทยา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมาของดนตรี โดยใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลักและใช้ข้อมูลทางด้านเอกสารประกอบการศึกษา ผลของการวิจัยพบว่า

การแสดงหนังตะลุงมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีองค์ประกอบหลัก 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มองค์ประกอบในการแสดงได้แก่นายหนัง ลูกคู่หนัง โรงแสดง ดนตรีและอุปกรณ์อื่นๆ องค์ประกอบเหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างสูงสุดเพราะหากขาดองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งไปนายหนังก็ไม่สามารถแสดงได้ กลุ่มที่สองคือขนบนิยมในการแสดงซึ่งเป็นลำดับขั้นที่สำคัญ และเป็นแนวอันพึงปฏิบัติทุกครั้งเมื่อมีการแสดงของทุกๆคน ถือเป็นการทำพิธีเอาฤกษ์ขอที่ตั้งโรง บัดเป่าเสียดจัญไร เชิญครูหนังมาปกป้องคุ้มครองภยันตรายต่างๆเชิญเทพเจ้าแห่งการบันเทิงเพื่อ อำนวยความเป็นมงคลแก่คณะหนัง กลุ่มที่สามคือความเชื่อในการแสดงหนังตะลุงซึ่งทุกคณะมีความเชื่อเกี่ยวกับด้านไสยศาสตร์และนับถือให้ความเคารพครูหนังอย่างเคร่งครัด เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่นายหนัง

ดนตรีมีบทบาท มีความสำคัญต่อพิธีกรรม บรรเลงประกอบการเชิดรูปหนังทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้เชิดและเกิดอรรถรสต่อผู้ชมได้เป็นอย่างมาก บทเพลงที่ใช้เป็นเพลงไทยเดิม เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงไทยสากลโดยใช้วิธีการสืบทอดแบบปากต่อปาก

การศึกษาองค์ประกอบทางดนตรีที่ใช้แสดงหนังตะลุงพบว่า ลักษณะการบรรเลงเครื่องดนตรีหนังตะลุงเป็นการบรรเลงแนวเดียวกัน โดยมีทำนองเป็นเสียงซ้ำๆ และมีการแปรทำนองอย่างอิสระ

SHADOW PLAYS OF MR.JULIAM KINGTHONG. THAI NATIONAL ARTIST IN
PERFORMING ARTS 1992. (CHADOW PUPPETRY CASA STUDY : "STORY OF THE
CONFLICTIONS"DEPARTMENT. THAITELEVISION BROADCASTING. CHANNALS 10
HADYAI. SONGKHA PROVINCE

AN ABSTRACT

BY

PORNSIT KINGTHONG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine and Applide Art Degree in Ethnomusicology
at srinakarinwirot University
May 2007

Pornsit Kingthong. (2007). *Shadow play of Mr. Juliam Kingthong. Thai national artist in performing art 1992. (Shadow puppetry case study : "story of the confictions" department. Thai television broadcastin chanel 10)*. Master thesis, M.A. (Ethnomusicology). Bangkok : Graduate School. Srinakharinwirot University. Adviser Committee : Assoc. Prof. Kanchana Intrarasunanon, Assoc.Prof. Dr. Chalernpol Ngamsutti .

Research on shadow puppetry of Juliam Kingthong, Thai national artist, case study on The story of confliction from stage performane recorded on T.V.chanel 10 Hadyai, Songkhla. It is Ethnomusicology which aims on studying the history of music by mainaly using field data and searching from texts. The result of the research shows that:

Shadow puppetry's history has been lasted very long. There are 3 majors parts in each Talung band. The first part composes of the staff of performance; Nai Nung, Lookku Nung(corus)), stage, and music instuments. Each one is very important, without one of them Talung cannot be displayed. The second part is folklore in performance which is the unique way for performing that every Talung band has to follow up. It means that the staff of Talung ask for the best time, best wishes for their performaning and ask for blessing them luck from entertaining gods.The third part is the belief of black magic in Talung performaning and paying respect to Kru Nung strictly for best blessing of Nai Nung.

Music is an important part of ceremony and plays during the Talung performing which build emotion both to the puppet displayer and audiences. Thai classical music, Thai folk song, and Thai pop music are used and tranfered to next generation.

The study of music components which are used in Talung is found that they are the same playing with repeating same sound and changing rhythm freely.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

หนังสือคณะกรรมการ กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ กรณีศึกษา เรื่องศึกษายล็ดจากการบันทึกการแสดงสด
สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ของ
พรสิทธิ์ กิ่งทอง

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

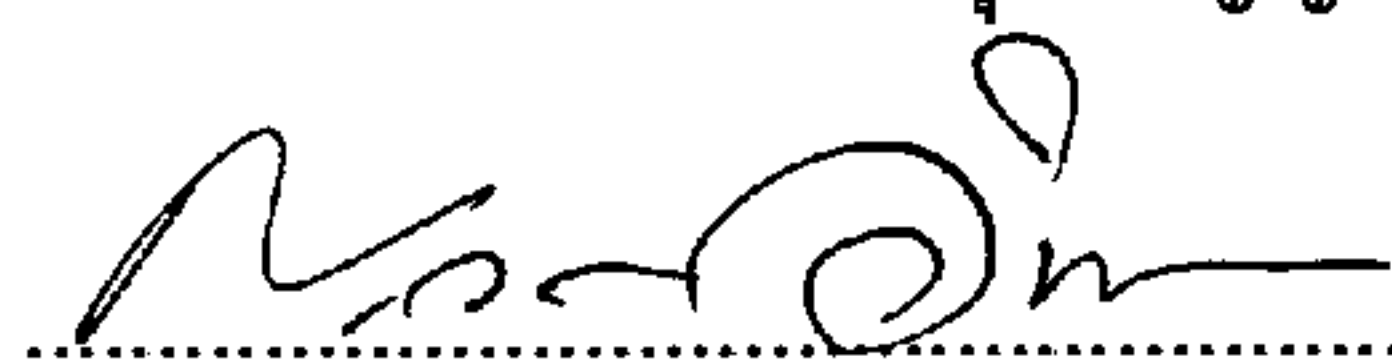

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

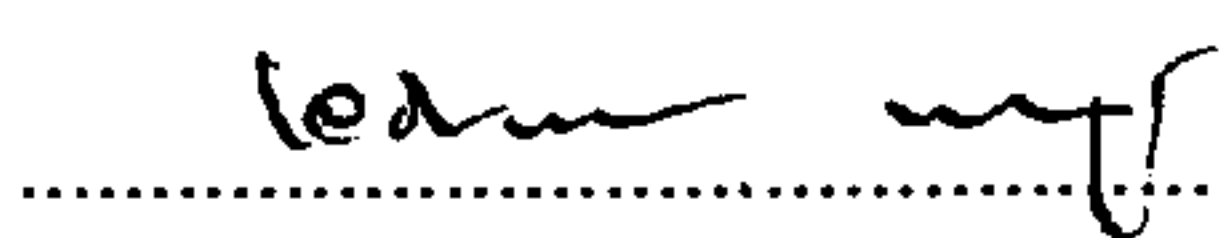
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่.....18.....เดือน พฤษภาคม 2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

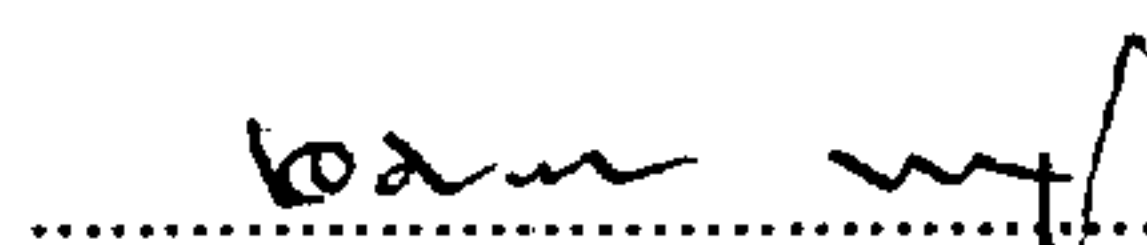

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

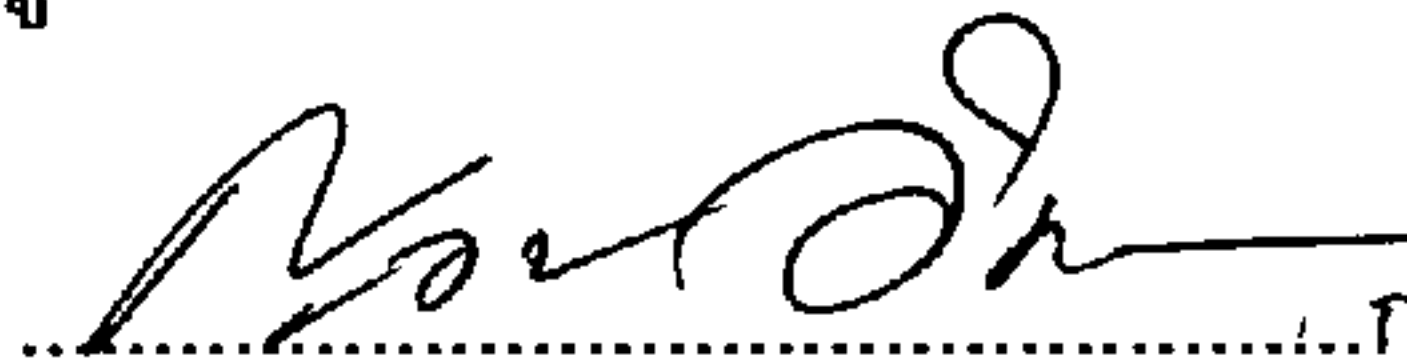

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพล งามสุทธิ)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

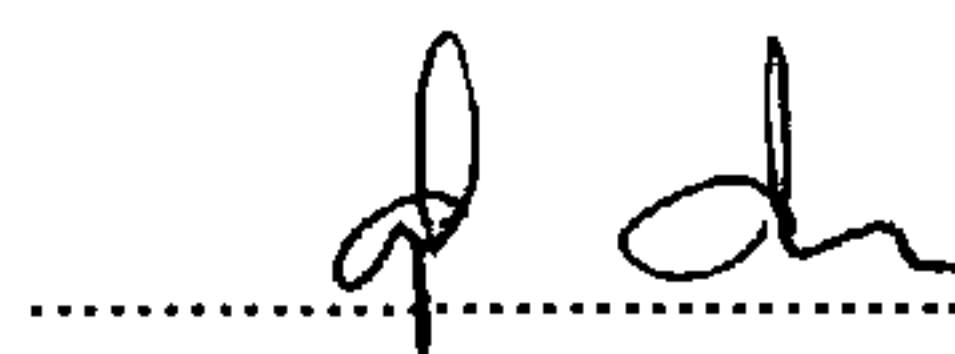
.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพล งามสุทธิ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ วิสุทธิแพทย์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ศรีสมบัติ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องจากผู้วิจัยได้รับคำแนะนำและได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณ ดังจะกล่าวถึงตามลำดับ และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ กาญจนา อินทรสุนานนท์ ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพล งามสุทธิ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ วิสุทธิแพทย์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุจี ศรีสมบัติ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ซึ่งทุกท่านได้ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องจนปริญญานิพนธ์มีความสมบูรณ์ถูกต้อง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทประสบการณ์ความรู้ให้แก่ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์สุชาติ ทรัพย์สิน ครูหนังตะลุงแห่งจังหวัดนครศรีธรรมราช และสมาชิกลูกคู่ผู้ร่วมแสดงในคณะหนังตะลุงจุลเยี่ยม กิ่งทอง ที่ได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ และแนะนำให้รู้จักบุคคลข้อมูล

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณมารดา ขอบคุณครอบครัว ที่คอยเป็นกำลังใจ ให้แก่ผู้วิจัยจนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้

พรสิทธิ์ กิ่งทอง

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	6
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
	ข้อตกลงเบื้องต้น	8
2	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	9
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
3	วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย	16
	ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลและบันทึกข้อมูล	17
	การศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม	18
	การจำแนกและจัดกระทำข้อมูล	18
	การวิเคราะห์ข้อมูล	18
	ขั้นสรุปและอภิปรายผล	19
4	การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	20
	1. ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบทางการแสดงคณะหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง.....	20
	1.1 ประวัติและผลงานของหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง.....	21
	1.2 องค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง	32
	1.3 พิธีกรรมและขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุง	55
	1.4 ความเชื่อในการแสดงหนังตะลุง	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
2. การศึกษาวัฒนธรรมทางดนตรีของคณะหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง	83
2.1 เนื้อหาการแสดงเรื่องศึกสายเลือด	83
2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบและการประยุกต์เครื่องดนตรี	84
2.3 บทเพลงและทำนองที่ใช้ในระเบียบวิธีการแสดง	89
2.4 บทกลอนที่ใช้ดำเนินเรื่องในการแสดง	91
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	92
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	92
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	92
สรุปผลการศึกษา	93
อภิปรายผล	97
ข้อเสนอแนะ.....	98
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก สภาพทั่วไปของอำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	103
ภาคผนวก ข บทหนังตะลุงเรื่องศึกสายเลือด	109
ภาคผนวก ค บทกลอนประวัติหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง แต่งโดยหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง	159
ภาคผนวก ง หนังสือรับรองเกียรติยศและผลงาน	182
ภาคผนวก จ โฉดสากลบทเพลงที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง.....	188
ประวัติย่อผู้วิจัย	220

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	หนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง.....	21
2	หนังจูเลี่ยมกับนางเลี่ยม กิ่งทอง ภรรยา	22
3	หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง กับวงดนตรีลูกทุ่งกิ่งทอง.....	26
4	แสดงวางไนต์ของวงลูกทุ่งกิ่งทองในอดีต.....	26
5	โล่รางวัลเพลงลูกทุ่งดีเด่นในงานเทศกาลวรรณลูกทุ่งไทย	27
6	สาธิตา กิ่งทองทายาทของหนังจูเลี่ยม กิ่งทองผู้ขับร้องเพลง “แสนหวังเหว็ด”	28
7	หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง กับโล่รางวัลเกียรติยศต่างๆ	30
8	ภาพอดีตหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง กับรางวัลพระพิฆเนศวรทองคำ	30
9	การแสดงครั้งสุดท้ายของหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง ในงานเฉลิมฉลองปีกาญจนา ภิเษก ณ บริเวณสี่แยกคอกวัว ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร	31
10	หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง สาธิตการแสดงหนังตะลุง ถวายแด่องค์สมเด็จพระรัตน ราชสุดา เมื่อครั้งที่เข้ารับพระราชทานรางวัลพระสิทธิธาดาทองคำ ณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.....	32
11	นายหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง กับรูปตัวหนังที่ใช้แสดง.....	34
12	ลักษณะรูปถ่าย.....	36
13	รูปพระอิศวร	36
14	รูปกาศ	37
15	รูปกษัตริย์	38
16	รูปราชินี	38
17	รูปตัวพระ	39
18	รูปตัวนาง	40
19	รูปยักษ์.....	40
20	รูปนายแก้ว.....	42
21	รูปนายวรรณ.....	42
22	รูปนายดุเหว่า	43
23	รูปลูกคู่หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง และคนนั่งคือนายดุเหว่า	44
24	รูปนายเพ็ญ.....	44
25	โรงหนังตะลุงที่สร้างขึ้นชั่วคราวในบริเวณบ้านหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง.....	45
26	ลักษณะโรงหนังตะลุงสำเร็จรูป	48

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
27 ลักษณะของจอหนังตะลุง	50
28 รูปลักษณะของแผงหนังเก็บรูปหนังตะลุง.....	53
29 หนังจูเลี่ยม กำลังทำพิธีกรรมและบูชาครูก่อนการแสดง.....	56
30 หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง ขณะเชิดรูปฤาษี	59
31 รูปนายแก้ว ตัวหนังที่ได้นำหนังฝาเท้าของหนังร้านสอดไว้ในส่วนปากด้านล่าง ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑน์หนังตะลุงของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน จังหวัด นครศรีธรรมราช.....	67
32 นายเลิศศิลป์ กิ่งทอง ทายาทผู้สืบทอดการแสดงหนังตะลุง	77
33 นายเลิศศิลป์ กิ่งทอง ขณะแสดงหนังตะลุง.....	78
34 พิธีไหว้ครูของคณะหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง	79
35 ของสำคัญพิธีไหว้ครู	80
36 ผู้วิจัยร่วมพิธีไหว้ครูคณะหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง	82
37 ทับ	85
38 โหม่ง.....	86
39 กลองตุ๊ก.....	86
40 ฉิ่ง	87
41 ปี่.....	87
42 แผนที่อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	103

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ชาติไทย เป็นชาติที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงเอกลักษณ์ คักดิ์ศรีวิถีแห่งภูมิปัญญา ดั้งเดิม (Traditional knowledge) (ประเวศ วะสี. 2538:3) ซึ่งบ่งบอกถึงความมั่งคั่งทางปัญญา ที่มากด้วยคุณค่าทางปรัชญาและความคิด (Philosophy and Ideology) ที่เป็นกระบวนการทางสังคม (Life Style) ตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและอนาคต การวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็น องค์กรรวม (Holistic) และเป็น พลวัต (Dynamic) ที่พัฒนาตลอดเวลา (กระทรวงวัฒนธรรม. 2545:35) อีกทั้ง ยังหมายถึง สุนทรียศาสตร์ ตามธรรมชาติที่แตกต่างและหลากหลาย ที่ปลูกติดอยู่กับแผ่นดินและท้องถิ่น เป็น กระแสธารแห่งปัญญาและ คือ ปัญญาทางวัฒนธรรมและผดุงศีลธรรมของสังคม (ประเวศ วะสี. 2536:3) ซึ่งได้มาจากประสบการณ์จริง วัตรปฏิบัติ กลั่นกรอง ลองใช้ และถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติสืบ ต่อกันมา ตั้งพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ล้วนใส่พระทัย ในการทำนุบำรุงศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีและศิลปกรรมแขนงต่างๆ ของชาติมาทุกยุคสมัยอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ พระองค์ทรงเป็น เลิศในศิลปะทั้งมวล ทรงได้รับการยกย่องสูงสุดพระเกียรติคุณ เป็นที่ประจักษ์ชัดแก่พสกนิกรและ ศิลปะทั้งมวลในพระปรีชาสามารถอย่างเปรียบเทียบมิได้ ทรงเป็นเอกทัศคะ ในศิลปะหลายสาขา เป็นต้น ว่า ดุริยางคศิลป์ ทศนศิลป์ และนาฏมิตศิลป์ตั้งพระบรมราโชวาทที่ได้พระราชทานไว้ว่า “งานด้าน ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นงานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและทางจิตใจซึ่งเป็นทั้งเหตุและองค์ ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นทั้งหมดและเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรง ความเป็นไทยไว้ได้สืบไป” (กระทรวงวัฒนธรรม. 2545:11)

และพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเจ้าฟ้ามหาจักรีสิ รินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ที่ปรากฏในเอกสาร แนะนำความเป็นมาของโครงการก่อสร้างหออัครศิลปินเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ หัวฯ เพื่อเป็นที่แสดงผลงานอันทรงคุณค่าด้านศิลปะและวัฒนธรรมของพระองค์ว่า “ผลงานของ ศิลปินแห่งชาติ เป็นมรดกศิลปะอันล้ำค่าของชาติ เป็นเครื่องหมายแสดงอารยธรรมอันสูงส่งของ ชาติไทย ผลงานของท่านเหล่านี้นับวันจะสูญหายไปด้วยสาเหตุต่างๆ จึงจำเป็นต้องอย่างเร่งด่วนที่ต้อง ศึกษาผลงานของท่านเหล่านี้ แล้วจัดทำเนียบขึ้นบัญชีอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการศึกษา และรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติส่วนรวมต่อไป”

องค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (2534:26 อ้างใน วินิจคำแหง 2542:3) ได้ทรงสรุปความดีของเพลงลูกทุ่งไว้หลายประการ ดังนี้

- 1.เป็นหลักฐานของข้อมูลทางประวัติศาสตร์สังคมของประเทศ
- 2.เป็นที่รวมของภูมิปัญญาและทรัพย์สินทางปัญญาของชาวบ้าน
- 3.เป็นเพลงที่เรียบง่าย คือ เข้าใจง่าย ร้องง่าย จำง่าย
- 4.สามารถเข้าถึงสังคมทุกชั้น กระจายได้กว้างไกลถึงชนบททุกแห่ง
- 5.มีความเป็นคนไทยทั้งเรื่องของภาษา ทำนอง และการขับร้อง..."

ดังที่เพ็ญศรี พุ่มชูศรี (มปป:34) ได้กล่าวสนับสนุนความคิดที่ว่าเพลงนั้นๆ บอกได้ถึงวัฒนธรรม ความเป็นแบบแผนซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี (พิมพ์ครั้งที่ 2 2542 : 2-3) มีสี่ส่วนของเสียงและคีตลักษณ์ ดนตรีไม่ว่าจะเป็นของชาติใด ภาษาใด ล้วนมีพื้นฐานมาจากแต่ส่วนแต่ละวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงแต่การที่จะแตกต่างกันอย่างไรนั้น กรอบวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจะเป็นปัจจัยที่กำหนดให้ตรงตามรสนิยมของแต่ละวัฒนธรรมจนเป็นผลให้สามารถแยกแยะดนตรีของชาติหนึ่งแตกต่างจากดนตรีของอีกชาติหนึ่ง และประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีดนตรีเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นและมีลักษณะเด่นเฉพาะตัว เช่น เพลงพื้นบ้านที่ถือว่าเป็นรากฐานของบทเพลงต่างๆ ของไทย

สุมาลี นิมนานภาพ (2530:37) ได้อธิบายถึงความหมายเพลงพื้นบ้านไว้ว่า เป็นเพลงของคนที่อยู่ในสังคมชนบทที่มีอาชีพกสิกรรมเป็นหลักมีทั้งที่เป็นเพลงร้องคนเดียว ร้องโต้ตอบ ร้องหมู่ มีเครื่องดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นเองบรรเลงประกอบหรือไม่มีก็ตาม เป็นเพลงที่เล่นสืบทอดกันมา ปากต่อปากโดยไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเล่นกันเพื่อความบันเทิงผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากงานในไร่ เพื่อเป็นการแสดงความรักของชายหญิง เพื่อพิธีกรรมต่างๆ เพื่อแก้เคล็ด เพลงเหล่านี้จะร้องกันเป็นภาษาถิ่นของแต่ละท้องถิ่น มีท่วงทำนอง ตลอดจนบทร้อง ทำนอง เครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นต่างๆ

ในยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคไร้พรมแดนนี้ ความมั่นคงทางวัฒนธรรมของประเทศ เป็นพื้นที่สำคัญสำหรับรองรับความเปลี่ยนแปลงที่ไหลบ่าเข้ามา ในขณะที่มวลมนุษยชาติต่างเห็นพ้องต้องกันว่าต้องใช้วัฒนธรรม เป็นพื้นฐานสำคัญในกระบวนการพัฒนา โดยองค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ พ.ศ.2531-2540 เป็น "ทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม" (World Decade for Cultural Development) และรัฐบาลไทยได้เคยประกาศให้ปี พ.ศ. 2537 เป็น "ปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย" และปี พ.ศ. 2538-2540 เป็น "ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา" เพื่อยกระดับความสำคัญของงานวัฒนธรรม เช่นเดียวกับนานาชาติอารยะประเทศ รวมทั้ง สามารถรักษา พัฒนา ยกย่อง เชิดชู สร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยให้เป็นสมบัติของมนุษยชาติ อันจะนำมาซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของคนไทยในสังคมโลก (กระทรวงวัฒนธรรม 2545:11-13) ในหนังสือ Encyclopedid of Social

Science หน้า 621 ได้อธิบายคำว่า “วัฒนธรรม” (Culture) เป็นคำที่ใช้ในวิชามานุษยวิทยาสมัยใหม่ (Modern Anthropology) และในทางสังคมศาสตร์ (Social Sciences) หมายถึง มรดกทางสังคม (Social Heritage) ที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตมนุษย์ โดยแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง อันเป็นลักษณะเฉพาะในการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกัน และได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เจริญเติบโตตามยุคสมัย เช่น ในหนังสือสังคมและวัฒนธรรมไทย ของ (สุพิศรา สุภาพ.2536:99)

ดังนี้ กาญจนา อินทรสุณานนท์ (2540:18) ได้ให้ความเห็นไว้ในหนังสือเอกสารประกอบการสอนถึงสังคมไทย ว่า สังคมไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง เช่น วัฒนธรรมไทยไม่เหมือนกับวัฒนธรรมสังคมอื่น แม้วัฒนธรรมของเราจะได้รับอิทธิพลมาจากต่างชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมาผสมผสานบ้างก็ตาม เป็นการผสมผสานที่เราได้เลือกสรรวัฒนธรรมเหล่านั้นให้เข้ากับความคิดและค่านิยมแบบไทยๆ จนกระทั่งกลมกลืนเข้ากันอย่างแนบสนิท โดยยังคงแนวเดิมไว้กลายเป็นวัฒนธรรมของไทยที่มีลักษณะเฉพาะของเราแตกต่างไปจากชาติอื่นๆ เช่น การรำของไทยไม่เหมือนของมาเลเซีย อาหารการกินของไทยมีรสเข้มข้นต่างจากชาติอื่นๆ เป็นต้น

(สุกรี เจริญสุข. 2538:3) ได้อธิบายความหมายของดนตรีว่า “ดนตรีเป็นการนำเอาเสียงมาเรียบเรียงต่อกันอย่างมีศิลปะ แต่กระนั้นก็ตาม ความมีระเบียบ ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า ทฤษฎีเป็นศาสตร์บวกกับความสามารถความไพเราะ ที่เป็นศิลปะของการเรียบเรียงเสียง” ความเป็นดนตรีต้องอาศัยจิตใจเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ ถึงจะงดงามสักปานใดก็ตาม หากจิตใจไม่รับรู้ หูไม่ฟัง ก็ไม่สามารถรับเอาความเพลิดเพลินของดนตรีได้ เพลงเหนือกว่าวรรณกรรมทั่วไป ตรงที่มีเสียงดนตรีเป็นส่วนประกอบสำคัญทำให้เกิดความไพเราะซาบซึ้งให้อารมณ์สะท้อนใจ (สุขุมลย์ จันทวี. 2536:1)

คีตกวีเป็นผู้มีความสำคัญในการสร้างสรรค์ประพันธ์ดนตรี ผลงานของคีตกวีทุกท่านถ่ายทอดมาต้องใช้ความอดุสาหะวิริยะเป็นอย่างยิ่ง เพราะการประพันธ์ของคีตกวีที่ทุกท่านในแต่ละบทเพลงนั้นประกอบด้วยความซับซ้อน ความสวยงามของทำนองเพลงความกลมกลืนของเสียงประสานและจินตนาการต่างๆ ที่คีตกวีได้บรรยายไว้ในการประพันธ์ดนตรี ผลงานการประพันธ์ของคีตกวีต่างก็มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง (เฉลิมพล งามสุทธิ. 2526:1-6)

และหนึ่งในศิลปินแห่งชาติ นาย จูเลียม กิ่งทอง ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้เป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง(หนังตะลุง) ในปีพุทธศักราช 2535 (สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2536 :ม.ป.ป.) ดังปรากฏ ในคำประกาศเกียรติคุณ ของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่า “...นาย จูเลียม กิ่งทอง เป็นนายหนังตะลุงที่มีแบบฉบับเฉพาะตัวที่โดดเด่นเป็นพิเศษ นอกจากจะแสดงหนังตะลุงในแบบฉบับดั้งเดิมแล้ว ยังได้คิดค้นพัฒนารูปแบบการแสดง

ให้ประชาชนยอมรับด้วยปฏิภาณ อันเจียมค้ม เป็นนายหนังตะลุงคณะแรกๆที่นำเอาไวโอลินเข้ามาประกอบการแสดง พร้อมทั้ง สอดแทรกความรู้เรื่อง พุทธศาสนา สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เข้าไปในเนื้อหา เพื่อประชาชนจะได้รับทั้งสาระและบันเทิงในเวลาเดียวกัน เป็นผู้ประยุกต์การแสดง พื้นบ้านของภาคต่างๆ มาไว้ในการแสดงหนังตะลุงของตนจนมีชื่อเสียง เป็นผู้ที่ใช้วิชาชีพของตน ช่วยพัฒนาชาวบ้าน คิดค้นบทกลอน บทพากย์ บทเจรจาที่ตรึงใจผู้ชม จนได้รับการยกย่องว่าเป็น นายหนังตะลุงที่มีความสามารถสูงเด่น” และในคำประกาศเกียรติคุณบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นวัฒนธรรม ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน รางวัลพระสิริธิดาทองคำ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปี 2536 “นาย จูเลี่ยม เป็นนายหนังตะลุงที่มีความสามารถรอบด้าน ทั้งเขียนเรื่องแสดงเอง เขียนกลอนเอง ว่ากลอนสดๆ ได้ และยังมีความสามารถในการสอดแทรกสิ่งต่างๆ เข้าไปในเรื่อง จนทำให้มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น สามารถร้องเพลงพื้นบ้านภาคอื่นๆ ได้ อาทิ หมอลำ เพลงฉ่อย ลำตัด เพลงขอทาน รวมทั้ง เพลงลูกทุ่ง แล้วนำมาสอดแทรกไว้ในเรื่องอย่างเหมาะสม สามารถสร้างตัวละครประจำคณะขึ้นมาจนเป็นที่รู้จักกันทั่ว และมีหลายคณะ ที่เลียนแบบนำไปใช้ และเมื่อสอดแทรก เหตุการณ์ทางสังคมเข้าไปในเรื่องที่แสดง”

และ “...นอกจากความสามารถในด้านหนังตะลุงแล้ว นายจูเลี่ยมยังมีความสามารถแต่ง เพลงลูกทุ่ง และได้แต่งเพลงให้บุตรสาว ชื่อ สาลิกา กิ่งทอง ร้องจนมีชื่อเสียงโด่งดัง เช่น เพลงแสนหวังเหว็ด แด่วจำ นิราศรักพุ่มเรียง หนุ่มล่องซุง ทำหรือมันเล่า หมอนข้างต่างทรวง เรือด่วนโดยสาร แม่มะขามไพลน ขาอ่อนยั่วเมือง เทวทัต เป็นต้น เพลงแสนหวังเหว็ดนี้เองที่ทำให้นายจูเลี่ยม ได้รับ รางวัลในงานกึ่งทศวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ครั้งที่ 2”

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ นับได้ว่าเป็น จุดเด่น เอกลักษณ์เฉพาะตัว ในการผสมผสานปรัชญาและแนวคิด การสร้างความเป็นท้องถิ่นของตนเอง (Localization) (ศรีศักร วัลลิโภดม. 2546:225) โดยการยอมรับเอาสิ่งที่มาจากภายนอกเข้ามาและการอนุรักษ์ของที่มีอยู่แล้วภายในปรับปรุงให้ดีขึ้น ทั้งนำงานวรรณกรรมพื้นบ้านเก่าด้วยอรรถรสของคนโบราณ มาจัดวางให้สังคมปัจจุบันรับได้อย่างคงคุณค่าและความงดงามในด้านศิลปะแฝง ในการแสดงหนังตะลุง

และ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ ได้บันทึกบทสรุปคุณค่าไว้ในบทนำ ของหนังสือ มรดกไทย (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2521:3) ว่า

“หนังตะลุงนี้มีคุณค่า หนังตะลุงเป็นมหรสพที่มีลีลา ลักษณะ การเล่นและดนตรี ที่มีท่วงทำนองที่แปลกไปจากมหรสพอื่นๆ ของไทยหนังตะลุงถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของเมืองใต้ หนังตะลุงเป็นมหรสพที่ผสมผสานกับของศิลปะพื้นบ้านหลายแขนง ตั้งแต่การสร้างรูปแบบตัวหนัง บทพากย์ บทเจรจา ดนตรีและศิลปะในการเชิด สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมขึ้นมาจากขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และสะท้อนออกมาในรูปของมหรสพที่ให้ความบันเทิง...เป็นสิ่งที่มีความสำคัญแก่การสงวนรักษาแบบที่ดีของหนังตะลุงไว้เป็นมรดกไทย...” และ “...ศิลปะด้านดนตรี วรรณกรรม ศาสนา

ประวัติศาสตร์ จิตรกรรม ประติมากรรม คือ การสร้างฉาก การสร้างตัวหนังตัวหุ่น...” และการนำวรรณคดีพื้นบ้าน คำสอน ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ตลอดจนพิธีกรรมทางศาสนานายจูเลียมสามารถนำมาเล่นประกอบไปกับบทพากย์ที่ยังคงมีเสน่ห์ดึงดูดใจผู้ฟังได้ในทุกครั้ง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้นำเอาเครื่องดนตรีเก่าแก่กับใหม่มาบรรเลงบทเพลงพื้นบ้านและขับขาน “เพลงครู” ที่ประกอบด้วยเสียง ทับ โหม่ง กรับ ฉิ่งและกลองตุ๊กกระทบกันอย่างมีจังหวะจะโคน ผสานเสียงไวโอลิน กีตาร์ และ กลองแขก ได้อย่างกลมกลืน นับเป็นการบอกเล่า มุขปาฐะ ผ่านมรดกทางวัฒนธรรมทางดนตรีที่มีชีวิต (Living Life) ได้อย่างผู้มีจิตวิญญาณของไทยแท้

ในการแสดงหนังตะลุง นายจูเลียม ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติยศมีมากกว่า 100 ชิ้น มีทั้งถ้วยเกียรติยศ ชันน้ำพานรอง โล่มงกุฎทองคำฝังเพชร และ พระพิฆเนศ รางวัลดังกล่าวนับเป็นสิ่งยืนยันว่า นาย จูเลียม กิ่งทอง ประสบความสำเร็จสูงสุดในความเป็นศิลปินหนังตะลุง ซึ่งคณะหนังตะลุงน้อยนักที่ได้รับรางวัล โดยที่นายจูเลียมได้มอบถ้วยรางวัลเกือบทั้งหมดให้แก่โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งมาขอรางวัลเพื่อมอบให้แก่นักเรียนในงานแข่งขันกีฬา ซึ่งรางวัลเชิดชูเกียรติยศ ดังกล่าวประกอบด้วย

- 1.รางวัลเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) พุทธศักราช 2535
- 2.รางวัลเชิดชูเกียรติบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาศิลปะ(หนังตะลุง) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติปี พุทธศักราช 2532
- 3.รางวัลพระสิทธิธาดาทองคำ พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปีพุทธศักราช 2536 ให้เป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
- 4.รางวัลโล่เกียรติยศ จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติฐานะ ผู้ประพันธ์เพลงดีเด่น จาก “เพลงแสนหวังเหว็ด”ในงานกิ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ครั้งที่ 2 ปีพุทธศักราช 2534
- 5.รางวัลโล่ชนะเลิศ การประชันหนังตะลุงทั่วภาคใต้ 15 คณะ จากพลเอก ชาญ ลีลานนท์ ปีพุทธศักราช 2527
- 6.รางวัลมงกุฎทองคำฝังเพชรการประชันหนังตะลุงทั่วภาคใต้10คณะปีพุทธศักราช 2513
- 7.รางวัลพระพิฆเนศทองคำ การประชันหนังตะลุง 4 คณะของภาคใต้ ปีพุทธศักราช 2511
- 8.ผลงานเรื่องที่แสดงซึ่งแต่งขึ้นเองใช้แนวคิดข้อมูลการแต่งมาจากแนวคิดความศรัทธา และคำสอนทางพุทธปรัชญา นิยายธรรมะ ตลอดจนเรื่อง วรรณกรรมพื้นบ้านเชิงปรัชญาและความคิด (philosophy and Ideology) มากกว่า 100 เรื่องที่สร้างชื่อเสียงให้แพร่หลาย ซึ่งมีการบันทึกภาพและเสียงประกอบเป็นหลักฐาน
- 9.หนังสือเชิดชูเกียรติ ศิลปินแห่งชาติ หนังจูเลียม กิ่งทอง โดย ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี และ ชมรมมิตรสัมพันธ์ จัดพิมพ์ ปี 2537

จากความเป็นผู้มีอัจฉริยภาพทางการแสดงหนังตะลุงของจูเลี่ยม กิ่งทอง ดังที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยเห็นว่า การแสดงหนังตะลุงของท่านน่าจะมีค่าควรควรแก่การศึกษาเพื่อให้เข้าใจประกอบของการแสดงและวัฒนธรรมทางดนตรีรวมไปถึงวิถีชีวิต ค่านิยม ของคนทางภาคใต้ ทั้งยังประจักษ์ในความสามารถ ความเป็นอัจฉริยะของหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง ดังที่ได้รับเชิดชูเกียรติจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางสืบสานต่อไป

จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงหนังตะลุง จูเลี่ยม กิ่งทอง
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางดนตรีหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. การวิจัยนี้เพื่อได้ทราบและเข้าใจถึงองค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พิธีกรรม คำสอน ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีทางศาสนา โรงหนัง รูปตัวหนัง อุปกรณ์ประกอบโรงหนัง ของหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง
2. การวิจัยนี้เพื่อได้ทราบถึงรูปแบบ องค์ประกอบทางดนตรีที่ใช้แสดงหนังตะลุง
3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจและศึกษาต่อไป

ขอบเขตในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษครั้งนี้ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านข้อมูล

1.1 ศึกษารายละเอียดและข้อมูล จากบันทึกการแสดงหนังตะลุงคณะจูเลี่ยม กิ่งทอง เรื่อง คีกลายเลือด แสดงไว้เมื่อ วันที่ 28 ตุลาคม 2533 ณ สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.2 ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง

2. ด้านเนื้อหา

2.1 ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดง ดังนี้

2.1.1 ประวัติและผลงานหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง

2.1.2 หนังหนังตะลุง

2.1.3 พิธีกรรมขนบนิยม

2.1.4 รูปตัวหนังสือ

2.1.5 การสืบทอดต่อรุ่นหลัง

2.2 การศึกษาวัฒนธรรมทางดนตรีที่ใช้แสดง ดังนี้

2.2.1 เนื้อหาของเรื่อง คีตกสาขาลือลือ

2.2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบและประยุกต์ใช้เครื่องดนตรี

2.2.3 บทเพลงและทำนองเพลงที่ใช้ในระเบียบ วิธีการแสดง

2.2.4 บทกลอนที่ใช้ดำเนินเรื่องในการแสดง

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษามุ่งเน้นเฉพาะแบบแผนการแสดงของคณะหนังตะลุงจุลลิม กิ่งทองเท่านั้น
2. การศึกษาบทเพลง จะบันทึกเป็นโน้ตสากล

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

นายหนัง หมายถึงผู้แสดงหนังตะลุง เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเชิดตัวหนังได้เป็นอย่างดี และคนหมู่มากในคณะ ได้ยกย่องให้เกียรติว่าเป็น “นายของหนัง” และ เรียกกันง่าย ๆ ว่า “นายหนัง” มาจนถึงทุกวันนี้

ครูหนัง หมายถึงวิญญูณของนายหนังตะลุงรุ่นแรกเริ่ม เป็นที่สักการะอย่างสูงของนายหนังตะลุง

ลูกคู่หนัง หมายถึงผู้ประโคมดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุงรับผิดชอบถืออุปกรณ์ต่าง ๆ ประโคมดนตรีตามความถนัดของตนเอง

ชั้นหมาก หมายถึงเครื่องบอกให้นายหนังทราบว่ามารับหนัง หรือมาว่าจ้างไปทำการแสดงโดยนำหมากพลูใส่ขันยื่นให้นายหนัง บอกวันเวลาและสถานที่ถ้านายหนังรับไว้เรียกว่ารับชั้นหมาก หากมีผู้มารับไว้ก่อนแล้ว วันเวลาตรงกันนายหนังบอกว่าติดชั้นหมากรับชั้นหมากไว้แล้ว ถ้าเกิดเหตุสุดวิสัยรับชั้นหมากไม่ได้ เช่นล้มป่วยลงต้องให้คนนำชั้นหมากที่รับไว้ไปมอบให้แก่ผู้รับ เรียกว่าคืนชั้นหมาก

ราด หมายถึงเงินค่าว่าจ้างให้ไปแสดงหนังตะลุง

ยกเครื่อง หมายถึงการเตรียมลูกคู่เครื่องประโคมดนตรีให้พร้อมก่อนออกเดินทางมีการประโคมดนตรี 1 เพลง

ตั้งเครื่อง หมายถึงเมื่อไปถึงสถานที่แสดง มีผู้มารับชั้นหมากแล้ว คณะหนังขึ้นโรงประโคมดนตรี 1 เพลง นอกจากตรวจสอบความพร้อมแล้ว เสียงกลองและโหม่งดังไปไกลเป็นการโฆษณาให้ผู้คนมาชม

แก้แผลงหรือแตกแผลง	หมายถึงการทำหน้าที่ของคนถือแผลงวางรูปเป็นระเบียบ ภาณี พระอิศวร ปักหัวหยวก รูปตลกสำคัญปักปลายหยวกไม่ให้เกิดเงาขึ้นบนจอรูปพระอินทร์เหน็บหลังคา รูปพระรูปนางปักกับหยวกทางด้านขวา รูปสัตว์ปักกับหยวกทางด้านซ้าย
หนวดราม	หมายถึงเชือกที่เย็บติดไว้กับผ้าจอหนัง ใช้สำหรับผูกจอหนังให้ตั้ง
เบิกโรง	หมายถึงการประกอบพิธีกรรมบูชาครู
ลงโรง	หมายถึงการโหมโรงก่อนการแสดง หลังเบิกโรงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
ออกรูปหรือชักรูป	หมายถึงการเชิดรูปหนังทับกับจอ ตามอริยาบถของรูปหรือตัวละครแต่ละตัวมีเชิดรูปเดิน เหาะ รม แปลงกายร้ายมนต์ โศกเศร้า คร่ำครวญ
ไม้ดับ	หมายถึงไม้หนังรูปหนังให้ทรงตัวอยู่ได้ โคนไม้ดับใหญ่กว่าส่วนปลายมีความยาวห่างจากตีนรูปประมาณ 7 นิ้ว มีปลายแหลมสำหรับปักรูปบนหยวกกล้วย ไม้ดับทำด้วยไม้ไผ่
ไม่มีมือรูป	หมายถึงไม้ทำด้วยไม้ไผ่เกลากลมขนาดโตกว่าหัวไม้ขีดไฟยาวประมาณ 12-14 นิ้ว ปลายข้างหนึ่งขุดให้กว้าง เพื่อผูกเชือกหนังร้อยกับมือรูป บังคับให้มือเคลื่อนไหวได้
รูปกาก	หมายถึงรูปตลกต่างๆ พุดจาหรือแสดงท่าทางขบขันเอาเนื้อหาสาระ ไม่ได้คนพุดจาเหลวไหล สำนวนชาวบ้านเรียกว่า “ออกกาก”
กินรูป	หมายถึงนายหนังพากย์และเชิดรูปนั้น เข้ากับนิสัยของตัวละครได้ดีทั้งสำเนียงและท่าทาง ทำให้การเชิดมีชีวิตชีวาเหมือนคนจริง ๆ
ตัดเหมรย	หมายถึงการแก่นตัดเหมรยเป็นข้อดกลงที่ให้ไว้กับสิ่งที่เร้นลับเมื่อบรรลุป่าประสงค์นำหนังตะลุงมาแสดงตัดเหมรย ห่อเหมรยที่บรรจุหมากพลุมอบให้แก่นายหนังนายหนังถือเทียนตัดเหมรยด้วยมีดครู
ขึ้นเครื่อง	หมายถึงลูกคู่บรรเลงดนตรีรับเมื่อนายหนังขึ้นบท
ลงเครื่อง	หมายถึงหยุดเครื่องประโคมดนตรี เมื่อนายหนังรับบทจบลงหรือในขณะ
เจรจา	
เจรจา	หมายถึงการใช้ภาษาพูดระหว่างตัวละคร เจ้าเมือง นางเมือง ตัวพระตัวนางเจรจาด้วยภาษากลาง รูปกากใช้ภาษาถิ่น
ขึ้นปี	หมายถึงการดำเนินทำนองของปี เป็นการบรรเลงเกริ่นนำก่อนที่จะเล่นเพลงต่างๆ มีความยาวตั้งแต่ 1-4 ประโยคมีความอิสระในการตกแต่งทำนอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

1)กรอบแนวคิดทฤษฎีภาษานานกำเนิด (Polygenesis) ที่มีแนวคิดว่ามีมนุษย์แต่ละส่วนของโลก สามารถสร้างสรรค์ดนตรีและเครื่องดนตรีของตนเองขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องรู้ หรือ เห็น ตัวอย่างมาจากไหนแต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน กับแนวคิดทฤษฎีท้องถิ่นได้ ดนตรีและการแสดงออกทางดนตรีของแต่ละวัฒนธรรมนั้นมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน ดนตรีแต่ละชนิดแต่ละชาติมีกระบวนการคิดค้นและมีความสำคัญ บทบาทและความหมายที่แตกต่างต่อชนชาตินั้น ๆ ลักษณะของดนตรีชาติเดียวกัน ที่แตกต่างกันสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี ความรู้สึกนึกคิด และวัตถุที่เป็นสื่อแสดงออกซึ่งดนตรีของชุมชนแต่ละท้องถิ่น (ปัญญา รุ่งเรือง. 2536 : 1 - 2) และกรอบวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจะเป็นปัจจัยที่กำหนดให้ตรงตามรสนิยมของแต่ละวัฒนธรรมจนเป็นผลให้สามารถแยกดนตรีของชนชาติหนึ่งให้แตกต่างจากอีกชนชาติหนึ่ง (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี 2542 :34-35)

ดังที่ พัทธ์ชัย คชวงษ์ ได้เขียนถึงเรื่อง “ชาไก ชาติพันธุ์ไทยที่รักวัฒนธรรมดนตรี” ในวารสารวัฒนธรรมไทย โดยนำเอาตัวอย่างพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีและเครื่องดนตรีของชาไก ซึ่งถึงแม้จะเป็นเพียงให้จังหวะดนตรีพื้นๆ iva ชาไก เป็นอีกหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางความเรียบง่ายธรรมชาติ ป่าเขาลำเนาไพร คงไว้ซึ่งวัฒนธรรมการดนตรีและประติสัฏฐกรรมทางดนตรีที่บ่งบอกถึงภูมิปัญญา และได้สืบทอดทางดนตรี (พัทธ์ชัย คชวงษ์. 2542: 34-35) และได้นำบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ทรงพระราชนิพนธ์ถึง ความรักในเสียงดนตรีและเพลงโดยเฉพาะการประติสัฏฐคิดค้นเครื่องดนตรีของชาไก ในคำนำบทพระราชนิพนธ์ ตอนถอดรูปพวกเงาะโดยสังเขป ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า

“การเล่นมีเครื่องดนตรี คือ กลอง เรียกว่า ปะตุง ปี่ เรียกว่า อีแนะ ตามภาษามลายู เป็นปี่ชวา ปี่ เรียกว่า บักชี จะเข้สองสายทำด้วยไม้ไผ่ผ่าซีก เหล็กสำหรับตีติดในปาก เรียกว่า จองนอง ก็คือ จ้องนองอย่างของเรา มีเครื่องเล่นทำด้วยกะลามะพร้าวมีคันชักด้วยเชือกเรียกว่า บองบง เวลาเต้นและรำใช้กรับ ก็คือ โกร่ง เช่น เราจุ้จกร้องขับและรำผิวปากนั้นปกติทั่วไปเป็นพื้น”

สุกรี เจริญสุข (2538:3) ได้อธิบายความหมายของดนตรีว่าดนตรี เป็นการนำเอาเสียงมาเรียบเรียงต่อกันอย่างมีศิลปะ แต่กระนั้นก็ตาม ความมีระเบียบซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า ทฤษฎี เป็นศาสตร์บวกกับความสามารถความไพเราะที่เป็นศิลปะของการเรียบเรียงเสียง และ รุจิรา เกตุสิริ

(2535:1) ที่อธิบายไว้เช่นกันว่า ดนตรีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่แสดงออกถึงสุนทรียภาพ เป็นความงามที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตา ห่วงทำนองจังหวะ และลีลาของเสียงดนตรีที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ก่อให้เกิดความรู้สึกหลากหลาย เสียงดนตรีเป็นเสียงที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ และเรื่องราวของดนตรีไม่ว่าจะเป็นของชนชาติใด ชนกลุ่มใดก็ตาม การสื่อความหมายย่อมเป็นที่เข้าใจได้ไม่ยาก นักหากเราสามารถเข้าใจถึงพื้นฐานของดนตรี ในแต่ละประเภทเสียก่อน พจน์ อนุวงศ์ (2531:9) ดังนั้น การศึกษาดนตรีและวัฒนธรรมเมืองใดก็ตาม ในแง่ของการศึกษาถือว่าเท่าเทียมกันและการศึกษาดนตรีตลอดจนบทเพลงใหม่ ๆ ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนอีกด้วย (ปัญญา รุ่งเรือง 2542:116)

2) กรอบแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural Change) ประกอบด้วยกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) หมายถึงกระบวนการใหม่ ๆ ที่เพิ่มเข้ามาจากเดิมที่มีอยู่แล้ว หรือ เพิ่ม ขึ้นมาใหม่ และมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

2.2 การค้นพบ (Discovery) หมายถึง กระบวนการที่บางสิ่งบางอย่างถูกค้นพบ หรือ พัฒนาใหม่ขึ้นจากเดิม และเป็นปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

2.3 การแพร่กระจาย (Diffusion) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ เฉพาะวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปยังอีกวัฒนธรรมหนึ่ง เป็นวิธีการหนึ่งที่สังคมต่าง ๆ ได้รับนวัตกรรมจากภายนอกสังคมเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมหรือ ทั้งสองวัฒนธรรมที่มาติดต่อกัน

2.4 การถ่ายโยงทางวัฒนธรรม (Acculturation) หมายถึง ปรากฏการณ์ที่สองวัฒนธรรมต่างมาติดต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อม จนทำให้แบบแผนทาง วัฒนธรรมนั้นเปลี่ยนแปลงไป

2.5 ความทันสมัย (Modernization) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมที่พัฒนา ทั้งทางวัตถุ เช่น ด้านเทคโนโลยี และ ด้านไม่ใช่วัตถุเช่น อุดมการณ์ โลกทัศน์ ซึ่งมักเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและมีขอบเขตกว้าง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หนังตะลุง เป็นหนึ่งในการแสดงศิลปะพื้นบ้านซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมภาคใต้ (คนางค์ บุญทิพย์.2545) หนังตะลุงเข้าสู่ประเทศไทยไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานแน่ชัด แต่จากการสันนิษฐานในเบื้องต้น โดย พ่วง บุษรารัตน์ (2540 :22) พบว่า หนังตะลุงได้รับอิทธิพลมาจากภาคใต้ โดยรับมาจากชวา หรือที่เรียกว่า วายัง

สุนันทา โสรรัตน์ (2516 : 195-201) กล่าวว่า หนังตะลุงในประเทศไทยไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่ปรากฏเป็นตำนานในหนังสือสมุทรโคตรคำฉันท์ สำหรับเล่นหนัง อาจจะหมายถึง หนังใหญ่หรือหนังตะลุงก็ได้ ลิลิตโองการแช่งน้ำในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นในรายนนั้นมีลักษณะคำประพันธ์คล้ายบทพากย์ฤาษีของหนังตะลุง จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า หนังตะลุงเป็นมโหรีสพอย่างหนึ่งซึ่งมีมาราวๆ สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นหรือก่อนนั้น และอีกประการหนึ่งการเล่นหนังตะลุง คงมีมาสมัยศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลเหนือศาสนาพุทธเพราะจะเห็นฤาษีหรือพระอิศวรนั้นเป็นแบบพราหมณ์ การ

มโหรีสพ ที่เรียกว่า “หนังตะลุง” ที่เล่ากันมาชาวพัทลุงเป็นผู้รับสืบทอดมาหนังตะลุงจึงเป็นที่แพร่หลายในจังหวัดพัทลุง

สุนทรี วีระไพศาล (2527 : 29-31) มีความคิดเห็นสอดคล้องที่เกี่ยวกับหนังตะลุงว่าการที่กำหนดว่าชาติใดเป็นแหล่งกำเนิดของหนังตะลุงนั้นยังมีข้อความสับสนอยู่มาก จนยากที่จะว่าชาติใดเป็นผู้คิดค้นการประดิษฐ์ตัวหนังเป็นชาติแรก เมื่อเทียบเมื่อสองพันปีมาแล้วก็น่าจะเชื่อว่าชาวจีนชื่นชมในศิลปวิทยาอย่างลึก เกิดแรงบันดาลใจคิดค้นประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ งานฝีมือ ประณีต มีคุณค่าถ่ายทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไว้ให้ชนรุ่นหลังได้รับรู้อยู่เสมอมา นอกจากนี้ปรากฏว่ามีการแสดงหนังตะลุงในประเทศชวามานานนับพันปีเช่นกัน หลักฐานบางประการของชาวอ้างว่า ชาวรับถ่ายทอดศิลปการประดิษฐ์ตัวหนังตะลุง ตลอดจนเค้าโครงเรื่องมาจากประเทศอินเดีย ส่วนประเทศไทยรับแบบอย่างการสร้างตัวละครและการแสดงหนังตะลุงไปจากชาวอีกต่อหนึ่ง

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2521 : 10-30) กล่าวว่า หนังตะลุง เป็นศิลปะการแสดงมาแต่โบราณ ประเทศแถบเอเชียอาคเนย์ น่าจะได้รับอิทธิพลการแสดงหนังตะลุงมาจากประเทศอินเดีย ประเทศมาเลเซียเรียกว่าการแสดงหนังตะลุงว่า วายังกุลิต ซึ่งวายังกุลิตนี้ยังแยกออกเป็น วายังสยามและวายังชวา มีแสดงมากแถบชายแดนไทย มาเลเซีย ปรากฏว่า วายังสยามได้รับความนิยมมากกว่าวายังชวา

ชวน เพชรแก้ว (2523 : 3-9) กล่าวว่าหนังตะลุงหรือการแสดงหนังเงาเป็นศิลปะการแสดงปักษ์ใต้ ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีปรากฏอยู่ในประเทศต่างๆเช่น อียิปต์ กรีก โรมัน จีนและอินเดีย สำหรับอินเดียเริ่มมีการแสดงหนังตะลุงหลังพุทธกาลเล็กน้อยในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็อาจจะได้รับอิทธิพลการแสดงหนังตะลุงมาจากอินเดียก็ได้ มีนิยายปรัมปราเกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงและหุ่นมาแล้ว ตัวหนังนั้นทำด้วยกระดาษแข็งๆบ้าง แผ่นดีบุกบ้าง ส่วนทางเอเชียนิยมทำด้วยหนังสัตว์ ทาง ชวา มีวายังกุลิต อินเดีย ไทยอาจจะได้รับต้นเค้ามาจากอินเดียก็ได้

สุชาติ ทรัพย์สิน (2549) กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า หนังตะลุงถ้าดูจากเรื่องที่แสดงตั้งแต่โบราณจะแสดงเรื่องราวเกียรติ แม้แต่ปัจจุบันถึงจะมีการแสดงในเรื่องนิยายที่ทันสมัยยุคสมัยแต่ในฉากละครยังมีการกล่าวถึง เทวดา ฤาษี พราหมณ์ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของอินเดียเพราะฉะนั้นหนังตะลุงจึงน่าจะถือกำเนิดมาจากประเทศอินเดีย

ดังสอดคล้องกับ อุดม หนูทอง (2524 : 1) ให้ความเห็นว่า เมื่อศึกษาประวัติและสภาพความเป็นจริง เกี่ยวกับบทหนังตะลุงก็พบว่า หนังตะลุงแบบ อินเดีย ชวา บาห์ลี มาเลเซียและภาคใต้ของไทยมีความสัมพันธ์กันหลายประการ เช่น ด้านธรรมเนียมการแสดง รูปหนัง ดนตรี ตลอดจนความเชื่อบางประการ แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา รวมทั้งการพัฒนาการแสดงของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะหนังตะลุงทางภาคใต้ และของชวามีร่องรอยปรากฏคล้ายกับวัฒนธรรมอินเดียผสมผสานอยู่อย่างเด่นชัด

วิบูลย์ ลีสุวรรณ(2525 : 180) แสดงความคิดเห็นว่า หนังตะลุงเป็นของชาวที่มีมาก่อน ค.ศ.11 แล้วแพร่กระจายมายังมาลายู เป็นการละเล่นโดยที่ชาวมาลายู หรือมาเลเซียในปัจจุบัน

เรียกว่า วายังกุเลต วายัง แปลว่า รูปหนังหรือหุ่น กุเลต แปลว่าเปลือกหรือหนังสัตว์ รูปที่ทำตัวหนังสัตว์ หรือตัวหนังที่เข้าสู่ประเทศไทย หรือชวาก็ตามจะเห็นว่ามีรูปร่างลักษณะที่แปลกแตกต่างจากมนุษย์ธรรมดา เป็นเพราะความเชื่อของชาวชวานั้นไม่นิยมสร้างรูปคนซึ่งเป็นที่เคารพนับถือ การทำตัวหนังจึงทำให้มีลักษณะต่างจากคนธรรมดา ซึ่งตัวหนังนี้ยังมีปรากฏในตัวหนังตะลุงของไทย

ประเวศน์ ธรรมธาดา (2525 : 1-10) กล่าวว่าหนังตะลุงของไทยกำเนิดในรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยได้รับอิทธิพลมาจากหนังชวา

ภิญโญ ศรีจำลอง (2525 :33) แสดงว่าหนังตะลุงในประเทศไทยน่าจะมีที่มาจาก 3 ทางด้วยกัน คือ 1) หนังตะลุง เป็นการละเล่นดั้งเดิมของชนเผ่าชาวภาคใต้ยุคโบราณ ซึ่งเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรศรีวิชัยและอาณาจักรตามพรลิงค์ ของชนเผ่าภาคใต้ยุคโบราณ 2)หนังตะลุงได้รับอิทธิพลมาจากชวา และมาลาโยซึ่งมีการละเล่นเรียกว่า วายังกุเลต คนได้เชื้อสายมาลาโย เรียกว่า “ว้ายงเซี่ยม” 3)หนังตะลุงได้รับอิทธิพลมาจากหนังใหญ่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ภริตพร สุขโกศล (2548: 57-58) ได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง พบว่าในประวัติศาสตร์การแสดงของหลายประเทศทั้งในแถบประเทศยุโรป ตะวันออกกลางและเอเชียอาคเนย์ ปรากฏหลักฐานในสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชทรงมีชัยชนะแก่ อียิปต์ ได้ใช้หนังตะลุงแสดงเฉลิมฉลองชัยชนะประกาศเกียรติคุณของพระองค์ ซึ่งสามารถคาดว่า หนังตะลุงมีแพร่หลายในประเทศอียิปต์ก่อนพุทธกาล ขณะที่ในประเทศอินเดีย ผู้ที่เป็นนักบวช หรือพราหมณ์ ได้จัดแสดงหนังบูชาเทพเจ้าและสฤติวีรบุรุษ โดยเล่น เรื่องมหากาพย์ รามายณะ ซึ่งเรียกหนังตะลุงว่า ฉายานาฏกะ ในประเทศจีน สมัยจักรพรรดิยวนตี้ (พ.ศ.495-511) พวกนักพรตลัทธิเต๋า ได้แสดงหนัง สฤติคุณธรรมความดีของสนมเอกผู้หนึ่งแห่งจักรพรรดิองค์นี้เมื่อพระนางวายชนม์ ต่อมาหนังตะลุงได้แพร่หลายเข้าสู่ในเอเชียอาคเนย์ เขมร พม่า ชวา มาเลเซีย และทางภาคใต้ของประเทศไทย ด้วยเหตุที่ลัทธิพราหมณ์มีอิทธิพลต่อคนไทยมาก ทำให้คนไทยมีความศรัทธาในการนับถือฤาษี พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม ดังกล่าวไว้ในเรื่องรามเกียรติ์ในช่วงต้นพบว่าการแสดงหนังนั้นไม่มีจอฉายภาพ ดังนั้นผู้ที่ทำการเชิดหนังจึงต้องแสดงท่าทางประกอบการเชิดไปด้วย เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในสมุทรโฆษคำฉันท์ปรากฏหลักฐานขึ้นสำคัญว่า หนังใหญ่ปรากฏขึ้นในสมัยพระเจ้าปราสาททอง โดยพระองค์รับสั่งให้เรียกตัวนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญทางโหราศาสตร์และกวีชาวเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เข้ากรุงศรีอยุธยา มาเป็นพระอาจารย์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นพระมหาราชครู หรือพระโหราธิบดี และทรงมีรับสั่งให้พระมหาราชครู หรือพระโหราธิบดี และทรงมีรับสั่งให้พระมหาราชครูฟื้นฟูการเล่นหนังอันเป็นของเก่าแก่ขึ้นใหม่ ดังเช่นบทกลอนข้างล่างนี้

“ไหว้เทพยดา	รักษ์ทั่วทิศาตร
ขอสวัสดิ์ขอพร	ลุแก่ใจดังใจหวัง
ทนายผู้คอยความ	เร่งตามได้ส่งเบื้องหลัง
จงเรื่องจ้ารสทั้ง	ทศภาคทุกพาย
จงแจ้งจำหลักภาพ	อันยังยวดด้วยลวดลาย

ให้เห็นแก่คนทั้งหลาย ทวยจะจงดูดี”

ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกับการเกิดหนังขึ้นนั้น พัทลุงตั้งเมืองที่เขาไชยบุรี ตำบลบ้านควนมะพร้าว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมืองในสมัยนั้น มีเส้นทางใหญ่ผ่านไปทางทิศเหนือ บ้านควนมะพร้าว จากลำปำไปจังหวัดตรังสำหรับเป็นเส้นทางช้างเดินเท้า เส้นทางนี้คือ ถนนพัทลุงตรัง ในปัจจุบัน พระยาบังสันผู้ครองเมืองเป็นแขก จึงมีแขกจากปัตตานีมาตั้งรกรากอยู่ในจังหวัดพัทลุงทั่วไป

ในการทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่โดยการเก็บข้อมูลศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานการแสดงหนังตะลุง ปรากฏในรูปแบบของการแสดงมีการพัฒนาการแสดง โดยการนำเพลงลูกทุ่งมาขับร้องประยุกต์สอดแทรกไปพร้อมกับการแสดงแบบโบราณดั้งเดิม และเป็นที่นิยมสำหรับผู้ชมผู้วิจัยจึงขอนำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและเพลงลูกทุ่งมีดังนี้

ลักขณา สุขสุวรรณ (2521:302-303) ได้สรุปผลงานวิจัย เรื่องวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

1.เพลงไทยได้คลี่คลายออกเป็นเพลงประเภทต่างๆ ด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรม ซึ่งเพลงไทยแยกประเภทเป็น

เพลงพื้นเมือง เป็นเพลงที่ใช้ประกอบการละเล่นในเวลาการทำงานอาชีพ หรือ ยามว่างของชาวไทยมาก่อน

เพลงไทยเดิม เป็นเพลงที่ยอมรับกันว่าไพเราะ เต็มไปด้วยศิลปะในการบรรเลงและขับร้อง ซึ่งเนื้อร้องมักจะตัดตอนมาจากวรรณคดีและบทละครต่างๆ เป็นส่วนใหญ่

เพลงไทยสากล เกิดขึ้นเพราะรับเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลง

เพลงลูกทุ่ง เป็นเพลงที่แตกออกไปจากเพลงไทยสากล เนื่องจากลักษณะการร้องของนักร้องที่ผิดไปจากการร้องเพลงไทยสากล

เพลงเพื่อชีวิต เป็นเพลงที่พยายามจะนำเอาลักษณะความเป็นพื้นบ้าน แสดงออกโดยใช้เนื้อร้องของเพลงกล่าวถึงการต่อสู้และอุดมการณ์ทางการเมือง

2.เพลงลูกทุ่งมีกำเนิดขึ้นมาเพราะการแสวงหาความอบอุ่นใจของชนบทที่เข้ามาประกอบอาชีพในเมืองหลวง เพื่อให้คลายความคิดถึงบ้าน จึงมีลักษณะต่างๆ ที่แสดงความเป็นชนบท เช่น การขับร้อง เนื้อร้อง เครื่องดนตรีบางชิ้นที่นำมาประกอบแต่ยังมีได้แบ่งแยกเป็นกลุ่มของตน

3.เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน และเพลงอื่นๆ เช่น เพลงตะวันตก เพลงของประเทศเพื่อนบ้านบ้าง เห็นได้จากทำนอง เนื้อร้อง และลักษณะเบ็ดเตล็ดอื่นๆ แต่เพลงลูกทุ่งก็มีลักษณะเฉพาะตัวบางประการที่น่าสนใจ เช่น การสร้างเนื้อร้องในลักษณะที่ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ขันการแทรกบทเจรจาและเสียงหัวเราะ แต่งเนื้อร้องทันเหตุการณ์ เป็นต้น

4.สาระของเพลงลูกทุ่งมีครบทุกประเภท คือ กล่าวถึงความรักทั้งที่เป็นความรักส่วนรวม คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความรักส่วนตัว คือ ความรักระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ความรัก

ระหว่างหนุ่มสาว ซึ่งก่อให้เกิดความสุขและทุกข์ การสอนจริยธรรมอย่างน่าสนใจ กล่าวถึงชีวิตชนบทในแง่มุมต่างๆ ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพ เศรษฐกิจ การแบ่งชนชั้น เป็นต้น การบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งเหตุการณ์ปัจจุบันและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์บางตอน ตลอดจนอารมณ์ขัน เพลงลูกทุ่ง จึงนับว่าเป็นวรรณกรรมที่ทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ได้ดี

5.การใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่งมีลักษณะต่างๆ ก็คือ การใช้คำ มีการใช้คำง่ายๆ สะใจ เลียนเสียงธรรมชาติและอุทาน การซ้ำคำ การเล่นคำ การใช้คำขยายแปลกๆ การใช้คำไพเราะ ทั้งที่ไพเราะด้วยฉันทลักษณ์และการเลือกใช้ได้เหมาะสมกับอารมณ์เพลง การใช้คำที่มีนัยประวัติ ภาษาถิ่น ภาษาต่างประเทศ ในอุปลักษณ์ บุคคลอธิษฐานคำพิงเพยและสุภาสิต คำแสลง ซึ่งการใช้ภาษาไทยในเพลงลูกทุ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เพลงลูกทุ่งแพร่หลายเพราะการใช้ภาษาที่มีทั้งตรงไปตรงมา และตีความ ส่วนมากก็ใช้ภาษาง่ายๆ ทำให้ผู้ฟังเข้าใจตรงกับความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการ

6.สังคมกับเพลงลูกทุ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น เพราะเพลงลูกทุ่งได้รับอิทธิพลจากสังคมในฐานะที่ผู้ประพันธ์เพลงเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม จึงต้องมีปฏิกิริยาต่อสังคมกลุ่มนั้นๆ และในขณะเดียวกันเพลงลูกทุ่งก็ช่วยแพร่ค่านิยมต่างๆ ไปสู่คนในสังคมอย่างกว้างขวางรวดเร็ว

7.เพลงลูกทุ่งที่ถูกรสนิยมของผู้ฟัง คือ เพลงที่มีเนื้อร้องเกี่ยวกับความรักเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมและอารมณ์ขัน ส่วนทำนองต้องง่ายๆ เหมาะแก่การจำไปขับร้องต่อ มักนิยมทำนองเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้านมาดัดแปลง

รัฐภูมิ ช่างเจรจา (2544:302-306) ได้สรุปผลงานวิจัย เรื่องวิเคราะห์ เพลงของไพบูลย์ บุตรขัน โดยนำเพลงที่ได้รับรางวัลแผ่นเสียงพระราชทานจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพลงที่ได้รับพระราชทานรางวัลแต่งเพลงดีเด่นจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในงานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ครั้งที่ 1-2 จำนวน 13 เพลง ศึกษาถึงการวิเคราะห์ชีวประวัติ ทำนองเพลง เอกลักษณ์ รูปแบบ คำร้องที่มีลักษณะโดดเด่นได้รับฉายา "ราชาแต่งเพลงลูกทุ่งไทย" ได้แก่เพลงดังต่อไปนี้

- 1.เพลงเบ้าหลอมดวงใจ
- 2.เพลงชายสามโบสถ์
- 3.เพลงน้ำตาเทียน
- 4.เพลงบ้านไร่น่ารัก
- 5.เพลงเพชรร่วงในสลัม
- 6.เพลงฝนซาฟ้าใส
- 7.เพลงฝนเดือนหก
8. เพลงบุพเพสันนิวาส
9. เพลงมนต์รักแม่กลอง
- 10.เพลงมนต์รักลูกทุ่ง
- 11.เพลงแม่แดงร่มใบ
12. เพลงยมบาลเจ้าขา

13. เพลงหนุ่มเรือนแพ

นพพร ด้านสกุล (2538.:14)บทเพลงในลีลาลูกทุ่งของจุเลียม กิ่งทอง ที่ใช้ร้องประกอบการแสดงหนังตะลุงนับเป็นสิ่งที่ช่วยหนุนเสริมให้การดำเนินเรื่องของหนังตะลุงเป็นไปอย่างมีรสชาติ ท่วงทีลีลาของทำนองเพลงนั้น เป็นไปตามแบบอย่างของวัฒนธรรมเพลงและดนตรีสากลโดยทั่วไปที่ จุเลียม กิ่งทอง ได้รับรู้เลียนมา แล้วประสมประสานกับพื้นฐานทางอารมณ์ที่เป็นพื้นบ้านพื้นถิ่นชัด เจนยิ่ง นับเป็นกลืนอายุที่แสดงออกมาซึ่งความเป็นภาคใต้อันน่าชื่นชมภาคภูมิอย่างยิ่ง

ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หรือหนังสือ และงานวิจัยต่างๆเหล่านี้ ผู้วิจัยจะใช้เป็นแนวทาง ประกอบสำหรับศึกษาวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงหนังตะลุง ของคณะหนัง ตะลุงจุเลียม กิ่งทอง ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัย หนึ่งตะลุงคณะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ กรณีศึกษา เรื่องศึกษายเลียด จากบันทึกการแสดงสดสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้วางแนวทางการศึกษา เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย เอกสาร ตำรา บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง วิชิตี เทปบันทึกเสียง และออกปฏิบัติการภาคสนามสัมภาษณ์บุคคลในครอบครัว เครือญาติ ลูกศิษย์ สมาชิกคณะหนึ่งตะลุง คณะการแสดงศิลปะพื้นบ้านอื่น เช่น ลำตัด ลิเก มโนราห์ ฯลฯ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในพื้นที่ และหน่วยงานราชการด้านวัฒนธรรม จากนั้นจึงนำเอาข้อมูลทั้งหมดที่ได้รวบรวมไว้นามาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบการบรรยาย โดยกำหนดแนวทาง และวิธีดำเนินการศึกษาวิจัย รวมถึงศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอน ดังนี้

การศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงคณะหนึ่งตะลุงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กิ่งทอง
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางดนตรีของคณะหนึ่งตะลุงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กิ่งทอง

ขอบเขตในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษารุ่นนี้ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.ด้านข้อมูล

1.1 ศึกษารายละเอียดและข้อมูล จากบันทึกการแสดงหนึ่งตะลุงคณะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กิ่งทอง เรื่อง ศึกษายเลียด แสดงไว้เมื่อ วันที่ 28 ตุลาคม 2533 ณ สถานีโทรทัศน์แห่ง ประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.2 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนึ่งตะลุง

2.ด้านเนื้อหา

2.1 ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดง ดังนี้

2.1.1 ประวัติและผลงานหนึ่งตะลุง กิ่งทอง

2.1.2 คณะหนึ่งตะลุง

2.1.3 พิธีกรรม ขนบนิยม

2.1.4 รูปตัวหนัง

2.1.5 การสืบทอดต่อรุ่นหลัง

2.1.6 โรงหนังและอุปกรณ์ประกอบโรง

2.2 ศึกษาวัฒนธรรมทางดนตรี ดังนี้

2.2.1 เนื้อหาของการแสดง เรื่อง คีทสายเลือด

2.2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบและการประยุกต์ใช้เครื่องดนตรี

2.2.3 บทเพลงและทำนองที่ใช้ในระเบียบ วิธีการแสดง

2.2.4 บทกลอนที่ใช้ดำเนินเรื่องในการแสดง

ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล และการบันทึกข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัย ตำรา และบทความต่าง ๆ โดยมีการจัดแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

-ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคณะหนังตะลุงจุลเยี่ยม กิ่งทอง

-ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางดนตรี ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของการดนตรี ลักษณะเครื่องดนตรี การบรรเลง การถ่ายทอดดนตรี การบันทึกโน้ต

2. รวบรวมข้อมูลเนื้อหาและบทเพลงในเรื่อง คีทสายเลือด จากวีซีดี บันทึกการแสดงสด โดย สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเอกสารต้นฉบับตลอดจนแถบบันทึกเสียงต้นฉบับเดิม ของคณะหนังตะลุงจุลเยี่ยม กิ่งทอง

3. ข้อมูลเอกสารหลักฐานที่ผู้วิจัยได้รวบรวมเป็นข้อมูลที่ไดจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร วารสาร จุลสาร บทความ รายงานการสัมมนา และการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคณะหนังตะลุง ซึ่งได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา

3. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี

4. หอสมุดศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

5. หอสมุดประชาชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

6. สถานีวิทยุและโทรทัศน์ ช่อง 10 กรมประชาสัมพันธ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

1. การสังเกต(Observation) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกต โดยจะสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ในกิจกรรมการแสดงของคณะหนังตะลุง
2. การสัมภาษณ์(Interview) ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลโดยจะสร้างเครื่องมือสำรวจ โดยกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า ซึ่งคำถามนั้นมีลักษณะต้องการคำตอบที่เฉพาะเจาะจง และเป็นปลายเปิดในประเด็นของคณะหนังตะลุง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เครื่องมืออุปกรณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในด้านต่างๆ ดังนี้
 - ข้อมูลเสียง
 - ข้อมูลสถานที่
 - ข้อมูลภาพ
 - ข้อมูลสารัตถะ

การจำแนกและจัดกระทำข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาจัดลำดับตามความสำคัญของเนื้อหา
2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถ่ายทอดมาเป็นภาษาเขียนและจัดเรียงตามหัวข้อของเนื้อหา
3. ข้อมูลจากวีซีดี แถบบันทึกเสียง และภาพ จัดทำด้วยวิธีถอดความเป็นภาษาเขียน โดยให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันอย่างต่อเนื่อง
4. นำข้อมูลที่ได้มาจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนามมาตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงแล้วเรียบเรียงเนื้อหา โดยจัดลำดับให้สัมพันธ์กันอย่างสอดคล้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตด้านเนื้อหาต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดง ดังนี้
 - 1.1 ประวัติหนังจูลีเยม กิ่งทอง
 - 1.2 คณะหนังตะลุง
 - 1.3 พิธีกรรม ขนบนิยม

- 1.4 รูปตัวหนังสือ
- 1.5 การสืบทอดต่อรุ่นหลัง
- 1.6 โรงหนังและอุปกรณ์ประกอบโรง
- 2. ศึกษาวัฒนธรรมทางดนตรี ดังนี้
 - 2.1 เนื้อหาของการแสดง เรื่อง สีกลายเลือด
 - 2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบและการประยุกต์ใช้เครื่องดนตรี
 - 2.3 บทเพลงและทำนองที่ใช้ในระเบียบ วิธีการแสดง
 - 2.4 บทกลอนที่ใช้ดำเนินเรื่องในการแสดง

ขั้นสรุปและอภิปรายผล

- 1.เรียบเรียงจัดทำบทสรุปผลจากการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล
- 2.สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์
- 3.อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษารูปแบบและองค์ประกอบทางการแสดง

คณะหนังตะลุงจุฬารัตน กิ่งทอง

หนังตะลุง เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีองค์ประกอบหลายอย่าง องค์ประกอบของหนังตะลุงสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆคือ กลุ่มองค์กรด้านบุคคล ซึ่งได้แก่ นายหนัง ลูกคู่หนัง ผู้ชมหนังเป็นต้น องค์ประกอบด้านที่สองคือองค์ประกอบทางการแสดงซึ่งได้แก่ โรงหนัง จอหนัง รูปตัวหนัง เครื่องดนตรี แผงหนัง ไฟส่องหน้า และองค์ประกอบที่สามคือการแสดง ซึ่งได้แก่ เวลาการแสดง สถานที่แสดง ขนบนิยมในการแสดง เรื่องที่แสดง ศิลปะการเชิดรูปและขับบท मुखดลกเป็นต้น

องค์ประกอบเหล่านี้ นับว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างสูงสุด เพราะหากขาดองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งไป นายหนังตะลุงก็ไม่สามารถแสดงได้ จากการศึกษารูปแบบและองค์ประกอบทางการแสดงที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุงจุฬารัตน กิ่งทอง ผู้วิจัยจึงขอเสนอโดยใช้ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ประวัติและผลงานของหนังตะลุงจุฬารัตน กิ่งทอง
2. องค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงจุฬารัตน กิ่งทอง
3. พิธีกรรมและขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุง
4. ความเชื่อในการแสดงหนังตะลุง

1.1 ประวัติและผลงานของหนังสือเล่ม กิ่งทอง

ภาพประกอบ 1 หนังสือเล่ม กิ่งทอง

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ปีพุทธศักราช 2535

ชาติภูมิ

หนังสือเล่ม กิ่งทอง ชื่อจริง นายเลี่ยม นามสกุลเดิม กิ่งน้ำฉา เกิด วันเสาร์ เดือน 11 ขึ้น 9 ค่ำตรงกับปี จอ พุทธศักราช 2465 บิดาชื่อ นายลำ กิ่งน้ำฉา และมารดาชื่อนางชาบ มีแก้ว เกิด ณ.บ้านคลองขนาน ตำบลบ้านควน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีพี่น้องรวม 9 คน ได้แก่ 1.นายเลี่ยม 2.นางเอี่ยม 3.นางเอี่ยม 4.นายฉออ่อน 5.นางอิม 6.นายเอื่อน 7.นางอบ 8.นายสะอาด 9.นางทับทอง

การศึกษา

หนังสือเล่ม กิ่งทอง เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดบ้านน้ำฉา บ้านคลองขนาน ตำบลบ้านควน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร และเมื่ออายุ 27 ปี ได้อุปสมบทเป็นเวลา 1 พรรษา ณ. วัดน้ำฉา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

h 312086

ชีวิตครอบครัว

หนังจูเลียม กิ่งทอง สมรสกับนางเสี่ยม กิ่งทอง (แซ่ด่าน) ปีที่สมรส พ.ศ.2503 มีบุตรธิดารวม 10 คน ได้แก่

1.นายสงคราม	กิ่งทอง
2.นายขจร	กิ่งทอง
3.นางสาวสาธิตา	กิ่งทอง
4.นางจันทนี	กิ่งทอง
5.นายธงชัย	กิ่งทอง
6.นางนวลจันทร์	กิ่งทอง
7.นายเลิศศักดิ์	กิ่งทอง
8.นายเลิศศิลป์	กิ่งทอง
9.นายพรสิทธิ์	กิ่งทอง
10.นายจุฬา	กิ่งทอง

ภาพประกอบ 2 อดีตหนังจูเลียม กับนางเสี่ยม กิ่งทอง ภรรยา

ประวัติการตั้งคณะหนังตะลุง

หนังจูเลี่ยมรักการแสดงหนังตะลุงมาตั้งแต่เด็ก สมัยนั้นหนังตะลุงเป็นศิลปะพื้นบ้านภาคใต้ ที่นิยมกันมากที่สุดคู่กับมโนราห์และลิเก ตอนเรียนชั้นประถมหนังจูเลี่ยม ชอบนำไปไม้มาทำเป็นตัวหนังแสดงให้เพื่อนดูชอบจดจำคำกลอนและนิทานมาแล้วให้เพื่อน ๆ ฟังเมื่อเรียนจบชั้นประถมปีที่ 4 แล้วหนังจูเลี่ยมเริ่มฝึกหัดหนังตะลุงอย่างจริงจังกับครูหนังชื่อหนังร้านพิมพ์ สุวรรณ ชาวจังหวัดพัทลุง หนังร้านนอกจากเป็นอาจารย์หนังจูเลี่ยมแล้ว ยังมีศักดิ์เป็นน้าเขยของหนังจูเลี่ยมด้วย เมื่อได้ฝากตัวเป็นศิษย์แล้ว ก็ได้เดินทางติดตามเป็นลูกคู่หนังร้านไปแสดงทุกแห่งหน และพยายามฝึกแสดงหนังไปด้วย ความเฉลียวฉลาดมีปฏิภาณไหวพริบ หนังจูเลี่ยม ก็สามารถแสดงหนังได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว แต่เนื่องจากยังมีอายุน้อยเกินไปจึงยังคงฝึกหัดและเที่ยวหาประสบการณ์กับหนังร้านอยู่ถึง 3 ปี แล้วจึงแยกมาตั้งคณะขึ้นเอง ออกแสดงครั้งแรกที่ ตำบลนาขา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ขณะนั้นอายุ 17 ปี เรื่องแรกที่แสดงคือ “ศิลปะวงศ” ต่อมาประมาณ 1 ปี มีผู้เห็นว่าป็นนายหนังที่มีความสามารถจึงจัดให้ประชันกับนายหนังที่มีชื่อเสียงของจังหวัดชุมพรในสมัยนั้น หลังจากนั้นก็รับชมหมากมิได้ขาด ขณะที่อาชีพแสดงหนังตะลุงกำลังดำเนินไปอย่างสวยงามนั้นก็พลันมีเหตุให้งานแสดงต้องสะดุดลงชั่วคราว เนื่องจากต้องเข้ารับใช้ชาติเป็นทหารเกณฑ์เมื่อ พ.ศ. 2486 ที่จังหวัดชุมพรนั่นเอง แม้จะต้องฝึกหนักตอนเป็นทหาร ถึงกระนั้นก็ดี หนังจูเลี่ยมก็ยังหาโอกาสฝึกซ้อมการแสดงอยู่เสมอ

เหตุการณ์ที่น่าสนใจตอนหนึ่งในขณะที่เป็นทหาร หนังจูเลี่ยมมีเพื่อนทหารที่สนิท ชื่อ สิบตรีเนือง มีวิเศษ ฐานะเป็นผู้บังคับหมู่ ในคืนวันหนึ่งได้ชักชวนให้หนังจูเลี่ยมไปเที่ยวงานไหว้ครูหนังตะลุง ที่บ้านหนังบายเฒ่า อยู่ตำบลวังไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร งานดังกล่าวนี้เป็นงานที่จัดกันยิ่งใหญ่ เป็นประเพณีทุกปี หลังจากพิธีไหว้ครูหนังตะลุงเสร็จลง “หนังสร้อย” ซึ่งเป็นหนังตะลุงหญิงที่มีชื่อเสียงมากคณะหนึ่งก็เริ่มทำการแสดง หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง ก็มีโอกาสดำขึ้นโรงแสดงกับหนังหญิงสร้อยด้วย การแสดงในคืนนั้นเป็นที่พอใจของผู้ที่มาชมงานเป็นอย่างยิ่ง เพราะหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง แสดงให้เห็นถึงความสามารถพิเศษในการแสดงหนังตะลุงโดยเฉพาะการเล่นมุขตลกและการขับบทกลอนโดยการใช้ปฏิภาณ ทำให้ชื่อเสียงของหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง เป็นที่กล่าวขานและเลื่องลือไปทั่ว เรื่องดังกล่าวนี้ความได้ทราบถึง ร้อยเอกวิเชียร ศรีมันตระ ซึ่งผู้บังคับกองร้อยทราบว่าหนังจูเลี่ยมมีความสามารถด้านการแสดงหนังตะลุง จึงได้จัดซื้อตัวหนัง และเครื่องดนตรีที่ใช้แสดงประกอบให้เพื่อใช้แสดงในค่ายทหาร ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวหนังจูเลี่ยมได้เขียนเล่าเป็นบทกลอนหนังตะลุงไว้ดังนี้

เมื่อครั้งหนึ่งยังจำได้หนังบายเฒ่า	ตั้งเรือนเหย้าอยู่สถานบ้านวังไผ่
งานไหว้ครูมีพิธีทุกปีไป	จัดงานใหญ่ชื่อดังทั้งตำบล
มีหมู่เนืองสกุลดีมีวิเศษ	เคยรู้เหตุว่าเลี่ยมดีมีเหตุผล
ชวนจากเขตกองพันกันสองคน	ถึงตำบลวังไผ่ใจเร็นเริง

แสงตะเกียงอีตด้าหน้าจอหนัง	เห็นคนนั่งมองแสงแจ้งระเหิง
หนังหญิงสร้อยกำลั้มันให้บันเทิง	ตามเขว้เชิงของสตรีอวดดีเด่น
สิบตรีเนืองติดดอขึ้นขอร้อง	ให้หนังน้องทหารใหม่ใครไม่เห็น
ร่วมแสดงกันสักคืนพอขึ้นเย็น	พี่สร้อยเห็นนึกในใจว่าไก่อ่อน
ขยับที่ ให้นั่งทางปลายหยวก	มีพรรคพวกคอยดูอยู่สลอน
เห็นทหารหนังหนุ่มกองชุมพร	สร้อยต้องด้อนขับไล่พลัดท้ายโรง
คิดว่าผมมีพิษฤทธิ์มดตะนอย	ผมเปรียบสร้อยว่าแน่แค่หอยโข่ง
พอสิ้นเมลิอกเปลือกหลุดเที่ยวคุตโกง	แต่ปากโพล่งฉีกเหงือกเมลิอกไม่มี
สร้อยว่าผมไก่อ่อนฟังสอนขัน	ไม่ถึงอันร้องจ๊อกออกวิ่งหนี
ผมว่าไก่อ๋นทอนชนคล่องดี	วิ่งสักที่ได้แลบาดแผลเดียว
ไก่อ๋นทอนอ่อนอ่อนพอสอนขัน	สักสามอันสู้ได้ไม่รู้เหนียว
ดีแม่นำข้าแน่ตรงแผลเปื่อย	รับรองเดี๋ยวคมปราดชาติเหลืออ่อน
ท่านผู้ชมยังโห่กันโฉฉาว	ทั้งหนุ่มสาวออกซื้อลือกระฉ่อน
นามพลเยี่ยมกิ่งทองกองชุมพร	ข่าวขจรผลงานการแสดง
นับตั้งแต่วันนั้นมีชั้นหมาก	มีมาจากทิศทั่วหัวระแหง
เดี่ยวลากิจเดี่ยวลาป่วยด้วยพลิกแพลง	เที่ยวแสดงในบ้านงานต่างๆ
ท่านผู้กองแหว่หูรู้นิสัย	เรียกเข้าไปสืบความถามหลายอย่าง
เพราะเดี่ยวลาเดี่ยวหนีไม่มีว่าง	ลงโทษบ้างเบาเบาเขาหวังดี
ท่านผู้กองรู้ใจไปเล่นหนัง	บอกวันหลังขอร้องไม่ต้องหนี
ท่านซื้อหนังทับกลองของดีดี	เครื่องดนตรีมาตรฐานการแสดง
เลือกทหารดีเครื่องเป็นเรื่องเล่นหนัง	ได้พร้อมพรังตั้งใจไปทุกแห่ง
ท่านผู้กองคนนี้ใจดีแรง	ไม่ได้แก้งยอท่านเรื่องผ่านมา

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทำให้หนังจุเลี่ยมมีโอกาสแสดงในนามหน่วยงานต้นสังกัดอย่างสม่ำเสมอ และชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปของประชาชนชาวจังหวัดชุมพรในนาม “หนังเลี่ยมทหาร” และในยามว่างจากภารกิจของทหาร หนังจุเลี่ยมก็ได้ภาคเพียรศึกษาหาความรู้ในศาสตร์แขนงต่างๆ อาทิ พุทธศาสนา กฎหมาย สังคมเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการแสดง หนังจุเลี่ยม กิ่งทอง เคยกล่าวว่า การได้มีโอกาสรับใช้ชาติในครั้งนี้ นับเป็นช่วงชีวิตที่ก่อประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง ในเวลาต่อมาเมื่อพ้นจากการเป็นทหารแล้วก็ได้ออกมายึดอาชีพการแสดงหนังตะลุงอย่างจริงจัง

ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับดนตรีและการแต่งเพลง

จุเลี่ยม กิ่งทอง นอกจากจะแสดงหนังตะลุงจนมีชื่อเสียงแล้ว ยังได้เป็นผู้บุกเบิกสร้างสรรค์วงการเพลงลูกทุ่งภาคใต้ที่สมบูรณ์คนแรกในภาคใต้ (นพพร ด้านสกุล.2538: 13) โดยได้จัดตั้งวงดนตรีลูกทุ่งให้ชื่อว่าวงดนตรีลูกทุ่งกิ่งทอง เมื่อปีพุทธศักราช 2512 โดยให้บุตรสาวคือ สาลิกา กิ่งทอง เป็นนักร้องนำในวงดนตรี เพื่อนำผลงานการประพันธ์เพลงของตัวเองออกสู่สายตาประชาชนและทำการเดินสายแสดงควบคู่ไปกับการแสดงหนังตะลุงของตนเอง การแสดงของวงดนตรีลูกทุ่งกิ่งทองได้แสดงอยู่ระยะหนึ่ง และเวลาต่อมา เมื่อคณะหนังและวงดนตรีของจุเลี่ยม กิ่งทอง ไปทำการแสดงที่ จังหวัดชุมพร หนังจุเลี่ยม ก็ได้ทำความรู้จักกับ นายก่อ เมืองกรุง ซึ่งเป็นนักแต่งเพลง จึงได้ชักชวนให้ หนังจุเลี่ยมนำผลงานเพลงของตัวเองบันทึกแผ่นเสียงที่กรุงเทพมหานคร โดยให้นักร้องนำในวงคือ สาลิกา กิ่งทอง เป็นผู้ขับร้อง บทเพลงที่ได้ทำการบันทึกแผ่นเสียงเป็นลำดับแรกๆคือ เพลงแฉ่วจำ เพลงแสนหวังเหว็ด เพลงหนุ่มล่องซุง เพลงทำพร้อมมันเล่า เป็นต้น เมื่อบันทึกแผ่นเสียงเสร็จแล้ว ก็ได้้นำแผ่นเสียงออกไปจ่ายแจกตามสถานีวิทยุกระจายเสียงต่าง ๆ

หลังจากนั้นเพียงไม่นาน ผลงานเพลงที่บันทึกแผ่นเสียงได้รับการยอมรับจากผู้ฟังโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง หนังจุเลี่ยมจึงมอบหมายให้สาลิกา กิ่งทอง เป็นหัวหน้าวงดนตรีทำหน้าที่บริหาร ทั่วไปภายในวงดนตรี เพื่อนำเสนองานเพลงอันเป็นผลงานการประพันธ์ของ จุเลี่ยม กิ่งทอง ออกสู่สายตาประชาชน สำหรับในการประชาสัมพันธ์วงดนตรี การจัดคิวแสดงดนตรี การติดต่อประสานข้อมูล เกี่ยวกับการแสดงดนตรี ซึ่งอยู่ในส่วนของการจัดการวงดนตรีนั้นจุเลี่ยม กิ่งทอง เป็นผู้รับภารกิจอันสำคัญในส่วนนี้ จนในที่สุดวงดนตรีลูกทุ่งกิ่งทองก็เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางออกแสดงเพื่อนำเสนอบทเพลงลูกทุ่งเมืองใต้สู่สายตาประชาชนไปจนทั่วประเทศไทย ภายหลังก็ได้เปลี่ยนชื่ วงดนตรีจาก ลูกทุ่งกิ่งทอง มาเป็นวงดนตรีลูกทุ่งสาลิกา กิ่งทอง

ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ ไม่เพียงแต่จะเป็นก้าวอย่างสำคัญของวงการเพลงลูกทุ่งภาคใต้เท่านั้น หากแต่เป็นปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญในระดับสูง จนต้องบันทึกไว้ในหน้าหนึ่งของประวัติศาสตร์ลูกทุ่งไทยเลยทีเดียว

วงดนตรีลูกทุ่งกิ่งทอง เป็นวงดนตรีลูกทุ่งภาคใต้แท้ๆ วงแรก ที่มีมาตรฐานเทียบเคียงวงดนตรีลูกทุ่งจากเมืองหลวง เป็นวงดนตรีลูกทุ่งภาคใต้วงเดียวที่เคยแสดงประชันกับวงดนตรีชื่อดังในยุคนั้นคือวงดนตรีเพลิน พรหมแดน โดยร่วมแสดงบนเวทีเดียวกัน นอกจากนั้นแล้วยังได้ชื่อว่า เป็นวงดนตรีลูกทุ่งภาคใต้วงเดียวที่ออกเดินสายแสดงดนตรีไปทั่วประเทศ

ภาพประกอบ 3 หนังสือเล่มม กิ่งทอง กับวงดนตรีลูกทุ่งกิ่งทอง

ภาพประกอบ 4 แสตหวางโน้ตของวงลูกทุ่งกิ่งทองในอดีต

ผลงานด้านการแต่งเพลงลูกทุ่ง

ได้กล่าวมาแล้วว่าในการแสดงของหนังจุเลี่ยม กิ่งทอง นั้นมักจะมีการร้องเพลงลูกทุ่ง ประกอบในเรื่องโดยตัวตลกเป็นผู้ร้องเพลงที่ร้องจะเป็นเพลงที่จุเลี่ยม กิ่งทอง เป็นผู้แต่งขึ้นเองทั้งสิ้น นอกเหนือจากแต่งขึ้นเพื่อร้องเองแล้วยังแต่งเพลงให้ลูกสาวคือสาธิตา กิ่งทอง ที่เป็นนักร้องลูกทุ่ง ร้องอัดแผ่นเสียงหลายเพลงแต่ละเพลงได้รับความนิยมจากชาวบ้านภาคใต้อย่างกว้างขวางเพลงที่อัดแผ่นเสียง เช่น เพลงทำพริอมน้เล่า แสนหวังเหวิด แด้วจำ หนุ่มล่องซุง หนอนข้อง นิราศ รัก พุมเรียง เรือด่วนโดยสาร เมียข้าแฟนเขา น้ำตกรำพึง อยากเป็นยกทรง แม่มะขามไพลน ขาอ่อน ยั่ว เมือง กลัวผู้หญิง เนื้อหาของบทเพลงส่วนใหญ่จะสะท้อนชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวภาคใต้และได้นำเอาภาษาถิ่นใต้เข้ามาสอดเสริมได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

เพลงลูกทุ่งนั้นจะเห็นว่ามียุทธศาสตร์สำคัญต่อการแสดงหนังตะลุงจุเลี่ยม กิ่งทองเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นประหนึ่งสิ่งปรุงแต่งซุสให้ถูกอกถูกใจผู้ชมอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นก้าวอย่างอันสำคัญที่ได้นำชื่อเสียงเกียรติยศมาสู่ตนเอง และสังคมจนถึงระดับสูงสุดแห่งความเป็น ศิลปิน นั่นคือการได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) ประจำปี พ.ศ.2535 และในทางกลับกัน การแสดงหนังตะลุงก็มีส่วนผลักดันให้ จุเลี่ยม กิ่งทอง สร้างสรรค์บทเพลงลูกทุ่งออกมาเผยแพร่ต่อสาธารณะชน และในที่สุดก็ได้รับรางวัลที่พึงพอใจเป็นอย่างยิ่งคือการที่เพลง แสนหวังเหวิด ได้รับการดัดสินให้เป็นเพลงลูกทุ่งดีเด่นในงานกิ่งศตวรรษลูกทุ่งไทย ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ.2534

ภาพประกอบ 5 โล่รางวัลเพลงลูกทุ่งดีเด่นในงานกิ่งศตวรรษลูกทุ่งไทย ครั้งที่ 2
จากเพลง “แสนหวังเหวิด”

ภาพประกอบ 6 สาลิกา กิ่งทอง ทายาทของหนังจูลีเยม กิ่งทอง

เพลงแสนหวังเหว็ด

หนุ่มเอ๋ยหนุ่มเมืองนคร จะกล่าวอาวรณ์ หวังเหว็ดหวังเหว็ด
 ทราบข่าวว่าแม่บังอรอยู่เมืองนครบ้านเกิดบ้านเกิด
 วันก่อนเห็นดวงลิกเโดนยาเสน่ห์เลยหนีเตลิด
 ลิกเทั้งขว้างร้างเจ้าๆไปพบแม่เล่า อ้วนน่าหวังเหว็ด

ทราบข่าวว่าไปเมืองกรุงพี่หนุ่มบ้านทุ่งก็แสนหวังเหว็ด
 ที่บ้านโฉมตรูเห็นเห็นเข็นที่อยู่จากบาร์บลูเบรดิย์
 ฝรั่งไปไทยผ่านดุจรถโดยสารบริษัทนายเลิศ
 สงสัยแท้ๆลูกใครกันแน่คอยแลตอนเกิด

เห็นรถด่วนมันล่องใต้เห็นเพียงรถไฟพี่ก็แสนหวังเหว็ด
 เห็นหญิงบนรถด่วนรูปร่างอ้วนๆนุ่งนิมิตเสกิด
 ส่วนบนโฉมยงรัดอกยกทรงตั้งลูกกระเบิด
 พี่ยืนมองเห็นไม่ใช่ๆน้ำตาพี่ไหลก็เพราะใจมันหวังเหว็ด

เก็บรักไว้ในอุราถ้าน้องไม่มาพี่จะไม่ขอเปิด
 รักพี่มันจริงใจจะท้องจะใหญ่ก็กลับมาเกิด
 ท้องกับใครพี่ไม่ว่าจะรับเป็นบิดาในเวลาเธอเกิด
 รู้สึกตัวแล้วงามองอรุณกลับเมืองคอนให้พี่หายหวังเหว็ด

ผลงานเกียรติยศและชื่อเสียง

หนังจูเลียม กิ่งทอง เป็นนายหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงรู้จักแพร่หลายทั่วภาคใต้ มีเอกลักษณ์การแสดงที่โดดเด่นเป็นพิเศษ กล่าวคือนอกจากการแสดงหนังตะลุงตามแบบฉบับดั้งเดิมแล้ว ท่านยังได้คิดค้นพัฒนารูปแบบของการแสดงให้น่าสนใจ มีการประยุกต์ศิลปะพื้นบ้านของภาคต่างๆ อันได้แก่ เพลงฉ่อย ลำตัด หมอลำ เป็นต้น มาไว้ในการแสดงหนังตะลุงอย่างได้ผลยิ่ง

หนังจูเลียมกิ่งทอง มีผลงานวรรณกรรมที่แต่งขึ้นเองประมาณ 100 เรื่อง รวมจำนวนครั้งที่เล่นมากกว่า 6,500 ครั้ง ได้แสดงประชันกับหนังตะลุงทั่วภาคใต้ และได้รับรางวัลมากมาย รางวัลที่เป็นที่กล่าวขวัญกันอย่างกว้างขวาง ได้แก่

1. แสดงเรื่องเลือดดกตัณยู ประชันกับหนังตะลุงทั่วภาคใต้ 15 คณะที่สนามกีฬาเก่าหรือสถานที่ตั้งศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน เมื่อ พ.ศ. 2527 ชนะเลิศได้รับโล่รางวัลจากพลเอกหาญ ลีลาพันธ์

2. แสดงเรื่องสาวสลาดัน ประชันกับหนังตะลุงทั่วภาคใต้ 10 คณะ เช่นหนังประทีนหนังเกล้า หนังปรีชา หนังพร้อมน้อย ฯลฯ ที่สนามหน้าเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ. 2513 ชนะเลิศได้รับรางวัลมงกุฎทองคำฝั่งเพชร

3. แสดงเรื่องสายเลือดพยาบาท ประชันกับหนังตะลุง 4 คณะ คือ หนังศรีพัฒน์ หนังเกล้าหนังยินดี และหนังประทีน ที่หน้าศาลากลางจังหวัดชุมพร เมื่อ พ.ศ. 2511 ปรากฏว่าได้รับรางวัลชนะเลิศ ได้รับรางวัลพระพิฆเนศวรทองคำ

4. รางวัลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาศิลปะการแสดง(สาขาหนังตะลุง) ประจำปีพุทธศักราช 2532

5. รางวัลนักประพันธ์เพลงลูกทุ่งดีเด่น (ในงานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งครั้งที่ 2)

ในปีพุทธศักราช 2534

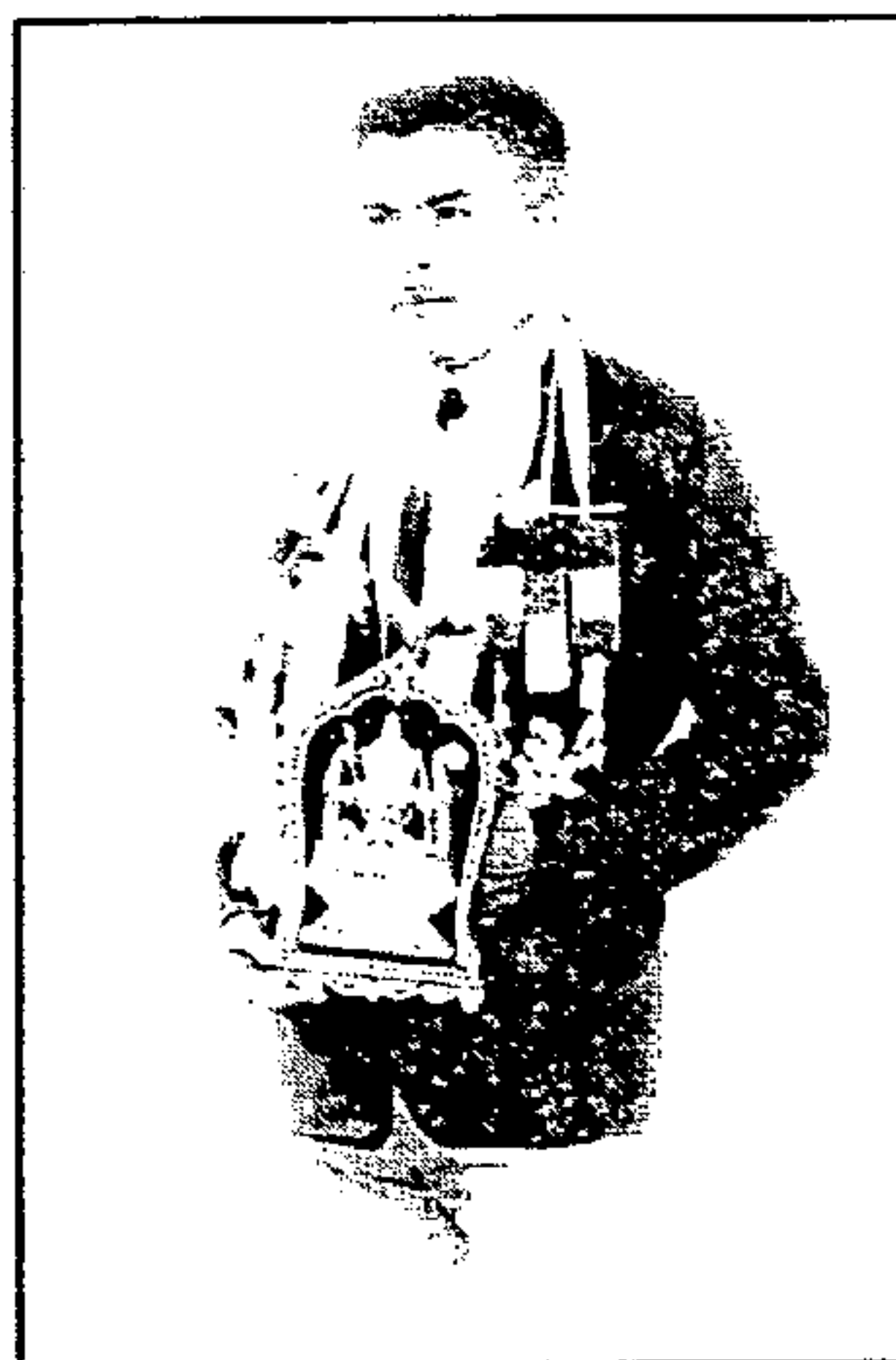
6. รางวัลพระสิทธิธาดาทองคำ จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ประจำปีพุทธศักราช 2535

7. และรางวัลศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะ(สาขาหนังตะลุง) ประจำปีพุทธศักราช 2535

ในการแสดงหนังตะลุงจูเลียม กิ่งทอง ได้รับรางวัลจากการชนะการประชันเป็นจำนวนมาก มีทั้งถ้วยเกียรติยศ ชันน้ำพานรอง โล่มงกุฎทองคำฝั่งเพชร และพระพิฆเนศวรทองคำสำหรับถ้วยเกียรติยศมีมากกว่า 100 ชิ้น แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ จูเลียม กิ่งทอง ได้มอบถ้วยรางวัลเกือบทั้งหมดให้แก่โรงเรียนต่างๆ ที่มาขอรางวัลเพื่อใช้ในการแข่งขันกีฬาโดยเฉพาะงานแข่งขันกีฬาโรงเรียนในเขตอำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพประกอบ 7 หนัจุเลี่ยม กิ่งทอง กับโล่รางวัลเกียรติยศต่าง ๆ

ภาพประกอบ 8 อดีตหนัจุเลี่ยม กิ่งทอง กับรางวัลพระพิฆเนศวรทองคำ

ในสายตาของคนทั่วไป รางวัลดังกล่าวนับเป็นสิ่งยืนยันให้เห็นว่าจุเลี่ยม กิ่งทอง ได้ประสบความสำเร็จสูงสุดในความเป็นศิลปินหนังตะลุง ซึ่งคณะหนังตะลุงน้อยนักที่จะได้รับรางวัลดังกล่าว นั้น อย่างไรก็ตามจุเลี่ยม กิ่งทอง ได้กล่าวอย่างถ่อมตนว่า “รางวัลเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ยืนยันถึงความมีชื่อเสียง มิได้หมายถึงความสำเร็จขั้นสูงสุด”

นักดูหนังตะลุงรุ่นเก๋ากล่าวว่าจุเลี่ยม กิ่งทอง เป็นหนังตะลุงคณะแรกที่น่าเอา “ไวโอลิน” เข้ามาประสมวงกับดนตรีหนังตะลุง ทั้งยังเป็นคณะแรกที่น่าเอาเพลงลูกทุ่ง และการละเล่นของภาคอื่น ๆ เข้ามาแทรกโดยให้รูปหนังแสดงบทบาท การละเล่นของภาคอื่นๆ ที่ จุเลี่ยม กิ่งทอง นำเข้ามาแทรกในหนังตะลุง เช่น ลิเก เพลงฉ่อย ลำตัด หมอลำ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อดูหนังจุเลี่ยม กิ่งทอง จึง

เหมือนกับได้ดูมหรสพอื่นๆ เป็นของแถม โดยเฉพาะการร้องเพลงลูกทุ่งนั้นจุเลียม กิ่งทองให้ “แก้ว” และ “นุช” ซึ่งเป็นตัวตลกเอกเป็นผู้แสดงบทบาท สำหรับ “นุช” เป็นตัวที่มีลักษณะผอมบาง ทรงผมแหลมขึ้นอย่างชฎา เสียงแหลมเล็ก มีนิสัยตรงไปตรงมา ฉลาดหลักแหลมทันคน และมีอารมณ์ขัน รูปตลกตัวนี้เป็นตัวชูโรงเชื่อกันว่ามีบทบาทสำคัญที่ทำให้จุเลียม กิ่งทอง มีชื่อเสียงและเมื่อเอ่ยถึง “นุช” นักดูหนังตะลุงก็จะนึกถึงจุเลียม กิ่งทอง ทันที

นอกจากการรับชมการแสดงตามปกติแล้วจุเลียม กิ่งทอง ยังได้แสดงประชันกับหนังตะลุงและมโนราห์ชั้นยอดของภาคใต้เกือบทุกคณะ เช่น หนังจันทร์แก้ว หนังกัน หนังประทีน หนังหมูน หนังอิมเท่ง หนังศรีพัฒน์ หนังจุลี หนังจำเนียร หนังเอี่ยม หนังพร้อม (ใหญ่) หนังพร้อม (น้อย) หนังหนูจันทร์ หนังประวิง หนังนครินทร์ หนังแคล้ว หนังประชา หนังแปลก หนังเกล้า หนังปล้อง หนังประเคียง ฯลฯ มโนห์ราเดิม มโนห์ราฉลุย มโนห์ราปรีชา มโนห์รารำขำคม ฯลฯ โดยเฉพาะกับหนังประทีน บัวทอง นั้นเป็นคู่ประชันที่ผู้จัดนิยมจัดประชันกันมากเป็นพิเศษเพราะจะมียผลการประชันผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะอยู่ตลอดเวลา อาจจะแสดงให้เห็นว่าหนังคู่นี้มีลีลาในการแสดงโดยรวมแล้ว ค่อนข้างจะใกล้เคียงกันมาก ส่วนใหญ่แล้วมักจะมีการจัดประชันกันใน จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช เล่าสืบกันว่าเมื่อสมัยประมาณ 15-40 ปีที่แล้วมาแล้ว หากหนัง จุเลียม กิ่งทอง ประชันกับหนัง ประทีน บัวทอง ณ ที่ใด ผู้คนจะไปชมกันอย่างเนืองแน่นทุกครั้งไป การแสดงครั้งสุดท้ายและก่อนจะหยุดการแสดง เนื่องจากสังขารเข้าสู่วัยชรา เป็นการแสดงครั้งสำคัญโดยแสดงในงานเฉลิมฉลองปีกาญจนานิเชก พุทธศักราช 2539 ณ.บริเวณถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 9 การแสดงครั้งสุดท้ายของหนังตะลุงจุเลียม กิ่งทอง ในงานเฉลิมฉลองปีกาญจนานิเชก ณ.บริเวณสี่แยกคอกวัว ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 10 หนังสือเล่ม กิ่งทอง สาธิตการแสดงหนังตะลุงถวายแด่องค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯเมื่อครั้งที่เข้ารับพระราชทานรางวัลพระสิทธิดาตาทอง ณ.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

1.2 องค์ประกอบในการแสดงของหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง

ในส่วนขององค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุง สามารถจำแนกรายละเอียดได้คือ คณะหนังตะลุง เครื่องดนตรี โรงและอุปกรณ์ประกอบโรง รูปหนัง พิธีกรรมและขนบนิยมโอกาสที่เล่นหรือแสดง

ก. คณะหนัง

คณะหนังเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งเกิดจากผู้สนใจในหนังตะลุงมารวมตัวกัน คณะหนังตะลุงประกอบด้วยบุคคลที่ทำหน้าที่ต่างๆ หลายฝ่าย เช่น นายหนัง (ผู้แสดงหนังตะลุงและเป็นหัวหน้าคณะหนัง) ลูกคู่หนัง ภายในคณะหนังผู้วิจัยจะจำแนกเป็นประเด็นดังนี้

1. การตั้งชื่อหนังมีหลายแนวทางในการตั้งชื่อหนังจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีประเด็นการใช้ชื่อดังนี้

1.1 การใช้ชื่อหนังตามชื่อและนามสกุลจริงของนายหนังดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

- หนังสือชาติ ทรัพย์สิน (อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช)
- หนังสือพัฒน์ เกื้อสกุล (อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี)
- หนังสือประทีน บัวทอง (อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช)
- หนังสือกัน ทองหล่อ (อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา)

1.2 ใช้ชื่อคณะหนังตามชื่อจริงของนายหนัง แล้วตามด้วยชื่อตลกเอกของหนังคณะนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- หนังสือปล้อง อ้ายลูกหมี่ (อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช)
- หนังสือย้อย ยอดทอง (อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา)

1.3 ใช้ชื่อคณะตามชื่อจริงของนายหนังและตามด้วยคุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษของนายหนัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- หนังแคล้วเสียงทอง (อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา)
- หนังยุพินเสียงทอง (อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา)
- หนังปทุมเสียงชาย (อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช)
- หนังสำเนียงเสียงชาย (อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง)

1.4 ใช้ชื่อคณะหนังตามชื่อจริงของนายหนัง แล้วตามด้วยสร้อยที่บ่งบอกว่าเป็นศิษย์ของนายหนังคนใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- หนังแก้ว ศ. ทวีศิลป์ (อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา)
- หนังคะนองศิลป์ ศ. กัน ทองหล่อ (อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา)
- หนังคมศิลป์ ศ. สงฟ้า (อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง)
- หนังบุญเลิศ ศ. นครินทร์ (อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา)
- หนังประคง ศ. อัครวิน (อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา)

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า คณะหนังจุเลี่ยม กิ่งทอง ได้ใช้ชื่อเรียกคณะหนังของตัวเอง โดยมีการใช้ชื่อเป็น 2 ครั้ง คือ

- การใช้ชื่อครั้งแรก ใช้ชื่อเรียกคือ หนังเลี่ยม ทหาร คือในขณะที่กำลังเป็นทหารรับใช้ชาติระหว่างปี พ.ศ. 2486 - 2500 และหลังจากปลดจากทหารแล้วแต่ยังตระเวนแสดงอยู่ภายในเขตจังหวัดชุมพร

- การใช้ชื่อเรียกครั้งที่สอง ใช้ชื่อเรียกคือ หนังจุเลี่ยม กิ่งทอง เป็นชื่อที่ผู้ชมตั้งสมญานามให้ เพราะในขณะนั้น ได้มีหนังตะลุงอีกคณะหนึ่งชื่อว่า หนังจุลิม เป็นคณะหนังที่มีชื่อเสียงมากของจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงได้เรียกชื่อ “หนังเลี่ยม” เป็น “หนังจุเลี่ยม” เพื่อให้สอดคล้องกัน และในช่วงนี้ เป็นช่วงที่หนังจุเลี่ยมมีชื่อเสียง และกำลังได้รับความนิยมมากที่สุดเช่นเดียวกัน และหนังจุเลี่ยม ก็ได้ปักหลักทำการแสดงอยู่ที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และเดินโรงแสดงทั่วภาคใต้

ข.รูปตัวหนัง

จิวลิ้ม

ภาพประกอบ 11 นายหนังจูเลียม กิ่งทอง กับรูปตัวหนังที่ใช้แสดง

รูปหนังตะลุงเป็นเสมือนสื่อกลางในการสะท้อนเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ทำหน้าที่เป็นช่องทางการสื่อสาร รูปหนังเป็นอุปกรณ์สำคัญของการแสดงหนังตะลุง หนึ่งคณะหนึ่งๆใช้รูปหนังประมาณ 150 - 200 ตัว จะจัดเก็บไว้ใน "แผงหนัง" โดยวางเรียงกันเป็นระเบียบและตามศักดิ์ของรูป นั่นคือ เอารูปเบ็ดเตล็ด และรูปตลกที่ไม่สำคัญซึ่งเรียกรวมกันว่ารูปกากไว้ล่าง ถัดขึ้นมาเป็นรูปยักษ์ พระ นาง ตัวตลกสำคัญ รูปปราชญ์หน้าบท พระอิศวร และฤาษีตามลำดับขั้นตอน

การแกะรูปหนังโดยทั่วไปกระทำโดย การนำเอาหนังสัตว์มาแกะเป็นรูปหนังตะลุงตามภาพร่างลักษณะต่าง ๆ รูปหนังที่ใช้แสดงอยู่ขณะนี้ขนาดแตกต่างกัน ตามลักษณะของรูปนั้น ๆ แต่ที่เป็นรูปคนมีความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 40 เซนติเมตร รูปหนังทุกรูปจะมีลักษณะ ที่เห็นด้านหน้าเป็นเพียงด้านเดียว เป็นภาพแบบจิตรกรรมไทยตามประเพณี มีการตกแต่งด้วยมุก เป็นรูปเล็ก ๆ ต่อเนื่องกันเป็นลายเส้นภายในรูป รูปหนังโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือมีรูปศักดิ์ อีกกลุ่มหนึ่งคือรูปกาก ขั้นตอนและวิธีการในการแกะรูปหนังโดยทั่วไป เริ่มโดยร่างรูปลงบนผืนหนังแล้วจึงใช้เป็นเครื่องมือต่าง ๆ แกะเป็นรูป ปัจจุบันจะนิยมแกะรูปจากหนังผ้า ซึ่งจะมีความบางใสดูสวยงามกว่าโดยเฉพาะเมื่อถูกไฟส่องขณะที่ใช้แสดง

หนังตะลุงคณะหนึ่งๆ จะมีรูปหนังเป็นจำนวนมากเพื่อสะดวกในการใช้แสดงเรื่องต่างๆ นายหนังจำเป็นต้องเตรียมรูปหนังไว้ให้พร้อมๆกับเรื่องที่ตนจะแสดง รูปหนังตะลุงจะถูกจัดไว้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยเก็บไว้ใน "แผงหนัง" เมื่อคณะหนึ่งจะไปแสดง ณ ที่ใด ก็จะยกรูปหนังไปทั้งแผง

ผลจากการศึกษารูปหนังคณะตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง จำแนกเป็นประเด็นดังนี้

1.การแกะรูปหนังตะลุง รูปหนังในคณะจูเลี่ยม กิ่งทอง จะแกะมาจากหนังวัวและหนังควายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนหนังที่แกะมาจากหนังสัตว์อื่นๆไม่มีปรากฏ รูปตัวหนังของหนังจูเลี่ยมโดยส่วนใหญ่แล้วหนังจูเลี่ยม จะมอบให้หนังสุชาติ ทรัพย์สิน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ซึ่งมีฝีมือในทางช่างแกะตัวหนังตะลุงเป็นผู้แกะให้ หนังสุชาติกล่าวว่าตัวเองนับถือหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง เปรียบเสมือนบิดา เพราะได้สอนวิชาหลายอย่างเกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุง และหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง ก็ชื่นชอบในฝีมือการแกะหนังตะลุงของหนังสุชาติ เป็นอย่างมาก จึงเป็นที่รู้ใจและไว้วางใจกันเป็นอย่างดี และปัจจุบันหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ได้รับการยกย่องจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้เป็นศิลปินแห่งชาติ ประจำปีพุทธศักราช 2549 สาขาศิลปการแสดง(หนังตะลุง)

2.จำนวนรูปหนัง หนังตะลุงคณะหนึ่งๆ จะมีรูปหนังจำนวนมาก เพื่อให้นายหนังสามารถแสดงเรื่องต่าง ๆ ได้สะดวก หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง มีตัวหนังที่ใช้แสดงเฉลี่ยประมาณ 200 ตัว ในอดีตหนังตะลุงจะนิยมแสดงเรื่องรามเกียรติ์ แต่ในปัจจุบันได้ลดความนิยมลงไปเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เรื่องที่แต่งขึ้นมาเองนำมาแสดงเพื่อให้เหมาะสมกับสมัยนิยม แต่ก็ยังคงนิยมเรื่องที่มีแนวแบบจักรๆวงค์ๆ อยู่ ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบของตัวหนังแนวใหม่ขึ้น

3.ลักษณะของรูปหนัง รูปหนังโดยทั่วไปแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ รูปมีศักดิ์ เช่นรูปฤาษี รูปพระอิศวร รูปปราชญ์บาท รูปพระราชา รูปพระมเหสี รูปพระ รูปนาง รูปยักษ์ เป็นต้น ส่วนรูปภาคเช่น รูปตัวดลก รูปสัตว์ต่าง ๆ รูปต้นไม้รูปอาวุธ ฯลฯ ที่เป็นรูปมีศักดิ์ส่วนใหญ่จะระบายสีเป็นสีต่าง ๆ ให้มองดูสมจริงสมจังและสวยงาม ส่วนรูปภาคที่เป็นดลกส่วนใหญ่จะระบายเป็นสีดำ และไม่ระบายสี (คงไว้ให้เป็นสีของหนังวัว) ทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของนายหนังหรือช่างแกะรูป ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 12 ลักษณะรูปฤาษี

3.1 ลักษณะรูปฤาษี

3.1.1 ลักษณะของรูปฤาษี ขนาดของรูปฤาษีแต่ละคณะมีขนาดใหญ่น้อยไม่เท่ากัน รูปเล็กขนาดสูงประมาณ 35 เซนติเมตร รูปใหญ่ประมาณ 45 เซนติเมตร ฤาษีออกตอนหัวค้ำซึ่งถือเป็นรูปศักดิ์สิทธิ์หนึ่งตระกูลทุกคณะจะต้องบูชาฤาษีเป็นบรมครูของตน การแกะรูปฤาษีนิยมใช้หนังสือ ถ้าไม่มีหนังสือก็ใช้หนังวัว การระบายสีส่วนใหญ่นิยมใช้สีดำ ถ้าไม่ใช้สีดำนาก็ใช้สีต่าง ๆ ตามความต้องการของนายหนังที่นำมาเคารพบูชา การแกะสลักรูปฤาษีโดยทั่วไปเป็นรูปคนแก่ มีหนวด มือขวาถือไม้เท้าเคลื่อนไหวได้ มือซ้ายถือตาลปัตร ศิระสวามชฎามงกุฎเครื่องนุ่งห่มใช้ผ้าลายเสือ

ภาพประกอบ 13 ลักษณะรูปพระอิศวร

3.1.2 ลักษณะของรูปพระอิศวร พระอิศวรเป็นรูปที่สำคัญรูปหนึ่งที่หนังตะลุงทุกคณะต้องเชิดตามขนบนิยมทุกครั้งที่มีการแสดงและเชิดเป็นตัวละครที่สองต่อจากรูปฤาษี ขนาดของรูปพระอิศวร รูปขนาดเล็ก ความสูงประมาณ 40 เซนติเมตร ต่อมาได้วิวัฒนาการให้รูปใหญ่ขึ้นกว่าเดิม ขนาดของรูปพระอิศวรสูงประมาณ 70 เซนติเมตร พระอิศวรเป็นเทพองค์หนึ่งมีจักรและพระขรรค์เป็นอาวุธ ทรงโคอุสุภราช ซึ่งตามตำนานมีสี่เผือก แต่รูปที่ใช้เชิดบางครั้งมีสี่ดำเนื่องจากความไม่เข้าใจของช่างผู้ตัดรูปหนังหรืออาจเกิดจากศิลปะในการใช้สีและรูปแบบอันเป็นลักษณะที่มีความอิสระตามวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ภาพประกอบ 14 ลักษณะรูปภาค

3.1.3 ลักษณะของรูปปราชญ์หน้าบทหรือรูปภาค ปราชญ์ หมายถึง อภิปราชญ์ ภาค หมายถึง ประกาศ หรือ รูปหน้าบท รูปปราชญ์หน้าบทเสมือนเป็นตัวแทนของนายหนังตะลุง เป็นชายหนุ่มแต่งกายโอรสเจ้าเมือง มือหน้าเคลื่อนไหวได้ มือทำเป็นพิเศษให้นิ้วมือทั้ง 4 อ้าออกจากนิ้วหัวแม่มือได้ อีกมือหนึ่งงอเกือบตั้งฉากติดกับลำตัว ถือดอกบัวหรือช่อดอกไม้หรือธง

3.1.4 ลักษณะของรูปบอกเรื่องหนังตะลุงส่วนมาก ใช้รูปขวัญเมืองเป็นตัวแทนของนายหนังในการบอกเรื่องและเพื่อแสดงการระสังคัลสิทธิ์ตลอดทั้งสิ่งที่เคารพนับถือลักษณะของรูปขวัญเมืองเป็นรูปของผู้ชาย ผอมบางค่อนข้างเตี้ย ผิวดำ หัวเล็ก มีผมหยิกงอ จมูกโตยาวปลายแหลมเชิดตาเหลือกขาว คางล่างแหลม ปากกว้าง พุงโย้ ก้นเชิดงอน

ภาพประกอบ 15 รูปกษัตริย์

3.1.5 ลักษณะของรูปกษัตริย์ เป็นรูปที่แต่งกายด้วยเครื่องทรงนิยมสวมมงกุฎและฉลองพระบาท มือด้านหน้าเคลื่อนไหวได้ มือด้านหลังเคลื่อนไหวไม่ได้ นิยมถือพระขรรค์หรือธนูเป็นอาวุธ หนังสือใช้รูปกษัตริย์ตั้งเมืองหรือดำเนินเรื่องปกครองเมืองต่าง ๆ รูปกษัตริย์ขนาดเล็กมีความสูงประมาณ 45 เซนติเมตร รูปขนาดใหญ่มีความสูงประมาณ 85 เซนติเมตร

ภาพประกอบ 16 รูปราชินี

3.1.6 ลักษณะของรูปราชินี เป็นรูปนางเมือง สวมชฎา ห้อยสไบมือด้านหน้าเคลื่อนไหวได้ มือข้างหลังเคลื่อนไหวไม่ได้วางแนบลำตัว รูปนางมักจะฉลุโบหน้าให้มีลวดลายโบหน้าที่ชัดเจนซึ่งแตกต่างจากรูปอื่น ๆ หนังสือใช้รูปราชินีคู่กับรูปกษัตริย์ในการดำเนินเรื่องหรือตั้งเมือง

ระบายสีด้วยสีต่าง ๆ ให้เกิดความสวยงาม รูปราชินีขนาดเล็กมีความสูงประมาณ 40 เซนติเมตร
รูปขนาดใหญ่มีความสูงประมาณ 80 เซนติเมตร

ภาพประกอบ 17 รูปตัวพระ

3.1.7 ลักษณะของรูปตัวพระ หนังสือเล่มนี้มีรูปตัวพระเป็นผู้ชายเรียกทั่วไปว่า "รูปนุต" แต่งกายตามวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมที่สะท้อนสังคม มีขนาดตั้งแต่ 20 – 45 เซนติเมตร เป็นรูปโอไรของกษัตริย์ แต่งกายด้วยเครื่องกษัตริย์ ไม่สวมมงกุฎ มือด้านหลังนิยมถืออาวุธประจำกาย ได้แก่ พระขรรค์ หรือธนูเป็นต้น รูปสามัญชนแต่งกายตามบทบาทหน้าที่หรือแต่งตามสมัยนิยม มือด้านหน้าเคลื่อนไหวได้

ภาพประกอบ 18 รูปตัวนาง

3.1.8 ลักษณะของรูปตัวนางหนังตะลุงใช้รูปตัวนางที่มีลักษณะเป็นผู้หญิงแต่งกายตามยุคสมัยนิยมขนาดของรูปมีความสูงประมาณ 20 – 40 เซนติเมตร ส่วนใบหน้าจนถึงลำคอ จะแกะและเน้นลวดลายของอวัยวะต่าง ๆ เช่น คิ้ว จมูก ปาก รอยย่นที่ลำคอ อย่างชัดเจนเหมือนกับรูปราชินีหรือนางเมือง

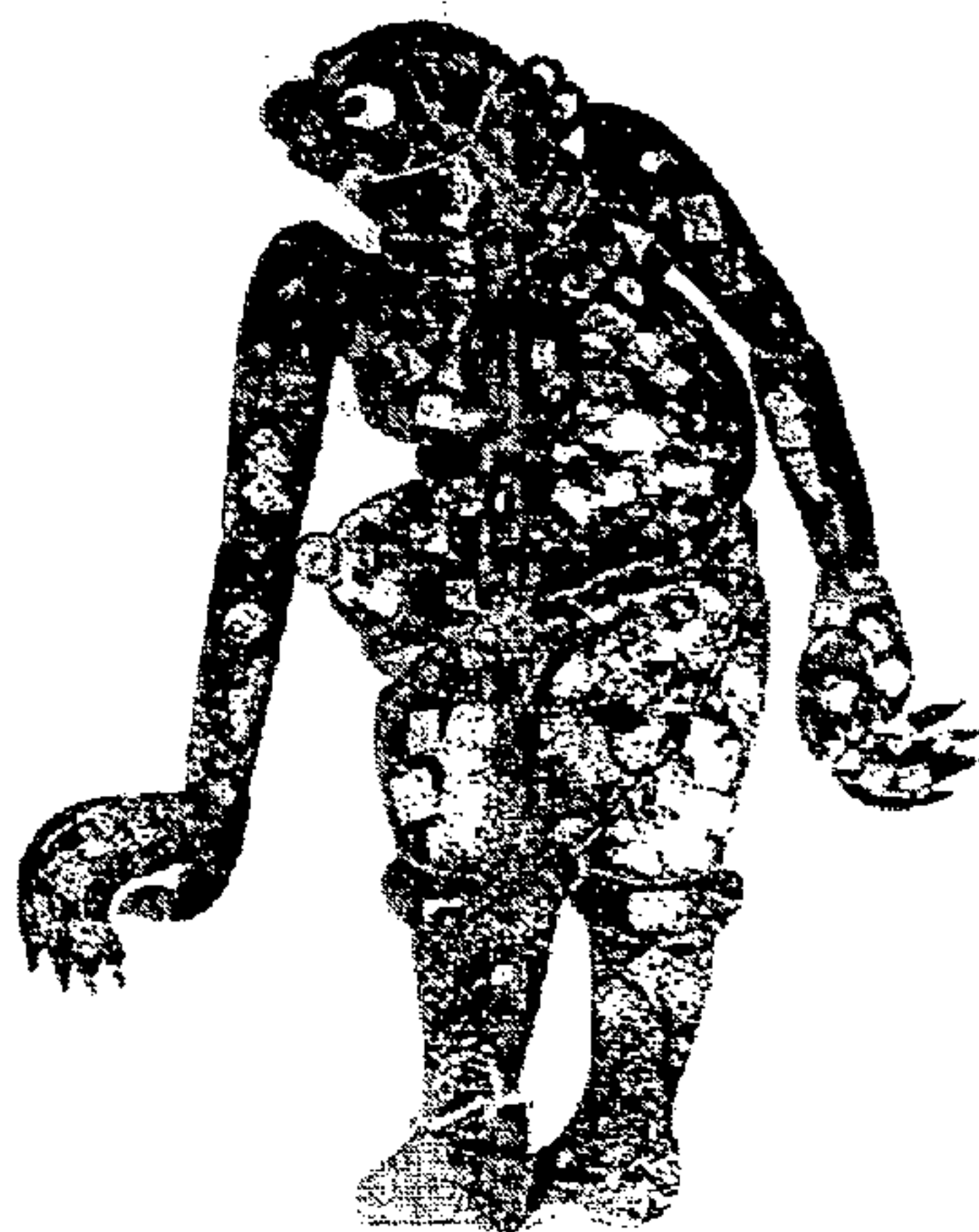
ภาพประกอบ 19 รูปยักษ์

3.1.9 ลักษณะของรูปยักษ์ผู้ชาย รูปยักษ์ผู้ชายสูงใหญ่ ลักษณะหน้าตาดุร้าย มีเขี้ยว และหนวดเครา สวมเครื่องทรงเต็มยศ มีมงกุฎ ส่วนใหญ่ จะยกขาหลังถือกระบองเป็นอาวุธ

3.2 รูปตัวตลก เป็นตัวละครที่สำคัญอย่างยิ่ง และเป็นตัวละครที่ขาดไม่ได้ในการแสดงหนังตะลุง บทตลกคือเสน่ห์หรือสีสันที่นายหนังจะสร้างความประทับใจสำหรับผู้ชม เมื่อการแสดงจบลงสิ่งที่ผู้ชมจำได้และยังเก็บไปเล่าต่อก็คือ บทตลก นายหนังตะลุงคนใดที่สร้างตัวตลกได้อย่างมีชีวิตชีวาและน่าประทับใจ สามารถทำให้ผู้ชมนำไปเล่าขานกันต่อกันได้ไม่รู้จบ ก็ถือว่าเป็นนายหนังที่ประสบความสำเร็จในอาชีพโดยแท้จริง ในการแสดงอื่นๆ ตัวละครที่โดดเด่นและติดตาตรึงใจผู้ชมมากที่สุดมักจะเป็นพระเอกนางเอก แต่สำหรับหนังตะลุงตัวละครที่จะอยู่ในความทรงจำของผู้ชมได้นานที่สุด คือ ตัวตลก มีเหตุผลหลายประการที่ทำให้บทตลกของหนังตะลุงติดตรึงใจผู้ชมได้มากกว่าบทพระเอกหรือนางเอกดังต่อไปนี้

- ตัวตลกมีความผูกพันใกล้ชิดกับผู้ชม(ชาวใต้)มากกว่าตัวละครอื่นๆ เพราะตัวตลกทุกตัวเป็นคนท้องถิ่นภาคใต้ พูดภาษาปักษ์ใต้ เชื่อกันว่าตัวตลกเหล่านี้สร้างเลียนแบบมาจากบุคลิกของบุคคลที่เคยมีชีวิตอยู่จริง
 - นายหนังสามารถอวดฝีปากการพากย์ของตนได้เต็มที่ ตัวตลกทุกตัวมีบุคลิกเฉพาะ และตัวตลกหลายตัวมีถิ่นกำเนิดที่ชัดเจน ซึ่งมักจะเป็นท้องถิ่นที่มีสำเนียงพูดที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากตำบลหรืออำเภอข้างเคียง นายหนังที่พากย์ได้ตรงกับบุคลิกและสำเนียงเหมือนคนท้องถิ่นนั้นที่สุด ก็จะสร้างความประทับใจแก่คนดูได้มาก
 - บทตลกคือบทที่สามารถยกประเด็นอะไรมาพูดก็ไม่ทำให้เสียเรื่อง จึงมักเป็นบทที่นายหนังนำเรื่องเหตุการณ์บ้านเมือง ปัญหาสังคม ธรรมชาติคิดเตือนใจ เข้ามาสอดแทรกเอาไว้ หรือแม้แต่พูดล้อเลียนผู้ชมหน้าโรง
 - เสน่ห์ของมุกตลก ซึ่งแสดงไหวพริบปฏิภาณของนายหนังด้วย นายหนังที่เก่งต้องสามารถคิดมุกตลกได้เอง เพราะถ้าเก็บมุกเก่ามาเล่นคนดูจะไม่ประทับใจและไม่มีการเล่าต่อ
- เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมหนังตะลุงรู้สึกผูกพันกับตัวตลกมากกว่าตัวละครอื่นๆ ในเรื่องคือตัวตลกหนังตะลุงเป็นตัวละคร "ยืน" หมายถึงตัวตลกตัวหนึ่งเล่นได้หลายเรื่อง โดยใช้ชื่อเดิมบุคลิกเดิมรูปตัวตลกหนังตะลุง หรือรูปกากส่วนใหญ่จะไม่ใส่เสื้อ บางตัวนั่งโสร่งสั้นแค่เข้า บางตัวนั่งกางเกงและส่วนใหญ่จะมีอาวุธประจำตัว ตัวตลกทุกตัวสามารถขยับมือและขยับปากได้ ทุกคณะจะมีรูปตัวตลกอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อแสดงบทบาทให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันและรู้สึกสนุกสนานในการชมหนังตะลุง รูปตลกจึงเปรียบเสมือนเป็นผงซุรสุของการแสดงหนังตะลุงก็ว่าได้

ตัวตลกที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นตัวตลกที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษของ หนังกูเลียม กิงทอง ได้แก่

ภาพประกอบ 20 รูปนายแก้ว

3.2.1 รูปนายแก้ว หรืออ้ายแก้วเป็นตัวตลกที่หนังกูเลียมได้รับสืบทอดมาจากอาจารย์ หนังกูเลียม สวรรณ อ้ายแก้ว มีนิสัยชอบสนุกเร้าใจ ชอบติดตามพระเอกส่วนใหญ่มักไปด้วยกันกับนายวรรณ และนายเหว่า เป็นผู้ร่วมกันออกหัวคิด ในการแก้ปัญหาต่างๆ ให้กับพระเอกได้เป็นอย่างดี ที่ปรากฏการแสดงของบทหนังตะลุง คือ ชอบร้องเพลงและเพลงที่ร้องมักเป็นเพลงตลก ที่หนังกูเลียมแต่งขึ้นเอง

ภาพประกอบ 21 รูปนายวรรณ

3.2.2 รูปนายวรรณุช หรืออ้ายนุช ประวัติของนายวรรณุชมาจากคนที่ไม่เต็มเต็งอาศัยอยู่ในวัดชั้นเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร นิสัยชอบคุยโม้อวดเรื่องราวต่างๆถือมีดพরাเป็นอาวุธ

ภาพประกอบ 22 รูปนายดุเหว่า

3.2.3 รูปนายดุเหว่า หรืออ้ายเหว่า เป็นรูปตัวหนังที่หนังจูลีเยม ได้สร้างขึ้นมาหลังรูปนายวรรณุช ประวัตินายดุเหว่า เป็นคนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นลูกคู่ของหนังจูลีเยมมีหน้าที่ตีโหม่งในคณะหนัง ด้วยอุปนิสัย สนุกไร้เรง ฉลาด การพูดจามีน้ำเสียงแปลกๆนั่นคือ เสียงแหบสูงฟังแล้วตลก ภายหลังเสียชีวิตเนื่องจากอาการป่วยเป็นไข้วันโรค หนังจูลีเยมจึงได้มาสร้างเป็นรูปตัวหนัง แล้วนำเส้นผมของนายดุเหว่ามาผูกเป็นผมเปีย ลักษณะรูปนายดุเหว่าโบหน้าแหลมคล้ายหัวปลาสด ไว้ผมเปีย รูปร่างผอมบาง นุ่งกางเกงขาสั้นกระดิกขาหน้าได้ ถือขวานเป็นอาวุธ พูกะล่อนนิสัยฉลาดแกมโกง เป็นเพื่อนคู่หูกับนายวรรณุช

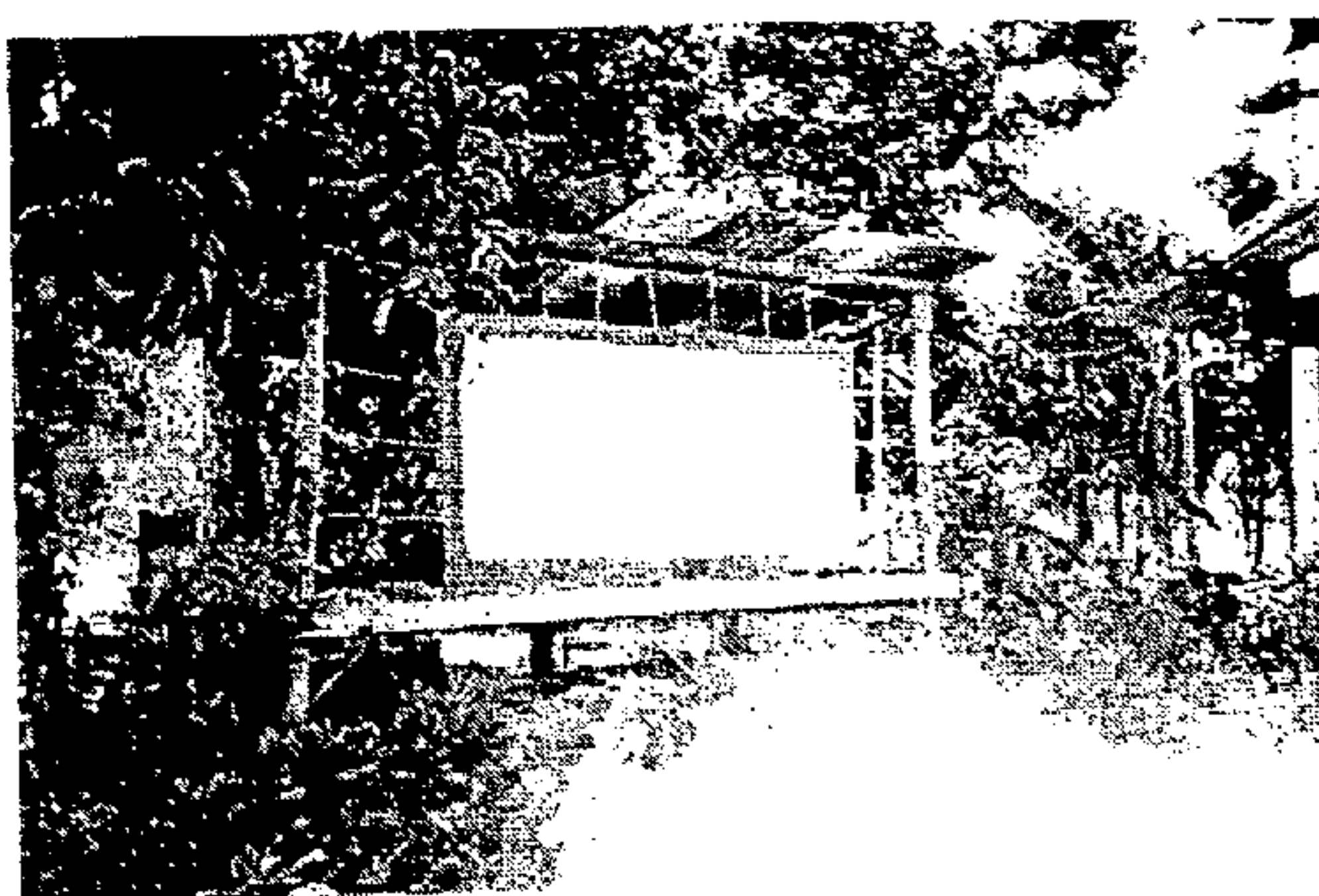
นอกจากนี้ยังมีรูปตัวตลกอีกจำนวนมาก แต่ผู้วิจัยไม่ขอกล่าวถึงในที่นี้ จะขอกล่าวถึงเฉพาะรูปหนังตะลุงที่เด่น ๆ ของหนังตะลุงจุลเสียม กิ่งทองเท่านั้น

คุณค่าของรูปหนังตะลุง

1. ใช้แสดงบทบาทของตัวละครให้ดำเนินไปตามเรื่องราวที่นายหนังตะลุงต้องการ
2. แสดงออกถึงศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น มีการใช้สื่อบายแกะกนกกลดลยอย่างสวยงาม เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชม
3. เป็นภาพสะท้อนให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งปรากฏในลักษณะการแต่งกาย การใช้อาวุธ นิสัยใจคอของรูปหนังตะลุงแต่ละชนิด

ค. โรงหนัง จอหนัง และอุปกรณ์อื่น

โรงหนังตะลุง

ภาพประกอบ 25 โรงหนังตะลุงที่สร้างขึ้นชั่วคราวในบริเวณบ้านหนังจุลเสียม กิ่งทอง

การแสดงหนังตะลุงจะต้องมี “โรงหนัง” เพื่อใช้เป็นที่วางอุปกรณ์ต่าง ๆ และเป็นโรงแสดง นายหนังและผู้บรรเลงเครื่องดนตรีจะต้องอยู่ในโรงหนัง นายหนังจะแสดงหนังโดย เชิดรูปบนผืนจอให้ผู้ชมที่นั่งอยู่หน้าโรงชม โรงหนังตะลุงโดยทั่วไปจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ โรงหนังตะลุงที่สร้างไว้ถาวร โรงหนังตะลุงที่สร้างขึ้นชั่วคราวและโรงหนังตะลุงที่สร้างสำเร็จรูป

1. ลักษณะของโรงหนังตะลุง

1.1 ลักษณะของโรงหนังตะลุงที่สร้างไว้ถาวร เป็นโรงหนังที่มีสภาพแข็งแรง ทนทานถาวร เสาของโรงหนังสูงประมาณ 1.5 – 2 เมตร สร้างด้วยปูนซีเมนต์ เพราะต้องการให้ใช้งานได้นาน ทนทาน และไม่ผุกร่อนง่าย มดปลวกไม่กิน โดยทั่วไปนิยมสร้างเสาแบบสี่เหลี่ยมเนื่องจากหล่อเสาง่าย

ขนาดของโรงหนังในอดีตกว้างยาวประมาณ 2.5x3 เมตร ใช้เสา 4 เสา เพราะสมัยก่อนการแสดงใช้เครื่องดนตรีเพียงห้าเครื่องเท่านั้น ลูกคามีไม่มากนัก รูปหนังมีขนาดเล็ก ต่อมาได้้นำเครื่องดนตรีต่าง ๆ มาผสมผสานมากขึ้น ขนาดของรูปก็มีขนาดโตขึ้น ทำให้ต้องมีจอหนังกว้างมากขึ้น ดังนั้นขนาดของโรงหนังถาวรจึงมักปลูกสร้างขนาด 4x4 เมตร 5x5 เมตรฝาโรงหนังนิยมกันด้วยไม้กระดานหนาที่บทั้ง 2 ด้าน เพื่อกันลมและกันฝน เจาะหน้าต่างเป็นบานเล็ก ๆ ด้านละหนึ่งบาน เพื่อเป็นช่องสำหรับระบายอากาศ ส่วนด้านหลังกันที่บด้วยไม้กระดาน แต่มีช่องประตูเปิดปิดสำหรับใช้ขึ้นลง แต่บางโรงนั้นเปิดหมด เจาะพื้นโรงหนังบางส่วนใช้เป็นพื้นที่สำหรับขึ้นลงโรงหนัง พื้นโรงหนังปูเรียบด้วยไม้กระดาน

หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาเล็ก ๆ ซึ่งโครงสร้างของหลังคาอาจมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง เช่น บางแห่งสร้างหลังคาแบบปั้นหย่า แบบเพิงหมาแหงน แบบหักหัวตึกเตน เป็นต้น แต่ที่นิยมกันส่วนใหญ่ใช้แบบเพิงหมาแหงนและหักหัวตึกเตน เพราะจะทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ในปัจจุบันโรงหนังที่สร้างแบบถาวรจะไม่นิยมหลังคาแบบหักหัวตึกเตน เพราะคณะหนังส่วนใหญ่มีม่านสำหรับดกแต่งหน้าจอซึ่งสามารถประดับตกแต่งได้ง่ายไม่กีดขวาง และมองดูสวยงามได้สัดส่วน ส่วนการมุงหลังคาในปัจจุบันนิยมใช้กระเบื้องลอน บางแห่งมุงด้วยสังกะสีเพราะเป็นวัสดุที่คงทนและหาได้ง่าย

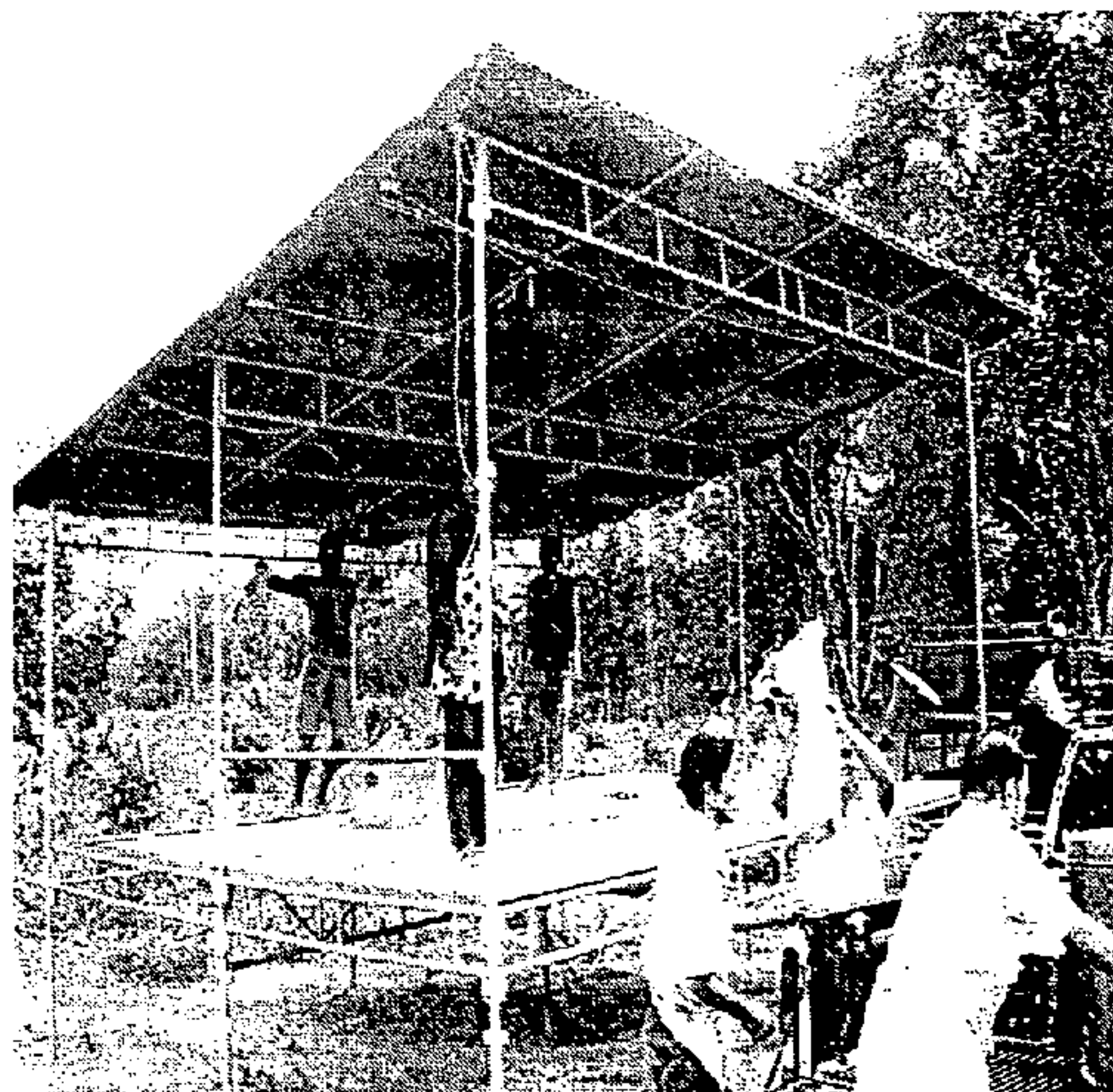
การที่ต้องมีโรงหนังที่สร้างไว้อย่างถาวรนั้น สมัยก่อนมหรสพต่าง ๆ มีเพียงหนังตะลุงประเภทเดียวที่เป็นที่นิยมชมชอบของประชาชนในชนบทน้อยคนนักที่ไม่รู้จักหนังตะลุง ในสมัยก่อนวัดเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและเป็นศูนย์รวมของชุมชน เป็นสถานที่จัดงานบุญงานกุศลงานบ้นเท็งและงานวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ซึ่งรวมกันอยู่ในวัดครั้งละ 2 – 3 คืน เมื่อได้รับความยินยอมแล้ว ทางวัดก็จะให้เด็กตีตะโพน (กลอง) เพื่อบอกให้ชาวบ้านได้ทราบว่ามีหนังตะลุงมาทำการแสดงและขอข้าวขอแกงให้กับคณะหนังได้รับประทาและมาชมหนังกันฟรี ๆ ไม่ต้องเสียค่าราคาโรงใด ๆ ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้จึงนิยมสร้างโรงหนังตะลุงแบบถาวรไว้ภายในบริเวณวัดเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้นิยมสร้างไว้ในบริเวณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีการจัดงานประเพณีไหว้เจ้าเป็นประจำทุกปีหรือสถานที่สำหรับทำบุญวันว่าง (วันสงกรานต์) ในเดือน 5 ของชาวปักษ์ใต้ สถานที่เหล่านี้มักเป็นที่รวมญาติมีคนมาร่วมงานกันมาก จึงนิยมรับหนังตะลุงมาแสดงให้ชมเป็นประจำพร้อมกับปลูกสร้างโรงหนังแบบถาวรขึ้นไว้ด้วย โรงหนังตะลุงที่สร้างแบบถาวรบางสถานที่ก็ได้รื้อถอนไปบ้างแล้วเพราะมีขนาดเล็กเกินไปที่จะใช้แสดงได้ในสภาพปัจจุบัน บางสถานที่ก็อนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์โรงหนังที่สร้างแบบถาวรโดยทั่วไป ปลูกสร้างขึ้นตามวิธีของชาวบ้าน ซึ่งมีอายุประมาณ 40 – 50 ปี ล่วงมาแล้ว

1.2 ลักษณะของโรงหนังตะลุง ที่สร้างขึ้นชั่วคราว เป็นโรงหนังที่สร้างขึ้นอย่างหยาบ ๆ ไม่พิถีพิถัน ใช้เวลาปลูกสร้างประมาณ 1 – 5 วันก็สำเร็จ ใช้งานเสร็จก็รื้อถอน ไม่ได้เก็บไว้ใช้แสดงครั้งต่อไปอีก โดยเจ้าภาพที่บอกรับหนังจะเป็นผู้ทำการปลูกสร้างขึ้น มีลักษณะเป็น

ผ้าเต็นท์ด้านข้างทั้ง 2 ด้าน ด้านหลังไม่นิยมกันเพราะให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก หลังคามีลักษณะแบบเพิงหมาแหงน มุงด้วยไม้กระดานดีเป็นแผงติดกันประมาณ 4 – 5 แผ่น แต่ละแผ่นมีความยาวประมาณครึ่งหนึ่งของความกว้างของโรงหนัง เพราะสะดวกในการขนย้ายและปูพื้นได้รวดเร็ว

โรงหนังตะลุงสำเร็จรูปเป็นที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน เพราะเจ้าภาพเกือบทุกรายต้องการโรงหนังสำเร็จรูป เนื่องจากไม่ต้องยุ่งยากในการปลูกสร้างโรงเอง เพียงแต่ต้องจ่ายค่าเช่าโรงหนังตกคืนละ 2,500 – 3,800 บาท (พ.ศ. 2549) รวมค่าขนส่งค่าบริการติดตั้งและรื้อถอนการมีโรงหนังตะลุงสำเร็จรูป เป็นการส่งเสริมให้มีการแสดงหนังตะลุงมากขึ้น เพราะมีความสะดวกไม่ยุ่งยาก และช่วยสนับสนุนนโยบายของรัฐในการรณรงค์ห้ามการตัดไม้ทำลายป่า โดยเฉพาะในส่วนที่ตัดไม้มาปลูกสร้างโรงหนังปีหนึ่ง ๆ จะมีจำนวนไม่น้อยทีเดียว

ภาพประกอบ 26 ลักษณะโรงหนังตะลุงสำเร็จรูป

2. ความเชื่อในการสร้างโรงหนังตะลุงและการแสดงในงานต่างๆ

2.1 ห้ามสร้างโรงที่แสดงหันหน้าไปทางทิศตะวันตก เชื่อกันว่าหนึ่งคณะใดแสดงหันหน้าโรงไปทางทิศตะวันตกจะตกต่ำเหมือนดวงอาทิตย์ที่ลับฟ้ามีแต่ความมืด

2.2 ห้ามสร้างโรงที่แสดงได้ต้นไม้ใหญ่ทุกต้นตามลัทธิของพราหมณ์มีความเชื่อว่าเทวดาและเทพารักษ์สิงอยู่อาศัยการสร้างโรงหนังตะลุงแสดงได้ต้นไม้ใหญ่ เป็นการรบกวนเทพ

2.3 ห้ามสร้างโรงหนังตะลุงคร่อมทางเดิน และทางน้ำไหล มีความเชื่อกันว่า ทางเดินก็ดีทางน้ำไหลก็ดี เวลากลางคืนมีพวกผีเดิน จะเป็นการขัดขวางทางเดินของพวกผี

2.4 งานพิธีมงคลสมรส จะแสดงก็คืนก็ได้ แต่คืนที่ทำพิธีมอบสาตเรียงหมอนห้ามแสดง(เรียกว่าหลวงปู่) หนังสือคณะใดที่แสดงคืนนี้มีความเชื่อว่าอุบาทว์แก้ไขไม่หาย

2.5 งานศพก็แสดงได้ วันที่ห้ามแสดงคือวันเผาศพกล่าวคือวันเผาศพวันไหน คำคืนนั้นจะห้ามแสดงหนังสือ การเผาศพของชาวใต้สมมุติว่าวันนี้เป็นวันเผา วันรุ่งขึ้นก็จะมีการทำพิธีดับธาตุ หนังสือที่แสดงในวันเผาศพจะถูกดับธาตุไปด้วยในวันรุ่งขึ้น หนังสือคณะใดแสดงในวันเผาศพจะไม่มีค่าเจริญ หรืออาจจะต้องเลิกแสดงหนังสือไปตลอดชีวิต

2.6 ห้ามหนังสือแสดงกับ วันขึ้นแรม 8 ค่ำ 14 - 15 ค่ำ (วันพระ) หนังสือคณะใดแสดงกับวันดังกล่าวนี้ มีความเชื่อกันว่ากับไม่ขาด สิ่งศักดิ์สิทธิ์ถือศีลไม่มารับเครื่องสังเวย

2.7 โรงหนังสือที่ดีเหมาะสมกับการแสดงต้องหันหน้าไปทางทิศตะวันออกและทิศใต้ ก็ที่มีความเชื่อดังนี้คงจะเกี่ยวกับฟ้าดินอากาศด้วย กล่าวคือ ฤดูแสดงหนังสือก็คือเวลาห่างจากการประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ไม่มีฝนตกทางภาคใต้เมื่อไม่มีฝนลมจะพัดมาทางทิศเหนือและทิศตะวันตก เสียงที่ดังออกจากโรงหนังสือจะต้องตามกระแสลมไปไกล ทำให้ผู้ฟังหน้าโรงฟังได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เวลาประมาณกัน 2 หรือ 3 คณะถ้าโรงหนังสือหันหน้าไปทางทิศตะวันออก โรงที่ดีคือโรงทางทิศเหนือจะได้เปรียบทางทิศใต้ เสียงทางโรงทิศเหนือจะไปรบกวนโรงทางทิศใต้ โดยที่เสียงโรงทางทิศใต้จะไม่ทวนกระแสลมไปรบกวนโรงทางทิศเหนือ

ถ้าโรงหนังสือหันหน้าไปทางทิศเหนือหรือทิศใต้เวลาประมาณกัน โรงที่อยู่ทางทิศตะวันตกจะดีกว่าโรงที่อยู่ทางทิศตะวันออก เพราะลมจะช่วยพาเสียงจากโรงที่อยู่ทางทิศตะวันตก รบกวนโรงที่อยู่ทางทิศตะวันออกเหมือนกับเสียงทางทิศเหนือรบกวนโรงทางทิศใต้

3. คุณค่าของโรงหนังสือ

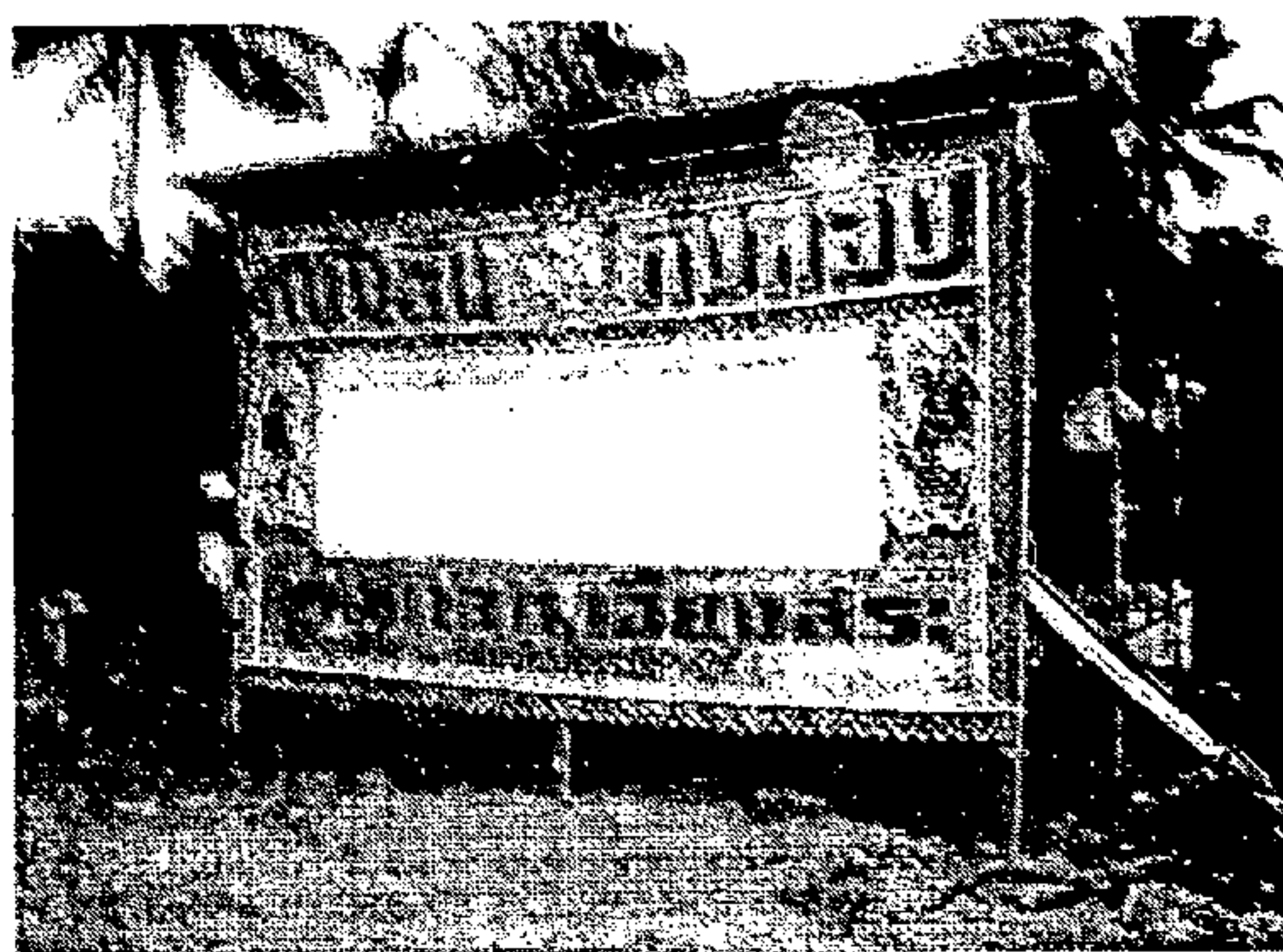
3.1 เป็นเวทีการแสดงที่เป็นสัดส่วนและวางอุปกรณ์การแสดงของหนังสือ

3.2 ป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้ายและภัยธรรมชาติให้กับคณะหนังสือในขณะแสดง

3.3 เป็นเสมือนบ้านของคณะเมื่อทำการแสดงจะรู้สึกว่ามีคามอบอุ่นและใช้เป็นที่พักผ่อนหลับนอนก่อนและหลังการแสดง

3.4 ทำให้ผู้ชมได้เห็นชัดเจนถึงแม้ว่าจะนั่งห่างไกล เพราะพื้นโรงหนังสืออยู่สูงกว่าระดับพื้นดิน

ง. จอหนัง

ภาพประกอบ 27 ลักษณะของจอหนังตะลุง

จอหนังเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการแสดงหนังตะลุง เพราะในการแสดงเงาของรูปหนังทุกตัวจะต้องแสดงผ่านจอผ้าขาวรูปสี่เหลี่ยม โดยมีผู้ชมชมอยู่ด้านหน้าของโรงหนัง

1. ลักษณะของจอหนัง

ในสมัยก่อนหนังตะลุงใช้รูปขนาดเล็ก โรงหนังและจอหนังก็เล็กตามไปด้วย จอหนังตะลุงทำด้วยผ้าขาวบาง ซึ่งด้านหน้าของโรงหนัง ทาปูนขาวและปิดกั้นไม่ให้คนหน้าโรงมองเห็นภายในโรงหนัง ขนาดกว้าง 1.8x3 เมตร หนังหลายคณะในปัจจุบันนิยมใช้จอขาด 2 - 4 เมตร จอหนังจะมีห่วงผ้า หรือที่เรียกว่า "หุราม" เย็บไว้เป็นระยะ ๆ โดยรอบ แต่ปัจจุบันไม่นิยมใช้ห่วงผ้า เพราะทำให้เกิดการล่าช้าในการตัดเย็บนิยมใช้ห่วงทองเหลืองขนาดเล็กที่เรียกว่า "ดาไก่" เย็บติดกับตะเข็บขอบจอ เพราะทำได้สะดวกและประหยัดเวลา ความกว้างของจอหนังแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ตะเข็บด้านบนส่วนที่ 1 เป็นเขตสวรรค์ รูปที่ขีดในเขตนี้ได้ ต้องเป็นรูปเทวดา เช่น พระอิศวร พระอินทร์ นางฟ้า และรูปที่มีอิทธิฤทธิ์ เช่น เหาะได้หรือเขิดรูปฤาษี เป็นต้น ตะเข็บลงมาเป็นอีก 1 ส่วน เป็นเขตมนุษย์จะใช้เขิดรูปสามัญธรรมดา

ในอดีตใช้ผ้าขาวทั้งผืน ต่อมาเพื่อให้เกิดความสวยงามแข็งแรง เพิ่มผ้าขอบจอโดยรอบทั้ง 4 ด้าน ซึ่งส่วนมากเป็นผ้าขอบสีแดงหรือน้ำเงิน มีความหนากว่าผ้าจอ ความกว้างของผ้าขอบจอประมาณ 6 นิ้ว เพื่อสอดห่วงตรึงขอบทั้งเป็นระยะประมาณ 10 นิ้ว เพื่อสอดลวดไม้ไผ่ขันจอให้ตึงทั้ง 4 ด้าน ต่อเปลี่ยนเป็นร้อยเชือกกับตะเข็บริมนอก ใช้สำหรับชิงจอเรียกว่า "หนวดราม" สันนิษฐานว่าน่าจะเพี้ยนมาจากคำว่าหนวดพราหมณ์ที่ใช้เรียกกับขอสามสาย โดยลูกคู่จะเป็นคนผูกหนวดรามซึ่งจอเข้ากับไม้ไผ่ไว้เฉพาะเส้นตรงกลางด้านล่างตรงที่นายหนังนั่ง 1 เส้นให้นายหนังผูกเองก่อนทำการแสดงในขณะที่ผูก นายหนังจะภาวนาคาถาเพื่อผูกใจคนดูโดยมีความเชื่อว่าจะทำให้คนดูเกิดความนิยมชมชอบในการแสดง

จอหนังเริ่มมีเครื่องประดับตกแต่งให้เกิดความงดงามด้วยฉากและแสงไฟ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2500 ล่วงแล้ว จาก 2 ข้างเขียนเป็นรูปทิวทัศน์หรือกนกกลวดยลาย จากด้านล่างมีขนาดใหญ่ประมาณเท่าครึ่ง มีไฟสีประดับประดา บอกยี่ห้อ หรือชื่อบริษัทห้างร้านผู้เอื้อเฟื้อมอบมาให้ไว้อย่างชัดเจน ด้านบนจอมีบานหรือป้าย มีความยาวเท่ากับความยาวของของโรงหนัง เขียนอักษรตัวโตประดับด้วยแสงไฟสีสันสดใสดูตา บอกชื่อคณะของหนังตะลุงขนาดมาตรฐานของจอมีดังนี้

1. จอขนาดยาว 3.5 เมตร กว้าง 1.5 เมตร
2. จอขนาดยาว 4 เมตร กว้าง 1.7 เมตร
3. จอขนาดยาว 4.5 เมตร กว้าง 1.8 เมตร
4. จอขนาดยาว 5 เมตร กว้าง 1.85 เมตร

ความกว้างมาตรฐานจากตะเข็บล่างถึงตะเข็บกลาง 1.20 เมตร จากตะเข็บกลางขึ้นไป ความยาวแล้วแต่ขนาดของจอ

2. คุณค่าของจอหนัง

2.1 ใช้ประชาสัมพันธ์ชื่อคณะหนัง ที่อยู่หรือผู้ประกอบการคณะที่สนับสนุน ตลอดจนการแสดงคติธรรมแก่ผู้ชม

2.2 ด้านศิลป์มีการตกแต่งจอหนังด้วยลวดลายและสีสันให้มีความสวยงาม ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชม

2.3 เส้นแบ่งเขตของจอสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับ เรื่องสวรรค์และโลกมนุษย์

2.4 แสดงให้เห็นถึงค่านิยมของคนไทยภาคใต้ ที่เคารพสถาบันชาติศาสนา พระมหากษัตริย์

2.5 เป็นที่แสดงหรือเชิดรูปหนังของนายหนังให้ดำเนินไปตามเรื่องราวที่ต้องการ

อุปกรณ์ประกอบการแสดงอื่น ๆ

นอกจากโรงหนังและจอหนังดังกล่าวแล้วภายในโรงหนังยังมียุทธภัณฑ์อื่นๆ ที่จำเป็นในการแสดงหนังตะลุงอีกหลายอย่างที่สำคัญ ๆ เช่นไฟส่องจอหนังหรือหีบเก็บรูปหนัง สำหรับเก็บรูปหนังหลังจากที่จบการแสดงในคืนหนึ่งๆ แล้วเป็นต้น ยุทธภัณฑ์ต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่จะเป็นในการแสดงหนังตะลุงเช่นกัน หนังตะลุงจึงมียุทธภัณฑ์เหล่านี้ด้วยกันทุกคณะ เพียงแต่อาจจะมีลักษณะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยตามยุคสมัยและความนิยมเฉพาะของหนังตะลุงแต่ละคณะ ในสมัยก่อนใช้ตะเกียงน้ำมันไขสัตว์เช่น ไขวัว ไขควาย หรือใช้น้ำมันมะพร้าว ต่อมานิยมใช้ตะเกียงเจ้าพายุ ในปัจจุบันใช้ไฟฟ้าโดยผูกห้อยกับไม้แขวนไฟ ซึ่งมีความยาวประมาณ 1 เมตร ห่างจากจอหนังประมาณ 30 - 40 เซนติเมตร เพื่อให้เงาของรูปหนังสวยงาม ถ้าห่างหรือใกล้จอหนังมากเกินไปจะทำให้เกิดเงาของรูปหนังไม่สวย เงาไม่ได้สัดส่วน

ก. ไฟส่องหน้าจอ

การแสดงผลหนึ่งตะลุงจะต้องอาศัยการใช้เงาเป็นหลัก เงาจะเกิดขึ้นได้จะต้องอาศัยแสงสว่างไปส่องหน้าจอเป็นอุปกรณ์สำคัญที่ทำให้รูปหนังเด่นชัดเป็นที่น่าสนใจของผู้ชม

1. ลักษณะของไฟส่องหน้าจอ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีหลายชนิดดังนี้
 - 1.1 ใช้ตะเกียงทำจากน้ำมัน
 - 1.2 ใช้ไต้ขี้ชัน
 - 1.3 ตะเกียงขวลาหรือตะเกียง 3 พวย
 - 1.4 ตะเกียงเจ้าพายุ
 - 1.5 หลอดไฟฟ้า

ข. หยวกกกล้วย

การแสดงผลหนึ่งตะลุงตามบทบาทในเรื่องต่างๆในแต่ละฉากจะต้องใช้รูปจำนวนมาก ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปักรูปเพื่อให้สนิทกันตามเรื่องที่แสดงอุปกรณ์ที่สามารถปักรูปได้ดีที่สุดคือ หยวกกกล้วย เพราะทำให้รูปหนังสามารถปักได้แน่นและถอดได้ง่าย

1. ลักษณะของหยวกกกล้วย

หยวกกกล้วยที่นิยมนำมาปักรูปเพื่อหนังที่ดีนั้น นิยมใช้หยวกกกล้วยตานี เพราะอ่อนนุ่มปักรูปได้ง่าย ถ้าไม่มีหยวกกกล้วยตานีจะใช้หยวกกกล้วยน้ำว้าแทนเพราะหาได้ง่าย แต่ถ้าหากหยวกกกล้วยหายากจะใช้หยวกกกล้วยอะไรก็ได้แล้วแต่จะสะดวก

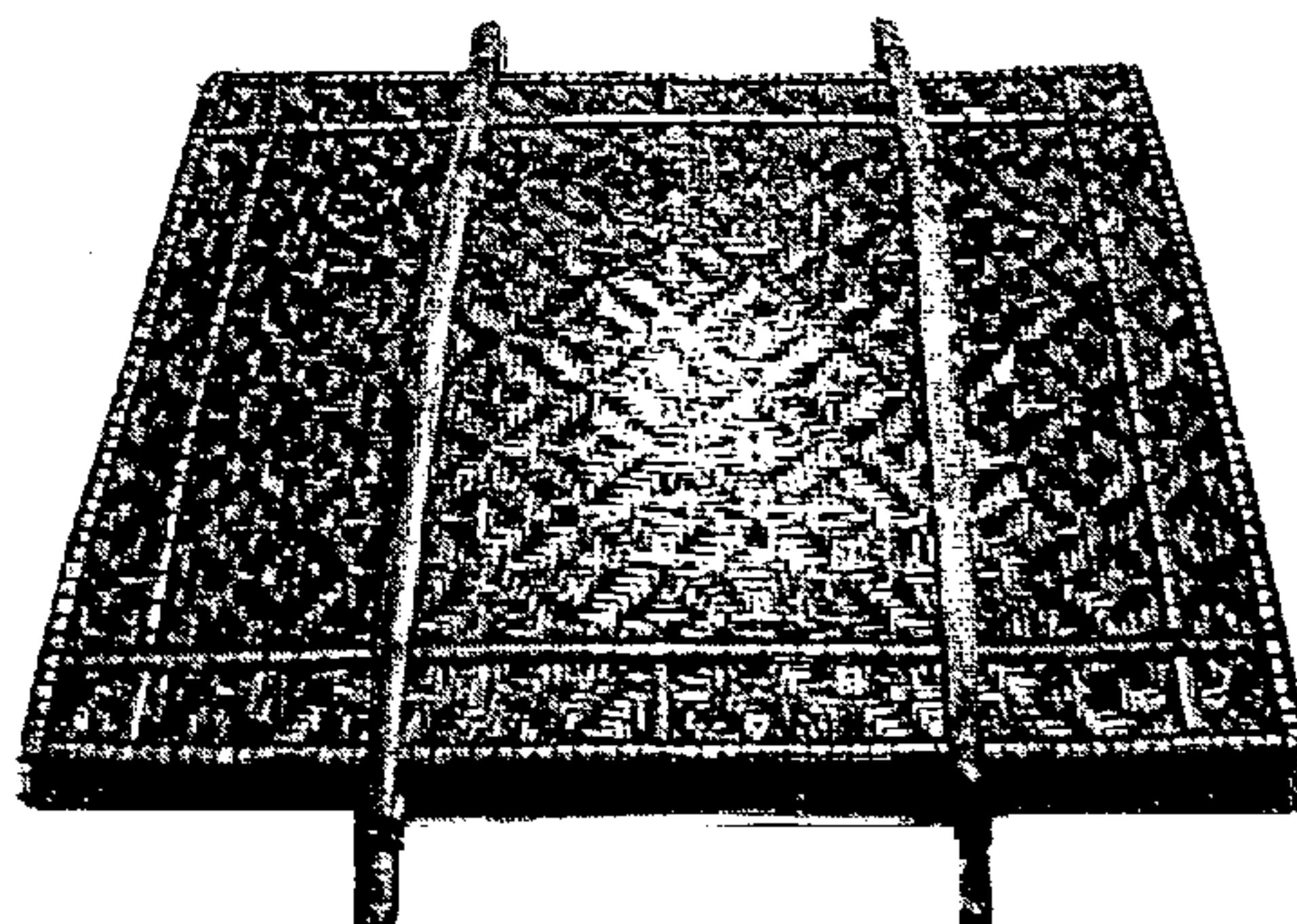
หยวกกกล้วยที่นิยมใช้ในการปักรูป มีขนาดความยาวประมาณ 3 – 4 เมตร ตัดเป็นท่อนประมาณ 3 – 4 เมตร สำหรับหยวกที่ใช้ปักรูปที่รอฟักไว้สำหรับแสดงใช้หยวกขนาดเล็กที่มีความยาวประมาณ 1.5 – 2 เมตร

สิ่งจำเป็นต้องให้ควบคู่กับหยวกกกล้วยคือที่ตั้งหยวกกกล้วย มีลักษณะเป็นไม้ 2 อันประกอบเข้าด้วยกันเป็นรูปกากบาท มีช่องสำหรับเสียบไม้ไม่ให้หยวกเคลื่อนที่มีความสูงประมาณ 15 เซนติเมตร

2. คุณค่าของหยวกกกล้วย

- 2.1 เป็นตัวยึดรูปหนังตะลุงให้ปักอยู่หน้าจอหนังได้
- 2.2 เป็นตัวปักรูปหนังตะลุงก่อนการแสดง
- 2.3 สะดวกในการเลือกรูปและหยิบใช้เมื่อแสดง
- 2.4 ทำให้รูปหนังเป็นระเบียบ รักษารูปหนังให้ใช้งานได้คงทน

ค. แผงหนังหรือหีบเก็บรูปหนังตะลุง

ภาพประกอบ 28 รูปลักษณะของแผงหนังใช้เก็บรูปหนังตะลุง

แผงหนัง มีไว้สำหรับเก็บรักษารูปหนังตะลุงไม่ให้เสียหายและคงสภาพที่จะใช้งานได้นาน หนึ่งทุกคณะ จะต้องมียี่เก็บรูปหนังตะลุงเป็นของตนเอง ซึ่งเรียกกันว่า "แผง" หรือ "หีบ" ที่เก็บรูปหนังดังกล่าวมี 4 ลักษณะ คือ แผงไม้ไผ่ หีบกระเป่า หีบไม้และหีบเหล็ก นอกจากนี้ยังมีส่วนประกอบของรูปหนังที่สำคัญได้แก่ ไม้ค้ำรูปหนัง หรือไม้ดัด ซึ่งนิยมใช้ไม้ไผ่ ใช้สำหรับปักรูปหนังลงบนหยวก เพื่อการทรงตัวของรูปเวลาเชิดออกจอ หรือ สำหรับนายหนังตะลุงใช้มือเชิด ส่วนล่างจะเหลาให้แหลมเพื่อปักลงบนหยวกได้ง่าย ส่วนที่ควบคู่กับไม้ดัดคือ ไม้มือใช้สำหรับเชิดมือรูปหนังให้เกิดการเคลื่อนไหว และไม้ค้ำธงชักปากรูปเพื่อแสดงอาการเคลื่อนไหวว้ยวะส่วนปาก และเวลาชักปากรูปไม้ค้ำธงจะเคลื่อนไหวผ่านดวงตาของรูปหนังทำให้ดูเหมือนว่าดวงตาของรูปหนังจะสามารถกระพริบได้การใช้ไม้ค้ำธงชักปากรูปส่วนใหญ่ ใช้กับรูปตัวตลกที่สำคัญ ๆ รูปตลกในปัจจุบันไม่ค่อยได้ทำไม้ค้ำธงชักปากเหมือนสมัยก่อน ๆ มักจะใช้ยางวงแทน จึงทำให้ขาดศิลปะในการเชิดรูป ไม่มีค้ำธงผ่านตาเวลาชักปากรูปในส่วนองตาไม่เห็นว่กระพริบด้วย จึงขาดชีวิตชีวาตรงจุดนี้ไป

ไม้มือ คือไม้ที่ผูกติดกับส่วนของฝ่ามือเพื่อเคลื่อนไหว ส่วนของมือทำเป็นข้อต่อส่วนแขนไว้สองช่วง และสามารถเคลื่อนไหวมือข้างเดียวหรือสองข้างแล้วแต่ลักษณะของรูปที่ต้องการ หากรูปทั่วไปซึ่งไม่ใช่ตัวตลก มักจะให้แขนเคลื่อนไหวเพียงข้างเดียว แต่ถ้าเป็นตัวตลกหรือรูปที่เน้นให้มีการเคลื่อนไหวทั้งปาก คอ ลำตัว และขาด้วยก็มีเช่นกัน

ไม้ดัดรูปหนังตะลุงและไม้มือส่วนใหญ่จะทำด้วยไม้ไผ่ไทย เพราะมีคุณสมบัติเหนียวไม่เปราะง่าย ดัดโค้งอย่างไรก็ได้ และมีความทนทานในการใช้งานเป็นพิเศษ เนื่องจากนายหนังตะลุงบางคนเชิดรูปหยาบหรือรุนแรง เวลาเชิดรูปหรือเดินยักษ์จำเป็นต้องอาศัยความคงทนแข็งแรง ขนาดของไม้ดัดขึ้นอยู่กับขนาดของรูป

หนังจุเลียม กิ่งทองเป็นหนังตะลุงที่ผู้ชมหนังกล่าวกันว่าเป็นนายหนังที่เชิดรูปหนัง ใน อากัปกริยาต่างๆได้เป็นธรรมชาติ เหมือนมีชีวิตจริง ๆ อย่างเช่น การนาตรูปหรือกริยาของตัวนางก็ ดูอ่อนช้อยเหมือนผู้หญิงมีสกุล และในส่วนของกริยาของตัวบุรุษก็มีความแข็งแรง ดุดัน นอกจากนี้ การเชิดรูปปากที่เป็นรูปสัตว์ต่างๆ ก็เคลื่อนไหวได้เหมือนกับลักษณะของสัตว์ดังกล่าว เช่น เสือ สุนัข ลิง เป็นต้น

ง. เรื่องและบทที่ใช้แสดง

เรื่องและบทเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการแสดงหนังตะลุง ในสมัยก่อนหนัง ตะลุงนิยมแสดงเรื่องประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ มีตัวละครเป็นยักษ์ ภูตผี สัตว์ประหลาด เป็นต้น ตัว หนังสำคัญมาก ๆ มักจะมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เหาะเหินเดินอากาศได้ ปัจจุบันความนิยมในการ แสดงเรื่องทำนองนี้ก็ยังมียู่ นอกจากนี้คณะหนังตะลุง ยังได้มีการเปลี่ยนแปลงการแสดงเรื่องที่ เป็นทำนองนวนิยายมีตัวละครจำลองมาจากบุคคลในสังคม และเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็เป็นเหตุการณ์ที่ อาจเกิดขึ้นได้จริงในสังคมเมืองและสังคมชนบท มีการสะท้อนภาพวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของ คนในสังคมต่าง ๆ ความขัดแย้งของตัวละครแทนที่จะเป็นเพราะบุญวาสนา กลายเป็นความขัดแย้ง ที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตและสังคมจริง ๆ ในปัจจุบัน เช่น การขัดผลประโยชน์ในเรื่องการทำมาหา กินหรือการก่อกวนขัดขวางทางการเมืองและการปกครอง เป็นต้น นายหนังที่มีความสามารถจะแต่งเรื่อง และบทไว้แสดงเองนายหนังตะลุงบางคณะที่ไม่สามารถแต่งเรื่องและบทหนังตะลุงเองได้ก็ต้องหา คนที่มีความรู้ความสามารถแต่งเรื่องให้ บางคณะก็ลอกเลียนแบบ หรือหยิบเรื่องและบทบาทของคน อื่นมาใช้แสดงก็มี

จากการศึกษาการแสดงของหนังตะลุงจุเลียม กิ่งทอง พบว่าได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลง เนื้อหาในบทหนังตะลุงของท่าน โดยการนำเอาวรรณกรรมอื่นๆมาผสมผสานดัดแปลงเป็นบทหนัง ตะลุงแต่ยังยึดรูปแบบการแสดงตามธรรมเนียมแบบโบราณ กล่าวคือ ยังคงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม การแสดงอย่างครบถ้วนไม่ว่า บทปราชัยหน้าบท บทเกี่ยวจ้อ บทตั้งเมือง บทยักษ์ บทเทวดา โดยเฉพาะบทอัศจรรย์ ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะชั้นสูง ที่จะหาชมได้น้อยในการแสดงหนังตะลุงปัจจุบัน และการนำเสนอเนื้อหาของการแสดงที่เป็นจุดเด่นอีกอย่างหนึ่งของหนังจุเลียม กิ่งทอง คือการนำ เนื้อเรื่องในบทหนังตะลุงของท่านหลายๆ เรื่องมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน เพราะการแสดงของหนัง จุเลียม ในบางครั้งต้องปักหลักแสดงในที่เดียวกันเป็นเวลาหลายคืน เช่น ผู้ที่เคยมาชมแต่คืนแรก และคืนที่สองก็มาชมการแสดงเหมือนเดิม ในตอนต้นก็ยังไม่ทราบว่าหนังจุเลียม แสดงเรื่องที่ตัว เองเคยชมมาแล้วตั้งแต่คืนแรก จะมารู้อีกครั้งเมื่อการแสดงใกล้จะจบนั้นก็เกือบรุ่งสว่างแล้ว เรื่องดัง กล่าวเป็นที่ยอมรับของลูกคู้หนังและผู้ที่เคยชมการแสดง และก็ยังเป็นที่กล่าวชมอย่างเป็นที่พึงพอใจ

ในส่วนบทของตัวละครหนังจุเลียมยังเสนอให้เห็นถึงบุคลิกของสตรี ที่มีทั้งความงามและ ความรู้และที่สำคัญคือความสามารถซึ่งพบว่าท่านได้สร้างบุคลิกของตัวละครหญิงที่แปลกไปจาก สังคม คือ กำหนดลักษณะนิสัยให้หญิงนั้นมีความกล้าหาญเมื่อเผชิญกับภัยอันตรายที่มาสู่ตน สามารถใช้ไหวพริบในการต่อสู้โดยไม่ต้องใช้กำลังแม้แต่บ่อย ชี้ให้เห็นว่า คนที่มีกำลังน้อยก็

สามารถเอาชนะคนที่มีการ์มากได้ โดยด้วยปัญญาไม่ใช้การใช้กำลัง ตัวละครที่เป็นผู้สุภาพสตรีของหนังจูเลียม กิ่งทองจะมีไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างคาดไม่ถึง

บทสนทนาและบทพากย์ ซึ่งนับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ หนังจูเลียม กิ่งทอง มีกลิ่นในการสนทนาและพากย์ได้ตรงกับลักษณะที่ว่า ดิบทแต่ก คือ คนคนเดียวสามารถเป็นได้ถึงสิบยี่สิบคน หรือเป็นได้ทั้งสูงสุดคือเทวดา และต่ำสุดคือสัตว์เดรัจฉาน เปรด อสุรกาย

เรื่องที่ใช้แสดงทั้งหมดนั้น จูเลียม กิ่งทอง บอกว่าส่วนใหญ่ได้ข้อมูลในการแต่งมาจากนิยายธรรมะ วรรณคดีไทย งานเขียนของหลวงวิจิตรวาทการ งานเขียนของพนมเทียน และจากการอ่านหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ท่วงทำนองการแสดงหนังดูลงของจูเลียม กิ่งทอง มีเอกลักษณ์เฉพาะคือเน้นมุขตลกและสะเรียดย่อยเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ที่สามารถให้ความสนุกสนานและสาระแก่ผู้ชมไปได้พร้อม ๆ กัน

จ. โอกาส เวลา และสถานที่แสดง

เดิมหนังตะลุง เล่นในงานสมโภชหรืองานเฉลิมฉลองต่าง ๆ ส่วนงานมงคลเช่นงานแต่งงานจะไม่นิยม แต่ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวได้คลี่คลายไปมาก มีงานการใด ๆ ก็มักรับหนังตะลุงมาเล่นเป็นการครึกครื้น และหากจะให้สนุกสนานเป็นพิเศษก็ต้องจัดประชันแข่งขัน ส่วนใหญ่ มักจะจัดเป็นการหารายได้เพื่อนำเงินไปใช้ในกิจการสาธารณะประโยชน์ ส่วนงานศพนั้นถ้าเป็นศพที่เพิ่งเสียชีวิตใหม่ ๆ จะไม่นิยมรับหนังตะลุงมาแสดง เพราะทุกคนกำลังเศร้าโศก แต่หากเป็นศพแห้งหรือศพที่เก็บไว้แล้วนำมาจัดงานศพที่หลัง หรือทำบุญกระดูก หากมีการรับหนังตะลุงมาแสดงก็ไม่ถือเป็นเรื่องที่ไม่ดี การแสดงหนังตะลุงอาจจะแสดงเพียงครั้งคืนหรือตลอดทั้งคืนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างนายหนังกับผู้รับหนังหรือเจ้าภาพ การแสดงของหนังตะลุงในสมัยก่อนจะเริ่มลงโรงแสดงกันตั้งแต่เวลา 20.00 น. ไปจนถึงสว่าง โดยจะหยุดพักเที่ยงคืนประมาณ 1 ชั่วโมง จึงจะแสดงต่อ ถ้าหากไม่หยุดพักเที่ยงคืนก็มักจะเลิกประมาณ 02 - 03.00 น. ในปัจจุบันเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม ประกอบกับการประกอบอาชีพของผู้ชมมีภาระและเงื่อนไขของการทำงาน และมีความบันเทิงอย่างอื่น เช่น การชมละครทางโทรทัศน์ การจัดหาวีซีดี หรือดีวีดี มาชมหาความบันเทิงเองที่บ้าน ความบันเทิงจากการชมหนังตะลุงจึงได้รับความนิยมน้อยลง และหนังตะลุงที่แสดงอยู่ในปัจจุบันเกือบทุกคณะ จะแสดงกันเพียงครั้งคืนเท่านั้น และแสดงอย่างมาไม่เกินเวลา 03 นาฬิกา

1.3 พิธีกรรมและ ขนบนิยม ในการแสดงของหนังตะลุง

พิธีกรรมและขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุง หมายถึงลำดับการแสดงหนังตะลุงที่นายหนังส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นแบบแผนในการแสดง ขนบธรรมเนียมในการแสดงหนังตะลุงหลักการก็คล้ายคลึงกันเกือบทุกคณะ ลักษณะอันเป็นแบบเฉพาะของหนังฉะเลียม กิ่งทอง จากการศึกษาค้นคว้าจะขอกกล่าวถึงขนบนิยมในการแสดงดังต่อไปนี้

ก. ตั้งเครื่องเบ็กรโรง

การตั้งเครื่องเบ็กรโรง เป็นขนบนิยมลำดับแรกในการแสดงหนังตะลุง เป็นการทำพิธีเอาฤกษ์ขอที่ตั้งโรง ปิดเป่าเสนียดจัญไร และเชิญครูหนังมาคุ้มครอง เพื่อความเป็นสิริมงคลในการแสดง การตั้งเครื่องเบ็กรโรงจึงเป็นขนบนิยมสำคัญยิ่งที่หนังตะลุงทุกคณะจะต้องยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพียงแต่อาจจะมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันบ้างในรายละเอียด เครื่องเบ็กรโรงเจ้าภาพจะเป็นผู้จัดเตรียมใส่พานมาให้ตามความต้องการของนายหนัง

จากการศึกษาพบว่าหนังฉะเลียม กิ่งทอง ใช้เครื่องเช่นไหว้ในการเบ็กรโรง คือ ใช้หมากพลู 3 คำ เทียน 1 เล่ม เงิน 199 บาท เครื่องประกอบเหล่านี้เรียกว่า “ตั้งเครื่อง” หลังจากนั้นนายหนังจะหมายถึงลูกคู่หนึ่งคนใดคนหนึ่งในขณะที่ทำหน้าที่จัดเก็บรูปตัวหนัง จะแกะแผ่นเอารูปตัวหนังออกมาปักลงบนหยวกกล้วยที่เตรียมไว้โดยเรียงลำดับความสำคัญของรูปตัวหนังอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย แล้วนายหนังก็จะทำพิธีเบ็กรโรง โดยการเอารูปฤกษ์ปักลงบนหยวก ร้องเชิญครูหมอหนังให้มาคุ้มครองขอที่ตั้งจาก พระภูมิ และนางธรณี เพื่อกันเสนียดจัญไรเสร็จแล้วลูกคู่บรรเลงเพลงโหมโรง จากนั้นนายหนังจะเริ่มประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เพื่อคุ้มครองตัวนายหนัง โดยใช้เวลาประมาณ 30 นาที

ภาพประกอบ 29 หนังฉะเลียม กิ่งทอง ทำพิธีกรรมก่อนการแสดง

ข. โหมโรง

การโหมโรง เป็นการบรรเลงดนตรีล้วน ๆ เพื่อเรียกคนให้มาชมการแสดงและให้นายหนังได้เตรียมพร้อมที่จะแสดงหนังตะลุงในคืนนั้น การโหมโรงเป็นขนบนิยมที่สำคัญอย่างยิ่งในการแสดงหนังตะลุง เนื่องจากเป็นเสมือนการประกาศให้คนทั่วไปทราบว่าคณะหนังตะลุงได้เดินทางมาถึงแล้วและจะมีการแสดงอย่างแน่นอนในคืนนั้น ผู้ที่อยากจะชมการแสดงในคืนนั้นจะได้เตรียมตัวและมาชมได้โดยไม่ผิดหวัง

การโหมโรงของหนังตะลุงจุเลี่ยม กิ่งทอง ซึ่งได้รับการยอมรับจากคณะหนังในภาคใต้ว่าเป็นผู้นำเครื่องดนตรีสากล คือ ไวโอลินมาบรรเลงผสมกับ ปี่ ซอ เป็นโรงแรกของภาคใต้ ส่วนเพลงไทยเดิมมาบรรเลง ในการโหมโรงได้แก่ เพลงพัดชา เพลงลาวสมเด็จ เพลงเขมรปี่แก้ว เพลงเขมรปากท่อ เพลงจีนแซ เพลงลาวดวงเดือน เพลงสุดสงวน เพลงนางครวญ เป็นต้น ในยุคต่อมาหนังจุเลี่ยม กิ่งทองก็ได้้นำเครื่องดนตรีสากล ประกอบด้วย กลองชุด คีย์บอร์ด กีตาร์ กีตาร์เบส มาผสมวง การโหมโรงหลังจากบรรเลงเพลงไทยเดิมแล้ว ลูกคู่ก็จะบรรเลงเพลงลูกทุ่งเป็นพื้น และในการแสดงเกือบทุกครั้งในระยะหลังหนังจุเลี่ยมก็ได้ให้ลูกสาวและลูกชายขับร้องเพลงลูกทุ่ง ให้ผู้ชมได้ฟังก่อนการแสดงถือเป็นการโหมโรง เรียกผู้ชมให้มาชมหนังตะลุงได้มากที่สุดทีเดียว ผู้ที่เคยขับร้องเพลงบนโรงหนังตะลุงของจุเลี่ยม กิ่งทอง ส่วนใหญ่ก็คือ ทายาทของหนังจุเลี่ยมนั่นเอง ได้แก่ 1.นางสาวสาธิตา กิ่งทอง 2.นางนวลจันทร์ กิ่งทอง 3.นายเลิศศิลป์ กิ่งทอง และเพลงที่ขับร้องนั้นจะเป็นเพลงที่หนังจุเลี่ยมเป็นผู้ประพันธ์ขึ้นเอง

ค.ออกรูปยาซี

รูปยาซี เป็นรูปครูของหนังตะลุง หนังตะลุงทุกคณะจึงต้องมีรูปยาซีเป็นรูปครูประจำคณะของตน และเชื่อว่าเป็นรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายต่าง ๆ และอำนวยความสะดวกแก่คณะการออกรูปยาซี ถือว่าเป็นขั้นตอนแรกของการแสดง (หากไม่นับตั้งเครื่องเบ็กรโรงและการโหมโรง) การออกรูปยาซีถือเป็นศิลปะชั้นสูงของการเชิดหนัง การแสดงในขั้นนี้ต้องเชิดให้มีลีลาเครื่องขั้วมและดูสง่างามสมกับที่เป็นรูปศักดิ์สิทธิ์ เริ่มด้วยดนตรีทำเพลงเชิดนายหนังเสกน้ำลายอากาศชูปรูปเบิกตาเบิกปาก(เป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ฝ่ายเมตตามหานิยม ที่นายหนังตะลุงใช้การเสกรูปตัวหนังก็เพื่อให้รูปหนังตัวนั้นมีเสน่ห์ ใครเห็นใครรักและรู้สึกเหมือนว่ารูปหนังมีชีวิตจิตใจ การเสกน้ำลายอากาศจะกระทำก่อนออกรูปซึ่งเป็นหลักในการแสดงทุกตัว เช่น พระยาซี พระอิศวร รูปปราชญ์หน้าบท เจ้าเมือง พระ นาง และตัวตลก ส่วนรูปเบ็ดเตล็ด เช่น ผี สัตว์ต่าง ๆ ต้นไม้ ฯลฯ ไม่นิยมเสก วิธีการคือ นายหนังจะจับรูปตั้งตรงแนบลำตัวหรือใบหน้าของตน ใช้นิ้วหัวแม่มือล้วงเข้าไปในปาก และบริเวณเพดานแข็ง แล้วกล่าวคาถาเสกน้ำลายอากาศว่า “ กอ ออหน่อ พุทธัง รักรูปนิมิตตั้ง ยุคพระอรหันต์ สัมมาสัมพุทโธ กอ ออ หน่อพระธัมมัง รักรูปนิมิตตั้ง ยุคพระอรหันต์ สัมมาสัมพุทโธ กอ ออ หน่อพระสังคัง รักรูปนิมิตตั้ง ยุคพระอรหันต์ สัมมาสัมพุทโธ ” ภาวนาจบกณีนนิ้วมือบนเพดานแล้วดีดออกมาขยี้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ปากเป่าลมไปยังรูปแล้วใช้นิ้ว

มือทั้งสองนั้นสัมผัสเบาๆ ตรงปากและตารูปหนึ่งตะลุมลุกลำตัวทั้งสองด้าน แล้วนำรูปนั้นออกเชิดที่จอ เชื่อว่าคนดูจะรักและชื่นชมรูปนั้น) แล้วเชิดให้ไม้เท้าออกปรากฏบนจอตรงมุมขวา ซ้าย และกลางจุดละครั้ง เหาะผ่านหน้าจอจากขวาไปซ้าย ถอยหลังเป็นจังหวะ ซ้าย ๑ จากมุมจอซ้ายกับมุมขวา เชิด “ท่องโรง” เป็นทำนองเดินช้าๆ “เดินอย่างสามชุก” เป็นทำนองเร่งกระชับ โดยเดินใช้ไม้เท้าค้ำยันไปหน้าถอยหลังสลับกัน บางท้องถิ่นเรียก “ถาชีฉิวปู” เชิดเหาะไปกลับซ้ายขวา 3 ครั้ง แล้วปักรูปกลางจอดนตรีหยุด นายหนังรำยมนต์เริ่มจากตั้งนะโม 3 จบ ตั้ง สักเค กาเมฯ ชุมนุม เทวดาและกล่าวบทธรรมนิสาร (เป็นชื่อคาถาอย่างหนึ่งใช้ในการป้องกันและแก้ภัยไร ซึ่งอาจเกิดจากการกระทำคุณไสย จากนายหนังคนอื่นหรือเจ้าที่เจ้าทางตามความเชื่อของคนทางภาคใต้) จบแล้วเชิดรูปไปกลับผ่านหน้าจออีก 3 ครั้ง เป็นการเสร็จการออกถาชี

บทไหว้ครูหนังตะลุง(ออกถาชี)ของจุเลี่ยม กิ่งทอง ได้มาจากหนังร้าน พิมพ์สุวรรณ ซึ่งเป็นอาจารย์สอนหนังตะลุงมาแต่อดีตและทุกครั้งที่แสดงหนังตะลุงจุเลี่ยม กิ่งทองจะกล่าวเหมือนกันคือ

...โอมสิทธิการ ครูอาจารย์ท่านสอนให้ กูมาตั้งฟ้าตั้งดิน ตั้งพระอินทร์ ตั้งพระพรหม ตั้งพระยมตั้งพระกาฬทั้งสี่ ตั้งพระถาชีนารอดยอดปิฎกและกรรไกร ตั้งพระสูตรพระวินัย ครูให้กูมาตั้งพระไตรสรณาคม ตั้งพระโคตมและหมอเอก ตั้งพระพุทฺธมิเมฆ อีกทั้งพระพุทฺธคิไนย ตั้งพระพาย ตั้งพระนารายณ์ชัยเกร ตั้งพระโมคคัลลาน ตั้งพระสารีบุตร ตั้งพระพุทฺธตั้งพระธรรม ภควัมบดี พระธาตุและแก่นจันทร์ ตัวท่านนั้นประเสริฐ เลิศแล้วพระคุณแก้วสามประการ กรุณาให้กูตั้งไขลอนทวารบานประตู ขุดคูและขุดท่อและถางทาง ทำเบิกบางฉลากหนัง ผังผีพรายตายโหง ต่อตะโงะและโกษผา ทำศาลามรดก ยกพนมศพรอบยอดพระสุเมรุ พระครูกูชื่ออุณรุทธชัยเถน เธอเสด็จลงมา จากตึงสาสวรรค์ ตักน้ำในสระแก้วมายื่นให้กู ก็นอบาบท์และจิ้งไร สะเดียดได้แก่พระไพโร จังไรได้แก่นางธรณีความดีได้แก่ตัวกู โอมนโมพุทฺธสัการะจัดออกไป โอม นโมธัมมัสการะจัดออกไป โอม นโม สังฆัสการะจัดออกไป อย่าได้เข้ามาใกล้ เข้ามาไม่ได้ในปัญจเสมา มณฑล บัดนี้

โอมข้าจะไหว้ พระเจ้าทั้งสามองค์ พระอิศวรผู้ทรงโคศุภราชฤทธิรอนกร เบื้องขวาข้าจะไหว้พระนารายณ์ทั้งสี่กร ทรงครุฑฤทธิเหินจร ขจรนรินทร์อันเรืองรงค์ อนึ่งเล่า ข้าจะไหว้พระจตุรพักตรพิมาน มหาเศวตสวรรค์หงส์มหิททะ ลือนามทั้งสามพระองค์ ทรงพิภพไปทั้งสามโลก ให้ไสยนามอันลือขจรเรืองเดช เรืองเวทย์ เรืองพร เรืองฟ้าดินดอน ขจรจบทั่วโลกกา นายช่างผู้รจนา เอาหนังโคมา สลักเป็นลวดลาย วาดรูปจักรวรรณ์แก้วแววพราย สี่ดาตวงฉายสำหรับจะล้างไพรินทร์ ดำโดยเหาะเหินเดินดิน ดำโดยแดนดิน ประดุจดวงติรฉาย วาดรูปพระศิววงศ์ภูมิ ในอยุธยาศรี การเกศกรุงไกร วาดรูปวานรเรืองชัย ล้วนมีฤทธิ์ไกร สำหรับจะล้างไพรินทร์ เร่งเร็ว นายนะเหวียนายตะเกียงเอาเพลิงมาเหวี่ยงให้เห็นแสง สองท้าวเธอจักแปลง สำแดงให้เห็นประจักษ์ตา สวัสดิ์...”

เนื้อความทั้งหมดเป็นการไหว้ทวยเทพต่างๆ เช่นพระนารายณ์ พระอิศวร พระพรหม พระยายม ท้าวจตุโลกบาล พระพิฆเนศวร พระวิษณุกรรม นางธรณี ฯลฯ พระพุทธรูป พระธรรม และพระอัครสาวก มีพระโมคคัลลานและพระสารีบุตร ให้อาจารย์สอนวิทยาการและพิธีกรรมต่างๆ เช่น วิชาช่างแกะสลัก วิชาช่างหล่อ พิธีเบิกโขลงทวาร พิธีเบิกทาง ฯลฯ เพื่อขอความสวัสดิมี ชัยและกันเสนียดจัญไรมิให้เข้ามาในปริมณฑลโรงแสดง การร่ายมนต์จะออกเสียงพิมพ์แบบ ภาวนา

ภาพประกอบ 30 หนังสือเล่ม กิ่งทอง ขณะเชิดรูปฤาษี

ง. ออกรูปพระอิศวร

การออกรูปพระอิศวร เป็นขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุง โดยจะออกหลังจากออกรูปฤาษี รูปพระอิศวรเป็นรูปพระอิศวรทรงอุสุภราช บางคนจึงเรียกรูปนี้ว่า “รูปโค” และเรียกรูปการออกรูปนี้ว่า “ออกรูปโค” หรือ “ออกโค” ก็มี เทพเจ้าแห่งการละครพื่อนรำ ตามตำนานการพื่อนรำที่กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเล่าไว้ว่า พระอิศวรทรงพื่อนรำตอนปราบพวกฤาษีและยักษ์มูยะกะละ ภายหลังจึงเกิด

เทวรูปปางทรงพื่อนรำขึ้น เรียกว่า “นาฏราช” หรือ “ปางปราบอสูรมุลาคนี่” รูปพระอิศวรของหนังตะลุงทรงโคอุสุภราชโคนี้ ตามตำนานกล่าวว่า คือนันทิเทพผู้ตีตะโพนเวลาพระอิศวรทรงร่ายรำนั่นเอง ครั้งเมื่อพระอิศวรจะเสด็จ ณ ที่ใด นันทิเทพจะแปลงตนเป็นโคทรง

การออกรูปพระอิศวรถือว่าเป็นศิลปะชั้นสูงของการเชิดรูปหนังตะลุง นายหนังจึงมักอวดลีลาการเชิดรูปอย่างสุดฝีมือส่วนความมุ่งหมาย และวิธีการออกรูปพระอิศวร จากการศึกษาพบว่า การออกรูปโคหรือรูปพระอิศวรก็เพื่อเป็นการบูชาพระอิศวร ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเทพเจ้าแห่งการบันเทิง

การออกรูปพระอิศวรจะเริ่มด้วยการเชิดรูปให้ผ่านจอหนังตะลุงส่วนบนอย่างช้า ๆ โดยให้เห็นเป็นเงาราง ๆ นายหนังจะอวดท่าเชิดให้เห็นถึงความมีอำนาจของพระอิศวรและความพยศของโคทรง หลังจากนั้นจึงปัดรูปกลางจอ ร่ายมนต์ไหว้เทพเจ้าและครูหนัง จบแล้วจึงเชิดรูปพระอิศวรเข้าโรง แต่จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในการแสดงของหนังจุเลี่ยม จะเชิดรูปพระอิศวรทรงโคในยุคแรกเท่านั้น แต่ในช่วงหลังหนังนิยมไม่ได้ออกรูปพระอิศวรทรงโค เหตุผลที่กล่าวถึงคือ หนังจุเลี่ยมได้ตัดขั้นตอนการแสดงเพื่อที่จะให้ผู้ชมได้ชมการแสดงหนังตะลุงได้รวดเร็วขึ้น

จ. ออกรูปปราชญ์หน้าบท

รูปปราชญ์หน้าบท(รูปภาค)เป็นรูปชายหนุ่มทรงเครื่องแบบโอรสเจ้าเมือง มือหลังถือดอกบัวซึ่งต่างว่าเป็นเครื่องสักการคุณ(แต่รูปของหนังบางคณะถือรูปธงชาติ)รูปปราชญ์หน้าบทถือเสมือนเป็นตัวแทนของนายหนัง ที่เรียกว่ารูปภาคหรือประกาศนั้น เป็นการเรียกตามบทบาทบนหน้าจอของรูป เพราะรูปภาคออกมาประกาศหรือบอกกล่าวแทนนายหนัง การออกรูปปราชญ์หน้าบทจะเริ่มด้วยนายหนังหยิบรูปขึ้นมาเสกคาถา เบิกตาเบิกปากเพื่อให้กำลังใจ เพื่อให้มีปฏิภาณไหวพริบ ก่อนออกรูปหน้าจอ จะมีการกล่าวบทในจอเสียก่อนเป็นทำนองไหว้พระจบแล้วลูกคู่ประโคมดนตรี จึงเริ่มออกรูปปราชญ์หน้าบท การออกรูปปราชญ์หน้าบทนี้นิยมโดยทั่วไปคือ นายหนังใช้มือของรูปแตะที่จอแล้วดึงกลับ พร้อมกับเสกคาถาผูกใจคนดู ทำอย่างนี้ 3 ครั้ง แล้วหลบเข้าฉากอีก แล้วจึงออกเป็นครั้งที่สาม คราวนี้ปัดรูปไว้กลางจอในลักษณะโน้มตัวลงเล็กน้อย มือหน้าวางเหนือศีรษะ ลูกคู่หยุดประโคมเครื่อง นายหนังเริ่มขับบทโดยเริ่มขับเสียงเบาๆก่อน แล้วค่อยๆดังฟังชัดขึ้นในขณะที่ขับบท ก็มีการเคลื่อนไหวรูปประกอบบทขับตามความเหมาะสม

การเชิดรูปปราชญ์หน้าบทจะมีแต่กลอนล้วนๆ ไม่มีพูดประกอบทำนองร้องและดนตรีก็เป็นแบบฉบับตายตัว เช่นกันคือ ร้องเสียงต่ำเนิบช้า ดนตรีตอนร้องกลอนใช้เพียง โหม่ง ฉิ่ง และทับ เฉพาะโหม่งจะตีลูกเสียงต่ำเป็นหลัก จะย่อนตีเสียงแหลมเสียหนึ่งที่ ก็ต่อเมื่อลงกลอนครั้งหนึ่งๆเท่านั้น ตัวอย่างบทปราชญ์หน้าบทของหนังจุเลี่ยม กิ่งทอง ในเรื่องศึกสายเลือด

 ครั้งปฐมเทศนาเป็นมหาโปรด
 หวังประโยชน์ทางพุทธกิจทรงประดิษฐ์สถาน
 สิ่งแพร่หลายเพียงพอในพุทธบริวาร
 และพระทรงนิพพานในระหว่างนางไม้ร้าง
 เหลือเพียงธรรมคำพุทธโอวาท
 ธรรมทนายาต่างรับไว้ในภายหลัง
 อัมตะธรรมสุดล้ำเลิศและประเสริฐจิ่ง
 ลูกนั่งไหว่ยกครูบูชาธรรม
 พระประสงค์พากเพียรเรียนตามดำหรับ
 ท่านได้รับภาระมาอุปถัมภ์

ว่าผู้ไม่รู้สอนให้รู้ นั่นเตือนให้จำ
 ในกำหนดรสพระธรรมของพระสัมพุทธ
 ขอเดชะบารมีพระรัตนตรัย
 ให้ดวงใจของลูกยาบริสุทธิ
 มีปัญญาหรือเป็นทนายทในราชวงศ์พุทธ
 บริสุทธิในหัวใจที่ลูกจะคิดกล่าวกลอน
 และสุภาพกราบกรานมารดาเจ้า
 ให้ท่านเข้ามานั่งฟังสั่งสอน
 คุณชนกปกเกล้า ไหววอน
 ทั้งสองท่านสรรเสริญคุณบิดรและมารดา
 กราบคุณครูอุปปัชฌา
 ในตอนบวชสมความมาดปรารณา
 อาจารย์หนึ่งสั่งสอนกลอนเสภา
 ว่ากลอนเป็นสุนทรเรื่องราว
 ให้ชื่อเสียงเรียงนามสมความต้องการ
 ชนชาวบ้านท่านรู้ชื่อนั้นอื้อฉาว
 คุณครูท่านสั่งสอนเรื่องดังกล่าว
 เชิญท่านเข้าสั่งสอนอยู่ในใจ
 พระภูมิบาลพระภูมิโรง
 กราบบุญคุณท่านพ่อแก่ผู้เป็นใหญ่
 ผู้ชมหนึ่งทั้งหลายท่านหญิงชายทั่วไป
 ขออภัยเรื่องผิดพลาดท่านเหออาจจะเป็น
 การแสดงออกหน้าจอโทรทัศน์
 อันส่วนลัดที่กะไว้ผมไม่ใคร่จะเคยเห็น
 มีกลอนเรียนดี ๆ น้องเหอผมก็จำเป็น
 เพราะการเล่นไม่เคยเล่าตามเค้าความ
 ผิดตรงไหนขออภัยให้ผมด้วย
 โปรดได้ช่วยติดต่อข้อยากถาม
 ได้สมควรจวนเวลาขอบรรยายความ
 แสดงไปตามเรื่องราวพ่อแม่เหอ..ผมจะเล่าให้ฟัง

จ. ออกรูปบอกเรื่อง

การออกรูปบอกเรื่อง เป็นขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุง กล่าวคือรูปบอกเรื่องจะเป็นเสมือนตัวแทนของนายหนังอีกรูปหนึ่งที่ย่อออกมาเพื่อบอกให้ผู้ชมทราบว่าในคืนนั้นหนังตะลุงจะแสดงเรื่องอะไร ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่หลักของรูปบอกเรื่อง นอกจากนั้นแล้วอาจมีการปรารภเรื่องทั่วไปกับผู้ชม เช่น แนะนำคณะหนัง สาเหตุที่ได้มาแสดง เป็นต้น จากการศึกษาข้อมูลจากเทปการบันทึกภาพเรื่อง ตีกลายเลือดของหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง ได้ใช้รูป นายยอดทอง เป็นรูปบอกเรื่อง การออกรูปบอกเรื่องของหนังจูเลี่ยม จะใช้รูปออกมาทางขวามือและยกมือไหว้คารวะผู้ชม 1 ครั้ง และปรารภเรื่องทั่ว ๆ ไปกับผู้ชม เช่น แนะนำคณะหนัง สาเหตุที่ได้มาเล่น ขอขอบคุณ ผู้ชม เป็นต้น ตอนสุดท้ายจะบอกให้ผู้ชมทราบว่าในคืนนั้นหนังจะแสดงเรื่องอะไร และในการแสดงทุกครั้งหนังจูเลี่ยม จะใช้รูปบอกเรื่อง เกริ่นเล่าเรื่องนวนิยายที่จะแสดงให้ฟังเป็นพอสั่งเซป ในส่วนของรายละเอียดจะเป็นอย่างไรก็ใช้คำพูดเชิญชวนให้ผู้ชมได้ติดตามจากการแสดงต่อไป จากนั้นรูปบอกเรื่องอวยพรแก่ผู้ชมแล้วเข้าโรง ลุกคู่ประโคมดนตรีรับ

ข. เกี่ยวจอ

การเกี่ยวจอ เป็นการร้องกลอนสั้น ๆ ก่อนตั้งเมือง (หรือตั้งนามเมือง) บทร้องเป็นกลอนสุภาพสั้น ๆ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นคติสอนใจ บางตอนอาจมีการพรรณนาความงามของธรรมชาติและบางตอนอาจเป็นการพรรณนาความในใจของนายหนังบ้าง แต่เนื้อหาส่วนหลังนี้มีค่อนข้างน้อย บทกลอนที่นำมาขับร้องจะเป็นบทกลอนที่แต่งไว้ก่อนแล้ว ตอนที่นายหนังขับร้องบทเกี่ยวจอขึ้นจะไม่มี การออกรูปหนังรูปใด ๆ คงปล่อยให้จอหนังว่างไว้ การเกี่ยวจอ เป็นขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุง จะให้ความสำคัญกับการร้องเกี่ยวจอเด่นชัด จึงมีการแสดงในขั้นตอนนี้กันอย่างจริงจังมาก เพราะถือว่าเป็นบทที่อวดน้ำเสียงของนายหนังได้เป็นอย่างดี และขณะเดียวกันเป็นการอวดบทกลอนที่นำมาใช้ขับร้องด้วย ซึ่งในตอนนั้นผู้ชมไม่เห็นรูปหนังรูปใด ๆ ที่จอหนัง จึงมีความสนใจเฉพาะการขับร้องบทเกี่ยวจอเท่านั้น โดยพยายามที่จะฟังว่านายหนังคนนั้น ๆ จะมีน้ำเสียงในการขับร้องบทได้ไพเราะหรือไม่เพียงใด นายหนังจึงมักจะตั้งใจเป็นพิเศษในการขับบทเกี่ยวจอ ตัวอย่างบทเกี่ยวจอของหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง

บทเกี่ยวจอหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง

หนังตะลุงนำคิดวินิจฉัย

เป็นศิลป์ได้เ็นเขตประเทศไทย

กล้าคุยโววาหะการแสดง

ตัวละครทุกฉากจากจินต์

เกริกเกรียงไกรลือชาทั่วธานี

เจิดจะแจ้งชำนาญในด้านศิลป์

แสดงศิลป์กลอนตันเพียงคนเดียว

ผูกร้อยกรองสุนทรเป็นกลอนสด
ไม่ต้องใช้กลอนจำสักรคำเดียว
มีตลกไปกฮาหาเหตุผล
เปรียบดุษฎีเพชรโสภาคอันนัต์
ไร้โอกาสส่องประกายให้ช่วงโชติ
ลองมาเทียบเปรียบค่าศิลปิน
ทั้งผู้ชมชมกันทุกวาระ
การแสดงแข่งขันหนึ่งชั้นนำ
กล้าท้าทายได้ว่าวาทศิลป์
จะแสดงได้หมดทุกบทไป
ชนรุ่นใหม่กล่าวหาว่าล้าหลัง
ศิลปะป่วนสร้างล้างกันเอง

มีกลบทแบบปราชญ์ฉลาดเฉลียว
เชื่อมโยงเกี่ยวสูงต่ำไม่ซ้ำกัน
ให้ฝูงชนให้อากันสนั่น
สูงค่าอันฝังแน่นในแผ่นดิน
เพื่อประโยชน์เอกลักษณ์ชาวทักษิณ
ตะลุงบินสูงกว่าแต่คำต่ำ
จะอยู่กระฟ้าหรือขนา
แต่หัวคำจนวนรุ่งเผลอโศกภัย
ศิลปินนักแสดงแขนงไหน
บทใด ๆ ไม่ซ้ำทำได้เอง
แล้วก็ยังทับถมพูดข่มเหง
จะร้องเพลงหนึ่งต่อไปให้ใครฟัง

ซ. ตั้งเมือง

การตั้งเมือง หรือออกรูปเจ้าเมือง เป็นการเปิดเรื่องหรือจับเรื่องที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง ซึ่งจะเริ่มตั้งเมืองหลังจากออกรูปบอกเรื่องและนายหนังขับร้องบทเกี่ยวจบแล้ว การตั้งเมืองบางครั้งเรียกกันว่า “ตั้งนามเมือง” โดยนายหนังจะเอารูปเจ้าเมืองและมเหสีออกมาปักที่หน้าจอหนัง ซึ่งสมมุติขึ้นเป็นเมือง ๆ หนึ่ง แล้วว่ากลอนบรรยายสภาพของบ้านเมือง บอกนามเมืองและชื่อตัวละคร ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงดำเนินเหตุการณ์ไปตามเรื่องที่นายหนังแต่ละคนได้กำหนดไว้การที่เรียกขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุงชั้นตอนนี้ว่า “ตั้งเมือง” เพราะเดิมหนังตะลุงนิยมแสดงเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเรื่องมักจะเริ่มต้นขึ้นที่เมืองใดเมืองหนึ่ง จึงต้องตั้งเมืองเสียก่อน ต่อมาคำว่า “ตั้งเมือง” จึงได้กลายเป็นสำนวนของภาษาถิ่นได้ไป หมายถึงการเกริ่นเรื่องหรือกล่าวนำเรื่องให้เป็นที่เข้าใจกันเสียก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

ส่วนการแสดงของหนังตะลุงของจุลเสียม กิ่งทอง ก็เป็นเช่นหนังตะลุงทั่ว ๆ ไป กล่าวคือบทตั้งเมืองก็เป็นการบรรยายสภาพบ้านเมือง อาณาเขตของบ้านเมือง บางเรื่องบรรยายสภาพบ้านเมืองตามยุคสมัยของเรื่องราวที่เกิดขึ้นในเนื้อหาที่นำมาแสดง ดังตัวอย่างบทตั้งเมืองในเรื่องศึกสายเลือด ดังนี้

...ในครั้งอดีตหรือเริ่มจุดพระพุทธรูปกาล

ผมนกะประมาณสมมุติขึ้นพอเป็นจุดหมาย
ชาวเมืองชุมพูนุชลงมุดองวันวาย
ธรรมทั้งหลายชนชาวยังไม่ค่อยจะเข้าใจ
ถืออำนาจความยิ่งใหญ่ในฤทธิ์เดช

อำนาจเวทย์มนตราเขาถือว่ายิ่งใหญ่
 เชิงฝีมือรบรากล้าทำภัย
 ไม่รู้ในผลกรรมที่ทุกคนได้ทำลง
 เมื่อเป็นผู้ชนะถือว่าเลิศ
 มีคนเกิดผลกรรมจึงต้องทำให้มันหลง
 สมมุติเป็นสกุลสิ่งอันยิ่งยง
 ปกครองกรุงพาราณสี
 ผู้ยิ่งใหญ่ก่อเหตุนามว่าพระเจ้าเดชสิงห์
 ผู้ช่วงชิงสารพัดไม่เคยมีความบัดสี
 ไปศึกษาศิลปการร่าย
 กับผู้มีฤทธิ์ธานอาจารย์โจร
 สอนความรู้ทุกอย่างปิดทางบาป
 สอนให้ปราบด้วยอำนาจอย่างผาดโผน
 ใครก็ดทวงขวางหน้าให้ฆ่าโยน
 ประกาศตนยิ่งใหญ่ในแผ่นดิน
 ถึงน้องกับพี่ไม่ได้มีเมตตาจิต
 ขอเพียงสิทธิ์ความยิ่งใหญ่ได้ใจหิน
 ได้หนึ่งปีที่ปกป้องครองบูรินทร์
 มียุพินสององค์ที่ท่านโก่งเขามา
 รุ่งนภารานี้แม่เป็นที่หนึ่ง
 งามซาบซึ่งใจรักเป็นหนักหนา
 ได้แปดเดือนที่ร้อยชั่งตั้งครรรค์พา
 องค์ที่สองพระนามว่าดาราเพ็ญ
 ทรงมีทองพร้อมกันสองขวัญเจ้า
 แต่ใจสาวไม่มีสุขทนยุคเข็ญ
 ผิดใจผัวซึ่งน้องเนียนเคียดกระเด็น
 เพราะใจเป็นบาปชดยิ่งสัตว์ป่า
 เพราะเมตตากรุณาหาไม่พบ
 มีแต่รบทำเวรกับเข่นฆ่า
 เกมกีฬาที่ผัวเคยทำประจำมา
 คือการล่าสัตว์ไพรชบใจทำ
 ในวันพระแปดค่ำประจำเดือน
 ใครไม่กล้าเดือนองค์พรมก็อาจจถมถล่ม
 ใครทูลค้านทำอวดรู้ต่อผู้นำ

ต้องรับกรรมโหดร้ายพระองค์ไม่ปราณี
 ในวันนี้ท่านเดชสิงห์ผู้ยิ่งใหญ่
 ตรงกับในวันพระปัญญาரசี
 เปรียมพระองค์มาทรงเครื่องยุทธวิธี
 บอกเทวีทั้งสองนาง...มากราบบาท...

หน้าที่ของบุคคลในคณะหนัง

นายหนัง นายหนังหรือ "นายโรง" นอกจากจะเป็นหัวหน้าคณะหนังซึ่งมีหน้าที่บริหารคณะหนังของตนแล้ว ยังมีหน้าที่แสดง เชิดรูปหนัง ขับบทและเจรจาตามบทอีกนอกเหนือจากนั้น ยังเป็นผู้ประพันธ์เรื่องที่ใช้แสดงอีกด้วย หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง ได้พูดไว้ในคราวที่ได้เชิญไปบรรยายเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2545 ณ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวถึงคุณลักษณะของนายหนังไว้ว่า นายหนังจะต้องมีเสียงที่ดี ทำเสียงได้หลายเสียงในคนเดียว และหลากหลายอารมณ์ ให้เปรียบเสมือนกับถ้าคนดูยืนหันหลังให้ ฟังแล้วดูเหมือนมีคนหลายคนแสดง แต่ที่จริงนายหนังเป็นผู้พากย์คนเดียว นอกจากนั้นแล้วนายหนังต้องมีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ หลายแขนง มีความรู้ทางโลกและทางธรรม มีศิลปะในการเชิดรูปเป็นอย่างดี

ลูกคู่หนัง หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เล่นเครื่องดนตรีหนังตะลุง ลูกคู่หนังมีความสำคัญสำหรับการแสดงหนังตะลุงเป็นอย่างมาก เพราะหากขาดเครื่องดนตรีแล้ว คงเป็นเพียงการเล่านิทานให้ผู้ชมฟังเท่านั้น เครื่องดนตรี เป็นตัวช่วยปลุกเร้าอารมณ์ของผู้ชมได้อย่างดียิ่ง นอกจากนี้ยังเป็นตัวควบคุมจังหวะในการขับกลอนและเชิดรูปและบางครั้งใช้ประกอบในการเจรจาอีกด้วย ลูกคู่หนังที่ทำหน้าที่เล่นเครื่องดนตรีประกอบด้วยผู้ตีทับ 1 คน เป่าปี่ 1 คน กลองตุ๊ก 1 คน โหม่ง และฉิ่ง 1 คน ในปัจจุบันได้ใช้เครื่องดนตรีสากลเข้ามาช่วยบรรเลงมากมายเช่น ไวโอลิน คีย์บอร์ด กลองชุด กลองทอมบ้า กีตาร์ไฟฟ้า เบสไฟฟ้า

บุคคลที่ทำหน้าที่อื่น ๆ ในคณะหนัง ในอดีตบุคคลที่ทำหน้าที่อื่น ๆ เช่น "คนแบกแผงหนัง" ในสมัยก่อนเมื่อคณะหนังจะเดินทางไปแสดง ณ ที่ใด ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการเดินทางด้วยทางเท้า แต่ปัจจุบันมีเส้นทางคมนาคมและยานพาหนะที่สะดวกสบายขึ้น คนที่ทำหน้าที่เป็นคนแบกแผงหนังจึงไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปในสภาวะปัจจุบัน

1.4 ความเชื่อในการแสดงหนังตะลุง

หนังตะลุงมีความเชื่อหลายประการ ที่สำคัญได้แก่

1.ความเชื่อเกี่ยวกับครูหมอ

ครูหมอคือ บุรพจารย์และบรรพบุรุษที่นายหนังแต่ละคนสืบเชื้อสายมา หนังตะลุงเชื่อว่าครูเหล่านั้นยังผูกพันห่วงใยกับนายหนัง หากนายหนังบูชาเช่นพลีตามโอกาสอันควรครูหมอก็จะให้คุณ แต่หากละเลยมองข้ามก็อาจให้โทษได้ หนังตะลุงแทบทุกคนจึงมักจะ “ตั้งหิ้ง” (ชั้นไม้ขนาดเล็กแขวนไว้ข้างฝาในที่สูง) ให้เป็นที่สถิตของครู ปักธูปเทียนดอกไม้สำหรับบูชาครูเป็นระยะ ๆ เช่น 3 ปีต่อครั้ง ปีละครั้ง เป็นต้น ทั้งนี้แล้วแต่จะตกลงกับครูไว้อย่างไร

สำหรับความเชื่อในการเคารพครูหมอ หรือครูหนังตะลุง นายเลิศศิลป์ กิ่งทอง ทายาทผู้สืบทอดการแสดงหนังตะลุงต่อจากจูเลี่ยม กิ่งทอง กล่าวว่าทางคณะหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง ได้จัดพิธีไหว้ครูเพื่อเป็นการเคารพบุรพจารย์ ขึ้นทุกปีซึ่งเป็นประเพณีสืบทอดกันมายาวนานการจัดพิธีไหว้ครูของคณะจะจัดขึ้นในวันพฤหัสบดีแรกของเดือนเก้าของไทย และในปีปัจจุบันเป็นการไหว้ครูนับเป็นครั้งที่ 61 ของคณะหนัง

2.ความเชื่อเกี่ยวกับรูปตัวหนัง

เชื่อว่ารูปทุกตัวที่ผูกไม้ดับ ผูกมือ เบิกปาก เบิกตา ชุบร่างแล้วย่อมมีอาถรรพณ์ อนึ่งรูปแต่ละประเภทมีศักดิ์ไม่เท่ากัน การจัดเก็บต้องเป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ และต้องเอารูปที่มีศักดิ์สูงไว้บนเสมอ นอกจากนี้ หนังตะลุงยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง “รูปศักดิ์สิทธิ์” การทำรูปชนิดนี้ต้องเลือกหนังสัตว์ที่ตายไม่ปกติ เช่น ถูกฟ้าผ่าตาย คลอดลูกตาย และยิ่งเลือกชนิดสัตว์ได้เหมาะกับรูปก็ยิ่งจะทำให้ขลัง เช่น รูปดลกทำด้วยหนังหมี รูปฤาษีทำด้วยหนังเสือ เป็นต้น รูปบางตัวของหนังบางคณะใช้หนังปลายอวัยวะเพศบ้าง หนังฝ่าเท้าของบุคคลที่เคารพบ้าง เข้ามาประกอบกับหนังสัตว์ การทำต้องเลือกวันที่เป็นเดชเป็นศรี เป็นวันพุธ เริ่มแกะจากส่วนล่างของรูปขึ้นไปสู่ส่วนหัว เพื่อให้เป็นเคล็ดว่า “ขึ้นยอด” (เป็นเลิศ เจริญ) ทำเสร็จแล้วต้องปลุกเสก

หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง ได้สร้างรูปตัวหนังขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของคณะที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมหนังเป็นที่รู้จักกันดี คือ นายแก้ว นายวรนุช และนายดุเหว่า และจากการสืบค้นหาข้อมูลเรื่องดังกล่าวนี้ หนังสือชาติ ทรัพย์สิน (สัมภาษณ์ 2549) ได้เล่าให้ฟังว่า รูปตัวหนังตะลุงของจูเลี่ยม กิ่งทอง ที่ได้รับดกทอดมาจากอาจารย์หนังร้าน พิมพ์สุวรรณ คือ นายแก้ว และนายยอดทอง ต่อมาเมื่อหนังร้านผู้เป็นอาจารย์เสียชีวิต หนังจูเลี่ยม ได้นำหนังฝ่าเท้าของอาจารย์ มาสอดและหุ้มหนังไว้ที่ปากด้านล่างของรูปนายแก้ว

ภาพประกอบ 31 รูปนายแก้ว ตัวหนังที่ได้นำหนังผ้าเท้าของหนังร้านสอดไว้ในส่วนปาก
ด้านล่างปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่ พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน
จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.ความเชื่อเกี่ยวกับการเดินทาง

ก่อนออกเดินทางต้องทำพิธี”ยกเครื่อง”โดยประโคมดนตรีอย่างสั้น ๆ นายหนังจะบอก
กล่าวขอความสวัสดิ์จากครุหมอ ขณะเดินทางผ่านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือวัดวาอารามเก่า ๆ จะหยุด
ประโคมดนตรีถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ ที่นั้น เมื่อถึงบ้านเจ้าภาพจะว่าคาถาทักเจ้าบ้าน” (ทักทายเจ้าที่
รักษาบ้าน) แล้วประโคมดนตรีสั้น ๆ เรียกว่า “ตั้งเครื่อง” (บางคณะอาจตั้งเครื่องก่อนพิธีเบิกโรงก็
ได้)

หนังจุเลี่ยม กิ่งทอง ก่อนออกแสดงทุกครั้งจะว่าคาถาเพื่อความโชคดีมีชัยและมีความ
แคล้วคลาดจากภยันตรายทั้งปวง ซึ่งบทคาถาดังกล่าวเป็นดังนี้

อิติปิโสภะคะวา ยatra ยามตีพระอาทิตย์เรืองศรีทวิลาโพ

อิติปิโสภะคะวา ยatra ยามตีพระจันทร์เรืองศรีทวิลาโพ

อิติปิโสภะคะวา ยatra ยามตีพระอังคารเรืองศรีทวิลาโพ

อิติปิโสภะคะวา ยatra ยามตีพระพุธเรืองศรีทวิลาโพ

อิติปิโสภะคะวา ยatra ยามตีพระพฤหัสบดีเรืองศรีทวิลาโพ

อิติปิโสภะคะวา ยatra ยามตีพระศุกร์เรืองศรีทวิลาโพ

อิติปิโสภะคะวา ยatra ยามตีพระเสาร์เรืองศรีทวิลาโพ

4.ความเชื่อในการสร้างโรงหนัง

ความเชื่อในการสร้างโรงหนังตะลุง มีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ห้ามสร้างโรงแสดงหันหน้าไปทางทิศตะวันตกเชื่อกันว่าหนังคณะใดแสดงหันหน้าโรงไปทางทิศตะวันตกจะไม่มีความสำเร็จเสี่ยงจะตกต่ำ เหมือนดวงอาทิตย์ลับฟ้ามีแต่ความมืด

4.2 ห้ามสร้างโรงแสดงใต้ต้นไม้ใหญ่ทุกต้นตามลัทธิของพราหมณ์มีความเชื่อกันว่า เทวดาและเทพารักษ์อยู่อาศัยการสร้างโรงหนังตะลุงแสดงใต้ต้นไม้ใหญ่นั้นเป็นการรบกวนเทพ

4.3 ห้ามสร้างโรงหนังตะลุงคร่อมทางเดิน และทางน้ำไหล มีความเชื่อกันว่า ทางเดินที่ดี ทางน้ำไหลที่ดี เวลากลางคืนมีพวกผีเดิน จะเป็นการขัดขวางทางเดินของพวกผี

4.4 โรงหนังตะลุงที่ดีและเหมาะสมกับการแสดงต้องหันหน้าโรงไปทางทิศตะวันออก และทิศใต้ ที่มีความเชื่อดังกล่าวอาจจะเกี่ยวข้องกับภูมิอากาศ กล่าวคือ ฤดูการแสดงหนังตะลุงก็คือ ช่วงเวลาว่างเว้นจากการประกอบอาชีพทำนาทำไร่ ในทางภาคใต้จะไม่มีฝนตก เมื่อไม่มีฝนลมจะพัดมาทางทิศเหนือ และทิศตะวันตก เสียงที่ดังออกจากโรงหนังจะดังตามกระแสลมไปไกล ทำให้ผู้ฟังหน้าโรงฟังได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เวลาประมาณ 2 หรือ 3 คณะ ถ้าโรงหนังตะลุงหันหน้าไปทางทิศตะวันออก โรงที่ดีคือโรงทางทิศเหนือจะได้เปรียบทางทิศใต้ เสียงทางโรงทิศเหนือลมจะพาไปรบกวนลมทางทิศใต้โดยที่เสียงจากโรงทางทิศใต้จะไม่ทวนกระแสลมไปรบกวนโรงหนังตะลุงที่อยู่ทางทิศเหนือ

5.ความเชื่อในการแสดงหนังตะลุงในงานต่าง ๆ

ความเชื่อในการแสดงหนังตะลุงตามที่จะรับขันหมากจากเจ้าภาพ หนังตะลุงเกือบทุกคณะในภาคใต้จะมีความเชื่อ ดังนี้

5.1 งานพิธีมงคลสมรส จะแสดงก็คืนก็ได้แต่คืนที่ทำพิธีมอบสาดเรียงหมอนห้ามแสดงหนังตะลุงคณะใดแสดงในคืนนี้มีความเชื่อว่าอุบาทว์แก่ไม่หาย

5.2 การแสดงในงานศพ วันที่ห้ามแสดงคือวันเผาศพ กล่าวคือวันเผาศพวันไหนคำคืนนั้นจะห้ามแสดงหนังตะลุง การเผาศพของชาวใต้สมมุติว่าวันนี้เป็นวันเผา วันรุ่งขึ้นก็มีการทำพิธีดับธาตุหนังตะลุงที่แสดงวันเผาศพ ก็จะถูกดับธาตุไปด้วยในวันรุ่งขึ้น หนังตะลุงคณะใดที่แสดงในวันเผาศพจะไม่มีความสำเร็จ หรืออาจจะต้องเลิกแสดงหนังตะลุงไปตลอดชีวิต

5.3 ห้ามหนังตะลุงแสดงแค้น วันขึ้นแรม 8 ค่ำ 14 -15 ค่ำ(วันพระ) หนังตะลุงคณะใดแสดงในวันทีกล่าวนี มีความเชื่อกันว่าแค้นไม่ขาด สิ่งศักดิ์สิทธิ์ถือศีลไม่มารับเครื่องสังเวย

6.ความเชื่อเกี่ยวกับการรับขันหมาก

การรับขันหมาก คือ การที่เจ้าภาพหรือผู้ที่มีความประสงค์จะรับหนังตะลุงไปทำการแสดง ติดต่อมาติดต่อนายหนังเพื่อให้ไปแสดงในงานต่าง ๆ ตามวันเวลาที่ได้กำหนดไว้ การติดต่อหนังไปแสดงนั้นถือเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณที่จะต้องนำขันหมากไปด้วย เพราะมีความเชื่อว่าขันหมากเป็นของสูง เป็นสิ่งที่ใช้สำหรับให้เกียรติซึ่งกันและกัน และถือเป็นสิ่งสำคัญที่นายหนัง

ต้องใช้ในการบูชาครู ซึ่งถ้าหากยึดตามขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันมาแต่โบราณในการแสดงหนังตะลุง นั้นจะต้องใช้ชั้นหมาก 3-4 ชั้นดังนี้

1 ชั้นหมากที่ใช้ในการไปรับหนังมาทำการแสดงตามวันเวลาที่กำหนดไว้ การนำชั้นหมากมารับหนังหมายถึง การนำสิ่งของไปฝากเพื่อแสดงถึงความเป็นมิตรไมตรี เป็นการเชื้อเชิญตามธรรมเนียมประเพณี ซึ่งถือว่าเป็นการยกย่องให้เกียรติหนังตะลุงที่มารับไปแสดง เมื่อนายหนังรับชั้นหมากที่ผู้รับหนังนำมาเชื้อเชิญให้ไปทำการแสดง นายหนังก็จะว่าคาถาเพื่อให้มีคนมาบอกรับอีกมาก กล่าวว่ “ชั้นหมากมาสู่ ชั้นพหลูมาหา มา นิ มา มา มารับ” จากนั้นก็จะนำหมากพหลูในชั้นหมากมาทำหมากจุกอก คือ เอาใบพหลูขุดเข้าเป็นกรวยแล้วเอาหมากหนึ่งยัดไว้ในกรวยพหลู นำไปเหน็บไว้ที่แผงหนังเพื่อเป็นการบูชาครูหนังและรูปศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ภายในแผงหนัง

2 ชั้นหมากที่ใช้สำหรับเชิญคณะหนังตะลุงเข้ามาในบริเวณบ้าน หรือบริเวณงานที่จะทำการแสดง ซึ่งเป็นธรรมเนียมไทยที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ว่าเป็นการให้เกียรติอย่างสูงสุด หากเจ้าบ้านหรือเจ้าภาพไม่สามารถออกมาต้อนรับด้วยตนเองได้ จะใช้ให้ผู้อื่นนำชั้นหมากของเจ้าภาพมาเชิญแทนก็ได้ นายหนังจะมีความรู้สึกเหมือนกับเจ้าภาพออกมาเชิญเอง ในสมัยก่อนหากไม่มีใครนำชั้นหมากมาเชิญ แต่สำหรับในปัจจุบันธรรมเนียมอันนี้ได้สูญหายไป เจ้าภาพมักจะไม้ออกมาเชิญเนื่องมาจากไม่มีเวลาว่างมากพอ ต้องมีภารกิจต่างๆ ในงานและต้องคอยปรนนิบัติรับแขกทั่วไป เพราะในปัจจุบันมีคนมาช่วยงานน้อยกว่าสมัยก่อน ทำให้เจ้าบ้านไม่ค่อยจะมีเวลามาคอยต้อนรับคณะหนัง และในอดีตการละเล่นประเภทบันเทิงต่างๆ ยังมีน้อยมาก คณะหนังตะลุงจึงได้รับความนิยมมากในสมัยนั้น ซึ่งต่างจากสมัยปัจจุบันที่การละเล่นต่างๆ มีหลายแขนง ประกอบกับคณะหนังตะลุงมากขึ้น จึงทำให้ความสำคัญของการต้อนรับคณะหนังลดลงไปด้วย เจ้าภาพจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องต้อนรับเป็นพิเศษ เว้นแต่หนังตะลุงคณะที่มีชื่อเสียงโด่งดังและเป็นที่นิยมสูงสุดเท่านั้น เหตุผลอีกประการหนึ่ง เนื่องมาจากปัจจุบันค่าราคาหนังตะลุงมีราคาแพง ทำให้สูญเสียความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจ เพราะเจ้าภาพคิดว่าอย่างไรเสียหนังก็ต้องมาทำการแสดงเพราะเป็นการว่าจ้างกัน

3 ชั้นหมากที่ใช้สำหรับเบิกโรง ชั้นหมากชนิดนี้ยังถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการแสดงหนังตะลุง เพราะนายหนังจะต้องใช้ชั้นหมากนี้ในการเบิกโรงเพื่อบูชาครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าภาพจะต้องนำชั้นหมากนี้มายื่นให้นายหนังเมื่อนายหนังเดินทางมาถึงโรงหนังแล้ว ถือเป็นธรรมเนียมที่นิยมที่เจ้าภาพจะต้องปฏิบัติทุกครั้งในการรับหนังมาทำการแสดง หากเจ้าภาพไม่ได้นำชั้นหมากมายื่นให้เนื่องจากไม่รู้ธรรมเนียมขบนิยมของการรับหนังตะลุง นายหนังก็จะทวงถามเจ้าภาพ พร้อมทั้งแนะนำเจ้าภาพว่าจะต้องใช้อะไรบ้าง โดยทั่วไปๆ ไปแล้วเมื่อมีเจ้าภาพมารับไปแสดงในงานดังกล่าว นายหนังมักจะเตรียมชั้นหมากสำรองเอาไว้เพราะหากไม่มีชั้นหมากจริงๆ จะได้นำไปใช้ในการไหว้ครูได้ ซึ่งผิดกับในอดีตหากไม่มี

ชั้นหมากนายหนังจะไม่แสดงเป็นอันขาด สำหรับสิ่งของที่ต้องเตรียมใส่ในชั้นหมากนั้นมียูหลายอย่างและมีความเชื่อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 เทียน 1 เล่ม มีความเชื่อว่าการจุดเทียนนั้นเป็นสื่อในการติดต่อระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เทียน หมายถึง แสงสว่างที่ทำให้สามารถรู้เห็นกันได้ระหว่างภพและอีกความหมายหนึ่งเทียน หมายถึงแสงสว่างแห่งปัญญา ทำให้ปัญญาเจียบแหลม มีความคิดปราดเปรื่อง

3.2 หมาก 9 คำ เป็นหมากที่ใช้บูชาครูหนังโดยมีความเชื่อว่าครูหนังที่ล่วงลับไปแล้วจะมากินหมากที่นายหนังนำมาบูชา เพราะในอดีตนั้นเมื่อนายหนังยังมีชีวิตอยู่มักนิยมกินหมากกัน การใช้หมากจำนวน 9 คำ คือถือคตินิยมที่ว่า เลข 9 เป็นเลขที่เป็นมงคลถือเอาเสียงคำว่า “เก้า” มาใช้เป็นนัยความหมายว่า “ก้าวหน้า” จึงเชื่อว่าการใช้หมากพลู 9 คำ จะเป็นการนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ทั้งผู้รับหนังและคณะหนัง ในการเบิกโรงนั้นนายหนังจะใช้หมากพลู 1 คำ สำหรับใส่ที่ไม่ถือฤกษ์ เพื่อเป็นการถวายหมากพลูต่อพระฤกษ์

3.3 เงิน 12 บาท ใช้สำหรับบูชาครู บูชาเทพประจำทั้ง 12 ราศี โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้คณะหนังพ้นเคราะห์และโรคภัยต่าง ๆ นานา อันอาจเกิดขึ้นในราศีต่าง ๆ เป็นการบูชาพระเคราะห์เพราะความเชื่อทางโหราศาสตร์ เชื่อว่าในบางเดือนพระเคราะห์จะให้โทษจึงมีปัจจุบันนิยมใช้เงินใส่ในชั้นหมาก จำนวน 112 บาท หรือ 212 บาท บ้าง เนื่องจากเงินที่เหลือจากการบูชาครูอีก 100 บาท หรือ 200 จะเป็นเงินค่าตอบแทนในการจัดเก็บรูปหนังเข้ากับแผงและผูกจอหนังตลอดจนการช่วยงานเบ็ดเตล็ดของลูกคู่หนัง ซึ่งถือเป็นเงินพิเศษ โดยทั่วไป เงินจำนวน 12 บาท เมื่อทำการเบิกโรงเสร็จก็จะให้ลูกคู่เช่นกัน ซึ่งในอดีตเงินจำนวนนี้จะให้กับผู้แบกแผง ซึ่งมีหน้าที่ในการแบกแผง และดูแลรูปหนัง

3.4 ดอกไม้ ดอกไม้ที่ใช้ใส่ชั้นหมากเป็นดอกไม้ทั่ว ๆ ไป ที่อยู่ในท้องถิ่น เพื่อใช้ในการบูชาครูเป็นธรรมเนียมที่ยึดถือกันมาแต่โบราณ ในการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะต้องบูชาด้วยดอกไม้เสมอโดยทั่วไปดอกไม้ที่นิยมนำมาใส่ในชั้นหมากได้แก่ ดอกบานไม่รู้โรยและดอกเข็มการใช้ดอกบานไม่รู้โรยมีความเชื่อว่าการบูชาด้วยดอกบานไม่รู้โรยจะทำให้ชื่อเสียงของคณะหนังเป็นที่ลือกระฉ่อน เป็นหนังที่มีชื่อเสียงตลอดเวลาและไม่ตกอับ ส่วนการใช้เข็มมีความเชื่อทำให้ปัญญาของนายหนังเกิดความเจียบแหลมประดุจดังเข็มสามารถด้นกลอนได้อย่างคล่องแคล่วหรือมีไหวพริบปฏิภาณในการแสดงดี

โดยทั่วไปแล้วเมื่อเวลาไปรับหนังตะลุงมาทำการแสดงจะต้องนำชั้นหมากไปรับหรือซื้อเชิญที่บ้าน ซึ่งเมื่อนายหนังรับชั้นหมากแล้วก็ต้องเดินทางไปทำการแสดง ซึ่งเรียกกันว่า “ติดชั้นหมาก” แต่ในปัจจุบันเมื่อการสื่อสารสะดวกรวดเร็วขึ้น การรับหนังตะลุงไปทำการแสดงก็มักติดต่อกันทางโทรศัพท์ แต่ก็ยังคงนิยมเรียกกันว่า “ติดชั้นหมาก” เช่นกัน และอีกประการหนึ่งในปัจจุบันหมากพลูหายาก เนื่องจากการบริโภคลดน้อยลง จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการจัดเตรียมชั้นหมากไปรับหนัง จึงทำให้ธรรมเนียมการรับชั้นหมากแปรเปลี่ยนไปกว่าสมัยก่อนมาก

7.ความเชื่อเกี่ยวกับการเบิกโรง

สิ่งของสำคัญที่จะต้องใช้ในการเบิกโรงก็คือขันหมากเงินค่าเบิกโรง ซึ่งนายหนังตะลุงส่วนใหญ่จะใช้จำนวน 112 บาท เงินจำนวน 12 บาท นั้น เป็นเงินที่ใช้สำหรับบูชาครู บูชาราตีทั้ง 12 ราตี ส่วนอีก 100 บาทนั้น จะเป็นเงินพิเศษสำหรับให้ลูกคู้หนังผู้ที่ทำการดับแฉงหนังและผูกเก็บจอหนังส่วนหนังบางคนใช้เงินค่าเบิกโรงเพียง 99 บาท เท่านั้น โดยถือเคล็ดเอาที่เลขดี มีทั้งเก้าหลัง ซึ่งมีความหมายว่าทำให้หรือสองเล่มก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นก็ยังมีเทียน 3 เล่ม และธูปอีก 3 ดอกแต่เวลาทำการเบิกโรงจริงเท่าที่ผู้วิจัยสังเกต นายหนังตะลุงส่วนใหญ่มักจะจุดเทียนเพียงเล่มเดียว โดยใช้มีดหมอหรือไม้ดัดแบะหยวกออกแล้วปักเทียน เหตุที่นายหนังไม่ปักเทียนทั้งหมดอาจเป็นเพราะว่าไม่สะดวกในการปักเทียนนั่นเอง ส่วนธูปนายหนังก็ไม่นิยมจุดเพราะว่าใช้ เวลนานกว่าธูปจะหมด

8.ความเชื่อก่อนการแสดง

เมื่อนายหนังเบิกโรงเสร็จก็จะทำการแสดง ก่อนที่จะนำรูปฤาษีออกมาเชิดหน้าจอหนัง ก็จะทำการโหมโรงก่อน เพื่อเป็นการเรียกคนบอกข่าวประชาสัมพันธ์ให้คนได้รู้ว่าหนังจะทำการแสดงแล้ว และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของลูกคู้และนายหนังไปในตัวด้วย ดนตรีนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งอย่างหนึ่งในการแสดงหนังตะลุง เพราะนอกจากนายหนังจะแสดงบทต่าง ๆ ตามลักษณะท่าทางและบุคลิกของรูปหนังได้อย่างดีแล้ว ดนตรีที่ประกอบการแสดงก็จะต้องมีเสียงไพเราะเพราะพริ้ง เพราะกลมกลืนกันจนเป็นที่ประทับใจผู้ชมด้วย การแสดงหนังตะลุงนั้นเริ่มต้นการแสดงด้วยดนตรีและจบการแสดงลงด้วยดนตรี ฉะนั้นเมื่อนายหนังบอกเลิกการแสดงแล้วดนตรีก็จะประโคมเพลงอีกอย่างน้อย 1 เพลงเสมอ และดนตรีที่บรรเลงเมื่อบอกเลิกนั้นเสมือนกับการกล่าวคำลาของคณะหนังตะลุงและเป็นส่งคนดูกลับบ้านโดยใช้เสียงดนตรีเป็นเพื่อนขณะเดินทางที่กลับก็ยังได้ยินเสียงดนตรีของหนังตะลุงอยู่ทำให้ผ่อนคลายความวังเวงและทำให้มีจิตรำลึกถึงคณะหนัง นึกถึงความประทับใจในการแสดงที่ผ่านมา

9. ความเชื่อขณะทำการแสดงหนังตะลุง

เมื่อดนตรีทำการโหมโรงและนายหนังทำพิธีเบิกโรงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะเริ่มทำการแสดงซึ่งโดยทั่วไปมักถือเอาการเริ่มเชิดรูปฤาษีเป็นการเริ่มต้นการแสดง ในขณะที่ทำการแสดงหนังตะลุงมีความเชื่อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1 รูปฤาษีถือว่าเป็นรูปครูและเป็นรูปที่มีความศักดิ์สิทธิ์มากที่สุดของคณะหนังตะลุง หนังตะลุงทุกคณะจะต้องมีรูปฤาษี และเชื่อกันว่าหากได้ดัดรูปฤาษีด้วยหนังเสือจะทำให้มีความศักดิ์สิทธิ์มาก หนังตะลุงหลายคณะมักจะนำรูปฤาษีไปให้พระภิกษุที่มีชื่อเสียงทางด้านไสยศาสตร์ทำการปลุกเสกและลงยันต์ให้ก่อนนำมาใช้แสดง หนังตะลุงบางคนเชื่อว่ารูปฤาษีมีความศักดิ์สิทธิ์จริง คือ เมื่อบนบานอะไรไว้ก็สำเร็จดังปรารถนา ก็จะปิดทองให้กับรูปฤาษี ผลจากการสังเกตการแสดงหนังตะลุงผู้วิจัยพบว่าหนังตะลุงเกือบทุกคณะปิดทองที่รูปฤาษี และมีรูปฤาษีบางรูปวางไว้บนหนังปิดทองซึ่งใช้แทนตัวครูหนังทำการบูชาอยู่บนหนังสำหรับรูปฤาษีที่ใช้เชิดก่อนแสดงเรื่อง

ที่เรียกว่า “ฤๅษีท้องโรง” หรือ “ฤๅษีท้องโรง” ก่อนที่จะเชิดรูปพระฤๅษีนั้นนายหนังจะนำรูปฤๅษีมาตั้งบนศีรษะหรือแนบกับศีรษะแล้วภาวนาถึงครูบาอาจารย์พระฤๅษีนาว่า “ขอเดชะ” ครูอาจารย์ที่สั่งสอนข้าพเจ้าให้ทำการแสดงหนังตะลุง ขอให้จิตใจของข้าพเจ้าสดใสสว่างในคืนนี้ด้วยเถิด สำหรับการเชิดรูปฤๅษีออกหน้าจอนั้นมีขั้นตอนดังนี้ คือ ครั้งแรกจะออกหล่อ 3 ครั้ง คือนำรูปออกเชิดหน้าจอให้เป็นท่าทางของพระฤๅษีเสกมนต์ โดยพระฤๅษีจะเอาไม้เท้าชี้บริการมคาถาที่จอ 3 ครั้ง และกลับเข้าโรงในทิศทางเดียวกัน ขณะที่เชิดก็ภาวนาคาถาว่า “ ออ โอ้ เอ้า พระเจ้าโปรดสัตว์ทั่วภพพระไตร ” โดยการออกรูปพระฤๅษีทางขวามือของจอ และจะถอยหลังกลับเข้าจอทางขวามือของจอเช่นเดียวกัน หลังจากนั้นก็ออกรูปฤๅษีทางขวามือแล้วเอาไม้เท้าชี้ที่มุมจอด้านบนทางซ้ายมือเป็นการเป่ามนต์ เสกคาถาล้างอัมมกมล ซึ่งอยู่ที่มุมจอด้านซ้ายแล้วกลับเข้าจอทางด้านซ้าย และออกมาจากจอทางด้านซ้ายใหม่ เอาไม้เท้าชี้ไปทางมุมจอด้านขวา เพื่อปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายเสนียดจัญไรที่อยู่ทางขวามือแล้วกลับเข้าจอทางด้านขวามืออีก ต่อจากนั้นก็เชิดพระฤๅษีออกมาเดินจงกลมเสกมนต์เดินหน้าถอยหลังเพื่อบริการมคาถา แล้วกลับเข้าจอทางด้านซ้าย จากนั้นก็ออกรูปพระฤๅษีทางจอด้านขวามือมาให้เสกมนต์ที่กลางจอแล้วบิดตัวเป็นรูปอุณาโลมก่อนที่จะปกรูปพระฤๅษีลงบนหยวก จากนั้นก็ตั้ง นโม 3 จบ สวตมณต์บูชาครู ดังนี้

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ จากนั้นจึงชุมนุมเทวดา
 ะริวานะ เมตตัง สะเมตตา ภะทันตา อะวิกขิตตะจิตตา ปะริตตัง ภะณันตุ
 ลัคเค กาเม จะรูปะ คิริสิขะระตะเฏ จันตะลิกเข วิมานะ ทีเป รัฏฐะ จะ คะเม ตะรุวะ
 นะคะหะเน เกหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมา จายันตุเทวา ชะละณะละวิสะเม ยักกะคันธัพพะ
 ยันภะทันตา รัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา รัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

2 ความเชื่อเกี่ยวกับการเชิดรูปพระอิศวร พระอิศวรเป็นเทพองค์หนึ่งในศาสนาพราหมณ์หนังตะลุงมีความนับถือพระอิศวรมากเพราะเชื่อว่าเป็นเทพแห่งศิลปะการดนตรี พระอิศวรทรงโคสีขาวชื่อว่า “นนทิ” ในการเชิดรูปพระอิศวรมีขั้นตอนการเชิดดังนี้ คือ เริ่มจากด้านบนของจอจากขวามือของจอไปทางซ้ายมือของจอแล้วเชิดรูปออกจากซ้ายมือของจอเป็นรูปเหาะอยู่เหนือเส้นแบ่งจอ กลับเข้าจอทางด้านขวามือหลังจากนั้นก็เชิดรูปให้เหาะจากด้านบนลงมายังด้านล่างตรงกลางจอแล้วนายหนังก็เชิดรูป แสดงศิลปะลีลาการขี่โคพยศของพระอิศวร คือ โคนั้นจะปล้ำดิ้นรนแสดงพลังของโคถึกอยู่ตลอดเวลา พระอิศวรต้องพยายามที่จะเอาชนะพระโค ซึ่งเป็นพาหนะให้ได้ เมื่อพระอิศวรสามารถเอาชนะพระโคได้ก็บังคับพระโคให้หยุดอยู่กับที่ถือปกรูปไว้กลางจอ จากนั้นก็ว่าบทพระคาถาบูชาพระอิศวรดังนี้

โอมนาคาข้าจะไหว้พระมหาเจ้าทั้งสามองค์ พระอิศวรผู้ทรงพระยาโคอุสุภราชฤทธิรอน
 (เชิด)

เบื่องข้าจะไหว้พระนารายณ์พระสีกร ทรงครุฑจะเหินจร พระชินรินทร์เรื่องณรงค์

(เชิด)

เบื่องซ้ายซ้ายจะไหว้ท้าวจตุรพักตร์ผู้ทรงพระมหาสุวรรณเหมหงส์ทรงศักดิ์ พระอิทธิฤทธิ์
เรื่องนาม (เชิด)

สามเอยสามองค์ทรงภาพไปทั้งสาม สามโลกเกรงขาม พระเดชพระนามลือขจร
เรื่องเอย เรื่องเดช เรื่องเวทย์ และเรื่องพร ทัวฟ้าและดินดอนขจรทั่วจบภพไตร
ราเอ๋ยราตรีอัคคี มาจ่อแจ่มใสหนึ่งส่องกับแสงไฟ ตูวิจิตรลวดลายยักย้ายอรรชรอ่อนออ
เอาไม้ไผ่สีดำ เข้ามาทำเป็นมุมจอ สีมุมห้องห่อตรงกลางใช้คาดด้วยผ้าขาว
เอาหนังโคมาทำเป็นรูปพระอิศวรนารายณ์เจ้า อาทิตย์เมื่อลับแล้วแสงก็จางไป
ศรีศรี สวัสดิ์มีชัย เล่นสถานแห่งใด มีลาภล้นโดยหวัง และขอให้มิจิตดาพลัง ห่อหุ้มคุม
ขังอันตรายอย่าให้มีมา บัดนี้ (เชิด)

หรือ โอมนะซ้ายจะไหว้	บาทพระเจ้าทั้งสามพระองค์
พระอิศวรผู้ทรง	พระยาโคตสุภราช (เชิด)
เบื่องขวาซ้ายจะไหว้	พระนารายณ์ทั้งสี่พระกร
ทรงพระยาครุฑระเหินจร	พระชินรินทร์ (เชิด)
เบื่องซ้ายซ้ายจะไหว้	พระจตุรพักตร์ผู้ทรงพรหม
ทรงมหาสุวรรณเหมหงส์	ทรงอิทธิฤทธิ์ (เชิด)

การเชิดรูปพระอิศวรจะเชิดเหนือเส้นแบ่งจอขึ้น แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับรูปเทพ
คือ พระอิศวรเป็นเทพชั้นสูง ซึ่งอยู่บนสรวงสวรรค์เหาะลงมายังเมืองมนุษย์ การที่เชิดพระอิศวรเอา
ชนะโคต้อได้นั้นมีความเชื่อว่าโคที่ต้อนั้น หมายถึง ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะมีขึ้นในการแสดง
หนังตะลุงในคืนนั้น พระอิศวรสามารถที่จะปราบได้ สำหรับในบทไหว้นั้นจะไหว้เทพทั้ง 3 องค์
แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าหนังตะลุงได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ นิยายไควะ ซึ่งบูชานับถือ
พระอิศวรเทพสูงสุด

3 ความเชื่อเกี่ยวกับการเชิดรูปปราชญ์หน้าบท ก่อนที่จะเชิดรูปปราชญ์หน้าบทและ
ก่อนที่ดนตรีจะลงเครื่องเพื่อกล่าวบทกลอนนั้นนายหนังต้องขับบทคาถาว่า ออ ออ ออ หอ หอ แล้ว
จึงว่า ออ อา ออ แอ ออ หอ หอ ซึ่งเป็นคาถาสำหรับเบิกปากนายหนังให้มีเสียงดีขับกลอนดี และ
เจรจาดี จากนั้นนายหนังจะนำรูปปราชญ์หน้าบทมาแนวดตรงไปหน้าของตนใช้นิ้วหัวแม่มือส่ว่งเข้าไป
ในปากและบริเวณเพดานแข็งแล้ว ภาวนา คาถาเสกน้ำลายอากาศ ซึ่งเป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์
ฝ่ายเมตตามหานิยมที่นายหนังตะลุงใช้ในการเสก รูป ภาวนาคาถาดังนี้

กอ ออ หน่อพระพุทธรัง รักรูปนิมิตตัว ยุคพระอรหันต์ สัมมาสัมพุทธโศ

กอ ออ หน่อพระโมมั่ง

ยักรูปนิมิตตั้ง ยุตพระอรหันต์ สัมมาสัมพุทธโธ

กอ ออ หน่อพระสังฆัง

เอ็นดูรูปนิมิตตั้ง ยุตพระอรหันต์ สัมมาสัมพุทธโธ

นะ ออ ยอฤา อื่องาม

เมื่อดนตรีหยุดก็จะกล่าวบทกลอนบูชาคุณพระพุทฺธ พระธรรม และพระสงฆ์ เพื่อขอพรพระก่อนเชิดรูปออกสู่จอ เพื่อกล่าวบทไหว้ครู ซึ่งบทไหว้ครูนั้นจะบูชาเทพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่นายหนังนับถือ จากนั้นก็กล่าวบทบูชาครูหนังตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการระลึกถึงครูบาอาจารย์เพื่อเป็นสิริมงคลสำหรับนายหนัง นายหนังตะลุงทุกคณะจะนับถือบูชาอย่างเคร่งครัด หนึ่งคณะใดที่แสดงแล้วไม่บูชาครูมีความเชื่อว่าหนึ่งคณะนั้นจะไม่เจริญก้าวหน้า เนื่องจากจะถูกครูหนังลงโทษ ซึ่งอาจจะเป็นกลอุบายอันหนึ่งให้นายหนังรู้จักความกตัญญู กตเวทิตะ

10. ความเชื่อในการแสดงเพื่อแก้บน

ชาวบ้านส่วนใหญ่มักนิยมการบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติมีจริงและสามารถดลบันดาลให้ได้ผลดังที่ปรารถนาได้ การบนบานนั้นมีทั้งได้รับผลตามที่ตั้งใจไว้และไม่ได้รับผลตามที่ได้ตั้งใจไว้ก็มีหากไม่ได้รับผลตอบสนองดังที่ได้บนบานเอาไว้ก็คิดว่าตนเองก็ยังบาปหนัก สิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงไม่ให้ผล แต่เมื่อได้รับผลดังปรารถนาแล้วก็มีการแก้บน เพราะการบนบานนั้นแท้จริง ก็คือการให้คำมั่นสัญญาเอาไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั่นเอง ซึ่งในการบนบานนั้นโดยทั่วๆ ไปแล้ว ก็มักจะบนบานด้วยสิ่งของ 4 ประเภท คือ ของกิน เช่น หัวหมู ไก่ เหล้า ผลไม้ เป็นต้น เครื่องบูชา เช่น พวงมาลัย ดอกไม้ ธูปเทียน เป็นต้น ของที่ทำให้เกิดเสียงดัง เช่น เสียงปี่น เสียงประทัด เป็นต้น การแสดง เช่น การฟ้อนรำ โขน ลิเก ภาพยนตร์ มโนราห์ หนังตะลุง เป็นต้น

ในภาคใต้การแสดงที่ประชาชนทั่วไปนิยมใช้แก้บนหรือบนบานศาลกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากที่สุด คือ หนังตะลุง โดยเฉพาะหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงโด่งดัง ให้ขาดจากกัน แล้วโยนออกไปทางด้านข้างโรงหนังด้านละส่วน ก็เป็นอันจบสิ้นการแสดงเพื่อแก้บน สำหรับหนังตะลุงที่จะแสดงแก้บนหรือตัดเหมรยขาดได้ต้องเป็นหนังตะลุงที่ผ่านการครอบมือหรือเข้าครูจะตัดตัดเหมรยไม่ขาด

สำหรับบทหนังตะลุงที่ใช้ในการแก้บนของหนังจุลเยี่ยม กิ่งทอง จะเริ่มต้นด้วยบทกลอนดังนี้

ตั้งนโมตัสสะ ท้าวพรหมเทวดา

อาราธนาพระพุทฺธภาควัน

อรหโตท้าวสักโกเทเวเรศ

นอบน้อมเกศสักการะพระอรหันต์

สัมมาสัมพุทธัสสะท้าวสักกะจอมเทวัญ

จะยึดมั่นเอาพระรัตนตรัย

ผริตวา ว่านะโมพุททายะ
 สักเคจะเชิญเทวาทุกสถานที่อาศัย
 พระภูเมเทवासुरารัย
 เคาหาในบริเวณปริมณฑล
 ท้าวจักขุเทวเรศท้าวเวชาสุวรรณ
 ทิพภรณ์พระเนตรแจ้งทุกแห่งหน
 แล้วเชิญศักดิ์สิทธิ์ผู้ที่รับสืบทอด
 ทราบเหตุผลมาสถิตที่บริกรรม
 เมื่อเจ้าพากบนบานการสัญญา
 ด้วยสัจจะวาจาท่านก็อุปถัมภ์
 ครั้นถึงวันดีเขาจัดพิธีกรรม
 ตามถ้อยคำสัจจะเพื่อจะตัดราศี
 บูชาด้วยเครื่องอาวรามิตร
 นอบน้อมจิตแล้วให้ประจักษ์เป็นสักขี
 เชิญครูหนึ่งนั่งสถิตในพิธี
 ก็พร้อมที่เป็นประธานการแก้บน
 แล้วจะกล่าวกลอนตามนารายณ์จะอวดสาร

(ถอนบท)

จึงฤๅษีชี้เหตุแล้วทวนเทศนา
 ตามพุทธวจนออกวาจาของขาน
 ด้วยพรหมธรรมนำแทรกแจกวิจารณ์
 รูปสังขารอนิจจังหวังอะไร
 ความเห็นผิดริษยาพยาบาท
 จะหึงสาอาฆาตไปถึงไหน
 ล้วนสร้างกรรมแล้วหลงตามสร้างแต่ความร้อนใจ
 ดอนตายไปหมั่นลงนครตถถึงโลกันต์
 คือเรื่องกิเลสหลงโลกโมโบลามก
 เมื่อลงนรกหมั่นหมกบาปพยายามหันต์
 เราจงร่วมหันหน้าเข้าหากัน
 หยุดฆ่าฟันเจรจาให้เกิดสามัคคี
 ต่างต่างเมตตาอย่าก่อทุกข์
 โลกจะได้สันติสุขเจริญศรี
 เยือกเย็นจำด้วยธรรมวารี
 ทั้งพาสืบทศกัณฐ์นั่งลงวันทา

ต่างเลื่อมใสในธรรมหรือว่าธรรมพระอาจารย์
 แล้วฤๅษีท่านโอมอ่านพระคาถา
 กลางประชุมเทพวิญญูณเทวดา
 ที่ท่านมาอวยสดับรับสินบน
 ให้เจริญศรีสุขสวัสดิ์พิพัฒน์ผล
 หมดมาละมลทินสิ้นกังวล
 แล้วขาดสินบนด้วยคาถาพระอาจารย์
 (เชิด)

ความเชื่อเกี่ยวกับการเชิดรูปบอกเรื่องการเชิดรูปบอกเรื่องออกสู่จอนั้นก็มีความสำคัญสำหรับนายหนังอยู่มาก เนื่องจากรูปบอกเรื่องซึ่งเป็นรูปกาก หรือรูปตลกนั้นเป็นตัวแทนของนายหนังซึ่งต้องออกมาทำการการวะสังคีตสิทธิ์ และทำความเข้าใจกับผู้ชม โดยใช้ภาษาซึ่งเป็นร้อยแก้วซึ่งเป็นเหมือนกับการปรายหน้าบท แต่ต่างกันที่การปรายหน้าบทนั้นใช้รูปเจ้าชายถือดอกบัว แล้วว่าบทเป็นบทกลอนหรือร้อยกรองก่อนที่นายหนังจะเชิดรูปบอกเรื่องออกสู่จอ นายหนังจะต้องทำการเบิกปากรูปหนังเสียก่อนซึ่งรูปที่ใช้ส่วนใหญ่มักจะเป็นรูปนายขวัญเมือง ซึ่งได้ชื่อของขวัญเมืองเป็นเคล็ดว่าขวัญหมายถึงสิ่งที่ดี สิ่งที่เป็นมงคล เป็นสิ่งที่ควบคุมให้เกิดความดี ขวัญเมืองหมายถึงสิ่งที่คอยปกป้องรักษาเมือง รูปตลกขวัญเมืองก็คือเป็นขวัญ ซึ่งเป็นตัวแทนของรูปหนังตะลุงทั้งหมด ใช้แทนตัวนายหนัง บางคนถือเคล็ดว่า ถ้าใช้รูปขวัญเมืองแทนตัวนายหนังแล้วจะเป็นผลให้นายหนังที่มีชื่อเสียงเป็นขวัญใจของคนทั่วไปทั้งเมือง เป็นที่กล่าวขวัญกันทั้งเมือง และเป็นขวัญใจของชาวเมือง การออกรูปบอกเรื่องนั้นจะเริ่มต้นด้วยการบูชาบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ลักการะแต่พระภูมิเจ้าที่และสังคีตสิทธิ์ที่อยู่ในบริเวณบ้านและโดยรอบ จากนั้นจึงกล่าวสวัสดิ์ทักทายเจ้างานและผู้ชมหนังตะลุง และจบลงด้วยการ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและบอกเรื่องที่จะทำการแสดงในคืนนั้น

การสืบทอดต่อรุ่นหลัง

หนังจูลีเยม กิ่งทอง หลังจากได้หยุดการแสดงหนังตะลุง เมื่ออายุ 73 ปี เนื่องจากเข้าสู่วัยชราสังขารไม่อำนวย แต่ถึงกระนั้นหนังจูลีเยมก็ยังใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการแต่งบทหนังตะลุงและการแต่งเพลงเป็นส่วนใหญ่

24/10/2006

หนังจูลีเยม

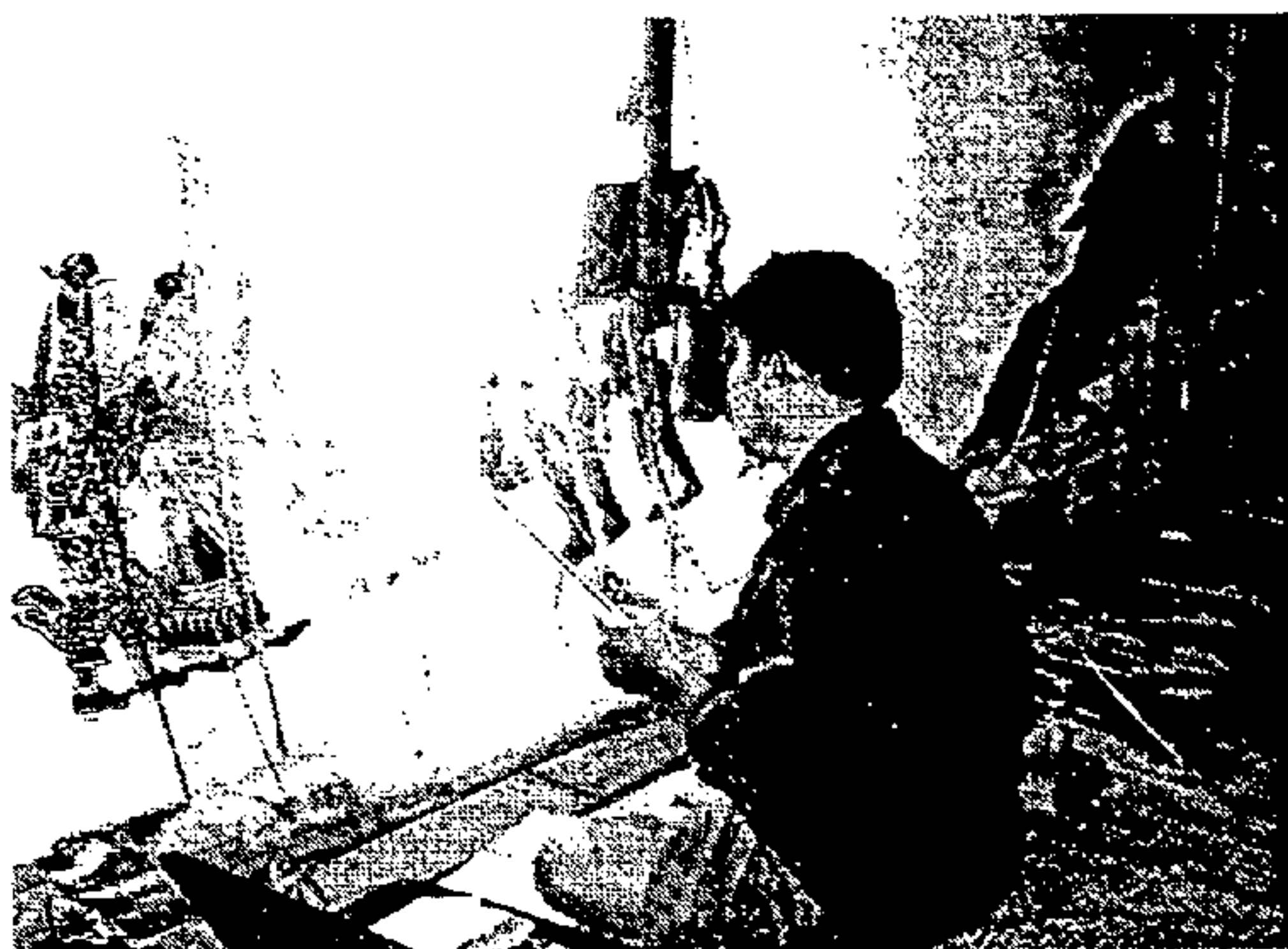
ภาพประกอบ 32 นายเลิศศิลป์ กิ่งทอง ทายาทผู้สืบทอดการแสดงหนังตะลุงจากหนังจูลีเยม กิ่งทอง

ประวัติ นายเลิศศิลป์ กิ่งทอง เกิดวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2505 การศึกษา จบชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพทางด้านเกษตรกรรม ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 12/1 ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดราษฎร์ธานี เบอร์โทรศัพท์ 077-361233 นายเลิศศิลป์ กิ่งทอง เป็นบุตร คนที่ 8 ของหนังจูลีเยม และนางเสียม กิ่งทอง ได้สมรสกับนางนวลจันทร์ มีบุตรและธิดา จำนวน 2 คน

นายเลิศศิลป์ กิ่งทอง เป็นทายาทของ หนังจูลีเยม กิ่งทอง ซึ่งนับว่าเป็นบุตรผู้ที่คอยอยู่ใกล้ชิดกับบิดา คือหนังจูลีเยม เพราะต้องคอยดูแลเรื่องสุขภาพและเป็นธุระรับใช้ในยามที่บิดาแก่ชราและในขณะเดียวกันนายเลิศศิลป์ก็ได้ฝึกหัดเล่นหนังตะลุงโดยพยายามจำแบบอย่างการแสดงที่เป็นแบบฉบับของหนังจูลีเยมไว้ได้อย่างที่เรียกได้ว่า“ลูกไม่หล่นไม่ไกลต้น”.นายเลิศศิลป์หลังจากที่ได้เรียนจบในชั้นประกาศนียบัตร หรือ ปวช.แล้ว ตัวเองก็ได้ติดตามไปแสดงหนังตะลุงกับบิดาเกือบทุกหนทุกแห่งและยังทำหน้าที่เป็นผู้บรรเลงเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดให้กับคณะหนัง และร้องเพลงลูกทุ่งสลับฉากในการแสดงของหนังจูลีเยมในยุคหลังๆด้วย ทำให้ได้เห็นและได้ซึมซับรูปแบบการแสดงของหนังจูลีเยม กิ่งทอง อย่างครบถ้วน

ปัจจุบันนายเลิศศิลป์ กิ่งทอง ได้ยึดอาชีพการแสดง หนังตะลุงเป็นงานอดิเรกในส่วนอาชีพหลัก คือ การค้าขาย และเป็นนักการเมืองในระดับท้องถิ่น มีตำแหน่งเป็นรองประธานสภาเทศบาล ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถึง 2 สมัยติดต่อกัน

หนังจูลียม กิ่งทองมีผู้มาฝากตัวเป็นศิษย์หลายคน แต่ผู้ที่เป็นศิษย์นั้นหนังจูลียมบอกว่าจะต้องเป็นผู้ที่ต้องคอยสังเกตจดจำและพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ การถ่ายทอดวิชาหนังตะลุงหนังจูลียมจะไม่บอกตรงๆ เพียงแต่ให้คอยสังเกตและฝึกให้มากๆ เพราะหนังตะลุงเป็นการแสดงออกของปัจเจกบุคคล มีความหลากหลายในการแสดง แต่จะเน้นถึงการแสดงในแบบฉบับของตนเองว่าต้องยึดหลักการแสดงที่สุภาพ ไม่หยาบโลน และให้ข้อคิดในเรื่องความจริง ธรรมะต่อผู้ชมให้มากๆ

ภาพประกอบ 33 นายเลิศศิลป์ กิ่งทองขณะแสดงหนังตะลุง

ในสมัยโบราณผู้ใดจะแสดงหนังตะลุงก็จะไปฝากตัวเป็นศิษย์กับหนังตะลุงที่ตัวเองชอบในแนวทางการแสดง พร้อมกับนำดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู ไปมอบให้เพื่อเป็นการบูชา ฝ่ายครูก็มีการทดสอบโดยให้ร้องบทให้ฟังก่อน เพราะคนที่จะแสดงหนังตะลุงได้นั้นต้องมีการสนใจมาก่อน และจะต้องจำบทหนังตะลุงได้บ้างถึงไม่มากก็น้อย อันดับแรกครูจะฟังน้ำเสียง และเชาว์ปัญญา ถ้าไม่มีเชาว์ น้ำเสียงไม่ดี ก็ไม่รับเป็นศิษย์ ไม่เพียงหนังตะลุง ศิลปินพื้นบ้านทุกประเภทในสมัยโบราณ ถ้าน้ำเสียงไม่ดีไม่สามารถยึดเป็นอาชีพได้ เพราะไม่มีเทคโนโลยีช่วยเหมือนสมัยนี้ต้องใช้เสียงตัวเอง โดยเฉพาะหนังตะลุงแสดงตั้งแต่หัวค่ำจนสว่างใช้เวลาการแสดงไม่ต่ำกว่าแปดชั่วโมง นับว่าเป็นงานที่หนักมากพอๆ

พิธีการไหว้ครู

ภาพประกอบ 34 พิธีไหว้ครูของคณะหนังจูลีเยม กิ่งทอง

การไหว้ครูเป็นประเพณีสำคัญของหนังตะลุง มีความเชื่อกันว่าหนังตะลุงคณะใดมีการไหว้ครูเป็นประจำทุกปีเป็นมงคลแก่ตัวเอง ทำมาหากินคล่อง เป็นที่นิยมของคนดู หนังตะลุงบางคนที่ไม่แสดงหนังตะลุงไม่ได้แล้ว เช่น แก่ พิกการ ก็ยังมีการไหว้ครูกัน แต่ไม่ประจำทุกปี การไหว้ครูเป็นการบูชาอาจารย์ที่ยังมีชีวิตและล่วงลับไปแล้ว

ก.วันที่ใช้ในการทำพิธีไหว้ครู คือ พุธห้ายดี โดยมีการเชื่อว่า วันพฤหัสบดี คือ วันครู ส่วนเดือนที่ใช้ในการไหว้ครูคือเดือน 6-9-11 แต่มักใช้เดือนหกเป็นหลัก โดยมีความเชื่อว่าเดือน 9-11 ครูถือศีลเข้าพรรษา

ข.ของสำคัญที่ขาดไม่ได้ในพิธีไหว้

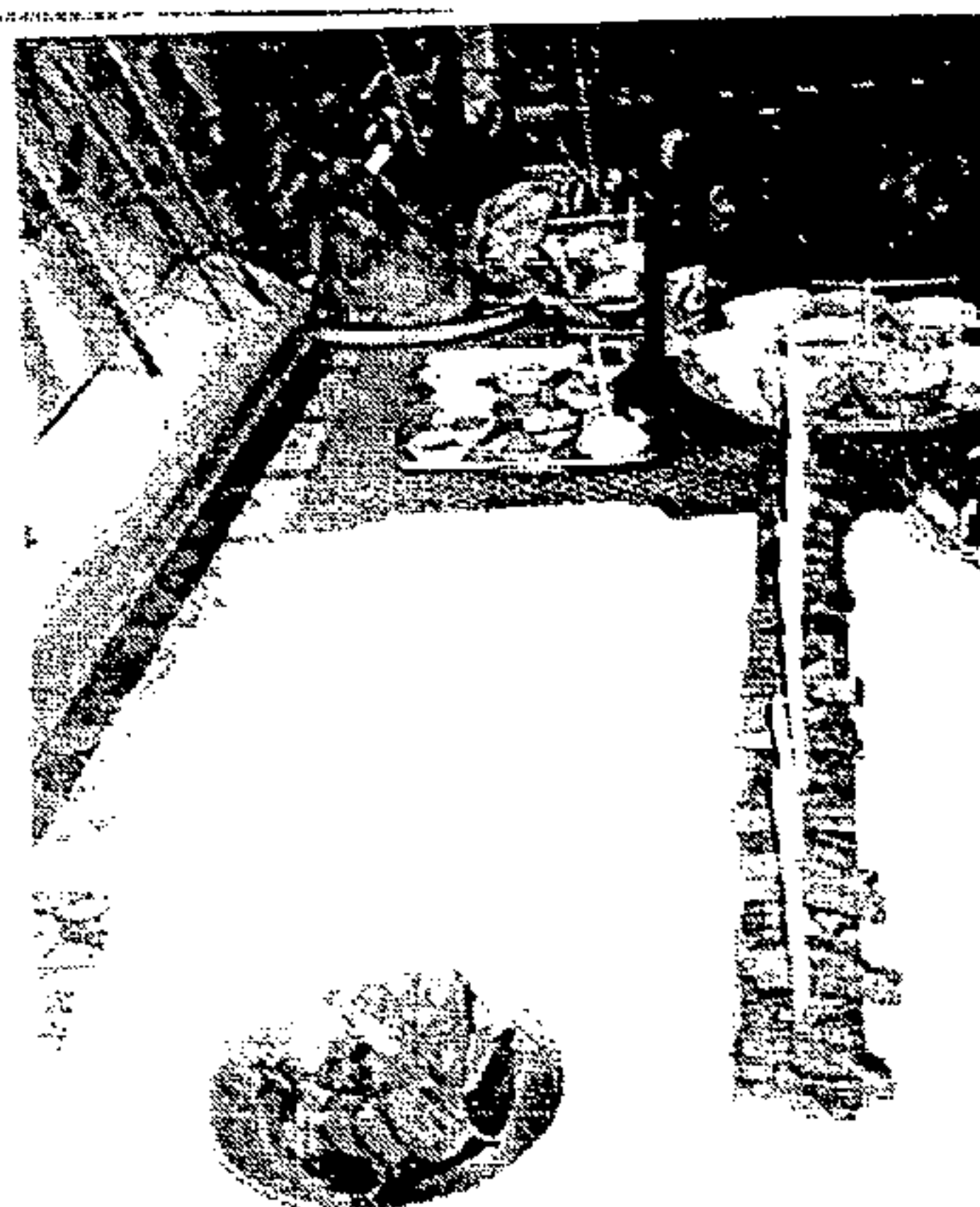
- 1.ผ้าขาวทำเพดานหนึ่งผืน ใช้กราบครูหนึ่งผืน
- 2.หมอนหนึ่งใบ สำหรับกราบครู
- 3.หินลับมีด
- 4.เสื่อหนึ่งผืน
- 5.ด้ายและเข็ม
- 6.มีดโกน
- 7.ด้ายสายสิญจน์
- 8.ข้าวดอกดอกไม้
- 9.ธูป เทียน
- 10.หมากพลู
- 11.มะพร้าวอ่อนสองลูก
- 12.อ้อย
- 13.กล้วย

14.ปลา มีหัว มีหาง

15.ไก่ ตัว ผู้ใช้ ทอง ปิด ปาก

16.หัว หมู ใช้ ทอง ปิด ปาก เปิด และ ห่าน ใช้ ด้วย ก็ได้ แต่ ต้อง เป็น ตัว ผู้

17.เหล่า ใช้ ได้ ทุก ยี่ ห่อ ก็ ขวด ก็ได้

ภาพประกอบ 35 ของสำคัญพิธีไหว้ครู

การครอบมือ

เมื่ออาจารย์รับสมัครไว้เป็นศิษย์ ถ้าบ้านลูกศิษย์อยู่ไกล เช่น ต่างอำเภอ หรือต่างจังหวัดอาจารย์ก็จะรับไว้ให้อยู่ที่บ้าน อยู่กินกับอาจารย์ สอนวิชาให้ อาจารย์ไปแสดงที่ไหนก็จะพาไปด้วย สอนให้ออกฤกษ์และปราชญ์หน้าบทก่อนเพื่อต้องการให้ชินกับคนดูมากๆ การฝึกแสดงหนังตะลุงไม่ใช่ฝึกกันได้ง่ายๆ ต้องใช้เวลาอย่างมากอย่างน้อยต้องฝึกสี่หลักด้วยกัน เช่น

ก.ฝึกใช้เสียงเพื่อให้เข้ากับบทบาทของตัวละคร เสียงพระ เสียงนาง เสียงยักษ์ ตัวตลก ภาษาสัตว์ต่างๆ

ข.บทร้อง ต้องฝึกฉันทลักษณ์ของกลอน กลอนแบบไหนใช้ตัวหนังสือตัวใด เช่น บทรัก บทโศก บทสมห่อง บทเทวดา บทยักษ์

ค.การเชิดรูป ตัวหนังแต่ละตัวเชิดไม่เหมือนกัน เช่น พระราชา ต้องเชิดแบบผู้ใหญ่มาก อำนาจ ราชนิกิริยาทำทางแบบผู้ดี พระเอกเชิดแบบชายหนุ่มเจ้าชู้นิดๆ นางเอกกิริยาเรียบร้อย ยักษ์หยาบกระด้าง

ง.ตัวตลก ตัวตลกหนังตะลุงมีบทบาทสำคัญต่อผู้แสดงหนังตะลุงมาก คนดูหนังตะลุงได้จนสว่างก็เพราะตัวตลกนี่เอง ตัวตลกหนังตะลุงสามารถนำศีลธรรม สังคม การบ้าน การเมือง มาแทรกในบทหนังตะลุงได้อย่างกลมกลืน และยังสามารถนำผู้ชมเข้าร่วมการแสดงได้อีกด้วย

ในสมัยโบราณการฝึกหนังตะลุง อย่างน้อยต้องอยู่กับอาจารย์สามปี บางคนอยู่กับอาจารย์ห้าปี หกปี ก็มี เมื่ออาจารย์เห็นว่าลูกศิษย์แสดงได้ดีแล้ว ก็จะทำพิธีครอบมือให้ เมื่อผ่านการครอบมือแล้วก็เป็หนังตะลุงสมบูรณ์แบบ แก๊บนโต้ (แก๊หมะรย) หนังตะลุงโรงใดที่ยังไม่ได้รับการครอบมือ เชื่อกันว่าแก๊บนไม่ขาด พิธีการครอบมือเหมือนกับการไหว้ครูทุกประการ

การประกอบพิธีครอบมืออาจจัดขึ้นหลังจากผู้ประสงค์จะหัดหนังตะลุงเข้ามอบตัวกับนายหนังซึ่งรับจะเป็นอาจารย์สอนวิชาหนังตะลุงให้ หรือจัดหลังจากหัดแสดงจนออกโรงได้แล้ว พิธีกรรมจะจัดขึ้นในวันพฤหัสบดี ข้างขึ้นของเดือน 4 เดือน 6 เดือน 9 หรือเดือน 11 อุปกรณ์ในการประกอบพิธีนอกเหนือจากที่จัดแสดงเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังมีรูป 9 ดอก เทียน 9 เล่ม หมากพลู 9 คำ ดอกไม้ 9 ดอก ใบยอ ใบเงิน ใบทอง ไม้กระ 1 คู่ ผ้าขาว 1 คู่ เครื่องสิบสองบายศรี ไก่ปากทอง เป็ดปากทอง รูปหนังสำหรับเสี่ยงจับ 5 ตัว มีรูปพระ นาง ยักษ์ และตัวตลก ขันใส่น้ำ ภายในขันใส่มิดและหินลับมิด บนโรงผูกผ้าดาดเพดาน ซึ่งสายสิญจน์จากดาดเพดานลงมายังพื้นโรงที่วางเครื่องสังเวย บางแห่งโยงสายสิญจน์จากผ้าดาดเพดานขึ้นไปยังหิ้งส่งครูหมอบนเรือนผู้จัดพิธี อุปกรณ์ต่างๆที่จัดขึ้นนอกจากใช้บูชาครูแล้วยังจัดเพื่อเอาเคล็ด เช่น ใบยอเพื่อความมีชื่อเสียงเป็นขวัญใจประชาชน ใช้ใบเงินเพื่อความมั่งคั่ง การแสดงทำเงินไหลมาเทมา ใช้มิดโกนและหินและมิดเพื่อความเจ็บแหลม คมคาย มีสติปัญญาไหวพริบดี เป็นต้น

ในการประกอบพิธี ผู้ประกอบพิธีจะนุ่งขาวห่มขาว ส่วนผู้เข้ารับการครอบมือแต่งตัวธรรมดา พิธีเริ่มตอนพลบค่ำที่ชาวบ้านเรียกว่า “ยามนกชุมรัง” โดยลูกคู่โหมโรง ผู้ประกอบพิธีทำพิธีเบิกโรง นำดอกไม้รูปเทียนวางบนกระ จดรูปเทียนบูชาพระ จัดเครื่องเช่นสังเวยครู การตั้งเครื่องเช่นสังเวยครูจะแยก 2 ที่ สำหรับพระพิราพซึ่งมีศักดิ์เป็นเทพที่หนึ่ง และครูตื้นอื่น ๆ ที่เป็นบริวาร เช่น ดาหนุ่ย ดาหนักทอง ดาเพชร ครูหนก ครูลาย (ครูแกะสักหนัง) อีกที่หนึ่งจากนั้นเริ่มไหว้สวดเคเชิญครูเข้าพิธี เบิกบายศรี เสร็จแล้วผู้เข้าพิธีกราบครู 9 ครั้ง อาจารย์ผู้ประกอบพิธีให้เสี่ยงจับรูป โดยเอารูปทั้ง 5 ตัวดังกล่าวตอนต้นให้ไพล่แต่ไม้ดับ ให้ผู้เข้าพิธีปิดตาเลือกจับเอาเพียงตัวเดียว ได้รูปใดก็ใช้ทำนายอนาคตของหนังผู้นั้น กล่าวคือ

ถ้าจับได้รูปพระ (พระราม, เจ้าชาย) ทำนายว่าต่อไปจะเป็นหนังดี มีชื่อเสียงได้ชัยชนะแก่หนังทั้งปวง

ถ้าจับได้รูปตัวนาง ทำนายว่าจะเป็นหนังที่ได้รับความนิยมจากสตรี แสดงหนังได้อ่อนหวาน แต่มีชื่อเสียงไม่เท่าที่ควร

ถ้าจับได้รูปฤาษี ทำนายว่าเป็นหนังที่ดีแต่สอนผู้อื่น แต่ตนเองทำไม่ได้เท่าที่สอน

ถ้าจับได้รูปยักษ์ ทำนายว่าไม่ค่อยมีชื่อเสียง และชอบใช้คุณไสยกลั่นแกล้งหนังโรงอื่น

ถ้าจับได้รูปตลกทำนายว่า จะดีทางตลกขบขัน

เมื่อเสร็จทำนายทายทักแล้ว อาจารย์จะยื่นรูปที่จับได้ให้อาจารย์เชิดออกจอ เป็นเสร็จพิธี หลังจากนั้นก็นั่งเล่นหนังเพื่อความสนุกสนานดังกล่าวมาแล้ว

ภาพประกอบ 36 ผู้วิจัยร่วมพิธีไหว้ครูหนังตะลุงคณะจุเลี่ยม กิ่งทอง

จากการศึกษาพบว่าการรับศิษย์และการสืบทอดต่อของหนังจุเลี่ยม กิ่งทอง ส่วนใหญ่แล้วหนังจุเลี่ยม หนังจุเลี่ยมจะให้ศิษย์ทุกคนได้ศึกษาการแสดงของตนโดยการสังเกตและการแสดงตอนไหนที่ไม่เข้าใจก็ให้ถาม และสิ่งที่หนังจุเลี่ยม กิ่งทองได้นั้นมากได้แก่ การเชิดรูปตัวละคร ให้พยายามฝึกการเชิดรูปตัวหนังให้มีชีวิตจริง ๆ และจะให้ความสำคัญในเรื่องอารมณ์การพากย์บทสนทนาในตัวละคร คณะหนังตะลุงจุเลี่ยม กิ่งทอง จะจัดไหว้ครูขึ้นทุกปีโดยจะจัดในวัน พฤษภาคมแรกของเดือนหก ที่บ้านเลขที่ 12/1 ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจะเริ่มทำพิธีในตอนกลางคืนประมาณ 1 ทุ่มเป็นต้นไป ในการจัดพิธีดังกล่าวถือเอาโอกาสนี้ทำพิธี “ครอบมือ” ให้แก่ลูกศิษย์ หลังจากนั้นก็มีการแสดงหนังตะลุงของคณะลูกศิษย์

2. การศึกษาวัฒนธรรมทางดนตรีของคณะหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง

2.1 เนื้อหาการแสดงเรื่องศึกสายเลือด

การวิจัยกรณีศึกษาเรื่อง "ศึกสายเลือด" ผู้วิจัยสรุปเนื้อเรื่อง ดังนี้

มีเมืองๆหนึ่งชื่อคงคามดีพระราชาและพระราชินีมีโอรสสองพระองค์ที่หนึ่งว่าชื่อเดชสิงห์ โอรสองค์ที่สองชื่อว่าธรรมสิงห์ สำหรับโอรสเดชสิงห์มีนิสัยเกรงกลัวใครไม่ค้อยรู้จักผิดชอบชั่วดี พระราชาเห็นว่าน่าจะเก่งในทางการเรียนวิชาการศึกสงคราม จึงส่งให้ไปเรียนวิชากับฤาษีชีไพรในกลางป่า แต่พระโอรสองค์ที่ 1 หาได้ไปเรียนวิชากับพระฤาษีไม่ กลับไปพบกับอาจารย์โจรซึ่งก็ได้สอนวิชาที่เกี่ยวกับการได้มาซึ่งตัวเองทั้งหมดโดยไม่มีการนึกถึงผู้อื่น เมื่อเล่าเรียนกับอาจารย์โจรจนจบ กลับมายังเมืองคงคามดี ขณะนั้นพระราชาแห่งคงคามดีพระบิดาได้สิ้นพระชนม์โอรสธรรมสิงห์ผู้น้องได้ขึ้นครองราชย์สืบราชบัลลังก์ต่อ มีพระมเหสีชื่อรุ่งนภา และเมื่อโอรสเดชสิงห์กลับมายังเมืองด้วยนิสัยโหดร้ายก็ขับพระเจ้าธรรมสิงห์ผู้น้องออกจากเมือง แล้วสถาปนาตัวเองขึ้นครองราชย์แทน เท่านั้นยังไม่พอก็ได้บังคับพระนางรุ่งนภามาเป็นเมียอีกด้วย ซึ่งก่อนหน้านั้นโอรสเดชสิงห์ก็มีเมียมาก่อนซึ่งคาดว่าไปแย่งคนอื่นเขามาเหมือนกันชื่อว่า ดาราเพ็ญ

เมื่อพระเจ้าเดชสิงห์ขึ้นครองราชย์โดยมีพระมเหสีสองพระองค์ คือ รุ่งนภา กับดาราเพ็ญ ในวันหนึ่งเป็นวันพระแปดค่ำ พระเจ้าเดชสิงห์ ชอบกีฬาการล่าสัตว์เป็นชีวิตจิตใจและชอบออกล่าสัตว์ในวันพระ เพราะคิดว่าสัตว์ไม่ตื่นพรานไม่ระวังไพร่ ก่อนจะเสด็จออกไปล่าสัตว์ก็ได้ฝากความกำชับให้พระมเหสีทั้งสองพระองค์ซึ่งกำลังตั้งครรภ์ ว่าถ้าตัวเองกลับมายังเมืองลูกที่คลอดออกมาต้องเลี้ยงดูให้ดี ถ้าเป็นอะไรไป เช่นจะต้องเสียชีวิตผู้เป็นแม่ต้องรับผิดชอบต้องถูกประหารชีวิตตกตายไปตามกัน

การออกไปล่าสัตว์ของพระเจ้าเดชสิงห์ มีข้าราชการบริพาร คือนายวรนุชกับนายเพ็ญน้อยติดตามไปด้วย และต่อมาเกิดหลงทางในกลางป่า ไปพบกับลูกสาวของเจ้าเมืองยักษ์ชื่อ เจ้าหญิงบุษบา ซึ่งเป็นมนุษย์ ถูกพ่อบังคับให้หามนุษย์มาแต่งงานให้ได้ภายใน 7 วัน เพราะว่าเจ้าหญิงปฏิเสธการแต่งงานกับยักษ์ตามที่บิดาหามาให้ เมื่อมาพบกับพระเจ้าเดชสิงห์ที่กำลังหลงทางในกลางป่า วันนั้นเป็นวันที่ 7 ซึ่งครบตามเวลาที่กำหนด อยู่ทั้งสองก็ได้ตกลงกลับไปเมืองยักษ์แล้วแต่งงานกัน

ต่อมาเรื่องของพระเจ้าเดชสิงห์ออกล่าสัตว์แล้วหลงป่าเป็นเวลานาน ข้าราชการบริพารในเมืองคิดว่าพระเจ้าเดชสิงห์ คงจะตายเสียแล้วจึงได้ติดต่อพระเจ้าธรรมสิงห์ มาปกครองเมืองคงคามดีอีกครั้ง การได้มาปกครองเมืองอีกครั้งดังกล่าว ก็ได้พบกับ พระนางเจ้ารุ่งนภาและดาราเพ็ญ ซึ่งขณะนั้นได้ประสูติพระโอรส กันคนละพระองค์ ด้วยความโกรธจึงขับไล่พระนางทั้งสองออกจากวัง พระนางเจ้าดาราเพ็ญนำพาพระโอรสน้อยหนีไปในกลางป่า ไปพบกับพระฤาษีและนายแก้วนายดู่เหว่า เป็นผู้ซุบซิบ ตั้งชื่อว่า "เจ้าชายคงคา" ส่วนพระนางเจ้ารุ่งนภากับพระโอรสน้อย ก็หนีกลับไปยัง

เมืองเดิมคือ ยมนานคร มีพระเจ้ารามศ ซึ่งเป้นพระสาวมี องค์ก่อนซึ่งถูกพระเจ้าเดชสิงห์แย่งพระมเหสีไป พระเจ้ารามศด้วยจิตใจมีมโนธรรมจึงได้รับเลี้ยงดูพระโอรสน้อย ตั้งชื่อว่า “เจ้าชายยมนา” ตามชื่อเมือง

กล่าวถึงพระเจ้าเดชสิงห์ภายหลังทราบข่าวว่าพระเจ้าธรรมสิงห์ได้กลับมาครองราชย์ที่เมืองคงคาวดีอีกครั้งก็โกรธแค้นคิดที่จะไปแย่งเมืองคืน พระเจ้าเดชสิงห์ ได้ทำการรบกับน้องคือพระเจ้าธรรมสิงห์ และในที่สุดพระเจ้าเดชสิงห์ ก็ต้องตายด้วยคมดาบของน้องคือพระเจ้าธรรมสิงห์

การแสดงหนังตะลุงเรื่องศึกสายเลือดของหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง บทละครเรื่องศึกสายเลือดลักษณะของการดำเนินเรื่องจะใช้วิธีการเล่าเหตุการณ์โดย นายหนังจูเลี่ยมเองเป็นผู้เล่าเหตุการณ์ และบางครั้งก็ใช้ตัวละครเป็นผู้เล่าเหตุการณ์ ในเนื้อหาของการแสดงเรื่อง “ศึกสายเลือด” ส่วนของการแสดงที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับ งานดนตรีในเชิงมานุษยวิทยากวีทยา คือหนังจูเลี่ยม ได้นำบทเพลงลูกทุ่งเข้ามาขับร้องสอดแทรกในฉากละคร และได้นำศิลปะพื้นบ้านอื่นๆ เช่น การขับร้องเพลงลูกทุ่ง การร้องลิเก พร้อมการบรรเลงของเครื่องดนตรี คือ ปี่ กลองตุ๊ก โหม่ง ทับ ฉิ่ง และไวโอลิน เข้ามาผสมผสานเข้ากับการแสดงในบทละครหนังตะลุงอย่างลงตัว โดยไม่ทำให้เอกลักษณ์ของการแสดงหนังตะลุงแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะเช่นนี้จะมีปรากฏในการแสดงของหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง ทุกเรื่องที่แสดง

2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบและการประยุกต์ใช้เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีหนังตะลุง เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการแสดงหนังตะลุง เป็นตัวช่วยปลูกเร้าอารมณ์ของผู้ชมได้เป็นอย่างดี และยังเป็นตัวควบคุมจังหวะทำนองในการขับกลอนและเชิดรูปอีกด้วย เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบันมีทั้งเครื่องดนตรีที่ใช้กันมาแต่เดิมคือเครื่องดนตรีพื้นบ้านและเครื่องดนตรีสมัยใหม่ เดิมหนังตะลุงใช้เครื่องดนตรีน้อยชิ้น ที่สำคัญมีทับ 1 คู่ เป็นตัวคุมจังหวะและทำนอง โหม่ง 1 คู่ สำหรับประกอบเสียงร้องกลอน กลองตุ๊ก 1 ลูก สำหรับขัดจังหวะทับ ฉิ่ง 1 คู่สำหรับขัดจังหวะโหม่ง และปี่ 1 เล้า สำหรับเดินทำนอง แต่ระยะหลังมีดนตรีอื่น ๆ เข้าไปประสมหรืออาจใช้แทนดนตรีดั้งเดิม เช่น ใช้กลองชุดและกลองทอมบ้าแทนกลองตุ๊ก ใช้ไวโอลิน ออร์แกน ซอ หรือ เข้าผสมกับปี่

ในปัจจุบันเครื่องดนตรีหนังตะลุงเปลี่ยนไปจากเดิมมากขึ้น มีการใช้เครื่องดนตรีในลักษณะทั่วไปโดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ทับ เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้สำหรับกำกับจังหวะและทำนองที่สำคัญที่สุด เพราะผู้บรรเลงดนตรีชิ้นอื่นๆ ต้องคอยฟังจังหวะยกย้ายตามเพลงทับ สำหรับเพลงที่นิยมใช้ในการแสดงมีถึง 12 เพลง คือเพลงเดิน เพลงถอยหลังเข้าคลอง เพลงเดินยักซ์ เพลงสามหมู่ เพลงนาดกลายออกจากวัง เพลงนางเดินป่า เพลงสร้งน้ำ เพลงเจ้าเมืองออกสั่งการ เพลงชุมพล เพลงยกพล เพลงยักซ์และเพลงกลับวัง ผู้ที่ชำนาญหรือเรียกว่ามือทับเท่านั้นจึงสามารถดีได้ครบทั้ง 12 เพลง

ทับหนังตะลุงมี 2 ใบ ใบหนึ่งเสียงเล็กแหลม เรียกว่า “หน่วยจับ” อีกใบหนึ่งเสียงทุ้ม เรียกว่า “หน่วยเทิง” ทับหน่วยจับเป็นตัวยืน ทับหน่วยเทิงเป็นตัวเสริม หนังตะลุงในอดีตมีมือทับ 2 คน ไม่น้อยกว่า 60 ปีมาแล้วใช้มือทับคนเดียว ใช้ผ้าผูกไขว้กันบางคนวางบนขา บางคนวางขาข้างหนึ่งไว้บนทับกดไว้เพื่อไม่ให้ทับเคลื่อนที่

โดยทั่วไป ทับ นิยมทำด้วยแก่นไม้ขนุน ตบแต่งและกลึงได้ง่าย ตัดไม้ขนุนออกเป็นท่อนยาวท่อนละประมาณ 60 เซนติเมตร ฟันโกนด้วยขวานให้เป็นรูปคล้ายกลองยาว นำมาเจาะภายใน และกลึงให้ได้รูปทรงตามต้องการลงน้ำมันชักเงาด้านนอก หุ้มด้วยหนังค่าง ตรงแก้มทับร้อยไขว้ด้วยเชือกหรือไนลอน ร้อยด้วยหวาย ลอดเข้าไปในปลอกหวายส่วนหลัง ดึงหวายให้ตึงเสมอกัน ก่อนใช้ทุกครั้ง ต้องชุบน้ำที่หนังหุ้ม ใช้ผ้าขนาดนี้วก้อยอัดที่แก้มทับด้านใน ทำให้หนังตึงมีเสียงไพเราะกังวาน

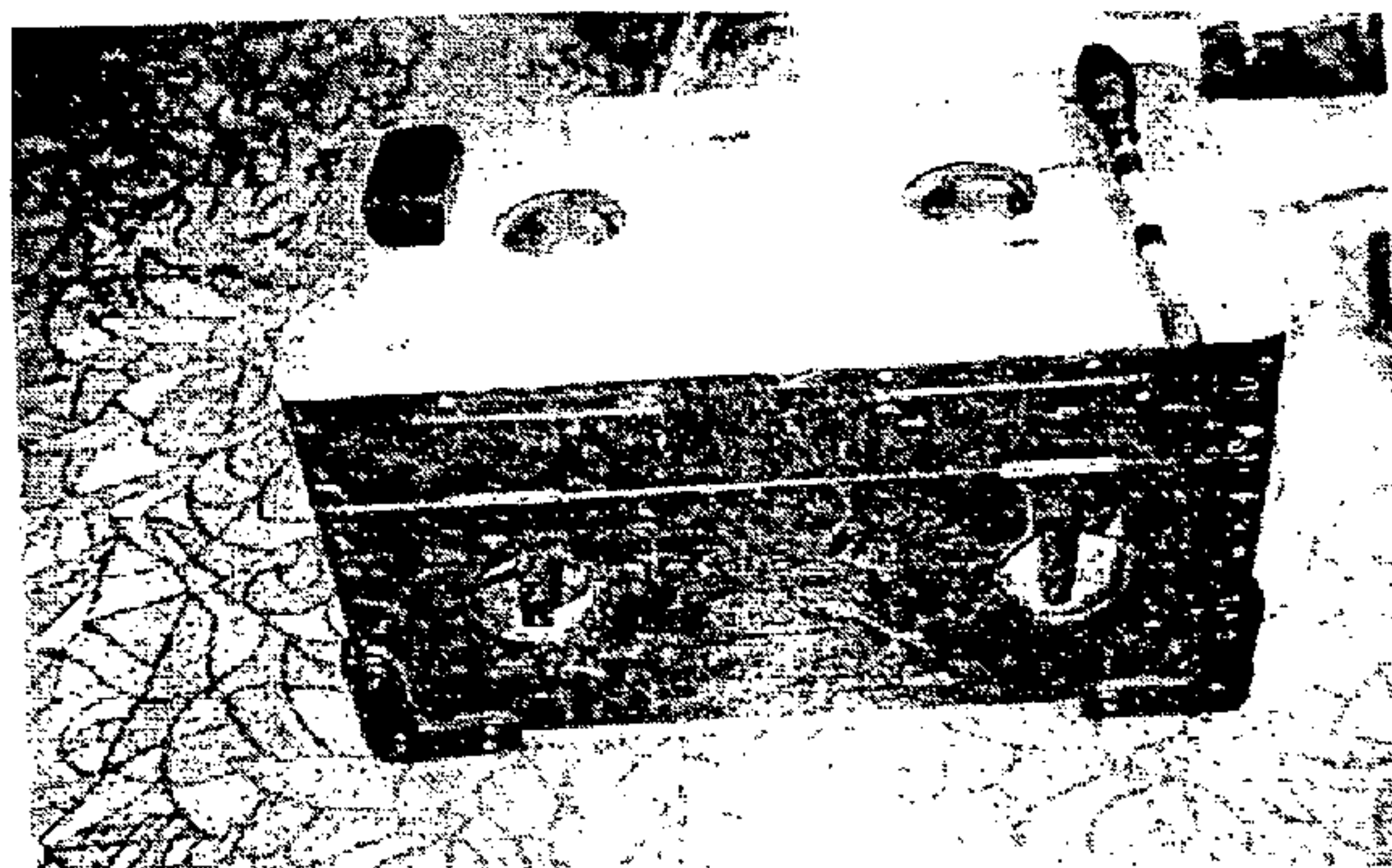

ภาพประกอบ 37 ทับ

2. โหม่ง เป็นเครื่องดนตรีหลักอีกชนิดหนึ่งในการแสดงหนังตะลุง นิยมใช้กันมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีแบบดั้งเดิมชนิดหนึ่งใช้ตีประกอบเสียงขับร้องกลอนให้มีความไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น

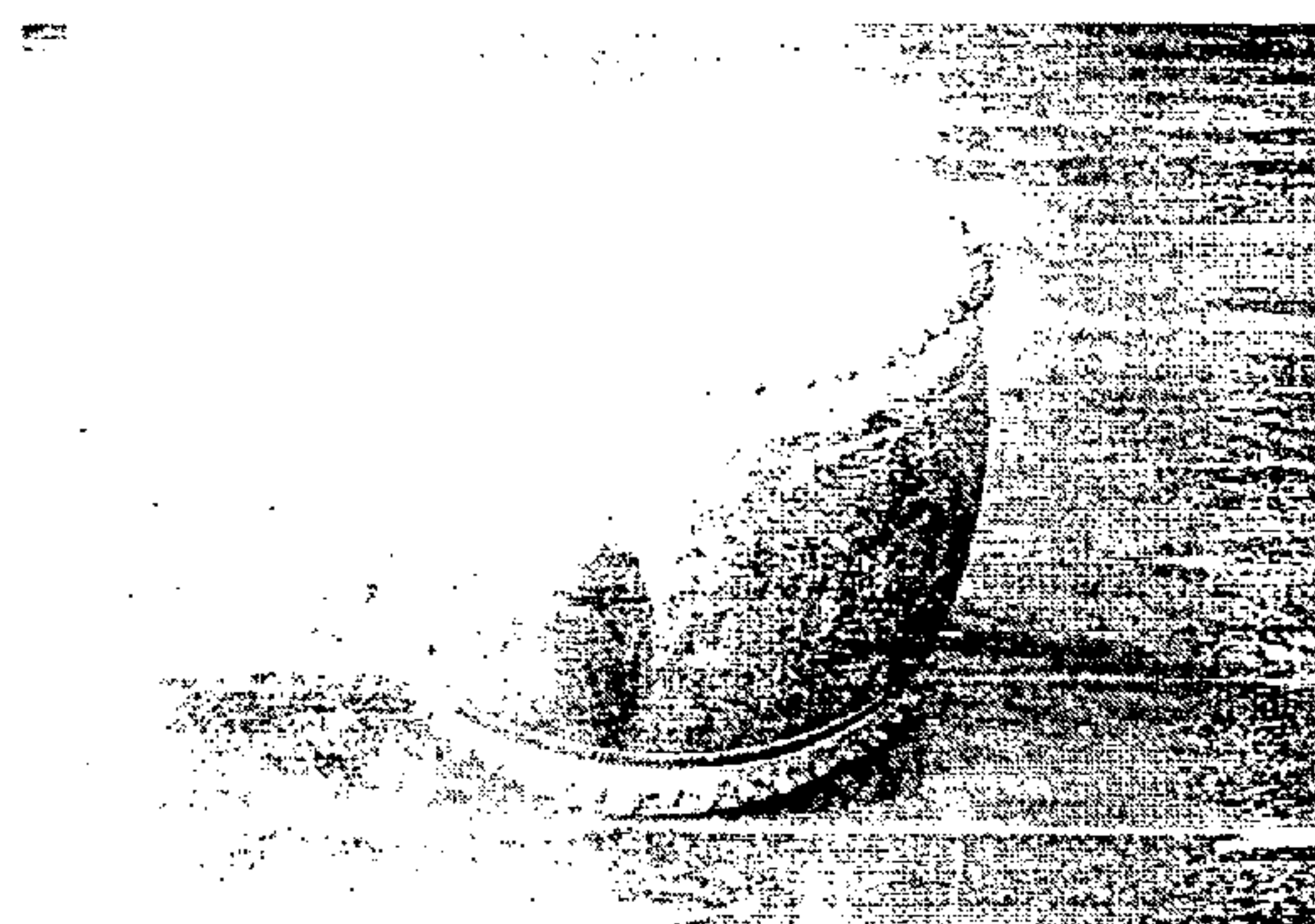
โหม่งเป็นเครื่องตีประกอบเสียงขับร้องกลอนให้ไพเราะ โหม่งมี 2 ลูก ลูกหลักเสียงแหลม เรียกว่า “หน่วยโหม่ง” อีกลูกหนึ่งใช้ตีประกอบ มีเสียงทุ้มเรียก “หน่วยทุ้ม” สมัยก่อนโหม่งทำด้วยไม้ อาจจะเป็นไม้ไผ่หนา ๆ หรือไม้แก่นชาดราว 4 x 8 นิ้ว หนาเกือบครึ่งนิ้ว ร้อยเชือกแขวนในรางไม้ เรียกว่า “โหม่งฟาก” ต่อมาโหม่งทำด้วยเหล็ก ลักษณะคล้ายโหม่งฟาก แต่ส่วนตรงกลางกระทุ้งให้เป็นปุ่มนูนขึ้นสำหรับตี เรียกว่า “โหม่งเหล็ก” โหม่งทั้ง 2 ชนิดนี้ไม่ค่อยมีใช้เสียงคือเสียงกระด้าง ห้วนสั้น ต่อมามีการนำทองเหลืองมาหล่อเป็นโหม่งอย่างที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้เรียกว่า “โหม่งหล่อ” โหม่งชนิดนี้เวลาตีเสียงจะกังวาน

โหม่ง 1 คู่ เป็นเสียงสูงลูกหนึ่ง เป็นเสียงต่ำอีกลูกหนึ่งโหม่งทั้งคู่แขวนข้างตั่งขนาดกัน อยู่ในรางไม้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตัวโหม่งทำด้วยทองเหลืองหรือทองแดง ถ้าหล่อกลมแบบฆ้องขาน วงเรียกว่า "โหม่งหล่อ" ถ้าทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแล้วดุนให้ส่วนที่จะตีสูงกลมขึ้นกลางแผ่นเรียกว่า "โหม่งฟาก"

ภาพประกอบ 38 โหม่ง

3. กลองตุ๊ก หรือกลองหนังตะลุง เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง มาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในปัจจุบันความนิยมลดน้อยไปมาก บางคณะเลิกใช้ไปแล้วก็มีกลองตุ๊ก 1 ลูก ใช้ดีเพื่อรับส่งจังหวะ และประกอบจังหวะต่างๆ ลักษณะของกลองตุ๊กเป็นกลองขนาดเล็ก มีขนาดเหมือนกลองโนราทุกอย่างแต่ขนาดเล็กกว่านิยมทำด้วยไม้ประมาณ 8 - 10 นิ้ว หัวท้ายของตัวกลองเล็กกว่าตรงกลางกลองเล็กน้อย กลองมีความยาวประมาณ 10 - 12 นิ้ว ใช้ไม้ตี 2 อันเมื่อตีจะมีเสียงเล็กแหลม

ภาพประกอบ 39 กลองตุ๊ก

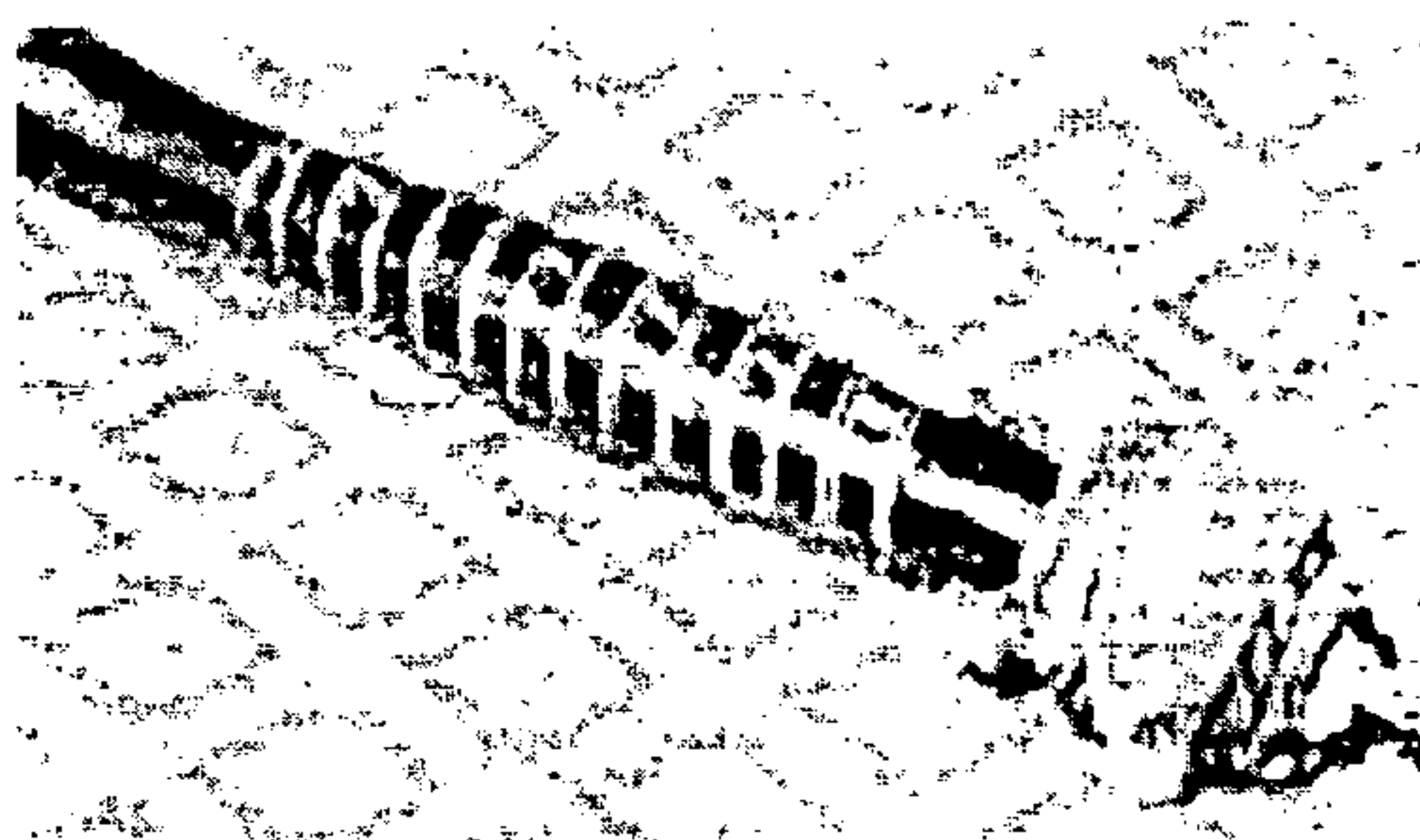
4.กรับ เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง เป็นที่นิยมมากในสมัยก่อน ปัจจุบันความนิยมลดลงไปแล้วใช้ดีเพื่อควบคุมจังหวะ โดยทั่วไปแล้วกรับจะเป็นไม้สี่เหลี่ยม 2 อัน ขนาดประมาณ 1x1.5x4 นิ้ว ใช้เคาะกัน เพื่อประกอบจังหวะให้นักแน่นขึ้น

5.ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีสำคัญที่จะขาดเสียไม่ได้ในการแสดงหนังตะลุง นิยมใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ฉิ่งทำด้วยโลหะหล่อหนา มีรูปร่างลักษณะและวิธีใช้เช่นเดียวกับที่ใช้บรรเลงเพลงไทยทั่วไป คนตีโหม่งจะทำหน้าที่ตีฉิ่งควบคู่ไปด้วย การบรรเลงบางที่ใช้ฉิ่งอีกฝ่าหนึ่งเคาะกับรางโหม่งเพื่อให้เกิดเสียง “ฉับ” แทน

ภาพประกอบ 40 ฉิ่ง

6.ปี่ หนังตะลุงใช้ปี่นอกบรรเลงเพลงต่างๆ ถือเอาเพลงพัดชาเป็นเพลงครู ประกอบด้วยเพลงไทยเดิมอื่นๆ ได้แก่ เพลงลาวสมเด็จ เขมรปี่แก้ว เขมรปากท่อ ชะนีกันแสง พม่ารำขวาน พม่าแทงกบ สุดสงวน เขมรพวง ลาวดวงเดือน หรือแม้แต่ปัจจุบัน การแสดงหนังตะลุง ลูกคู่จะนิยมเล่นเพลงลูกทุ่งและเพลงไทยสากลซึ่งหลายเพลงอาศัยทำนองเพลงไทยเดิมคนเป่าปี่ก็สามารถเล่นเพลงได้ดี โดยไม่จำเป็นต้องศึกษาโน้ตดนตรีมาก่อน

ภาพประกอบ 41 ปี่

7. ซออู้และซอด้วง เป็นเครื่องดนตรีที่นำมาใช้บรรเลง ประกอบกับปี่ ทำให้เสียงปี่ไม่เล็กหรือแหลมเกินไปชวนฟังยิ่งขึ้น ปี่และซอสามารถยกย้ายจังหวะให้ช้าหรือเร็วขึ้นตามจังหวะทับได้อย่างกลมกลื่นและลงตัว

จากการศึกษาการบรรเลงดนตรีหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. บรรเลงดนตรีล้วน เช่น ยกเครื่อง ตั้งเครื่อง

2. บรรเลงเพลงประกอบการรับบท ขึ้นบท ถอนบท เลียบบท เชิด บรรเลง ประกอบการขับกลอนแปด กลอนคำกลอน กลอนลอดโหม่ง ประกอบการบรรยาย อธิบายบทของตัวละครและบรรเลงประกอบบทบาทเฉพาะอย่างยิ่ง เช่น บทโศก บทลักพา และบทรำยมนต์

3. การบรรเลงประกอบการขับร้องเพลงลูกทุ่งของหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง

เครื่องดนตรีสากลที่นำเข้ามาประยุกต์ในคณะหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง

1. ไวโอลิน

ไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีสากล ที่หนังจูเลี่ยม ได้นำมาประสมวงเป็นชิ้นแรก เนื่องจากการในการแสดงหนังจูเลี่ยม มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นที่นิยมของผู้ชมอย่างหนึ่งคือการขับร้องเพลงและเพลงที่ร้องในยุคแรกๆ คือเพลงลูกทุ่งของทูล ทองใจ เช่นเพลง โปรดเถิดดวงใจ ปราณนา เป็นต้น ซึ่งเพลงลูกทุ่งดังกล่าว ไม่สามารถใช้ปี่เป่าบรรเลงได้

2. กลองชุด

กลองชุดเป็นเครื่องกำกับจังหวะที่มีบทบาทสำคัญในยุคปัจจุบันของการแสดงหนังตะลุง ใช้แทนกลองตุ้ม หากคณะหนังไม่มีกลองชุดเป็นเครื่องดนตรีประกอบการแสดงจะทำให้ขาดแรงจูงใจไม่เป็นที่นิยม คือจังหวะดนตรีเวลาร้องเพลงไม่ถึงใจผู้ฟังนั่นเอง เพราะการแสดงในปัจจุบันนิยมร้องเพลงลูกทุ่งเวลาออกธูปกากเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งกลองชุดยังสามารถเอื้ออำนวยต่อการแสดงได้อย่างหลากหลายไม่เป็นอุปสรรคต่อการบรรเลงอีกด้วย

3. คีย์บอร์ด

คีย์บอร์ดเป็นเครื่องดนตรีสากลที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในปัจจุบันของวงดนตรีหนังตะลุง ถือได้ว่าเกือบจะเป็นเครื่องดนตรีประจำวงหนังตะลุงในปัจจุบันก็ว่าได้ ทำหน้าที่ในการบรรเลงแทนปี่ คลอร้อง รับร้อง ส่งร้อง ใช้โหมโรงบรรเลงเพลงประกอบการแสดงต่าง ๆ

4. กลองทอมบ้า

กลองทอมบ้า เป็นเครื่องดนตรีสากลที่นิยมนำมาประกอบการแสดงหนังตะลุงอีกชิ้นหนึ่ง มีหน้าที่บรรเลงควบคุมจังหวะโดยเฉพาะเวลานายหนังร้องเพลงลูกทุ่งเป็นต้น

5. กีตาร์ไฟฟ้า

กีตาร์ไฟฟ้าเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้การดีด ทำให้เกิดเสียงมีหน้าที่ดำเนินทำนองหลัก คลอรองควบคู่กับปี โดยเฉพาะเวลาที่ออกกรุปาก เพราะสามารถบรรเลงเพลงสมัยนิยมได้อย่างคล่องตัวมากกว่าเครื่องดนตรีพื้นเมือง

6. เบสไฟฟ้า

เบสไฟฟ้าเป็นเครื่องดนตรีสากลตระกูลเครื่องสาย สามารถให้เสียงที่แหลมและต่ำปานกลาง ในการบรรเลงดนตรีหนึ่งตระกูล จะนิยมเล่นดำเนินทำนองหลักเหมือนปีและคีย์บอร์ด

2.3 บทเพลงและทำนองที่ใช้ในระเบียบวิธีการแสดง

ก่อนที่หนังจุเลี่ยม กิ่งทองจะประสบความสำเร็จในการแต่งเพลงลูกทุ่งนั้นหนังจุเลี่ยมได้ประพันธ์เพลงลูกทุ่งเพื่อประกอบการแสดงหนังตะลุงอยู่เนืองๆ ทำให้การแสดงหนังตะลุงในรูปแบบที่น่าเสนอมีลักษณะโดดเด่นมีเสน่ห์ชวนชมยิ่ง

บทเพลงในลีลาความเป็นลูกทุ่งของหนังจุเลี่ยม กิ่งทอง ช่วยเสริมให้หนังตะลุงเป็นไปอย่างมีรสชาติ ท่วงลีลาของทำนองเป็นไปตามแบบอย่างของวัฒนธรรมเพลงและดนตรีสากลโดยทั่วไปที่หนังจุเลี่ยมได้รับรู้เลียนมา แล้วใช้การประสมประสานกับอารมณ์ที่เป็นพื้นบ้านท้องถิ่นภาคใต้ อันน่าชื่นชมและภาคภูมิใจ

จากงานวิจัย กรณีศึกษาการแสดงหนังตะลุงคณะจุเลี่ยม กิ่งทอง เรื่องศึกสายเลือดนั้นพบว่าหนังจุเลี่ยม กิ่งทอง นำบทเพลงลูกทุ่งที่ได้ประพันธ์ขึ้นถ่ายทอดโดยให้ตัวละครเป็นผู้ขับร้อง มีจำนวน 2 เพลง ในฉากตอนของการแสดง ดังนี้

เพลงที่ 1 : ในบทละครตอนที่พระเจ้าเดชสิงห์เมื่อหลงทางกลางป่าแล้วไปพบกับเจ้าหญิงบุษบาซึ่งเป็นพระราชธิดาของเจ้าจอมยักษ์ และต่อมาพระเจ้าเดชสิงห์ก็ได้เจ้าหญิงบุษบาเป็นมเหสี การแสดงในตอนนี้นั้นหนังจุเลี่ยม ใช้การขับร้องเพลงเพื่อกล่อมหอในคืนแรกด้วยเพลง “ชูชก” เนื้อเพลงชูชกเป็นดังนี้

...ชูชกเดินงงกัน ยักแย่ยักยันเที่ยวขอลาน กับอมิตตายุอดขวัญจิต

ตัวดาแก่เฝ้าคิดถึงนางคราญ ถอร่างเต็มฝันสุดจะยินกราน

ดาแก่ขอลานไปเลี้ยงเมีย

เจ็บแหวแสนเมื่อยขบ ดวงตะวันจนจะพลบแสงจะเพลี่ย

เหลียวหลังยืนจ้องมองดูบ้าน ตัวดาแก่ชมชานคิดถึงเมีย

คืนก่อนเราเอย์เคยคลอเคลีย นีจะจากเมียมาหลายเวลา

ขอลานรายครั้งใหม่ พี่จะพาเธอไปเที่ยวอเมริกา

ให้น้องแต่งตัวสวยเหมือนฝรั่ง ตัวพี่จะนั่งมองอมิตตา

พี่จะนั่งครวญเพลงของสาธิตา ให้มิตดาเธอชื่นหัวใจ

จะพาน้องท่องฎีปุณ ให้แม่เนื้ออุ่นดูภูเขไฟ

แล้วจะแหวะช่องกงลงเที่ยวเตร่ มาให้ทันเที่ยวเมล์เครื่องบินไทย

ถึงบ้านหมดตัวจะกลัวอะไร ค่อยกลับไปขอกทานชาวบ้านเขากิน

เพลงที่ 2 : ในบทละครตอนที่นายแก้วและนายเหว่า ไปพบพระนางดาราเพ็ญที่หนีออกจากเมืองพร้อมโอรสน้อย และต่อมาพระภาชีเป็นผู้ชุบเลี้ยง โดยมอบให้นายแก้วนายดุเหว่าคอยเป็นพี่เลี้ยง วันหนึ่งขณะที่นายแก้วและนายดุเหว่า เฝ้าดูแลโอรสน้อย ทั้งสองใช้เวลาว่างท่ายปัญหาเขาว์กัน นายแก้วก็ได้ขับกล่อมเพลงในยามว่าง ด้วยเพลง ชื่อ “โลง”

เนื้อหาของเพลงเป็นดังนี้

(สร้อย)โลง โลง โลงโลง โลง บอกกันตามตรงว่าเป็นโลงใส่ศพ

ชาติหน้าก็ยังหาไม่พบ ถ้าเป็นศพเศรษฐกิจจะได้มีโลง

เมืองไทยในสมัยข้างหน้า เขาห้ามทำลายป่าต้องรักษาสัตว์คง

ทางผู้ใหญ่เขาสั่งมานักหนา แต่พวกอารักขาโค่นจนป่าเตียนโล่ง

อยากจะรวบแม่คนสวยอย่าช้า ๆ (ลูกคู่รับ)

มาน้องมาแต่งงานแล้วเปิดร้านขายโลง

(สร้อย)โลง โลง โลงโลง โลง บอกกันตามตรงว่าเป็นโลงใส่ศพ

ชาติหน้าก็ยังหาไม่พบ ถ้าเป็นศพเศรษฐกิจจะได้มีโลง

อุทกภัยเกิดขึ้นในเมืองได้ ใครทำเสียหายควรขับไล่ไล่ส่ง

พอน้ำหลากไม้ซุงก็เริ่มล่อง มันจะออกมาฟ้องว่าป่าต้องหมดคง

ได้หลักฐานแล้วยังทำให้มันแห้งๆ (ลูกคู่รับ)

ตีปัญหายังไม่แตกเพราะเขาแตกกันทั้งวง

(สร้อย)โลง โลง โลงโลง โลง บอกกันตามตรงว่าเป็นโลงใส่ศพ

ชาติหน้าก็ยังหาไม่พบ ถ้าเป็นศพเศรษฐกิจจะได้มีโลง

จับคนโค่นไม้ครั้งใดพวกนายทุนใหญ่ใครเขากล้าส่ง

จับพวกรับจ้างชั้นต่ำ บักโฮงบักห้าบักห้าบักโฮง

นายทุนใหญ่นั้นคงไม่ต้องห่วงๆ (ลูกคู่รับ)

ห่วงแต่รัดดวงมันจะกินปากโมง

(สร้อย)โลง โลง โลงโลง โลง บอกกันตามตรงว่าเป็นโลงใส่ศพ

สมัยหน้าก็คงหาไม่พบ ถ้าเป็นศพเศรษฐกิจจะได้มีโลง

จากการใช้บทเพลงลูกทุ่ง ขับร้องแทรกไปกับเนื้อเรื่องที่แสดง หนึ่งจุเลียม ได้ใช้ความเป็นอัจฉริยะของการเขียนเพลงนำเสนอให้ผู้ชมได้เพิ่มเติมเต็มอารมณ์ จากการชมละครโดยนำบทเพลงเสียง

ดนตรีซึ่งเป็นสุนทรียศาสตร์อีกแขนงหนึ่ง มาแทรกในฉากละคร ซึ่งทำให้ผู้ชมชื่นชอบและได้ชมอย่างมี
 อรรถรสและไม่รู้สึกเบื่อในการชมหนังตะลุงของท่าน

2.4 บทกลอนที่ใช้ดำเนินเรื่องในการแสดง

บทกลอนที่ใช้ดำเนินเรื่องในการแสดงของหนังจุลเยียม กิ่งทอง โดยทั่วไปหนังตะลุงจะ
 ใช้กลอนแปดในการดำเนินเรื่องราว และการขับกลอนนั้นถ้าเป็นหนังตะลุงรุ่นเก่า คือ รุ่นอาจารย์และ
 บรมครูแล้ว จะใช้ปฏิภาณ ไหวพริบ ว่ากลอนแบบด้นสด ๆ หรือภาษาหนังตะลุงเรียกว่า “ มุตโต ”
 การขับกลอนจะบรรยายถึงเนื้อหาตามบทละครในแต่ละฉากตอนที่นำมาแสดงโดยทั่วไป ยกเว้น
 เฉพาะบทกลอนที่จะประพันธ์ขึ้นไว้ก่อนล่วงหน้า เช่น การเชิดรูปปรายหน้าบทจะมีแต่กลอนล้วน ๆ
 ไม่มีพูดประกอบทำนองร้องและดนตรีจะเป็นแบบฉบับตายตัว ของหนังตะลุงทุกคณะ คือร้องเสียงต่ำ
 เนิบช้า ดนตรีตอนร้องกลอนใช้เพียง โหม่ง ฉิ่ง และทับ เฉพาะโหม่งจะตีเสียงลูกต่ำเป็นหลัก จะ
 ย้อนตีเสียงแหลมสักทีหนึ่งก็เมื่อลงกลอนครั้งหนึ่งๆเท่านั้น ดังตัวอย่างบทปรายหน้าบทในละคร
 เรื่องศึกสายเลือด ดังนี้

บทปรายหน้าบท

ครั้งปฐมเทศนาเป็นมหาโปรด
 สิ่งแพร่หลายเพียงพอในพุทธบริวาร
 เหลือเพียงธรรมคำพุทธโอวาท
 อัมตะธรรมสุดล้ำเลิศและประเสริฐจิ่ง
 พระประสงค์พากเพียรเรียนตามตำหรับ
 ว่าผู้ไม่รู้สอนให้รู้นั้นเตือนให้จำ

ขอเดชะบารมีพระรัตนตรัย
 มีปัญญาหรือเป็นทนายทนายในราชวงศ์พุทธ
 และสุภาพกราบกรานมารดาเจ้า
 คุณชนกปกเกล้าไหววอนทั้งสองท่าน

กราบคุณครูอุปัชฌาย์
 อาจารย์หนึ่งสั่งสอนกลอนเสภา
 ให้ชื่อเสียงเรียงนามสมความต้องการ

คุณครูท่านสั่งสอนเรื่องดังกล่าว
 พระภูมิบาลพระภูมิโรง
 ผู้ชมหนังทั้งหลายท่านหญิงชายทั่วไป

หวังประโยชน์ทางพุทธกิจทรงประดิษฐ์สถาน
 และพระทรงนิพพานในระหว่างนางไม้รัง
 ธรรมทนายต่างรับไว้ในภายหลัง
 ลูกนั่งไหว่ยกครูบูชาธรรม
 ท่านได้รับการมาอุปถัมภ์
 ในกำหนดรสพระธรรมของพระสัมพุทธ

ให้ดวงใจของลูกยาบริสุทธิ์
 บริสุทธิ์ในหัวใจที่ลูกจะคิดกล่าวกลอน
 ให้ท่านเข้ามานั่งฟังสั่งสอน
 สรรเสริญคุณบิดรและมารดา

ในตอนบวชสมความมาดปรารถนา
 ว่ากลอนเป็นสุนทรเรื่องราว
 ชนชาวบ้านท่านรู้ชื่อนั้นอื้อฉาว

เชิญท่านเข้าสิ่งสู่อยู่ในใจ
 กราบบุญคุณท่านพ่อแก่ผู้เป็นใหญ่
 ขออภัยเรื่องผิดพลาดท่านเหอ. อาจจะเป็น

การแสดงออกหน้าจอโทรทัศน์
มีกลอนเรียนดี ๆ นื่องเหอ...ผมก็จำเป็น
ผิดตรงไหนขอภัยให้ผมด้วย
ได้สมควรจนวนเวลาขอบรรยายความ
พ่อแม่เหอ.....

อันส่วนสัดที่กะไว้ผมไม่ใคร่จะเคยเห็น
เพราะการเล่นไม่เคยเล่าตามเค้าความ
โปรดได้ช่วยติดต่อข้ออยากถาม
แสดงไปตามเรื่องราว
ผมจะเล่าให้ฟัง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง หนึ่งตะลุงจุเลี่ยม กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ กรณีศึกษา เรื่องศึกษายเลือก จากการบันทึกการแสดงสดสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จากการตั้งประเด็นในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้สามารถสรุปผลได้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงหนึ่งตะลุงจุเลี่ยม กิ่งทอง
2. เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมทางดนตรีของคณะหนึ่งตะลุงจุเลี่ยม กิ่งทอง

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาวิจัยหนึ่งตะลุงจุเลี่ยม กิ่งทอง ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลต่างๆ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานความรู้ในการวิจัยจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลทางภาคสนาม และนำข้อมูลต่างๆ นำมาเรียบเรียง เพื่อทำการศึกษาวเคราะห์ และสรุปการวิจัยออกมาในรูปของพรรณโวหาร ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทางมานุษยวิทยา โดยใช้วิธีการวิจัยภาคสนามเป็นหลัก และใช้การศึกษาทางเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการศึกษา และนำข้อมูลการศึกษามาประมวลให้ได้ข้อมูลภาพรวม และเชื่อถือได้ โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

การศึกษาข้อมูลเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลเอกสาร ตำรา งานวิจัย โดยมีการจัดแบ่งข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงคณะหนึ่งตะลุงจุเลี่ยม กิ่งทอง
- ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมทางดนตรีของคณะหนึ่งตะลุงจุเลี่ยม กิ่งทอง

การศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามคือการสังเกตการมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ตลอดจนการเก็บข้อมูลในด้านข้อมูลเสียง ข้อมูลสถานที่ ข้อมูลภาพและข้อมูลประเภทอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

เมื่อได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง เรียบเรียงเนื้อหา โดยจัดลำดับให้มีความสัมพันธ์กัน แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงคณะหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง

- 1.1 ประวัติและผลงานของหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง
- 1.2 องค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง
- 1.3 พิธีกรรมและขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุง
- 1.4 ความเชื่อในการแสดงหนังตะลุง

ตอนที่ 2 ศึกษาวัฒนธรรมทางดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงดังนี้

- 2.1 เนื้อหาของเรื่อง “ คีกลายเลือด ”
- 2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบและการประยุกต์เครื่องดนตรี
- 2.3 บทเพลงและทำนองเพลงที่ใช้ในระเบียบวิธีการแสดง
- 2.4 บทกลอนที่ใช้ดำเนินเรื่องในการแสดง

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงคณะหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง

1.1 ประวัติและผลงานของหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง

ประวัติของหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง หนังจูเลี่ยม กิ่งทองเป็นนายหนังที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายเพราะหนังจูเลี่ยมจะมีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องรูปแบบการแสดง เพราะหนังจูเลี่ยมมีความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนารูปแบบการแสดงอยู่เสมอ มีการนำเอาศิลปะการแสดงพื้นบ้านประเภท เพลงลูกทุ่ง เพลงฉ่อย เพลงหมอลำ เพลงลิเกและลำตัด มาประยุกต์ใช้ในการแสดงหนังตะลุง

หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง เป็นคนมีพื้นเพภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ จังหวัดชุมพร มีบุตรธิดารวม 10 คนตลอดเวลาของการดำเนินชีวิต แม้จะจบการศึกษาไม่สูงนักเพียงแค่ระดับชั้นประถมศึกษาที่ 4 เท่านั้น แต่ก็พยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม จากที่ได้มีโอกาสเป็นทหารเกณฑ์รับใช้ชาติและในยามว่างจากภารกิจทางทหาร ก็ยังใช้เวลาว่างหาความรู้เพิ่มอยู่เสมอ เพื่อนำความรู้นั้นมาใช้ในการแสดงหนังตะลุงจนทำให้น่าพาชื่อเสียงมาสู่ตนเองครบครัน และคณะหนังทำให้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป และตลอดชีวิตในการแสดงหนังตะลุงท่านยังได้รับรางวัลเกียรติยศต่างๆมากมาย และรางวัลที่ท่าน

ภาคภูมิภาคภูมิใจที่สุดในชีวิตคือ การที่คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง(หนังตะลุง) ในปีพุทธศักราช 2535

ด้านการประพันธ์เพลงลูกทุ่ง ได้ประสบความสำเร็จ จากเพลง “แต่จ๋า” และเพลง “แสนหวังเหว็ด” บทเพลงดังกล่าวเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมจากผู้ฟังโดยทั่วไป โดยเฉพาะเพลงแสนหวังเหว็ดยังได้รับการเชิดชูคัดสรรให้เป็น “เพลงลูกทุ่งดีเด่น” ในงานกึ่งศตวรรษลูกทุ่งไทย ครั้งที่ 2 เมื่อปีพุทธศักราช 2534

จากการศึกษาชีวประวัติของหนังจูเลี่ยม กิ่งทองแล้ว ทำให้ทราบว่าท่านเป็นบุคคลที่มีผลงานทางด้านวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับ จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ และบุคคลทั่วไปโดยเฉพาะภาคใต้รู้จักหนังจูเลี่ยม กิ่งทองเป็นอย่างดี ในฐานะนายหนังตะลุงรุ่นเก่า เพราะฉะนั้นจึงถือได้ว่าท่านเป็นบรมครูของหนังตะลุงภาคใต้ คนที่ได้ใช้เวลาเดินสายทำการแสดงมาเป็นเวลานานเกือบ 50 ปีที่ให้ความสุขกับประชาชนด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านหนังตะลุง จึงเห็นควรที่จะทำการเก็บข้อมูลและผลงานของหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง เพื่อการศึกษาในด้านอื่นๆต่อไป

1.2 องค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการแสดงคณะหนังตะลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง จากการศึกษาพบว่า มีองค์ประกอบทางการแสดงประกอบดังนี้

1 คณะหนังตะลุงที่เกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจในหนังตะลุงมารวมตัวกันทำหน้าที่แบ่งงานกันทำเช่น เล่นเครื่องดนตรี ร้องเพลง ลูกคู่และอื่นๆ

2 รูปหนัง ที่ใช้ในการแสดงเฉลี่ยประมาณ 200 รูป นิยมใช้หนังวัว รูปหนังแกะเป็นรูปต่างๆมีหลายรูป มีการระบายสีรูปหนังให้ดูสวยงาม เว้นแต่รูปตัวตลกและรูปกากอื่นๆที่มักจะใช้สีดำไม่ได้ระบายสี รูปหนังแต่ละตัวจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสังคมและวัฒนธรรมทางภาคใต้ได้เป็นอย่างดี หนังจูเลี่ยม กิ่งทอง เป็นนายหนังที่มีความคิดพัฒนารูปแบบการแสดงอยู่เสมอ สามารถสร้างรูปตัวตลกที่ถือว่าเป็นตัวตลกเอกของคณะหนังจนเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปของผู้ชม คือ รูปนายแก้ว รูปนายวรนุช และรูปนายดุเหว่า

3 เครื่องดนตรี เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เป็นสิ่งที่ช่วยปลุกเร้าอารมณ์ของผู้ชมได้เป็นอย่างดี และยังเป็นตัวควบคุมจังหวะทำนอง ในการขับกลอนและเชิดรูปได้อีกด้วย

4 โรงหนัง เป็นสิ่งสำคัญจัดวางอุปกรณ์การแสดงหนังตะลุง และเป็นประโยชน์สำหรับทำให้ผู้ชมเห็นชัดเจน แม้จะนั่งห่างไกล เพราะพื้นโรงหนังอยู่สูงกว่าระดับพื้นดิน และเปรียบเสมือนบ้านของนายหนังเมื่อทำการแสดง และเป็นที่พักผ่อนหลับนอนเมื่อเสร็จสิ้นการแสดง

5 อุปกรณ์อื่นๆที่จำเป็นในการแสดงหนังตะลุงอีกหลายได้แก่ ไฟส่องจอ หนัง หีบหรือแผงเก็บรูปหนัง หยวกกล้วย เป็นต้น

6 เรื่องและบทที่ใช้แสดง ในสมัยก่อนนิยมแสดงเรื่องจักรวงศ์วงศ์ ปัจจุบันความนิยมในเรื่องจักรวงศ์วงศ์ก็ยังคงมีอยู่ แต่ก็เปลี่ยนความนิยมมาเป็นการแสดงเรื่องประเภทนิยาย มีตัวละครจำลองมาจากบุคคลในสังคม มีการสะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของคนในสังคม

7 โอกาส เวลา และสถานที่แสดง การเล่นหนังตะลุงแต่ก่อนจะเล่นในงานสมโภชน์ต่างๆ และไม่นิยมเล่นหนังตะลุงในงานแต่ง แต่ปัจจุบันความเชื่อเรื่องดังกล่าวได้คลี่คลายไปมาก

1.3 พิธีกรรม ขนบนิยม

ในการแสดงหนังตะลุง ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน จากการศึกษาพบว่า ใช้ขนบนิยมที่คล้ายคลึงกันกับหลายๆคณะ เช่น การตั้งเครื่องเบิกโรง การโหมโรง การออกรูปฤๅษี ออกรูปพระอิศวร ออกรูปปราชญ์หน้าบท ออกรูปตั้งเมือง ขนบนิยมคือการทำพิธีเอาฤๅษีขอที่ตั้งโรง ปัดเป่าเสนียดจัญไร และเชิญครูหนังมาปกป้องคุ้มครองภยันตรายต่างๆ เป็นการบูชาเทพเจ้าแห่งการดนตรีและเพลงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่คณะหนัง

1.4 ความเชื่อในการแสดงหนังตะลุง

จากการศึกษาพบว่า เป็นการแสดงชนิดหนึ่งที่ยังยึดถือความเชื่อเรื่องต่างๆ อย่างเหนียวแน่น เป็นความเชื่อที่สั่งสมกันมานาน ว่าสิ่งที่ตนเชื่อมีตัวตน และจะมีผลต่อผู้ปฏิบัติ ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นายหนังตะลุงต้องมีความรู้ในเรื่องความเชื่อต่างๆ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับรับขันหมาก ความเชื่อเกี่ยวกับการเดินทาง ความเชื่อเกี่ยวกับการบันเทิง ความเชื่อก่อนการแสดง ความเชื่อขณะทำการแสดง ความเชื่อในการแสดงเพื่อแก้บน

ตอนที่ 2 ศึกษาวัฒนธรรมทางดนตรีที่ใช้ดังนี้

2.1 เนื้อหาของเรื่อง “ คีตกสายเลือด ”

2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบและการประยุกต์เครื่องดนตรี

2.3 บทเพลงและทำนองเพลงที่ใช้ในระเบียบวิธีการแสดง

2.4 บทกลอนที่ใช้ดำเนินเรื่องในการแสดง

สามารถสรุปตามหัวข้อที่ได้ศึกษาดังนี้

2.1 เนื้อหาของเรื่อง

การแสดงเรื่อง “ คีตกสายเลือด ” ของคณะหนังตะลุงจุลเยี่ยม กิ่งทอง ได้ให้ข้อคิดต่อผู้ชมเป็นอย่างมากโดยเนื้อหาของเรื่องเป็นการกล่าวถึง การต่อสู้ระหว่างความดีกับความชั่ว ความเป็นผู้มีศีลธรรม กับฝ่ายที่ขาดศีลธรรม ได้ดำเนินเรื่องให้เห็นว่า แม้พี่น้องตระกูลสายเลือดเดียวกันก็สามารถที่จะรบกัน ฆ่ากันเองได้ ถ้าเป้าหมายเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการโดยไม่คำนึงถึงความรู้ ชอบชั่วดี แต่ในที่สุดหนังจุลเยี่ยม กิ่งทอง ได้แสดงโดยให้ผู้ชมเห็นว่า ผู้ที่มีอำนาจแต่ใจบาปชั่วช้าไม่รู้จักบาปบุญ

คุณโทษเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตน ในที่สุดก็ต้องเป็นผู้พ่ายแพ้ ต่อผู้ที่มีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งให้เห็นว่าความรักปรองดองสมานฉันท์และความสามัคคีจะนำไปสู่ความสันติสุข

2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบและการประยุกต์เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีหนังตะลุง เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการแสดงหนังตะลุง เป็นตัวช่วยปลูกเร้าอารมณ์ของผู้ชมได้เป็นอย่างดี และยังเป็นตัวควบคุมจังหวะทำนองในการขับกลอนและเชิดรูปอีกด้วย เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบันมีทั้งเครื่องดนตรีที่ใช้กันมาแต่เดิมคือเครื่องดนตรีพื้นบ้าน และเครื่องดนตรีสมัยใหม่ เดิมหนังตะลุงใช้เครื่องดนตรีน้อยชิ้น ที่สำคัญมีทับ 1 คู่ เป็นตัวคุมจังหวะและทำนอง โหม่ง 1 คู่ สำหรับประกอบเสียงร้องกลอน กลองตุ๊ก 1 ลูก สำหรับขัดจังหวะ ทับ ฉิ่ง 1 คู่สำหรับขัดจังหวะโหม่ง และปี่ 1 เล้า สำหรับเดินทำนอง แต่ระยะหลังมีดนตรีอื่น ๆ เข้าไปประสมหรืออาจใช้แทนดนตรีดั้งเดิม เช่น ใช้กลองชุด และกลองทอมบ้าแทนกลองตุ๊ก ใช้ไวโอลิน ออร์แกน ซอ เข้ามาร่วมกับปี่เพื่อผสมผสานเสียงให้เสียงดนตรีที่บรรเลงมีความนุ่มนวลมากขึ้น

จากการศึกษารูปแบบ และองค์ประกอบทางดนตรีของคณะหนังตะลุงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการแสดงเรื่อง “ศึกสายเลือด” สามารถสรุปเครื่องดนตรีที่ใช้ในคณะ คือ

1 ทับ	2	ใบ
2 โหม่ง	2	ลูก
3 กลองตุ๊ก	1	ลูก
4 ฉิ่ง	1	คู่
5 ปี่นอก	1	เล้า
6 ซออู้	1	คัน
7 ไวโอลิน	1	คัน

นอกจากนี้คณะของหนังจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังได้มีการนำเอาเครื่องดนตรีสากลมาผสมวงใช้ในการแสดงหนังตะลุงด้วย อาทิเช่น ไวโอลิน กลองชุด คีย์บอร์ด กลองทอมบ้า กีตาร์ไฟฟ้า เบสไฟฟ้าซึ่งนับว่าคณะของหนังจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นคณะที่เป็นแบบอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางด้านดนตรีหนังตะลุง จากเดิม พัฒนางานดนตรีและงานแสดง ไปตามยุคสมัยซึ่งก็ทำให้คณะของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของชาวภาคใต้เป็นอย่างดี

2.3 บทเพลงและทำนองเพลงที่ใช้ในระเบียบวิธีการแสดง

จากการศึกษาพบว่าบทเพลงที่ใช้ในการแสดงของคณะหนังตะลุงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะมาจากการนำบทเพลงประเภทต่างๆ เช่น เพลงไทยเดิม เพลงไทยสากล เพลงไทยลูกทุ่ง และเพลงพื้นบ้าน ใช้เล่นกับเครื่องดนตรีไทยผสมกับเครื่องดนตรีสากล ลักษณะของการดำเนินทำนอง ใช้วิธีการแปรทำนองหลัก มีการประดับทำนองและแปรทำนองได้อย่างอิสระ

2.4 บทกลอนที่ใช้ประกอบการแสดง

บทกลอนที่ใช้แสดง จะใช้กลอนแปดในการขับบท โดยทั่วไป รูปแบบการขับกลอนของ หนังกุเลียมจะใช้การขับกลอนแบบด้นสดโดยการที่นายหนังต้องใช้ความรู้ ประสบการณ์ ปฏิภาณ ไหวพริบประกอบ และบทกลอนบางบทจะมีการประพันธ์ขึ้นไว้ก่อนการแสดงเพื่อให้เกิดความสวยงามทางภาษา สอดคล้องกับเนื้อหาที่กล่าวถึง ส่วนมากเป็นตอนที่สำคัญของการแสดง เช่น บท ปรายหน้าบท และบทเกี่ยวจ่อ เป็นต้น

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องหนังตะลุงคณะกุเลียม กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ เรื่องศึกสายเลือดนั้น ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกัน แล้วนำมาวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

องค์ประกอบทางด้านดนตรี ที่เป็นจุดเด่นคือท่านได้นำเครื่องดนตรีสากล ไวโอลิน ผสมกับวงดนตรีหนังตะลุงดั้งเดิม เหตุเนื่องจากรูปแบบการแสดงของท่านซึ่งเป็นเอกลักษณ์ คือการนำบทเพลงลูกทุ่ง และเพลงพื้นบ้านอื่นๆ เช่น ลิเก ลำ ตัด มโนราห์ เข้ามาขับร้องประกอบกับการแสดง ดังนั้นการใช้ เปียโน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ดำเนินทำนอง เมื่อนำมาใช้เป่าในเพลงลูกทุ่งแล้ว อาจจะไม่กลมกลืนและแข็งกระด้าง ท่านจึงได้นำไวโอลินเข้ามาผสมวง เพื่อให้สามารถบรรเลงประกอบการขับร้องเพลงลูกทุ่งให้มีความไพเราะมากขึ้น จากสาเหตุดังกล่าวหนังกุเลียม กิ่งทอง นับว่าเป็นผู้สร้างรูปแบบของการผสมวงดนตรีหนังตะลุงในรูปแบบใหม่ และปัจจุบันการขับร้องเพลงบนโรงหนังตะลุงของคณะหนังหลายคณะ ยังเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมหนังอีกด้วย นับว่าท่านได้เป็นผู้สร้างรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ประจำคณะของท่าน จนทำให้หนังตะลุงรุ่นหลังได้เลียนแบบอย่างดังกล่าวนี้ และปัจจุบันเครื่องดนตรีสากลที่นอกจาก ไวโอลิน แล้วยังมีเครื่องดนตรีสากลชนิดอื่นๆมาเพิ่มเติมในดนตรีหนังตะลุงมากขึ้น เช่น กลองชุด คีย์บอร์ด กีตาร์ กีตาร์เบส จึงสามารถกล่าวได้ว่า การริเริ่มประยุกต์เครื่องดนตรีของหนังกุเลียม กิ่งทอง เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับของคณะหนังตะลุงในภาคใต้

ด้านการสร้างเอกลักษณ์รูปตัวละครของคณะ รูปตัวละครของคณะหนังนับว่าเป็นรูปตัวหนังที่มีความสำคัญ บทบาทของตัวละครจะทำหน้าที่ในการสั่งสอน กระแทกกระเทียบเปรียบเทียบเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม มีคำพูดที่เป็นมุขตลกให้ผู้ชมได้หัวเราะอย่างสนุกสนาน ตัวตลกจึงเป็นพลอย่างหนึ่งในการดึงดูดผู้ชมให้มาชมหนังตะลุงของคณะนั้นๆ หนังกุเลียม กิ่งทอง ได้สร้างรูปตัวละครขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของคณะโดยเฉพาะ ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของผู้ชมหนังมีถึงสามตัวด้วยกันคือ นายแก้ว นายดูเหว่า และนายวรรณุช เมื่อกล่าวถึงตัวละครทั้งสามนี้ผู้ชมก็นึกถึงหนังกุเลียม กิ่งทอง

หนังตะลุงกุเลียม กิ่งทองเป็นนายหนังตะลุงที่ได้นำศิลปะพื้นบ้านถิ่นใต้เดินทางแสดงไปทั่วภาคใต้ เมื่อพิจารณาระยะเวลาที่ทำการแสดงหนังตะลุงที่ยาวนานการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปของประชาชนชาวภาคใต้ ท่านสมควรที่ได้รับการยกย่องให้เป็นบรมครูหนังตะลุงได้อีกท่าน

หนึ่ง ผลงานการแสดงเรื่อง “ศึกสายเลือด” ได้ถูกบันทึกไว้เป็นเทปวีดีโอ โดยสถานีโทรทัศน์ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญ ที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรณีศึกษา ในส่วนผลงานการแสดงหนังตะลุงเรื่องอื่นๆยังมีอีกหลายๆเรื่องที่ท่านแสดง เป็นที่น่าเสียดายว่าผลงานเหล่านั้นไม่ได้รับการเก็บบันทึกไว้เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา อีกประการหนึ่งคือ ลูกศิษย์ของหนังจูเลี่ยม กิ่งทอง มีน้อยมาก ทั้งๆที่มีคนขอเข้าฝึกหัดอยู่มากมาย แต่บุคคลเหล่านั้นไม่สามารถเข้าถึงหรือเอาอย่างท่านได้เลย มีเพียงแต่ทายาทของท่านคนเดียว คือ นายเลิศศิลป์ กิ่งทอง ที่ได้ยึดรูปแบบลีลาการแสดงของท่าน สืบสานงานวัฒนธรรมการแสดงหนังตะลุงของคณะเป็นรุ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหนังตะลุงยังมีการศึกษารวบรวมไว้น้อยมาก ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้คนในพื้นที่หันมาสนใจศิลปะประท้องถิ่นให้มากขึ้น และควรมีการจัดทำบันทึกข้อมูลให้มากที่สุด
2. ควรมีการนำเรื่องของหนังตะลุงเข้าไปบรรจุไว้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะโรงเรียนในภาคใต้ เพื่อสืบสานงานวัฒนธรรมพื้นบ้านหนังตะลุง
3. หน่วยงานต่างๆที่มีส่วนดูแลรับผิดชอบควรให้การสนับสนุนให้มีการเล่นหนังตะลุง โดยการจัดแสดง และ จัดประกวดการแสดงหนังตะลุง และมีการจัดนิทรรศการเรื่องหนังตะลุง
4. ควรมีการนำผลการวิจัยเกี่ยวกับหนังตะลุงมาพิมพ์เผยแพร่ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพิมพ์และเผยแพร่ในจังหวัดที่เป็นของข้อมูลหนังตะลุงเอง
5. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้กับผู้ที่ต้องการศึกษาข้อมูลเรื่องหนังตะลุงอย่างเต็มที่ เพราะเป็นการศึกษาเพื่อนำผลที่ได้ มาใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไป
6. ผลของการศึกษาจะช่วยสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาส่วนหนึ่งของท้องถิ่นและเมื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบกับการศึกษาทางวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทอื่นๆในท้องถิ่นเดียวกัน เพื่อให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นได้เด่นชัดขึ้น อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการใช้เป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนาสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- เกษม ขนากแก้ว. (2532). วิเคราะห์วรรณกรรมหนึ่งทะเล่ง พ่วง บุษรารัตน์. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- ไชแสง สุชะวัฒนะ. (2541). สังคัตินิยมว่าด้วย : ดนตรีตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2532). เชิดชูเกียรติผู้มีผลงานทางด้านวัฒนธรรม ปี 2532:สำนักงาน.
- งามพิศ สัตว์สงวน. (2535). มานุษยและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี. (2542). ดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เฉลิมพล งามสุทธิ. (2538). พื้นฐานดนตรีตะวันตก (สังคัตินิยม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ณัฏฐา โสคติยานุรักษ์. (2542). สังคัตินิพนธ์ และการวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดักลาส โอลิเวอร์. (2528). แนวความคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ:สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. (2522). คติชาวบ้าน. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- ธนิดา คุรุเดโชชัย. (2541). การศึกษาชีวิตประวัติและผลงานวรรณกรรมของ ขุนอาเทศคดี (กลอน มัลลิกะมาส). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ธิดิมา ถาวรรัตน์. (2535). ค่านิยมชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทยภาคใต้ตั้งแต่ปีพ.ศ.2512-2534. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- นพพร ด้านสกุล. (2538). การวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของจูเลียม กิ่งทอง. ปริญญาพนธ์ ศป.ม. สงขลา :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- เปลื้อง ณ นคร. (2534). คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์.พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พวงผกา คุโรวาท. (2539). ศิลปะวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:รวมสาส์น
- ภริตพร สุขโกศล. (2548). การสืบทอดอัตลักษณ์ของชาวภาคใต้ผ่านสื่อหนึ่งทะเล่ง. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร
- มณทิรา ศิริรินทร์นธ์. (2535). การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงเรือแหลมโพธิ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ปริญญาพนธ์ ศป.ม. สงขลา :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). ดนตรีไทยวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

- รัชนิกร เศรษฐ์ (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สัจด์ ภูเขาทอง. (2532). การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สมพงษ์ ศรีนิล. (2543). ศึกษาชีวิตประวัติและผลงานวรรณกรรมหนังสือของหนังสือพิมพ์แก้ว บุญจัญ. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมภาศ พจนปรีชา. (2537). ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังสือของหนังสือพิมพ์บัวทอง. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- สุจิตรา มาถาวร. (2541). หนังสือและหนังสือ. กรุงเทพฯ: เอส.ที.พี.มีเดีย จำกัด.
- สุชาติ ทรัพย์สิน (2530). หนังสือ
- สุนันทา ไสร์จ. (2516). “หนังสือ.” ใน โขนละครที่อนรา และการละเล่นพื้นเมือง. กรุงเทพฯ: พิมพ์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2536). สังคมและวัฒนธรรมไทย: คำนิยม ครอบครัว ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2523). หนังสือ. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2529). การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้. กรุงเทพฯ: เอราวัน.
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2528). “บทบาทของหนังสือไทยในปัจจุบัน.” ทักษิณคดี. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อเนก นาวิกมูล. (2530). หนังสือ-หนังสือ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วรรณกรรม.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2525). สังคมวัฒนธรรม และประเพณี. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุดม หนูทอง. (2531). ดนตรีและการละเล่นพื้นเมืองภาคใต้. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- อุดม หนูทอง. (2522). พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 สงขลา: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออกมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา
- อุบลศรี อรรถพันธ์. (2528). การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้. กรุงเทพฯ: เอราวันอาเขต.

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก

สภาพและลักษณะทั่วไปของอำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(ภาพประกอบ 42 แผนที่อำเภอเวียงสระ)

ประวัติความเป็นมา

อำเภอเวียงสระ เดิมคือ เมืองเวียงสระ ตั้งขึ้นในสมัยศรีวิชัยก่อนเมืองนครศรีธรรมราช กล่าวคือเมื่อเวียงสระเกิดอหิวาตกโรคขึ้นอย่างร้ายแรง ผู้คนจึงได้อพยพไปตั้งบ้านเรือนใหม่ที่เมืองหาดทรายแก้ว คือ จังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน ต่อมาในรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ก็ได้รับยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอ ชื่อ “อำเภอคลองตาล” จนถึงปีพุทธศักราช 2439 ได้ถูกยุบเป็นตำบลเวียงสระ ขึ้นต่ออำเภอลำพูนหรืออำเภอบ้านนาสารในปัจจุบัน ต่อมาในปีพุทธศักราช 2511 ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ และได้รับยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเวียงสระเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514

ลักษณะที่ตั้ง

อำเภอเวียงสระตั้งอยู่ทิศใต้ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ห่างจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยทางรถยนต์ประมาณ 65 กิโลเมตร มีเส้นทางคมนาคมโดยทั้งรถยนต์และรถไฟ

เนื้อที่

อำเภอเวียงสระ มีพื้นที่ทั้งหมด 424.39 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 265,581.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.30 ของพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอบ้านนาสาร	จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอฉวางและอำเภอท่าพรสวรรค์	จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอพิปูนและอำเภอฉวาง	จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอพระแสงและอำเภอเคียนซา	จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลักษณะภูมิประเทศ

โดยส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะแก่การทำนาเพาะปลูก โดยมีพื้นที่บางส่วนที่เป็นเนินสูงและควนดินเหมาะแก่การทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ ทางด้านตะวันออกเป็นภูเขาสูง

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี 2 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนเมษายน
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนธันวาคม

การปกครอง

อำเภอเวียงสระแบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ ปี พุทธศักราช 2547 เป็นดังนี้

ตำบลบ้านส้อง	หมู่บ้าน	18	หมู่บ้าน
ตำบลเวียงสระ	หมู่บ้าน	10	หมู่บ้าน
ตำบลคลองฉนวน	หมู่บ้าน	12	หมู่บ้าน
ตำบลทุ่งหลวง	หมู่บ้าน	16	หมู่บ้าน
ตำบลเขานิพนธ์	หมู่บ้าน	8	หมู่บ้าน
รวมตำบล	5 ตำบล		
หมู่บ้าน	64 หมู่บ้าน		

มีเทศบาลตำบล 1 แห่ง

มีองค์การบริหารส่วนตำบล 5 แห่ง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านส้อง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงสระ
3. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหลวง
4. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองฉนวน
5. องค์การบริหารส่วนตำบลเขานิพันธ์

ประชากร

นับถึงเดือน 1 มีนาคม 2547 มีประชากรทั้งหมด 56,956 คน แยกเป็นชาย 24,466 คน หญิง 24,575 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 131 คน/ตารางกิโลเมตร

การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอและจังหวัด รวมทั้งการคมนาคมภายในตำบลและหมู่บ้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทางหลวงแผ่นดินสาย 41
2. ทางหลวงแผ่นดินสาย 4015
3. ทางหลวงแผ่นดินสาย 40009
4. ทางหลวงชนบทสายปากกา — พรุกระแซง (กรมโยธาธิการ)
5. ทางหลวงสายชนบทสายบ้านส้อง — พรุพรี(รพช.)
6. ทางหลวงชนบทสายควนสะอาด — ควนร้อน(รพช.)
7. ทางหลวงชนบทสายบ้านส้อง — คลองลำปลา(รพช.)
8. ทางหลวงชนบทสายปากกา — ปากหวน (กรมโยธาธิการ)
9. ทางหลวงชนบทสายปากกา — เขาปูน
10. ทางหลวงสายชนบทสายคลองตาล — วัดเวียง

การโทรคมนาคมติดต่อสื่อสาร

1. มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 1 แห่ง
2. มีการให้บริการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ โดยมีจำนวนคู่สาย 3,024 เลขหมาย
3. มีหน่วยบริการผู้ใช้ไฟฟ้า สังกัดการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัด จำนวน 1 แห่ง

การบริการ

- มีโรงแรม จำนวน 2 แห่ง
- สถานบริการและเริงรมย์ จำนวน 8 แห่ง

การท่องเที่ยว

- มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ โบราณสถานวัดเวียง หมู่ที่ 7 ตำบลเวียงสระ
- น้ำตก 357 หมู่ที่ 17 ตำบลส้อง, เขาถ้ำปลา หมู่ที่ 8 ตำบลคลองฉนวน

สภาพการศึกษา

การศึกษา

- ข้อมูลด้านการศึกษา

สถานศึกษาสังกัด	จำนวน(โรงเรียน)	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน
อศ.	1	18	27	595
สปช.	39	384	416	7,938
สศ.	2	58	98	2,211
สช.มาตรา 15(1)	5	37	49	1,393
สช.มาตรา 15(2)	2	3	3	

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3 สุราษฎร์ธานี

- ระบบการศึกษานอกโรงเรียน

กลุ่มสนใจ	4	กลุ่ม
วิชาชีพระยะสั้น	4	กลุ่ม
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	25	กลุ่ม
ห้องสมุดประชาชน	1	แห่ง

- การศึกษาอื่น ๆ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม	-	แห่ง
ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	-	แห่ง
หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	1	แห่ง

การศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

- การศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 99.98 %
ศาสนาอื่น ๆ ประมาณ 0.02 %

- มีสถาบันหรือองค์กรทางศาสนา ดังนี้

วัดที่พัทลุง	จำนวน	17	แห่ง
ศาลเจ้า	จำนวน	1	แห่ง

ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่

ประเพณีวันสาทร

งานสงกรานต์

ปากปีปากเดือน

งานชักพระ

ทอดผ้าป่า

ภาคผนวก ข

บทหนึ่งตะลุงเรื่อง คีตกในสายเลือด
คณะอุเลี่ยม กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ

ปรายหน้าบท

ครั้งปฐมเทศนาเป็นมหาโปรด
สิ่งแพร่หลายเพียงพอในพุทธบวร
เหลือเพียงธรรมคำพุทธโอวาท
อัมตะธรรมสุดล้ำเลิศและประเสริฐจิ่ง
พระประสงค์พากเพียรเรียนตามตำหรับ
ว่าผู้ไม่รู้สอนให้รู้ นั่นเตือนให้จำ

ขอเดชะบารมีพระรัตนตรัย
มีปัญญาหรือเป็นทนายทในราชวงศ์พุทธ
และสุภาพกราบกรานมารดาเจ้า
คุณชนกปกเกล้าไหววอนทั้งสองท่าน
กราบคุณครูอุปัชฌาย์
อาจารย์หนึ่งสั่งสอนกลอนเสภา
ให้ชื่อเสียงเรียงนามสมความต้องการ
คุณครูท่านสั่งสอนเรื่องดังกล่าว
พระภูมิบาลพระภูมิโรง
ผู้ชมหนึ่งทั้งหลายท่านหญิงชายทั่วไป
การแสดงออกหน้าจอโทรทัศน์
มีกลอนเรียนดี ๆ นื่องเหอ... ผมก็จำเป็น
ผิดตรงไหนขออภัยให้ผมด้วย
ได้สมควรจวนเวลาขอบรรยายความ
พ่อแม่เหอ...

หวังประโยชน์ทางพุทธกิจทรงประดิษฐ์สถาน
และพระทรงนิพพานในระหว่างนางไม้รัง
ธรรมทนายต่างรับไว้ในภายหลัง
ลูกหนึ่งไหว่ยกครูบูชาธรรม
ท่านได้รับการมาอุปถัมภ์
ในกำหนดรสพระธรรมของพระสัมพุทธ
ให้ดวงใจของลูกยาบริสุทธิ
บริสุทธิ์ในหัวใจที่ลูกจะคิดกล่าวกลอน
ให้ท่านเข้ามาหนึ่งฟังสั่งสอน
สรรเสริญคุณบิดรและมารดา
ในตอนบวชสมความมาดปรารถนา
ว่ากลอนเป็นสุนทรเรื่องราว
ชนชาวบ้านท่านรู้ชื่อนั้นอื้อฉาว
เชิญท่านเข้าสั่งสอนอยู่ในใจ
กราบบุญคุณท่านพ่อแก่ผู้เป็นใหญ่
ขออภัยเรื่องผิดพลาดท่านเหอ... อาจจะเป็น
อันส่วนสัดที่กะไว้ผมไม่ใคร่จะเคยเห็น
เพราะการเล่นไม่เคยเล่าตามเค้าความ
โปรดได้ช่วยติดต่อข้อยากถาม
แสดงไปตามเรื่องราว
ผมจะเล่าให้ฟัง (ดนตรีรับ)

มีเมืองหนึ่งชื่อ คงคาดี พระราชามีพระโอรสสองพระองค์ องค์หนึ่งตั้งอยู่ในความโหด
ร้ายทารุณ ไม่ค่อยรู้จักบาปบุญคุณโทษ พ่อแม่เห็นว่าลูกคนนี้จะเก่งในศึกสงคราม ก็ได้ส่งไป
เรียนวิชากับพระฤาษีในกลางป่ากลางดง แต่พระโอรสองค์นี้ไม่ได้ไปเรียนกับพระฤาษี เพราะไปพบ
โจรร้าย (ดนตรี)

ครั้งอดีตเริ่มสมมุติ ญาติเหอ...
ครั้งอดีตหรือเริ่มจุดครั้งพระพุทธกาล

ผมกะประมาณสมมุติพอขึ้นเป็นจุดหมาย

ชาวชมพูทวีปนั้นขุมนต้องวุ่นวาย
ถืออำนาจความยิ่งใหญ่ในดินแดน
เชิงฝีมือคงคากล้าทำภัย
เมื่อเป็นผู้ชนะถือว่าเลิศ

สมมุติเป็นสกุลสิงห์อันยิ่งใหญ่
ผู้ยิ่งใหญ่ที่ก่อเหตุนามพระเจ้าเดชสิงห์
ไปศึกษาศิลปการราว
สอนความรู้ทุกอย่าง
ใครก็ดท่างวางหน้าให้มาโยน
ถึงน้องกับพี่ไม่ได้มีเมตตาจิต
ได้หนึ่งปีที่ปกป้องครองบรินทร์
รุ่งนการานี้แม่เป็นที่หนึ่ง
ได้ตั้งครรรค์แปดเดือน
ทรงมีห้องพร้อมกันสองขวัญเจ้า
ผิดใจผิวซีพต้องเนียนเตียรกระเด็น
พระเมตตาธรรมมะหาไม่พบ
เกมกีฬาที่ผิวเคยทำประจำมา
ออ... ในวันพระหรือแปดค่ำ เเหอ....

ในวันพระแปดค่ำ
ใครไม่กล้าเตือนพระบรม
ใครทูลค้านทำอวดรู้ต่อผู้นำ
ในวันนี้ทำเดชสิงห์ผู้ยิ่งใหญ่
และเตรียมพระองค์มาทรงเครื่องยุทธวิธี
มาราบบาทพระองค์นายหนึ่ง

ธรรมะทั้งหลายชนชาวนั้นยังไม่ค่อยเข้าใจ
อำนาจเวชนันต์ตราเขาถือว่ายิ่งใหญ่
ไม่รู้ในผลกรรมที่ทุกคนได้ทำลง
มีคนเกิดผลกรรมจึงต้องทำให้มันหลง
ปกครองกรุงพาราชิกองคาวดี
ผู้ช่วงชิงสารพัดไม่เคยมีความบัดสี
กับผู้มีนามอาจารย์โจร
ในทางบาปอย่างผาดโผน
ประกาศตนยิ่งใหญ่ในแผ่นดิน
ขอเพียงสิทธิ์ความยิ่งใหญ่ให้ใจเหิมหลง
มิยุพิณสององค์ที่ท่านโก่งเขามา
งามซาบซึ่งใจรักเป็นหนักหนา
องค์ที่สองพระนามว่าดาราเพ็ญ
แต่ใจสาวไม่มีสุขทนทุกข์เข็ญ
เพราะใจเด่นบาปชัดยิ่งสัตว์ป่า
มีแต่รบทำเวรกับเข่นฆ่า
คือการล่าสัตว์ไพรชอบใจครัน
(ดนตรี) ว่าเป็นประจำเดือน
นั้นทำบาปประจำเดือน
เพราะอาจจถมล้า
ต้องรับกรรมโหดร้ายพระองค์ไม่ปรานี
ตรงกับในวันพระปัญณารศี
แล้วบอกเทวีทั้งสองนาง (ดนตรี)

เอาละครับสำหรับนิยายเรื่องนี้กระผมให้ชื่อว่า ตีกลในสายเลือด ได้อาร์มภบทแล้วเป็นบทกลอนมาบ้าง ก็อาจจะไม่ถี่ถ้วนสักเท่าไร จึงใคร่ขอแทรกแซงคำพูดเพื่อให้เข้าใจสมมุติว่าอาณาจักรแห่งนี้ชื่อว่าคงคาวิ ในยุคปัจจุบันราชมีพระนามว่าเดชสิงห์มีพระชันษา 50 ปี เดชสิงห์ผู้นี้มีฝีมือในฤทธิ์ดาบเพลงทวนไม่มีใครเทียบได้ ในอาณาจักรคงคาวดีมีผู้หวาดหวั่นทั่วไป เพราะเดชสิงห์ไปศึกษาวิชากับอาจารย์โจรผู้ยิ่งใหญ่ เวลานี้ได้มีพระชายาทั้งสองแม่นาง ไม่ได้สมัครรักใคร่ใคร่สว่กันด้วยตามประเพณี เพราะได้ช่วงชิงของผู้อื่นมาทั้งนั้น จะเป็นของใครกันบ้างนั้นท่านค่อยทราบอุปนิสัยใจคอของพระราชเดชสิงห์ผู้นี้ คือทำบาปและก็ชอบเกมสกีฬาล่าสัตว์ การล่าสัตว์ก็ต้องล่าในวันพระแปดค่ำ ถือเสียว่าวันนั้นเป็นวันที่สัตว์ที่สัตว์ไม่ตื่นพราน สัตว์ไม่ระแวงไพร วันนี้สมมุติ

ว่าเป็นวันพระปัญญาสารศรี เดชสิงห์ก็ได้แต่งพระองค์ชุดนักรบอย่างเต็มภาคภูมิ พระองค์ท่านเยได้มาบอกพระนางทั้งสองว่า

พระเจ้าเดชสิงห์ : นี่แม่นางทั้งสอง แม่นางคงทราบแล้วใช่ไหมว่า วันนี้ผัวของแม่นางจะไปไหน

ราชินีรุ่งนภา : หม่อมฉันทรงทราบดีแล้วพะย่ะค่ะ

ราชินีดารารเพ็ญ : หม่อมฉันดาราเพ็ญทรงทราบดีแล้วพะย่ะค่ะ

พระเจ้าเดชสิงห์ : ตอนนี้แม่นางทั้งสองทรงตั้งครุฑพร้อมกันทีเดียวทั้งสองพระองค์เลยนะ
คนละแปดเดือน

ราชินีดารารเพ็ญ : เพคะ

พระเจ้าเดชสิงห์ : ในเมื่อทราบแล้วไหนลองตอบให้ฟังซิว่าฉันจะไปไหน

ราชินีรุ่งนภา : พระองค์ไปล่าสัตว์พะย่ะค่ะ

พระเจ้าเดชสิงห์ : ไปล่าสัตว์

ราชินีรุ่งนภา : ใช่แล้ว

พระเจ้าเดชสิงห์ : เออ เออ เพราะเหตุใดถึงรู้ว่าฉันชอบล่าสัตว์

ราชินีรุ่งนภา : เพราะหม่อมฉันรู้ดีว่าวันนี้เป็นวันพระพะนาราสี

พระเจ้าเดชสิงห์ : เออ เออ แล้วทำไมถึงรู้ว่าวันนี้เป็นวันพระพานาราสี แล้ว
ฉันชอบล่าสัตว์

ราชินีรุ่งนภา : เพราะพระองค์ชอบเป็นอย่างนั้น

พระเจ้าเดชสิงห์ : เออ พระนางดารารเพ็ญนะ ซายาน้อยของข้า ไหนตอบให้ข้าชื่นใจหน่อย
ซิว่าการไปล่าสัตว์ในวันพระแปดค่านั้นประโยชน์มันเป็นอย่างไร

ราชินีดารารเพ็ญ : ตามที่พระองค์โปรดว่าชอบล่าสัตว์ เพราะว่าสัตว์ทั้งหลาย
ไม่ตื่นพรานไม่ระแวงไพร

พระเจ้าเดชสิงห์ : เออ เออ ดีมาก ดีมาก ๆ จำได้ดีมาก ตั้งแต่ฉันครองราชย์ในอาณาจักรนี้มา
หนึ่งปีและก็ได้แม่นางทั้งสองเป็นคู่ครองเกมกีฬาที่ฉันชอบที่สุดคือไปล่าสัตว์
แล้วก็ล่าในวันพระแปดค้ำฉันชอบกระทำ แม่นางจะคัดค้านยังงัยบ้างก็ว่ามา

ราชินีรุ่งนภา : หม่อมฉันไม่กล้าจะทรงคัดค้าน

พระเจ้าเดชสิงห์ : คัดค้านได้วันนี้ฉันอนุญาต แต่ต้องอ้างเหตุผลมาให้ฟัง (พูดตบตบ)

ราชินีดารารเพ็ญ : เออ ตามที่พระองค์ทรงอนุญาตนั้นหม่อมฉัน ก็อยากจะคัดค้าน

พระเจ้าเดชสิงห์ : ว่าไง

ราชินีดารารเพ็ญ : พระท่านเทศนาว่าการทำบาปในวันพระแปดค้ำในฐานะที่เราเกิดมาในภายใต้
บวรพุทธศาสนาเราไม่ควรกระทำเพราะว่าวันนั้นเป็นวันเว้นจากการบาปทำเวร
เว้นจากการล่าสัตว์ตัดชีวิตสัตว์วันหนึ่ง

พระเจ้าเดชสิงห์ : ใครบอก

- ราชินีดารารพีญ : พระบอกพะยะค่ะ
- พระเจ้าเดชสิงห์ : ปล่อยให้ไปวัดนานๆ ชักจะเสียคนแล้ว ฉันอยากจะทราบว่าเขาเมียฉัน หรือเมียใคร
- ราชินีดารารพีญ : หม่อมฉันเมียพระองค์พะยะค่ะ
- พระเจ้าเดชสิงห์ : อ้าวเมียฉันแต่ฉันไปเชื่อพระต้องเชื่อผ้าชีเอาละแม่นาง คำสั่งของฉันก่อนที่จะจากแม่นางไป เวลานี้แม่นางตั้งครรภ์คนละแปดเดือน ฉันก็อยากจะไปล่าสัตว์ และถ้าหากว่า มันมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการล่าสัตว์ฉันก็อาจจะไปอยู่หลายวัน ถ้าบังเอิญว่าฉันอยู่ไปจนถึงแม่นางทั้งสองได้คลอดลูก หรือประสูติลูกออกมา ลูกของฉันแต่ละคนต้องรักษาให้มันดิบมันดี ต้องประคบประหงมดูให้มันถี่ถ้วนนะ ไม่ใช่ว่าจะไว้วางใจแต่พวกนางคนใช้ หรือแม่นม พอแม่นมพาไปตีมนมแล้วก็ไม่รู้จะ ฉันถือว่าแม่กับลูกต้องใกล้ชิด หากว่าลูกของฉันเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย จนกระทั่งต้องตายลงไปในที่สุด และเมื่อฉันกลับมา ฉันจะลงโทษฝ่ายผู้เป็นมารดา
- ราชินีรุ่งนภา : แล้วความตายเราจะไปขอร้องได้หรือ
- พระเจ้าเดชสิงห์ : ไม่ใช่ๆ คนเราสัตว์อยู่ๆ มันจะตายได้หรือมันต้องมาจากสาเหตุจากการเจ็บป่วย ถ้าหากว่าเป็นสาเหตุเกิดจากการเจ็บป่วยแล้วฝ่ายแม่ ไม่ได้ มองไม่ได้เห็นเพราะห่างจากลูก เราก็ต้องโทษแม่โทษว่าผู้เป็นแม่ ไม่ดูแล ไว้วางใจ แต่พวกสนมพวกนางนม ตัวเองถือว่าเป็นรานีของพระราชแล้วก็ไม่ต้องแตะต้องอะไรถ้าแบบนั้นฉันจะลงโทษ แล้วโทษกัน อาจจะถึงประหารชีวิต บอกตรงๆนะ เข้าใจมั๊ย
- ราชินีรุ่งนภา : เข้าใจพะยะค่ะ
- พระเจ้าเดชสิงห์ : เข้าใจมั๊ย
- ราชินีดารารพีญ : เข้าใจพะยะค่ะ
- พระเจ้าเดชสิงห์ : ในเมื่อเข้าใจแล้วฉันจะลา นาง

แล้วอยู่ตอนหลังฟังคำสั่ง
แล้วอยู่ตอนหลังฟังคำให้เด่นชัด
ยังแต่สองพระชายายุพาพาน
เดิมก่อนเอยเคยอยู่กับตัวรัก
นึกถึงอดีตพระสวามีพระองค์ก่อน
ถูกข่มเหงพระราชามากักกัน
เราทั้งสองต้องเป็นมิตรที่ใกล้ชิดทุกเวลา
แม้ชิงดีชิงเด่นในตอนนี

แล้วจะให้เด่นชัด นางเหย (ดนตรี)
จอมทัพเสด็จออกนอกสถาน
สร้างดวงมารด้วยกันทั้งแม่สองขวัญอ่อน
ร่วมพระตำหนักไม่เคยเกรงข่มเหงหล่อน
ไม่เคยพาความเดือดร้อนให้พระราช
เธอกับฉันร่วมกันทุกข์ไม่มีความสุขเลยหนา
ร่วมปรึกษาเพื่อบรรเทาเบาความทุกข์
รวมทั้งน้องและพี่คงไม่มีในความสุข

ราชินีรุ่งนภา :ใช่แล้วแม่น้องนางดารารเพ็ญ ฉันก็มีอดีตแล้วเธอก็มีอดีตเราทั้งสองถูก
 ราชาเดชสิงห์นำมาหักกัน

ราชินีดารารเพ็ญ :ค่ะ ช่มชืดใจให้ต้องมาตกเป็นชายาของเดชสิงห์และว่าเดชสิงห์ ไม่เคยให้ความ
 สุขกับเราเลย ถ้าหากว่าเราทั้งสองเกลียดชังหึงหวงกัน คงมีแต่เรื่องที่จะต้อง
 ทุกข์มากขึ้นไปอีก

ราชินีรุ่งนภา :เราจะต้องสามัคคีและเห็นใจกัน ตอนนี้ดูซิเขาสั่งมา ลูกใครตายคนนั้นต้อง
 ถูกประหารชีวิต มันมีเหตุผลหรือเปล่าล่ะ

ราชินีดารารเพ็ญ :ใช่..ความเป็นความตายขอร้องกันไม่ได้

ราชินีรุ่งนภา :ใช่แล้ว..

แล้วร่วมรักสามัคคีกันที่ราชวัง
 ยกเดชสิงห์ผู้ยิ่งใหญ่ในเมืองคงคา
 แล้วข้าไพร่ผู้ใกล้ชิดเคยตามติดเจ้าเดชสิงห์

สองร้อยชั่งเธอร่วมจิตแล้วคิดเสนาหา
 ออกบัญชากับข้าไพร่ (ดนตรี)
 หวังพึงพิงบารมีนั้นแหละที่เป็นใหญ่

พระเจ้าเดชสิงห์ :รายงานตัวมาซิ

นายเพ็ล้อย :ถวายบังคมใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ข้าพเจ้านายเพ็ล้อย

พระเจ้าเดชสิงห์ :เออ..พูดจาด้วยสำเนียงแปลกๆ อดีตนั้นเป็นชาวที่ไหนวะ

นายเพ็ล้อย :ครับ ชุมพรโดยเฉพาะ พะเยะคะ

พระเจ้าเดชสิงห์ :แล้วคนโน้นล่ะ

นายวรรณข :ข้าพระองค์ชื่อนายวรรณข พะเยะคะ

พระเจ้าเดชสิงห์ :วันนี้เรารับสั่งให้เจ้าเตรียมตัวไปไหน เหรอ

นายเพ็ล้อย :เตรียมตัวไปล่าสัตว์ พะเยะคะ

พระเจ้าเดชสิงห์ :ทำไมจึงรู้ว่าวันนี้ไปล่าสัตว์

นายเพ็ล้อย :เพราะตรงกับวันพระพอดี

พระเจ้าเดชสิงห์ :วันพระ

นายเพ็ล้อย :งั้นแหละ

พระเจ้าเดชสิงห์ :การล่าสัตว์จัดชีวิตในวันพระแปดค่ำ เมียข้าบอกว่ามันบาป

นายเพ็ล้อย :ไม่บาปไม่บาปครับ อธิบาย วันพระก็สัตว์ตายวันธรรมดาที่สัตว์วันแปดค่ำ
 มันก็ตายตายทั้งเพ ถ้าเราฆ่า เพราะฉะนั้นการฆ่าสัตว์ในวันพระแปดค่ำกับวัน
 อื่นมันก็ เท่ากัน

นายวรรณข :หมายความว่าสัตว์ในวันพระแปดค่ำ ถึงวันไหนเราก็ฆ่า ฆ่าทั้งเพเพราะสัตว์
 ในโลกนี้ที่จะตายก็เพราะ อย่าว่าแต่เราซึ่งเป็นภคย์สัตว์เลย แม้แต่พระก็ยังฆ่า
 สัตว์

พระเจ้าเดชสิงห์ : พระโขนงเจ้าสัว
 นายวรรณข : พระสงฆ์บ้านเรานี้แหละ
 พระเจ้าเดชสิงห์ : อ้าว..มึงพูดอย่างนี้ไม่ดี
 นายวรรณข : จริงๆ พระยะคะ
 พระเจ้าเดชสิงห์ : มึงเห็นที่โขน
 นายวรรณข : พระตบยุงมัย
 พระเจ้าเดชสิงห์ : บางท่านก็ไม่ตบ
 นายวรรณข : ท่านไม่ตบต่อหน้าคน พอลับตาคนยุงขบ ตบผ้าเดียว ตายเลยยุงก็มีชีวิตถ้า
 เราไม่ทำบาปจริงๆ รับรองว่า ไฉ้พวกสัตว์ที่มารบกวนมนุษย์นั้น มันมีหลาย
 ชนิด มันมีสัตว์ที่ทำร้ายให้ตาย และก็มีสัตว์ที่ทำร้ายให้คัน เบาๆ
 พระเจ้าเดชสิงห์ : อะไรสัตว์อะไรหรือ ที่ทำร้ายให้มันคัน
 นายวรรณข : พวกขี้กลากพวกหิดพวกนี้ ก็เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง ที่จะทำร้ายให้ร่างกายขอ
 มนุษย์คันพระเคยเป็นหิดมัย แล้วหายามาฆ่าหิดมัย ตายเหมือนกันแหละกับ
 สัตว์
 พระเจ้าเดชสิงห์ : เออ..สุดท้าย บาปมันไม่มีใช้มัยนายเพ็ล้อย
 นายเพ็ล้อย : ไม่มีครับ ไม่มี
 พระเจ้าเดชสิงห์ : เออ..เออแหละ วันนี้นะ เป็นวันพระพนาราสี เราจะเสด็จไปล่าสัตว์ในกลางป่า
 เพราะว่าสัตว์วันนี้นั้นไม่ระแวงไฟรมันไม่ตื่นพราน พรานอื่นเขา โง่
 นายเพ็ล้อย : นั้นแหละพรานอื่นเขาโง่

แล้วได้เตรียมพร้อมอาหารและอาวุธ
 ได้เวลานาทีของพระองค์
 เสด็จสู่ทิศปัจฉิมเดินมาริมไฟ
 แล้วสัตว์ทั้งหลายในวันพระพนาราสี
 ทะล่าใจออกหากินในถิ่นป่า
 จะเล็งปิ่นเล็งอาวุธสักเท่าใด
 มันคิดว่าไม่มีความหมาย
 พระมาเจอสัตว์ร้ายหลายชนิด
 จึงออกวิ่งรีบรุดทำให้ยิ่งผิด
 ตอนนี้องค์ทรงฤทธิ์ได้พบเหล่านกยูง
 (ดนตรีรับ)

แล้วชะนีโขนโหยฟังโหยหวน
 มีพรรณไม้หลายอย่างต้นยางและต้นยุง

รีบรุดยกขบวนอำมาตย์ชวนกันไป
 ชวนข้าไพร่เดินตรงจากวังใหญ่
 องค์จอมใจมาล่าสัตว์ (ดนตรี)
 รับปราณีจากชาวพุทธศาสนา
 องค์ราชาพระมละหรือเล็งสบาย
 พวกสัตว์ไพร่ในตอนนี
 ในครั้งแรกเข้าสู่ทาง กลางป่าไม้
 แต่สัตว์ร้ายหวั่นหวาดต่อมนุษย์
 เมื่อพ้นจากสัตว์ร้ายหลายชนิด
 หรือเสียงชะนีโขนโหย แม่เอยฟังโหยหวน

ริมเนินควนข้างผาสูง
 มีต่างฝูงลิงค่างต่างหากิน

ต้นมะปรางทางข้างซ้ายใกล้ต้นมะเฟือง
 สัตว์ลึงคางกลางป่าชวนมากิน
 นางชะนีลูกอ่อนดูอ่อนแอ
 นางชะนีได้เต้ามาถึงต้นมะปราง
 เหมือนฝึกหัดให้ลูกน้อย
 ดาคอยเฝ้าระวังไว้มิเผลอไผล
 แล้วกลับใจมาให้ลูกได้กิน
 ลั่นจากแหล่งอุพระกรแม่ในทางศรศิลป์
 เลือดไหลรินชุ่มโชก แม่ลูกเหย
 แม่เจ็บทรวงเพราะฤทธิ์พิษดอกศร
 พอลูกอ่อนรับมะปรางนางขาดใจ
 ร่างหล่นลงใต้ต้นมะปรางนั้น
 คิดว่าแม่หยอกเฝ้าเฝ้าเอาใจ
 คนที่เห็นกรรมเกิดกรรมสังเวช
 เจ้าจอมโหดเห็นเจียนเจียนกรรม
 จึงอวดโอ้ขึ้นว่าข้าผู้จอมทรน

ผลสุกเหลืองยั่วชวนชนถวิล
 แต่จอมทมิฬแฝงกายอยู่ที่ใกล้มะปราง
 ลูกกดแน่นแอบอิงไว้มิทิ้งห่าง
 เอาลูกตั้งให้เกาะกิ่งแต่ไม่ทิ้งให้ไกล
 ค่อยได้เต้านะ พี่น้องหนา
 เต็ดผลมะปรางที่สุกหวานอันชื่นใจ
 ทันใดนั้นลูกทรนของผู้กำแหง
 เข้าเสียบทรวงแม่ชะนีนั้นแหละเกือบสิ้นชีวิน
 แต่ด้วยแรงแข็งใจให้รักหวง
 อุดสำหรับเฝินตะเกียกตะกายตอนม้วยมร
 ร่างหล่นลงใต้ต้นไม้ (ดนตรีรับ)
 ลูกมองหันแลหาพาสงสัย
 ตามลงไปใต้มะปรางนั่งดูदनม
 ทุกทุเรศกล้ำกลืนทุก ๆ คนก็ขึ้นชม
 ใครไม่ชมว่ากูแม่สุดแค้นทรวง
 แม่ดีกว่าใครไม่ต้องห่วง

พระเจ้าเดชสิงห์ : ขึ้นชื่อว่าจอมทรน จอมศรใครเล่าที่จะมาตัดเทียมเดชสิงห์ผู้นี้ จจริงมียเพ็ล้อย
 นายเพ็ล้อย : จจริงครับจจริง
 พระเจ้าเดชสิงห์ : ข้ามีความสามารถไม่ต้องห่วงหรือกเชิงทรน
 นายเพ็ล้อย : ครับจ
 พระเจ้าเดชสิงห์ : ดูซิจแม่ชะนีมันอยู่ใกล้มิใช่จน้อย แต่ข้าก็เล็งดอกทรนเสียบทรวงของมันได้
 นายวรรณุช : แต่ว่าจน่าสมเพชลูกของมัน ไม่รู้ว่าหญิงหรือชาย (พูดติดอ่าง)
 นายเพ็ล้อย : ไ้ไ้ไ้เล่า
 นายวรรณุช : ลูกชะนี
 นายเพ็ล้อย : ลูกชะนีนั้นเขาไม่ใช่เรียกว่าหญิงหรือชาย เขาเรียกว่า ผู้ หรือ เมีย
 นายวรรณุช : เออ..หมั้นนั้นแหละ(ใช่แล้ว) เมื่อแม่ตกลงมาจากต้นไม้ อุดสำหรับได้ลงมาดูด
 ดูदनม น่าสมเพช
 พระเจ้าเดชสิงห์ : น่าสมเพช ไ้ไ้ไ้ว่าน่าสมเพชมึงว่าไ้ไ้ไ้
 นายวรรณุช : น่าสงสาร
 พระเจ้าเดชสิงห์ : ย้อนถาม น่าสงสาร
 นายวรรณุช : จั้นแหละ

พระเจ้าเดชสิงห์ : ไอ้สัตว์นี้ ถ้าหากมีงตามหลังกูอยู่บ่อยๆ ไอ้คำว้าน่าสงสารกูขอร้อง ให้ปลดทิ้ง
ไปจากอาภรณ์ของมีง อย่าได้มีเป็นอันขาด ถ้ายังมีคำว้าน่าสงสารสมเพช เอ็นดู
รักใคร่มึงตายห่ากับกู

นายวรรณุช : กลับคำพูดใหม่ ไม่น่าสงสารเลย ลูกชะนีที่ดูดนมแม่ยามแม่ตายแล้ว ชาดน่า
เกลียดที่สุด

พระเจ้าเดชสิงห์ : เออ มันต้องอย่างนั้น

แล้วเทพทั้งหลายในแถวป่า	พากันประท้วง
ให้เทียวล่วงหลงป่าไกลธานี	ไม่สามารถอาจจะกลับถึงบ้านได้
หลงมลายในดงดิบพฤกษ์ไพรศรี	ไม่สามารถกลับคงคาราชาธานี
ตั้งผู้มีความโหดร้าย	แล้วหนึ่งขอบรรยายความ (ดนตรี)

แล้วกล่าวจอมยักษ์มีชื่อว่า กุเวรราช เอ็งเอ๋ย	
จะขอกล่าวจอมท้าวกุเวรราช	ผู้บังอาจห้าวหาญชาญสนาม
ได้ปกป้องครองเมืองหินลับเขตคาม	ทั้งมีความเก่งกล้ายิ่งกว่าผู้ใด
มีธิดากำพร้าเพราะแม่ของธิดาตาย	ชื่อโฉมฉายบุษบาตูลูกดาแม่แจ่มใส
เป็นสาวมนุษย์สุดเลิศประเสริฐกว่าใครๆ	อันผู้ใดอยากได้เจ้าลูกสาวยักษ์
นับอายุอันนามยี่สิบสองปี	แล้วดกปีนี้ลูกรวมนั้นสวยหนัก
แล้วยังมีพวกกลุ่มไอ้หนุ่มยักษ์	ที่มีฤทธิ์มากหนักจากแดนเมือง
ชื่อว่ายักฟ้าแลบมันแหลบมาสู่ขอ	เพราะลูกพ่อมันสวยนัก
พวกหนุ่มยักษ์จึงรู้เรื่อง	

ยักษ์กุเวรราช : มียักษ์ชื่อฟ้าแลบมันมาสู่ขอธิดาบุษบาของข้าพเจ้าไม่ทราบว่ามันเป็นบุญ
หรือเป็นกรรมอย่างไร ฉันทักยักษ์มเหสีก็ยักษ์ แต่ลูกสาวเกิดมาเป็นสาว
มนุษย์ที่สวยงาม ก็ย่อมมีความปลาบปลื้มใจในที่สุด ถือได้ว่าเด็กคนนี้นั้นมีบุญ
ชื่อว่าบุษบาและได้ชุบเลี้ยงมาใหญ่โตอายุยี่สิบสองปีตอนนี้ก็มียักษ์หนุ่มไอ้ฟ้า
แลบที่มีฝีมือเก่งกาจที่สุด คือมันเป็นจอมโหดร้ายปล้นที่ไหนก็มันทั้งนั้น มัน
เป็นไอ้หนุ่มนักเลงยักษ์ที่เก่งกล้านั้นมาสู่ขอข้าพเจ้าได้บอกว่าจะตกลง แล้วก็เตือน
สิบเอ็ดนี้แน่ๆที่จะให้มันแต่งงานกับหนูบุษบาแต่ทั้งนี้และทั้งนั้นข้าพเจ้ายังไม่ได้
บอกลูกสาวถ้าบอกเกรงว่าลูกมันจะเบี้ยว กลัวว่าลูกมันจะไม่เอา ก็เลยเจียบแต่
เวลานี้ยังอีกสิบห้าวันเวลาที่ฟ้าแลบมันจะมาแต่งงานข้าพเจ้าจำเป็นต้องบอก
มันว่าให้เตรียมตัวเข้าสู่พิธีวิวาห์กับไอ้ยักษ์หนุ่มฟ้าแลบผู้เกรียงไกร

หากบอกลูกสาวเจ้ามาปฏิเสธ	แล้วจอมมารเมธจะคิดชนิดไหน
จากตำหนักที่ประทับองค์จอมชาญชัย	แล้วเสด็จไปที่ห้องของพระธิดา (ดนตรี)

มาถึงหน้าห้องเจ้าลูกสาวก็มาพบ

บุษบา : ถวายบังคมเสด็จพ่อ

ยักษ์กุมเวรราช : เออ..สวัสดีลูกพ่อ

บุษบา : วันนี้พระองค์องค์ท่านเสด็จมาถึงพระตำหนักของลูกมีอะไรหรือพะย่ะค่ะดูเหมือนจะไม่ได้มาที่นี้มาช้านานแล้วไม่ใช่หรือ

ยักษ์กุมเวรราช : ใช่ ไม่มีเรื่องก็ขี้เกียจจะเดินผ่านมานะ เพราะเห็นว่าพวกที่เขาเป็นวัยเดียวกับลูกเขานั่งคุยกันกับลูกก็เดียวเป็นว่าจะเป็นการขัดคอ แต่ว่าวันนี้ เป็นวันที่พ่อจำเป็นต้องมาหา

บุษบา : เรื่องอะไรพะย่ะค่ะ

ยักษ์กุมเวรราช : อ้อ เรื่องแต่งงานลูกนะซี

บุษบา : เรื่องแต่งงาน

ยักษ์กุมเวรราช : ใช่

บุษบา : อ้อ..แต่งงานอะไรลูก ไม่ค่อยรู้เรื่อง

ยักษ์กุมเวรราช : ก็นั่นนะซีรู้วันนี้เลยเป็นไง

บุษบา : รู้ยังไง..ลูกจะแต่งงานกับใคร

ยักษ์กุมเวรราช : ออ..หกเดือนแล้ว ที่ให้ยักษ์หนุ่มผู้หนึ่ง ที่มันมีฤทธิ์อันเกรียงไกรนะแล้วก็อันธพาลอันดับหนึ่ง ในอาณาจักรนี้ ใครก็เกรง

บุษบา : เอ้า อะไร ผู้ที่เขาเกรงใจทั้งทวีป พ่อจะหามาให้แต่งงานกับลูก

ยักษ์กุมเวรราช : ใช่

บุษบา : ชื่ออะไรล่ะ

ยักษ์กุมเวรราช : ไ้เจ้าหนุ่มยักษ์ฟ้าแลบ

บุษบา : ฟ้าแลบ

ยักษ์กุมเวรราช : ใช่

บุษบา : พ่อจำ

ยักษ์กุมเวรราช : ทำไม

บุษบา : ดินแดนใดที่ร้ายเหตุผลดินแดนใดที่ไร้ธรรมะ หรือไม่มีศาสนาเราควรที่จะปรับปรุงดินแดนแห่งนั้นให้มีบุคคล ผู้ที่รู้ธรรมะ และก็มีผู้ที่มีศาสนาเข้ามาอาศัยอยู่เพื่อจะได้เผยแพร่ธรรมะ เผยแพร่ความจริงใจ ความจริงให้ประชาชนเขาารู้เรื่อง ดินแดนยักษ์ในอาณาจักรของพ่อนี้ ไม่เคยมีศาสนาไม่เคยมีธรรมะแต่ลูกคิดว่า อย่าเอาตัว อย่างยักษ์ฟ้าแลบมาเป็นขี้ขลาด

ยักษ์กุมเวรราช : ทำไม

- บุษบา :มันจะทำให้ล้าหลังเกินไปยุคปัจจุบัน พ่อมันเป็นยุคเหตุผลไม่ใช่ยุคโบราณกาลนะ
- ยักษ์กุมเวรราช :มันพูดเก่งนี่ๆเพราะหนูต้องการพัฒนา ให้บ้านเมืองนะ มีหลักความจริงเข้ามาใช้ มีหลักกฎหมายเข้ามาใช้ เพราะสังคมยุคปัจจุบัน มันไม่ใช่สังคมดึกดำบรรพ์ ลูกไม่เอาหรือพ่อ
- ยักษ์กุมเวรราช :มึงไม่เอา
- บุษบา :ใช่
- ยักษ์กุมเวรราช :หมายความว่ามึงมีแฟนแล้วใช่ไหม
- บุษบา :ไม่มี
- ยักษ์กุมเวรราช :ไม่มีแล้วที่กูให้มึงแต่งกับไอ้ฟ้าแลบทำไมไม่เอา
- บุษบา :เพราะว่าไม่ชอบ เขาว่าปลุกเรือนตามผู้อยู่ ผูกอุ้มตามผู้นอน
- ยักษ์กุมเวรราช :เออ ผูกอุ้มตามผู้นอน..ไอ้เนี่ยมันเป็นเรื่องตือร้น มันศึกษาสูงก็เลยมาเถียงพ่อเถียงผู้ให้กำเนิดใช้ไม่ได้
- บุษบา :และถ้าหากว่าลูกไปได้กับสายฟ้าแลบบังเกิดผิดไปคือสามีกับภรรยาเข้ากันไม่ได้ฮิแล้วใครเป็นผู้ทุกข์ล่ะ พ่อทุกข์กับลูกหรือเปล่านั้น ในขณะที่ร่วมเรือนอยู่กับฟ้าแลบ หากฟ้าแลบมันทารุณโหดร้าย มันเตะ มันมอม มันเมามันทารุณโหดร้าย มันขี้ใจทุกวัน พ่อทุกข์กับลูกมั๊ย
- ยักษ์กุมเวรราช :มันคงจะตุ้ยแต่กับผู้อื่น แต่กับเมียมันคงไม่ทำ
- บุษบา :ไอ้คงไม่ทำ นั้นหมายความว่ายังคงไม่แน่ใจใช่มั๊ย
- ยักษ์กุมเวรราช :ไม่แน่ใจ
- บุษบา :ฉันไม่เอาหรือพ่อ
- ยักษ์กุมเวรราช :นั่นแสดงว่ามึงมีแฟนไว้แล้ว
- บุษบา :ไม่มี
- ยักษ์กุมเวรราช :ถ้าไม่มีมึงต้องเอา
- บุษบา :ไม่เอา
- ยักษ์กุมเวรราช :ฮือ...ไอ้เด็กอัปรีชนี่
- บุษบา :พ่อจะหาว่าลูกอัปรีชนี่ยังไ้แล้วแต่ แต่พ่อผู้เป็นยักษ์ไม่เชื่อในเหตุผล
- ยักษ์กุมเวรราช :เอาอย่างนี้ดีกว่า ถ้าหากว่ามึง ไม่ยอมตกลงแต่งงานกับสายฟ้าแลบตามที่กูได้ตกลงไว้กับมัน กูขายหน้ามึงต้องไปหาเอาเองภายในเจ็ดวัน ภายในเจ็ดวันนี่มึงต้องหาเอาเองมาให้ได้ ถ้ามึงหาไม่ได้ภายในเจ็ดวันนี่ ถ้าหากว่าฟ้าแลบมันมามันก็ต้องติเตียนพ่อและกิตติเตียนมึง มันหาว่าพ่อแก่เสียเปล่าๆ
- บุษบา :ก็ไม่แก่เปล่าหรือก ยิ่งแก่ยิ่งสร้างความผิด

ยักษ์กุเวรราช : ออ...อีเด็กอัปรีย์นี่ ไป....เอาสิบวันก็แล้วกัน กูยึดหยุนให้มึงสิบวัน ถ้าสิบวันยัง
หามาไม่ได้ ถึงกูจะเป็นพ่อมึงก็จริง กูจะฆ่ามึงให้ตาย เพราะกูไม่สามารถทนต่อ
ความเหี้ยมหยามของสายฟ้าแลบได้ ไป...ไปหามาให้ได้ภายในสิบวันไม่ได้ตาย

เมื่อสั่งเสร็จแล้วยักษ์เสด็จกลับตำหนัก	ลูกสาวมานั่งฟังที่คำพ่อมารำพรรณ
ไร้เหตุผลไม่เหมือนคนที่มีศาสนา	พ่อไร้เหตุผลไม่เหมือนคนที่มีศาสนา
พอโมโหขึ้นมาดูชายตาหุนหัน	อันความจริงพ่อไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ
จะนั้นแม่นางต้องนิราศไกล	แต่เป็นทุกข์หนักหนากับเรื่องไปหาผัว
จะได้ดีหรือได้ชั่วประการไหน	กับเรื่องมารหนูนั้นหนอไม่พอใจ
ต้องเดินทางไกลไปหามนุษย์	ถึงแม้เป็นปฤชณเอามนุษย์ใจดีที่มีธรรมะ
ไม่เกะกะมาร่วมอยู่ในสิงหน	รีบประทับกลับห้องของหน้ามน
มองเห็นคนรับใช้ อยู่ใกล้	ออ สะพีสินวล น้องจะชวน

สินวล	: ไปไหนล่ะคะ เหตุใดที่พระธิดามีพระพักตร์เศร้าหมอง
บุษบา	: พี่นวลคะ คือพ่อของฉันทน์ ยกฉันทน์ให้แต่งงานกับยักษ์ตนหนึ่งชื่อว่าไอ้สายฟ้าแลบ และก็ยังอีกสิบห้าวันจะให้ฉันทน์แต่งงาน
สินวล	: แล้วพันพริอละคะ
บุษบา	: ฉันทน์ไม่เอา
สินวล	: ทำไมไม่เอาละคะ
บุษบา	: คือเมืองนี้มันเป็นเมืองที่ไม่มีศาสนา และเมืองที่ไม่มีศาสนาก็คือเมืองที่ไม่มี เหตุผลไฉน
สินวล	: ค่ะ
บุษบา	: ถ้าหากว่าเอาพวกพาลเกเรมาปลุกฝังเป็นพืชเป็นพันธุ์กันต่อไป ลูกของฉันทน์ก็ ต้องพาล หลานของฉันทน์ก็ต้องพาล เพราะนั่นเมื่อไหร่ละความเจริญของเมืองศีล ลับจะเจริญขึ้นสักที ตราบใดที่ไม่มีมีความความจริงใจตราบใดที่ไม่มีมีธรรมะความ เจริญอย่าไปหาเลยว่ามันจะมี มันคืออยู่ที่ผู้มีอำนาจเท่านั้นส่วนผู้ด้อยอำนาจก็ ต้องลำบากไปจนวันตาย
สินวล	: แล้วแบบไหนล่ะคะ พันพริอเล่าละคะ
บุษบา	: ท่านพ่อบังคับฉันทน์ให้ไปหาผัวเอาตามความพอใจให้ได้ภายในสิบวัน ถ้าไม่ได้ ภายในสิบวันท่านจะประหารชีวิต
สินวล	: แม่เหย ลูกกับพ่อแค่ทันทลง
บุษบา	: อู๊ย...ยักษ์เขาทันทั้งนั้นละ เขาไม่มีคำว่าเมตตา เมืองนี้ไม่มีธรรมะและไม่มี สัจจะธรรม แต่ฉันทน์ก็ยังเป็นทุกข์ว่าไปหาผัวนี้หายากมัย

สินวล :แม่เหย...เรื่องหาผัว เหมอค่ะ แม่เหย...เราสวยๆงามๆ อยู่พุ้นนี้ละคะเหอ สอง
ที่กลั่นใจนี้คะ ได้แม่นจาด

บุษบา :ฮะ.....

สินวล :ได้แม่นจาด อยู่สวยๆ พุ้นนี้ออกชื่อไปใครดีไม่เอาเราละคะ ได้แปลบเดียวได้
เลย

บุษบา :ได้เลยรี

สินวล :ออกไปหานอกวัง

บุษบา :ออกไปหานอกวังก็ได้แต่พวกยักษ์ทั้งนั้น แต่ฉันต้องการได้พวกมนุษย์คะ

สินวล :ต้องการได้พวกมนุษย์ก็ต้องเดินทางไกลสักนิดคะ ออกไปแลข้างนอกก่อน
บางที่มีมนุษย์มาปะปนอยู่มั่ง

แล้วเตรียมกายฝ่ายพี่สินวลน้อง
เมื่อพ่อบังคับสืบวันอย่างมั่นคง
ทั้งสองทางข้างถนนเห็นคนมากมาย
ชาติไหนภาษาไหนนั้นจะเอาเป็นแฟน
มาดูที่นั่นหรือมาดูที่นี่
เดินห้าวันค้นหาดั้วราชัย
ยังอีกห้าวันพี่สาวของข้า
เชิญองค์หญิงเธอรีบพากาย
วันที่หนึ่งเริ่มเข้าป่า
บ้านแรกที่ก้าวเข้าไป
พบเอาหนุ่มสวนยางนางเข้ามาจ้อง
แถวบ้านนาคนแลวแล้วเลควาย
ยังอีกสามวันพี่สาวของน้อง
เหมือนเบื่องบนดลบันดาลมคคาลัย

โอกาสคล่องจากวังดังประสงค์
นัดโฉมยงจากพาราเดินสืบหาแฟน
แหวะดูชายนั่นแหละไม่ตามแผน
ให้ความรักหนักแน่นจากจิตจากใจ
แต่จิตน้องนี้ไม่เคยชอบคนไหน
ไม่พบใครที่ชอบใจสักราย
หากเดินเข้าป่าอาจจะพบจุดหมาย
จากราชวังพากายเข้าไพร
เห็นหน้าไร่นานาที่ชาวชนอาศัย
ไม่เห็นใครที่ชอบใจสักราย
เข้ามามองก็ไม่มีความหมาย
เธอหาชอบใจไม่จะหาชายที่แห่งใด
ตัดสินใจบุกช่องเข้าป่าใหญ่
ไปเจอทรงชัยผู้ชราในอรัญ (ดนตรี)

พระองค์ท่านเดชสิงห์ทรงหลงทางพร้อมทหารผู้ติดตาม และอดอาหารกันหลายวันนอนอยู่
ได้ร่มไม้ ซึ่งเป็นวันที่แปดที่องค์หญิงได้มาพบ

บุษบา :เขาป่วยอยู่ในป่าไซ้ไหมพี่ วันนี้เป็นวันที่แปดที่พ่อให้เรามา ในบ้านในเมืองไม่
เจอใครเลย เข้าในป่าในดงก็ไม่เจอใคร วันนี้กลับมาเจอ สงสัยจะเป็นราชาผู้มีอายุ

สินวล :มีอายุก็เป็นผู้ชายนั่นละคะเหอ ไอ้เรื่องอายุไม่สำคัญคะ

บุษบา :อายุเขาสักเท่าไร

สินวล :สักห้าถึงหกสิบคะ

บุษบา : เขาสามารถที่จะเป็นสามีของเราได้มัย

สินวล : จูเห่าไม่ว่าอายุสักเท่าไรก็ ขบตายเป็นเพล่ะคะ

บุษบา : ถวายบังคมพระองค์ท่าน

พระเจ้าเดชสิงห์ : เออ สาวน้อย

นายเพ็ล้อย : ยากข้าวยากน้ำไม่ตริกแล้ว พอเห็นหมอหญิง ๆ พอยังชั่วขึ้นมาสักนิด

พระเจ้าเดชสิงห์ : สาวน้อยนี้มีนามว่าอย่างไร

บุษบา : ฉันมีนามว่าหญิงบุษบาคะ

พระเจ้าเดชสิงห์ : บุษบาริ มาจากไหน

บุษบา : มาจากเมืองหินลับนคร

พระเจ้าเดชสิงห์ : เป็นธิดาหรือว่าเป็นลูกเศรษฐี

บุษบา : เป็นธิดาของเจ้าจอมยักษะกะเวนราชเจ้าเมืองเพคะ

พระเจ้าเดชสิงห์ : อ้อ...แล้วทำไมถึงนางเป็นมนุษย์ล่ะ

บุษบา : ก็ไม่ทราบคะ สงสัยดิฉันจะมีผลบุญที่สร้างมาคะ

พระราชา : อ้อ...เออ...แล้วมาทำไมล่ะ

บุษบา : ก็ให้พี่สาวเขาเล่าให้ฟังเถอะคะ

สินวล : ก็คือว่าท่านพ่อกะเวนราช เขายกลูกสาวให้แต่งงานกับยักษ์ถึงน้องหญิงไม่เอา ท่านพ่อเลยโกรธมาก ถึงต้องบังคับให้มาหาแฟนหรือว่ามาหาผัวให้ได้ภายในสิบวัน ถ้าไม่ได้ ก็จะถูกประหารชีวิต

พระเจ้าเดชสิงห์ : แล้วได้รียังล่ะ

สินวล : ยังไม่ได้คะ

นายเพ็ล้อย : ช่วยเหลือเขาได้ เราพอจะช่วยเหลือเขาได้มัย

พระเจ้าเดชสิงห์ : ไม่รู้เขาจะเอาเราไปเปล่า

นายเพ็ล้อย : ถ้าสมมุติว่าเขาเอา

พระเจ้าเดชสิงห์ : ถ้าเขาเอากูเอาไว้วันยังค่ำ

นายเพ็ล้อย : อีจ...ผมก็เอาครบทั้งแก ๆ พันนี้แหละ ถ้าเด็ดสาว ๆ เอาผมก็เอาครบ

พระเจ้าเดชสิงห์ : แล้วพอมีอะไรที่จะให้ฉันช่วยเหลือได้บ้างล่ะ

บุษบา : พี่ช่วยบอกว่าฉันขอร้องให้พระองค์ช่วยไปเป็นพระสวามี

สินวล : ความจริงน้องหญิงถ้าไปพูดเองเขาก็ตกลง

บุษบา : ฉันละอายคะ

สินวล : ไม่ต้องละอายคะ ถึงไหน ๆ เราก็คิดเอาเขาแล้วคะ

บุษบา : พี่พูดดีกว่าคะ

สินวล : พระองค์ท่านมีพระนามว่าอย่างไร

พระเจ้าเดชสิงห์ :เอ่อ...เดชสิงห์ แห่งคาคาวดี
 สีนวล :แล้วเสด็จมา
 พระเจ้าเดชสิงห์ :เสด็จมาล่าสัตว์ในกลางป่า ฉันมาเหมือนว่าฉันมาได้ห้าเดือนเศษแล้วละนี้ หลงป่าไม่สามารถจะกลับวังได้เดือนเศษฉันก็ต้องมาอดอยากอยู่ในกลางดง กินแต่พวกเผือกมันก็ไม่สามารถจะอยู่ได้หรือจะตายอยู่รอมร่อแล้ว
 สีนวล :เจ้าชายอย่าเพิ่งตายก่อน
 พระเจ้าเดชสิงห์ :ทำไม
 สีนวล :น้องหญิงบุศบาจะนำพาท่านไปเป็นพระสวามีในเมืองหินลัพธ์
 พระเจ้าเดชสิงห์ :เออ ๆ ๆ...ถ้าไม่ได้ไปในวันนี้พ่อจะฆ่าใช้มัย
 บุศบา :ใช่ค่ะ
 พระเจ้าเดชสิงห์ :โอ้ย...ฉันไปช่วย ๆ เราถือว่าช่วยงาน
 นายเพ็ล้อย :ช่วยงานกันเราชอบทำกันและ
 พระเจ้าเดชสิงห์ :เออ มาซิจ๊ะ
 สีนวล :ไปตะनोंง

เอียงอายขายหน้าเขามาหันมาแลพี่สาว	ผิวแก่ ๆ แต่จำเป็นเห็นต้องยอม
อายุยี่สิบกว่าและกับห้าสิบเหลือ	ดูหนึ่งดูเนื้อก็ยังน่าถนอม
เด็กสาวบุศบาเธอเข้ามานั่งยอม	เนื้อหอม ๆ ยอมเนื้อยอมตัว
ท่านผู้ชราถูบลูบหน้าลูบหลัง	แม่ร้อยชั่งอย่าละอายผิว
พาพี่ไปเถิดน้องไม่ต้องหวาดกลัว	จะช่วยตัวให้น้องรอดปลอดภัย
รานี้คนเก่าเสด็จพี่มีหรือ	เชื่อฝีมือว่ามันไม่มาทำไหร
ขอเชิญท่านไปสู่ยังกรุงไกร	จอมชาญชัยคงอภัยให้พี่
ถึงยักษ์ดุร้ายพื่อย่ำหมายเลย	จะทำร้ายลูกเขยที่มีศักดิ์ศรี
จงกรก่อนองค์นะพระวงศ์จักรี	บุศบาเทวีจะนำพามาวัย

นายนุช :(ว่ากลอน)น้องเหอ...น้องเนียนวล ๆ น้องร่างอ้วน ๆ ซื่อ ๆ ไหร ๆ
 นายเพ็ล้อย :แซงเลยนะเธอ อย่าคิดว่าชาวชุมพรไม่สู้คนนะ
 นายนุช :อะไรร่เหล่า
 นายเพ็ล้อย :ยืนอยู่ข้างหลังอยู่ตรงนี้นะ หมายความว่ากูยืนหมายอยู่นานแล้ว ว่าจะจีบเธอ แต่พอว่างเจ้านาย มึงแซงเลยทีเดียวนะ ทรมานตายนะเพื่อนนะ
 นายนุช :อ้าว...ของอย่างนี้ไม่ต้องมีวัฒนธรรมเหมือนไปซื้อตัวที่สถานี แล้วแต่ใครเก่ง
 นายเพ็ล้อย :เออเก่ง แต่ถ้าเก่งอยู่พินนี้ไม่เท่าใดเดียวถูกชก

นายหนู :อย่าเพิ่งตบเพิ่งตีกันเลยบาวเพ็ล้อยเหอ เพราะเราเกิดกันมาแห่งเดียว กันนะ
 เราลองมาตามความตกลงแลจาก เจ้าของตัวดีหว่า...น้องๆๆ ชื่ออย่างไรครับ
 สีนวล :น้องชื่อสินวลคะ
 นายหนู :ชื่อสินวล แต่ว่าหยับใหญ่เหวอ
 นายเพ็ล้อย :เรื่องใหญ่ไม่แปลก
 นายหนู :ผมกับบาวเพ็ล้อยมีความรักน้องเหลือเกิน
 สีนวล :ถ้ารักก็ลองพูดให้ฉันถูกใจแลซิ
 นายหนู :พูดให้ถูกใจ ไม่ว่างแต่ ชิงกันแต่
 สีนวล :ถ้าชิงกัน ฉันจะให้พูดทีละคนคะ ฉันให้เวลาคนละสามนาที ถ้าใครมีวาทะดีกว่า
 ฉันรักคนนั้น
 นายหนู :เอาละ คนละสามนาที ถ้าครบสามนาทีแล้ว
 นายเพ็ล้อย :พากระบองมา เพื่อให้บอกเวลาว่าครบสามนาทีแล้วให้ตีกระบอง
 นายหนู :เอาละๆๆ
 นายเพ็ล้อย :ใครจะเริ่มก่อน
 นายหนู :ให้จับไม้สั้นไม้ยาว ใครได้ไม้ยาวตีก่อน ผมได้ไม้ยาว
 นายเพ็ล้อย :จับเองเอาเองนี่นะ เอา...
 นายหนู : (ร้องลิเก) พี่ชื่อนายวรรณุชเป็นเทพบุตร..จากฟ้ามาฝากรักน้องยาแม่ร้างอ้วน
 ขวนผืน (เสียงกระบองดัง)
 นายเพ็ล้อย :ขอโทษน้องชื่อไรครับ
 สีนวล :ฉันชื่อสินวลคะ
 นายเพ็ล้อย :ผมชื่อนายเพ็ล้อยครับ
 สีนวล :แต่น้ำเสียงของพี่ฉันฟังดูแล้วมันแปลกๆ
 นายเพ็ล้อย :ผมชาวชุมพรครับ
 สีนวล :พี่ต้องการไหร่มังละคะ
 นายเพ็ล้อย :คือว่าผมนั้นรักคุณ อยากจะทราบว่าคุณนั้นรักผมมัย(เสียงกระบอง) ไม่ทัน
 ตอบไว้ว
 นายหนู :พี่เป็นลิเกปากได้ อยากจะได้น้องสาวมาเป็นแฟน เพราะเธอทั้งพี่ทั้งมัน
 นายเพ็ล้อย :พี่มีความรักให้กับน้องสินวลครับ
 สีนวล :ขอบคุณที่พี่ไม่รังเกียจคะ
 นายเพ็ล้อย :แล้วน้องสินวลจะรักตอบพี่หรือเปล่า
 นายหนู :ร่างแม่อ้วนชวนชื่น ถ้านอนกลางคืนคงจะอ้วน ละไมละมุนเสียเหลือ
 ผิวนวนลเนื้อแม่จอมขวัญ สะดือแม่ลึกเป็นอ่าวเรือยนต์แล่นเข้าตั้งวัน

ยักษ์กูเวรราช : ข้าขอบังคับแก ให้อยู่กับลูกข้า ภายในหนึ่งเดือน ต้องให้ลูกกูท้อง ถ้าไม่ท้อง
 กูเอามึงตาย
 พระเจ้าเดชสิงห์ : น้อง.....
 เจ้าหญิง : เพคะ
 เจ้าชาย : เห็นใจฉันบ้าง ถ้าไม่ฉันฉันตาย
 ยักษ์กูเวรราช : กูลาแล้ว เท่านั้นแหละ
 ทหารพลแก้ว : เดี่ยวครับ.....
 ยักษ์กูเวรราช : ทำไม
 ทหารพลแก้ว : ได้รับข่าวว่ารถขบวนแต่งงานของยักษ์ฟ้าแลบมาแล้ว แต่ว่าไม่ต้องกลัวรถมา
 คว่าตายหมดที่เขาพับผ้าครับ ทั้งพวกและเพื่อนเจ้าบ่าวตายหมด
 ยักษ์กูเวรราช : โอ้โห...บุญของมึงไอ้เดชสิงห์ ถ้าหากว่าปล่อยให้อั้วฟ้าแลบมันมาแล้วละก็ไอ้
 ความแค้นของมึงก็จะต้องกลายมาเป็นความตายไปภายในหนึ่งเดือนมึงให้ลูกกู
 ท้องให้ได้ยั้งฉันมึงตายโหง

เมื่อสั่งเสร็จจอมยักษ์เสด็จเข้าที่ตำหนัก
 ถึงในห้องของนางอนงค์คราญ
 เดินทางเหนื่อยจนางมาชวนยวนเย้า
 นางยิ้มยั่วยวนให้มันป่วนภายใน
 อาบน้ำอาบท่าพอเสร็จพอสับ
 ทาแป้งให้พอท่อมกายท่อมตัว
 วางๆมานั่งจับป่า
 เลื่อนมาข้างหูแม่หนูชื่นใจ
 ได้ถวายพระกระยาหาร
 ถ้วยน้อยๆแต่ขาดหอยเหลือเกิน
 เมียจะนั่งปรนนิบัตินะทูนหัวเหอ

นงลักษณ์พาพี่เข้าสู่ที่สถาน
 ชวนมาสุนัขสนานให้สำราญพระทัย
 พ่อเห็นเต้าๆจิตใจแจ่มใส
 คนแก่ชื่นใจลิ้มรางวัลมัว
 กลับตำหนักแม่ นงลักษณ์จูงผ้า
 พ่อทูนหัวพระชื่นจิตชื่นใจ
 ใช้เวลาจวบลงตรงหัวไหล่
 จวบไปแก้มซ้ายมันสบายเหลือเกิน
 ฝีมือนงคราญสามีสรรเสริญ
 ตอนนี่เชิญให้เจ้าพี่นิทรา

บุษบา : ทูลกระหม่อมของเมีย เชิญเอนกายลงบรรทมเถอะเพคะหม่อมฉันจะปรนนิบัติ
 พระเจ้าเดชสิงห์ : ไม่ต้องแล้ว เออๆ..ไอนั้นมันเป็นสมัยโบราณกาล ทูนหัว สมัยนี้มันพ้นสมัยไป
 แล้วการที่ผู้หญิงจะต้องกราบต้องไหว้ผ้า สมัยนี้ผู้หญิงต้องแต่งตัวให้สวย แลก็
 บริการวาจา บริการความชื่นเนื้อชื่นใจ ให้ผ้าชื่นก็แล้วกัน น้องสาว
 บุษบา : เพคะ
 พระเจ้าเดชสิงห์ : นอนลงไปเถอะ
 บุษบา : เพคะ

- พระเจ้าเดชสิงห์ : โอ้เอ๋ย...ทูนหัว ฉันไม่นึกเลยว่าจะมาได้สาวงามแบบนี้
- บุษบา : ในเมืองยักระนั้น บางที่ยังไม่ได้แต่งงานกันที เจ้าบ่าวก็ขึ้นใจเจ้าสาว
- พระเจ้าเดชสิงห์ : ไม่ๆ ในเมืองมนุษย์นั้นมันไม่เป็นอย่างนั้นความรักที่แท้จริงและความรักที่สดชื่น ทั้งสองต้องพร้อมเนื้อพร้อมใจกัน และในตอนนีฟี่เป็นชาวมนุษย์นะ แม้จะแก่แม้ จะเฒ่าก็ได้ นำ ศิลปะของชาวมนุษย์มาว่ากัน ก่อนที่จะหลับนอนกันคืนแรก เจ้า บ่าวกล่อมนางด้วยเสียงเพลง เพลงนี้ได้ประพันธ์ขึ้นมาร้องเฉพาะคนแก่ๆ ปลอดภัย
- บุษบา : เพลงอะไรเพคะ
- พระเจ้าเดชสิงห์ : เพลงซุกก ฟังนะน้องนะ ฟี่จะดบตะโปกและก็กล่อมให้เธอนอนถ้าโชคดีร้องได้ ตลอดก็ดี แต่ถ้าไม่ตลอดก็ขอภัยและก็นอนเลยนะจ๊ะ
- พระเจ้าเดชสิงห์ : ซุกกเดินงงกันยักแยดยักยันเดินขอทาน จากอมิตตตายอดขวัญจิตตัวตาแก่เฒ่า คิดถึงนงคราญ ถอร่างเต็มฝันสุดจะยืนกราน ตาแก่ขอทานมาเลี้ยงเมีย ปวด เหวแถมเมื่อยขบดวงตะวันจวนจะพลบแสงจะเพี้ยน เหลียวหลังยืนจ้องมองดู บ้านตัวตาแก่ชมชานคิดถึงเมีย คืบก่อนเราเอ๋ยเคยคลอเคลีย ฟี่ก็จากเมียมา หลายเวลา ขอทานรวยครั้งใหม่ฟี่จะพาเธอไปเที่ยวอเมริกา ไอน้องแต่งตัว เหมือนฝรั่งตัวฟี่จะนั่งมองอมิตตา ฟี่จะนั่งครวญเพลงคืนอำลาให้อมิตตาเธอชื่น ใจ จะพาน้องล่องเรือไปให้แม่เนื้ออุ่นดูภูเขาไฟ และจะแวะฮ่องกงเที่ยวเตร่มาให้ หันเที่ยวเมลเบิร์นไทย ถึงบ้านหมดตัวจะกลัวอะไรค่อยกลับไปขอทาน ชาวบ้านเขากิน แฮ่ๆๆๆ
- บุษบา : อู๊ย ทูนหัวยังร้องเก่งมากเพคะ

ได้อิงแอบแนบน้องประคองเกล้า	ทั้งสองเต้าเต็งทรวงดวงสมร
ได้ภิรมย์ชมชิตสนิทนอน	จนบังอรตั้งครรภ์ตั้งแต่คืนนั้นเลย
จะกล่าวถึงเทวีรุ่งนภา	ยามผัวร้างห่างหาอนิจจาเอ๋ย
ได้ประสูติพระบุตรดาของทราชมช	แต่โอ้เอ๋ยพระกุมารชีพผลาญลง
นับเป็นของปัจจุบันที่ได้สิ้นชีวา	ไม่สามารถมีแพทย์รักษาในวังหนอ
พระนางเจ้ารัตนทศมตใจพระองค์	เมื่อจอมพงศ์กลับมาชีวาต้องวอดวาย
เลยปรึกษากับข้าชั้นที่	นางพี่เลี้ยง นางพี่เลี้ยง เอ๋ย

ราชินีรุ่งนภา : นางสี ข้าเป็นเวอร์รี่ ข้าได้ประสูติราชกุมารนั้น อายุสั้นเหลือเกิน เกิดมาอยู่ได้ สามสัปดาห์ ไม่ทันได้ให้หมอหลวงมาตรวจอาการอะไร ราชกุมารก็ได้สิ้นชีวิตร่วงไปอย่างน่า ประหลาด ข้าจะทำอย่างไรดีนะตอนที่เสด็จพี่เดชสิงห์กลับมา และเขาสั่งไว้แล้วว่าลูกใครตาย จะต้อง ถูกลงโทษ ถูกประหารชีวิต

สินวล :แล้วจะทำอย่างไรคะ

ราชินีรุ่งนภา : ก็ช่วยคิดจันต๊ะ ตอนนี้ยังไม่มีใครรู้เรื่องว่าลูกจันต๊ะตาย แล้วน้องดาราเพ็ญละ

นางสี :แม่นางดาราเพ็ญได้ประสูติตามหลังพระองค์ลัก สองถึงสามชั่วโมง มีลูกแฝด เป็นชายทั้งคู่ แล้วหน้าตาเหมือนกันเลย

ราชินีรุ่มนภา : เหมอคะ รีบวิ่งไปปรึกษากับน้องรุ่มนภา เป็นความลับนะ โดยเฉพาะคืนนี้นะ ตอนที่คนนอนหลับ ไปเล่าความกับดาราเพ็ญว่าลูกจ๊กจ้นสิ้นชีวิตนะ ขอลูกเขามาสักคนหนึ่ง ข้าวคราวลูกเขาเป็นฝาแฝดดอกประกาศรัยยัง

สินวล : ยังไม่ได้ประกาศที่ เพียงสามชั่วโมงมานี้ ค่ะ

ราชินีรุ่มร่า : ไป...เดี๋ยวฉันจัดการเอง ช่วยฉันทีนะ พามาแทนลูกฉัน คิดว่าเรากับเธอนั้นมี
ลูกกันคนละคน

นางสีพีเลี้ยงที่เคียงกาย
ในขณะที่ดารารัณยังทรงนอน

มาบอกนายดารามิ่งสมร
เพราะลูกอ่อนอยู่ในอุ้งนารี

ราชินีดาราเพียง :ว่าไงนางสี

นางสี :แม่เอ๊ย...คือว่าพระนางรุ่งภาประสูติเจ้าชายออกมา ไม่รู้หรือเจ้าชายองค์นั้นไม่สมบุญรึมาตั้งแต่ในครรภ์ พอคลอดออกมาก็สิ้นพระชนม์

ราชินีดารารัตน์ : อ๋อ...ตายจริง องค์สวามีเดชสิงห์กลับมาพระนางทรงตายแน่ ไปๆ เอาลูกฉันไปสักคนหนึ่ง เอาคนไหนก็ได้ อ๋อข้างขวานั้นคือพี่อยู่ข้างซ้ายนั้นคือน้อง

รับมานำพระโอรสซึ่งเป็นน้องนางสีพีเลี้ยงเคียงกายก่อน

ออกจากห้องแม่ดาราดวงสมร
รีบพาจรรยาฝ่ายเทวี

ราชินีดาราเพ็ญ :เออ...เก็บความลับกันให้เงียบนะนางสีนะ

นางสี :ค่ะ... จะเก็บความลับให้เจียน

เก็บความลับกันให้เงียบอย่าบอกข่าว
จะถูกลงโทษลงทัณฑ์แต่เรื่องราว
ถือโพร่งถ้าเป็นที่พักฝั่งฝั่ง
สองปีเศษต้องมีเหตุจากเวียงวัง
เพราะพี่ชายของข้ามารักไล่

เกรงจอมเจ้าจะกลับมายังกรุงศรี
มันเจียบดีขอพาที่ขึ้นมาแล้ว
นามธรรมสิงห์รัตนตเวทมหาดหวัง
เสียร้อยชั่งรานีพลีให้เขานอน
ช่วงชิงนางไปแนบกายเราเสียตายสมร

พระเจ้าธรรมสิงห์ : ข้าเสียใจภายในสองปีนี้ข้าต้องสูญเสียบันลึงคาวดีให้กับพี่ชายชื่อว่าเดชสิงห์

ข้าเสียใจมากที่มันไม่คิดถึงพี่ถึงน้องเมื่อเสด็จพ่อเสด็จแม่สิ้นพระชนม์ประชาชน
รวมถึงข้าราชการบริพารและเจ้านายฝ่ายในเมืองก็ได้เสนอแต่งตั้งให้พระกุมารธรรม
สิงห์ขึ้นครองเมือง ดอนหลังแต่งงานกับพระนางดารารเพ็ญ ซึ่งเป็นคู่ครองของข้า
เราอยู่ด้วยกันได้ไม่ถึงสองปี

ผู้ใหญ่ลี : ก็ได้มีเจ้าชายเดชสิงห์เดินทางมาพร้อมกับพระนางรุ่งนภา แต่ผมคิดว่าแม่นาง
รุ่งนภาไม่ใช่พระมเหสีของพระองค์เหมือนกัน

พระเจ้าธรรมสิงห์ : ทำไม

ผู้ใหญ่ลี : เห็นร้องห่มร้องไห้อยู่ตลอดเวลา

เจ้าชายธรรมสิงห์ : พอเห็นเราปกครองเมือง เมียสวยๆก็จัดการบังคับขู่เข็ญให้เราออกจากบัลลังก์
ชิงสมบัติ ชิงหน้าที่การงาน ฉันไม่ว่าหรอก

ผู้ใหญ่ลี : แล้วชิงอะไรเสียเกียติละพะยะคะ

พระเจ้าธรรมสิงห์ : ชิงเมียนะซิ

ผู้ใหญ่ลี : ความจริงแย่งชิงสิ่งที่เป็นนอกอนันต์ก็ยังพอ เสียใจเท่ากับก่อนเนื้อก่อนเล็ก
นิดเดียวเท่านั้นที่มันน่าเสียใจเนื้อหนึ่งมังสาอาการสามสิบสองคือแม่นาง
ดารารเพ็ญนั่นแหละที่เขาน่าเสียใจ

เจ้าชายธรรมสิงห์ : มันลืมหมด แสดงว่ามันลืมหมด

ผู้ใหญ่ลี : มันลืมหมด

เจ้าชายธรรมสิงห์ : ใช่ แต่เราได้ยินจากนายพรานมาว่ามันไปหลงป่า

ผู้ใหญ่ลี : เรื่องราวมันเป็นจริงได้

เจ้าชายธรรมสิงห์ : คือมันเข้าไปล่าสัตว์ นาข้าวแล้วไม่ได้กลับมา เราถือว่ามันตายห่าเสียแล้วมัง

ผู้ใหญ่ลี : ตายเสียแล้วก็ดี

เจ้าชายธรรมสิงห์ : ก็ดี เราไม่ต้องไปสู้รบกับมัน แต่ถ้าไม่ตายเรากับมันต้องได้สู้รบกันแน่ เพราะ
เดือนก่อนนี้เราวิ่งหนีมันเข้ามาอยู่ในป่า แต่ตอนนี้ข้าคิดว่าข้าต้องยอมตายกับ
มันแล้ว ถ้าบังเกิดวาระบกัน ดูกันว่าพี่กับน้องใครจะเก่งกว่ากัน ข้าคิดว่าข้าต้อง
ตายแน่ เพราะในเรื่องเชิงรบเราสู้มันไม่ได้ วันนี้เราจะเดินทางกลับไปยังคงคา
วดีเพรายังมีข้าราชการอาทิเช่นแม่ทัพใหญ่ เช่น ขุนพลสันติได้นัดหมายให้
เราไป เขาจะรอรับเสด็จเราอยู่ ได้แจ้งเหตุผลว่าเจ้าชายเดชสิงห์ได้หายไปแล้ว
เรากียึดปกครองราชบัลลังก์

เมื่อโหรเริ่มหารฤกษ์ดูฤกษ์ดี

คงปลอดภัยไปตามฤกษ์เวลา

ท่านขุนพลสันติเข้ามารายงาน

ได้ฤกษ์หามาที่รับจากคูลา

เสด็จกลับมาสู่แผ่นดินหรือในถิ่นปิตุภูมิ

กับจอมเสด็จท่านขุนวังที่ยังเป็นหนุ่ม

- ขุนพลสันติ : ข้าพเจ้าขุนพลขุนวังซึ่งเป็นผู้รักษาการแทนอยู่ในขณะนี้ องค์พระราชาเดชสิงห์
เข้าป่าไปล่าสัตว์เป็นเวลาเกือบปีแล้ว และคิดว่าพระองค์คงจะสิ้นชีวิตไปแล้ว
หม่อมฉันจึงติดต่อให้พระองค์ท่านผู้เคยเป็นเนื้อหิวของข้าพเจ้าเมื่อก่อนนี้ได้
มาเป็นเนื้อหิวของพวกเราสืบไป
- เจ้าชายธรรมสิงห์ : อ้าว..... ท่านสันติจงแจ้งกับเรามาตามความจริงโดยไม่ต้องพูดจากล่าวความ
เท็จ
- ขุนพลสันติ : ยังไงพระเจ้าคะ
- เจ้าชายธรรมสิงห์ : การที่เดชสิงห์ปกครองมาเกือบปีเศษ กับเทียบเคียงกับที่เราปกครองมา
ประชาชนฝ่ายไหนที่เป็นสุขมากกว่ากัน
- ขุนพลสันติ : การที่พระองค์ท่านปกครองแผ่นดินประชาชนสบายใจ มีสัจจะมีความจริงใจตั้ง
แต่เดชสิงห์ปกครองแผ่นดินมีแต่ความโหดร้าย สังคมใดถ้าไม่มีมือปืนมากมาย ใช้
ไม่ได้ สังคมใดที่ไปทำบุญตักบาตรที่วัดทุกวันพระแปดคำสังคมนั้นอดตาย
เพราะผู้มีอำนาจเป็นผู้พาลเกร
- เจ้าชายธรรมสิงห์ : ออ...ถ้ายังนั้นเราขอปกครองแผ่นดิน แล้วสองแม่นางล่ะ
- ขุนพลสันติ : แม่นางรุ่งนภาและแม่นามดารารเพ็ญ
- เจ้าชายธรรมสิงห์ : ใช่แล้ว
- ขุนพลสันติ : บัดนี้ได้มีพระโอรสกันคนละองค์
- เจ้าชายธรรมสิงห์ : บอกให้แม่นางทั้งสองออกไปจากวังอย่าให้เราเห็นหน้าเลย
- ขุนพลสันติ : โดยเฉพาะแม่นามดารารเพ็ญเคยเป็นพระมเหสีแห่งพระองค์ ควรจะเอาหล่อนไว้
- เจ้าชายธรรมสิงห์ : ไม่ๆ ไม่ต้องการ เวลานอนกับเรามันก็บอกว่าหม่อมฉันรักเสด็จพี่ธรรมสิงห์แต่
พอนอนกับไอเดชสิงห์นางก็พูดอย่างนั้นอีก ใช้ได้มัยผู้ใหญ่ลี
- ผู้ใหญ่ลี : โอ้อว้าเขาเอาไว้ให้พวกผู้หญิงขายตัวเขาเอาไว้พูดคร่ำเวลาเงินขึ้นไปที่ห่มวย
รักอาโก เวลาลาวขึ้นไปที่น้องรักพี่ เวลาฝรั่งขึ้นไปที่ โอ้รักยู ความรักพันนี้มัน
บอกกันได้กันคนละคำ แต่แต่ละคำมันได้ตั้งสี่ห้าร้อย
- เจ้าชายธรรมสิงห์ : อ้าว ไปบอกให้แม่นางทั้งสองออกไปข้างนอก พาลูกพาเต้าออกไปให้หมด
อย่าให้ข้าเห็นหน้าเลยทีเดียว
- ขุนพลสันติ : พะยะคะ

เมื่อขุนพลสันติรับคำสั่ง
สถานีวิทยุโปรยข่าวกันทั่วไป
ได้มาให้ความสุขต่อประชากรราษฎร
แต่รังเกียจพระรานีสองร้อยชั่ง
แม้ถ้าหากเจ้าหน้าทีไปพบนาง

รีบประกาศไปทั่วทั้งพระวังใหญ่
ว่าทรงธรรมสิงห์ผู้จริงจัง
พึงประกาศความเมตตาทั้งหน้าและหลัง
ให้รีบออกจากวังไปเร็วไว
อาจจะถูกจับเข้าตะรางในวังใหญ่

ข่าวระบือลือชาทั่วๆไป

กล่าวข่อยไรหนี่จากวัง

ราชินีดาราเพ็ญ : อ้าย ตายแล้วลูกแม่ หนี่เร็ว ๆ เขาจะฆ่าแล้วหนี่เร็ว

พระนางรุ่งนภา นำพาราชบุตร
เพราะเขาประกาศเชิญมาให้ดับชีวัน
ลูกๆน้อยของแม่แม่ยอมมกอดอก
จำจะเดินกลับแคว้นแดนราชย์
แต่ไม่รู้สว่าสวามีอภัยหรือไม่
ลองเสี่ยงโชคไปหาทางภูธร

ของนึ่งนุชนวลโยหนี่เข้าสู่ไพศาล
แม้ธำมรงค์ทรงธรรมมาพบโย
ให้ตายอยู่กับอกลูกหน่ออย่าสงสัย
ในกรุงไกรมณาทิฉันมาเมื่อก่อน
การมาได้เดชสิงห์เป็นพ่อมิ่งสมร
บังอรเธอกลับหลังมาสู่ยังยมนา

ราชินีดาราเพ็ญ : โอ้ ลูกแม่

แม่อุ้มแต่ลูกน้อยสุดเศร้าสร้อยเดินร้อง
ภูมิกำเนิดของฉันอยู่ในเมืองคงคา
ตั้งแต่เกิดไม่เคยเข้าในกลางพริก
แม่อังติดเดินไปทางทิศหรีดี
จะกล่าวถึงท้าวรามศผู้เวทนา
ทรงมีคณมณามาช้านานนัย
สองปีเศษที่เดชสิงห์ช่วงชิงสมร

ยามเมื่อตอนจากมหา
เมื่อเกิดเรื่องจะตั้งหน้าไปไหนดี
เมื่อนึกๆแล้วหวาดหวั่นสั่นทรวงศรี
ถ้ากรรมมีกรรมพาไปหาผู้เมตตาใจ
เมื่อเสียดองค์พระชายาคู่เคียงไหล่
นางคู่ใจชื่อรุ่งนภาสุดาจันทร์
นึกถึงบังอรเจ้าปราบเหอ ภูนอนฝัน

พระเจ้ารามศ : เราเชื่อว่าเจ้ารามศปกครองเมืองยมนานคร และมีพระชายาในอดีตเธอชื่อว่า
พระนางรุ่งนภาเทวี เคยแต่งงานกันแต่ไม่เคยมีลูกมีเต้า สองปีที่แล้วมามีกุมาร
โหดร้ายผู้หนึ่งชื่อว่าจอมทมิฬเดชสิงห์ วันนั้นเรานำพาน้องนางเสด็จเข้าป่าไป
ชมดอกไม้ในกลางดง มันเสด็จมาจากไหนก็ไม่รู้ก็ได้เห็นเข้า มันชอบใจแม่นาง
รุ่งนภา และมันกระซอกอาวู้อออกมาแล้วบอกว่า ข้าต้องการเมียท่าน เพียงเท่า
นั้นเหล่าทหาร เราก็ตักตักกันก็ได้โดนมันฟันตายไปทีละศพ จากนั้นมันก็เข้า
มาจะชิงแม่นาง เราก็ตักตักอาวู้อเข้าไปเพื่อที่จะเข้าไปทำการต่อสู้ มันฟันเรา
ได้รับบาดเจ็บจนกระทั่งมันสะบักสะบอมนอนล้มกลิ้ง แล้วมันก็กระซอกมือแม่นาง
รุ่งนภาไป

นายปราบ : แม่เหย ใจช่างเด็ดขาด เพื่อนทำร้ายร่างกายจนไม่สามารถลุกขึ้นเพื่อที่จะไล่ไป
ได้ แล้วเขาจุดเมียไป แม่นางรุ่งนภาร้อง

พระเจ้ารามศ : ร้องขอความช่วยเหลือ เสด็จพี่รามศช่วยด้วยๆ เมื่อนั้นเรานอนจมกองเลือด
เสียงแว่วๆไปทางทิศปัจฉิมจนเสียงหาย เสียงนั้นข้ายังนึกก้องหูอยู่ตลอดเวลา

บางครั้งกลับไปก็ได้ยินเสียงว่าช่วยด้วยเสด็จพี่ น้องจำเป็นจะต้องไปกับมันแล้ว
ช่วยด้วย โธ่เอ๋ย เจ้าปราบเอ๋ย...

นายปราบ :อย่าร้องนะพะยะคะ อย่าร้องนะ

พระเจ้าราเมศ :ฉันคิดว่าถ้าหากว่านางได้มีอากาศได้กลับมาสู่เรา

นายปราบ :จะรับมัย

พระเจ้าราเมศ :รับ เจ้าปราบรับ เราไม่รังเกียจการที่นางจะไปพบกับผู้อื่นเลย

นายปราบ :นั่นและ....ไม่ใช่เขาพาไปวางระเบิด เขาพาไปเป็นลูกเป็นเมีย ถ้ามีโอกาสกลับ
หลังมา พระองค์จะต้อนรับ

พระเจ้าราเมศ :ต้อนรับ.....เออละวันนี้เราจะเสด็จไปสวนดอกไม้ซึ่งเป็นทีที่ได้สูญเสียแม่นางไป
แม้จะไม่ได้เห็นตัวแต่ก็ขอไปดูล่องรอยที่พระนางถูกจุด

นายปราบ :พะยะคะ

ได้รับความเวทนาในชีวิต

กับเดชสิงห์ได้ควักเอาดวงพระเนตร

เจ้าเดชสิงห์ผู้นี้มันโหดร้าย

องค์ราเมศจักรพงศ์ท่านผู้ทรงฤทธิ์

พระนางเจ้ารุ่งนภามาถึงสวน

ดูพื้นดินพื้นทรายนี้กละอายกายทรวงใน

หากว่าสวามีเธอเมตตา

ขณะนี้โอรสน้อยเจ้าบรรทม

ได้มาพบแม่นางเจ้า

เมื่อเราคิดเวลามันนานมาถึงสองปีเศษเหมือน

พระทรงเดชสุดเสียดายในชีวิต

มันหาหม้ายศีลธรรมประจำจิต

คอยตั้งจิตจากวังเข้าไปยังแดนไพร

สถานที่ความรักนวลและเหลวไหล

เพราะน้องไปมีผัวอื่นให้ชายเขาชื่นชม

กลับสู่พาราชีวิตข้าไม่ชื่นชม

ท้าวบรมราเมศสู่เขตไพร

พระเจ้าราเมศ :เออ นี่ตาข้าผาดไปรีเปลาวะเจ้าปราบ นี่ตาข้าผาดรีเป็นร่างของแม่นางรุ่งนภา
จริงๆเล่าแม่ทูนหัว

ราชินีรุ่งนภา :หม่อมฉันรุ่งนภาจริงๆพะคะ

พระเจ้าราเมศ :แล้วมีอากาศได้หนีเจ้าเดชสิงห์มาได้ยังไง

ราชินีรุ่งนภา :ไม่ได้หนีพะคะ คือ หม่อมฉันได้มีลูกกับเขาคนหนึ่งตอนหลังเขเข้าป่าไปล่า
สัตว์ในกลางดง ไปอยู่นานเกินจนไม่กลับมา ตอนหลังเจ้าชายธรรมสิงห์จึงเข้า
มาปกครองแทน

พระเจ้าราเมศ :แล้วธรรมสิงห์มาจากไหนอีกล่ะ มีแต่พวกสิงห์ๆทั้งนั้น

ราชินีรุ่งนภา :ธรรมสิงห์เป็นน้องของเดชสิงห์พะคะ เป็นพี่น้องพ่อเดียวแม่เดียวกันตอนที่เดช
สิงห์พาน้องไป ตอนนั้นธรรมสิงห์ปกครองเมืองอยู่ เนื่องจากว่าเดชสิงห์ไปเรียน
วิชา เมื่อพ่อแม่สิ้นพระชนม์ ก็มอบหมายให้ธรรมสิงห์ขึ้นปกครองและให้อภิเษก

- สมรสกับพระนางดาราเพ็ญ พอพาหม่อมฉันถึงเขาก็ปล้นราชบัลลังก์ และเอา
เมียของธรรมสิงห์
- พระเจ้ารามศ : อ้อ ปล้นเมีย เอาน้องสะใภ้มาเป็นเมีย
- ราชินีรุ่งนภา : เพคะ เอาน้องสะใภ้มาเป็นเมีย
- พระเจ้ารามศ : โอโหเราไม่ต้องเสียใจหรอกไ้ปราบอย่าว่าแต่เมียเราเลยเมียน้องมันก็ยังเอา
- นายปราบ : นั่นดีนะ... ถ้าเมียพ่อยังเป็นสาวก็ยังเอานะไ้พวกอย่างนั้นนะ
- พระเจ้ารามศ : ไ้ตัวเปรต ตัวมาร แล้วตอนหลังละ
- ราชินีรุ่งนภา : ตอนหลังเจ้าชายธรรมสิงห์ก็กลับมายึดเอาราชบัลลังก์ แล้วขับไล่เมียทั้งสอง
ออกจากวัง เพคะ น้องไม่รู้จะไปที่ไหนก็เลยมาราบเท้าวิงวอนเสด็จพี่รามศ
บอกว่าหม่อมฉันขออยู่ด้วย แม้ว่ามาซบเลี้ยงเป็นราณี หรือเป็นนางทาส
- พระเจ้ารามศ : ไม่ๆๆๆ น้องนาง มันเป็นบุญของพวกเรา ฉันไม่ได้คิดว่าน้องนางนอกใจฉัน
หรอก มันจำเป็นๆ ม จำเป็นจริงๆ มันเป็นโชคร้ายของแม่นางที่ต้องจากพี่ไป
น้องนางกลับเข้าไปในพระราชวังด้วยกันในฐานะที่เป็นพระมเหสีของฉัน
- ราชินีรุ่งนภา : แล้วลูกสะเพคะ
- พระเจ้ารามศ : ลูกก็ไม่เป็นไร เด็กเพียงอายุเท่านี้ให้ถือว่าเป็นลูกเราเสีย
- นายปราบ : นั้นแหละพะยะคะ ให้ถือเสียว่า เรามีช้างอยู่ตัวหนึ่งไม่ว่าจะเป็นช้างเมียหรือ
ช้างพัง มันเข้าไปอยู่ในป่าอยู่สองปีเศษ พอตอนกลับมาได้ลูกช้างพลายมาตัว
หนึ่งนั่นคือกำไรรหลายหมื่น พระเจ้าคะ
- เจ้าชายรามศ : เออๆ จริง ไปกลับเข้าไปในรั้วในวังนะ แล้วก็ประกาศไปว่าเราทั้งสองมีลูกกัน
แล้วจะแต่งตั้งลูกคนนี้ให้ชื่อว่าอะไรดีฮะ
- นายปราบ : แต่งตั้งให้ชื่อว่าเด็กชายจร
- พระเจ้ารามศ : ทำไมถึงให้ชื่อว่าเด็กชายจร
- นายปราบ : เพราะมันจรมาจากไกล
- พระเจ้ารามศ : ไม่ใช่ เราจะต้องตั้งชื่อให้เด็กมันซึ่งเมื่อตอนมันโต ให้เขานึกว่าเขาเกิดในเมือง
นี้ เพราะนั้นจะต้องตั้งชื่อว่าราชกุมารยมนา
- นายปราบ : ออ เอาเมืองชื่อเลย
- พระเจ้ารามศ : เออ เอาเมืองชื่อเลย ให้เขารู้ว่าเขาเกิดมในเมืองนี้ มาๆไปกับพ่อลูกมา มาน้อง
นางเสด็จกลับวัง
- ราชินีรุ่งนภา : เพคะ

เพราะเมตดาปราณีต่อลูกแก้ว
และได้สถาปนาขึ้นในสิงคราน
ให้สนมนางนมเฝ้าอารักขา

ตกลงแล้วนำพาเรียบไปสู่สถาน
ว่าพระนามยมนาโอรสแห่งพระองค์
จนกระทั่งองค์ชายยมนาสมประสงค์

อันความรักจะราบรื่นอยู่ในเวียงวงศ์
เมื่อเข้าป่ามากกว่ายี่สิบกว่าวัน
เดินโดดเดี่ยวมาสู่ในไพรสัณ

จะยกองค์เมื่อตอนเข้าป่าเมื่อสิ้นพระกำลัง
ดาราขวัญหมดแรงเร็ว

ราชินีดาราเพ็ญ : ลูกแม่ ดูนมแม่เสียชีจะลูก เราจะต้องพักอยู่ได้ร่มไม้แห่งนี้ลูกรักชีวิตเราคงจะ
ไม่ไปไหนรอดแล้ว ต้องตายที่นี่ลูกเอ๋ย ยามแม่ตาย เจ้าก็ต้องตายกับแม่ด้วย
เพราะไม่มีใครช่วยทนต์นมลูกแม่ เทวดาอารักษ์ศักดิ์สิทธิ์ช่วยลูกด้วยเถอะเจ้า
คะ ฉันเกิดที่เมืองคงคาวดี ไม่รู้แห่งว่าจุดหมายปลายทางอยู่ไหนใด

หมดแรงงามซึ้งนั่งอยู่กลางพงไพร ประเดี๋ยวใจยามพลบแม่นางเจ้าสลบลง

ราชินีดาราเพ็ญ : โอ๊ยๆ

แม่นางเจ้าดาราเพ็ญถึงสลบ
แล้วตั้งดาราเพ็ญในกลางดง

แต่ชีวิตยังไม่จบเหมือนดังสมประสงค์
ยกของค์โยคีที่ศาลา

ฤาษี : อาตมาชื่อว่าประกาศิตดาบท

นายเหว่า : ผมนายเหว่า

นายแก้ว : ผมนายแก้วครับ

ฤาษี : พ่อฉันมียานวิเศษไอ้เหว่าเหอ มึงทั้งสองมาอาศัยอยู่กับพ่อ แล้วศึกษาทางลม
ในหรือศึกษาทางภายใน เพื่อจุดประสงค์อะไร

นายเหว่า : ศึกษาเพื่อช่วยเหลือผู้ที่จำเป็น

ฤาษี : ผู้ที่จำเป็น

นายเหว่า : นั่นแหละ

ฤาษี : จำเป็นหรือล่ะ

นายเหว่า : สมมติว่ามีคนจนคนยาก เจ็บไข้ได้ป่วย เจ็บในโรคภายใน ไม่ต้องใช้เครื่อง
เอ็กซเรย์ ผมรู้ว่าเจ็บตรงไหน แล้วก็รักษาให้หาย

ฤาษี : แล้วไอ้แก้วล่ะ

นายแก้ว : ผมศึกษานั่งทางในเพื่อให้รู้ครับ

ฤาษี : รู้อะไร

นายแก้ว : รู้ว่าดวงนี้ขึ้นอะไร

ฤาษี : อ้าว ไอ้บ้าแต่เบอร์จันแหละ

นายแก้ว : ครับ เพราะมันหมดทางแล้วครับ ดิทำอื่นก็หมดทาง

ฤาษี :เออ ลูกเหย วันนี้ในทางทิศทักษิณ มีผู้หญิงคนหนึ่งที่เป็นมีลูกอ่อนนอน
 สลบอยู่ใต้ต้นไม้ ให้มีทั้งสองไปช่วยเหลือ
 นายแก้ว :ไปแหละ
 ฤาษี :เดี๋ยวก่อนตะ ไปแล้วเหอ ฟังรายละเอียดเสียก่อน
 นายเหว่า :อะไร พอบอกถึงไปแล้วเหอ
 นายแก้ว :ไปช่วยเหลือ
 นายเหว่า :แล้วทิศทักษิณนั้นอยู่ไหน
 นายแก้ว :ทำหรือรู้เล่า
 นายเหว่า :อ้าว เขาบอกว่าทิศทักษิณแล้วมีเดินไปประตึน ทางนั้นนะมันไม่ใช่ทักษิณมัน
 อุดร ต้องหันหน้าไปทางประตึนแล้วลองนับแลตะ
 นายแก้ว :นับหรือหลาว
 นายเหว่า :มกรา กุมภา มีนา เมษายน
 ฤาษี :นั่นมันเดือนลูกเหอ
 นายดุเหว่า :เอา ผมลืมไป
 ฤาษี :เธอเป็นผู้หญิงชั้นสูง อย่าไปแตะตัวเธอในที่ที่ไม่สมควร
 นายเหว่า :ก่อนดิถึงเราคูยกันมั่ง
 นายแก้ว :คุยกัันหรือหละ
 นายเหว่า :เราเดินทากัน
 นายแก้ว :กุกทาก่อน ถ้ามีงทากถูกให้เค็กหัวกู
 นายเหว่า :แต่ถ้ามีงทากไม่ถูก
 นายแก้ว :กุกเขกหัวมีง
 นายเหว่า :แต่เราอย่าทากให้หยาบ
 นายแก้ว :หยาบหรือเล่า เขาถ่ายทอดออกทีวี เราเล่นหยาบๆไปมันไม่สมควรกับทาง
 ราชการไม่ได้ คุณองอาจตัดทุมเสียแหละ
 นายเหว่า :เอาทาก
 นายแก้ว :ฉีกขาแล้วขึ้นคร่อม อะไร
 นายเหว่า :อ้าว ไหนว่าไม่หยาบ
 นายแก้ว :ให้แกแลก่อนตะ ฉีกขาแล้วขึ้นคร่อม
 นายเหว่า :มีงพุดหยาบกูไม่แก
 นายแก้ว :มีงก็อย่าเข้าใจเป็นเรื่องพันนั้นแหละ
 นายเหว่า :อะไรเล่า
 นายแก้ว :แกถูกเปล่า

นายเหว่า :ไม่ถูก
 นายแก้ว :รับแล้วไม่ถูกนะ
 นายเหว่า :เออ
 นายแก้ว :เอา..มาเก็บรายได้ก่อน
 นายเหว่า :โอย
 นายแก้ว :รถมอเตอร์ไซค์ นั้น
 นายเหว่า :อ อึกขาลแล้วขึ้นคร่อมนะ รถมอเตอร์ไซค์ นะเออ กูก็ท่ายมึงมั่ง ขาๆเหมือนกัน
 และ อึกขาลแล้วยัดใส่หน้าอะไร
 นายแก้ว :แฮะ
 นายเหว่า :ไม่หยาบ
 นายแก้ว :ไม่หยาบนะ
 นายเหว่า :เออ
 นายแก้ว :หนมโค
 นายเหว่า :หนมโค แก้วหรือออกเป็นหนมโค
 นายเหว่า :แวนตานั่น
 นายแก้ว :อ
 นายเหว่า :มาถ้อออแล้วอย่าออเปล่า สักหนึ่งที
 นายแก้ว :โอย...ไปๆ
 นายเหว่า :เอาเหลยไหม้
 นายแก้ว :ไม่เอาแล้ว เจ็บหัวแล้ว

สองแก้วเหว่าเดินลัดตัดป่าไฟโร ไปพบโยนอนสลบอยู่ที่ใต้คบคา

นายเหว่า :แม่เหยๆ ลูกผู้ชายแหละเล่า มดแดงอุดหลายตัวแล้ว แม่เหยแม่ลูกเหอ เหวของ
 ลูกและลูกสาวน้ำ
 นายแก้ว :ผู้ชาย
 นายเหว่า :ลูกขึ้นตะแม่นาง ลูกขึ้น
 นายแก้ว :นั่นถ้ามาแต่กู กูกิดลูกขึ้นแล้ว
 นายเหว่า :หรือหละ
 นายแก้ว :มึงไปกิดที่ที่เขาไม่หวง
 นายดูเหว่า :เอามาถึงเรากิเอาดอกไม้มาแช่น้ำ แล้วเรากิเรียกว่า
 นายแก้ว :น้ำแช่ดอกไม้
 นายเหว่า :แล้วก็ เอามาพรมบนร่างกาย

เมื่ออนงค์เนตรสะดุ้งตื่นสังเกตพบ
ลูกเอยลูกๆของแม่ยังไม่ตาย
เธอยกมือไหว้แล้วชอบใจ

หัตถ์นางยกคว่ำบุตรสุดที่หมาย
ชีวิตแม่ฟื้นมาได้มองเห็นชายชาวไพร
ที่ได้ฟื้นมาได้นะพี่เอย

ราชินีดารารเพ็ญ : พี่จำ พี่เป็นชาวป่าหรือคะ

นายเหว่า : ชาวบ้านนั้นและแต่มาอยู่ป่าเสียสองปีแล้ว

ราชินีดารารเพ็ญ : ชื่ออะไรจ๊ะ

นายเหว่า : เหว่าๆ

ราชินีดารารเพ็ญ : มาทำอะไรจ๊ะ

นายเหว่า : มาศึกษาวิชากับอาจารย์ ประกาศิตดาบท

ราชินีดารารเพ็ญ : อ้อ...คนโน้นละจ๊ะ

นายแก้ว : แก้วจะน้อง

นายเหว่า : อย่าเรียกน้องตะ..นี่น่ากลัวว่าจะเป็นพระนางนั้น

นายแก้ว : พระนางอะไรเล่าเด็กก็ปีเล่า ภูเฒ่าอิตายแล้วเรียกน้องสาวได้และ

ราชินีดารารเพ็ญ : ฉันเองชื่อว่าน้องนางดารารเพ็ญ ได้เป็นพระมเหสีแห่งอาณาจักรคงคาวดี ตอน
หลังพระสวามีเดชสิงห์ ได้ออกไปล่าสัตว์แล้วก็ไม่ได้กลับมา บังเกิดว่า ได้มีเจ้า
ชายธรรมสิงห์ได้เข้ามายึดอาณาจักรแทน เขาขับไล่พวกเรานี้ทั้งสองให้ออกจาก
วัง ฉันวิ่งมาในดงไม่รู้จุดหมายว่าจะไปที่ไหนคะ เพราะฉันเกิดในเมืองคงคาวดี
ไม่รู้แห่งทาง และไม่รู้จุดหมายปลายทางก็เลยอุ้มลูกมานอนสลบอยู่ที่นี่

นายดุเหว่า : แม่เหย นี่ก็เดือนละ

ราชินีดารารเพ็ญ : ลูกฉันเดือนเศษคะ

นายดุเหว่า : ยังไม่ได้ตั้งชื่อคะ

นายดุเหว่า : เอาละนะ ผมขออนุญาตนำหลานอุ้มไป เอาบ่าวแก้วช่วยจูงมือแม่นางดารารไป
ด้วย

นายแก้ว : เออ...

นายดุเหว่า : มาๆไปกับน้ำหลวงเหว่านะลูกนะ

นายแก้ว : มา

ราชินีดารารเพ็ญ : ทำไมจ๊ะ

นายแก้ว : ขึ้นขี่คอตะ

ราชินีดารารเพ็ญ : ไม่จ๊ะ..ฉันเดินได้แล้วจ๊ะ

นายแก้ว : เดินได้ก็อย่าเดินเลย เหนื่อย

ราชินีดารารพีญ :ไม่ค่ะ
 นายแก้ว :คั่นนั้นจูงมือ
 ราชินีดารารพีญ :ไม่ต้องจูงค่ะ
 นายแก้ว :หาลำไฟไม่ได้ชักนิตหนึ่ง

ทั้งสองไฟได้ประจําหน้าเทวี

มาเข้าที่กุฎิเจ้าดาเวลาบ่าย

ราชินีดารารพีญ :กราบนมัสการเจ้าค่ะ
 ฤาษี :เออจงเจริญ อาตมามีชื่อว่าประกาศิตดาบท เป็นผู้มีญาณวิเศษณ์ พอที่จะดู
 แลเห็นไปว่านางมีความโศกเศร้าอยู่ในดง ก็เลยใช้ให้อีพวกทั้งสองเข้าไปช่วย
 ในดง
 ราชินีดารารพีญ :ขอบพระคุณมากค่ะ ดิฉันขอจำศีลอยู่กับท่านอาจารย์ที่นี่ค่ะ
 ฤาษี :อ้อ...เออละๆ
 ราชินีดารารพีญ :ความเป็นมาของดิฉัน
 ฤาษี :ไม่ต้องเล่าๆๆ อาจารย์รู้แล้ว
 นายเหว่า :รู้หมดแถมเห็นหมดจริงตามใจอยู่ที่ไหน แกเห็นขาด
 นายแก้ว :เออ...แล้วมึงแลละละ คนหญิงๆใครมาหาอาจารย์เรามั่งเล่า
 นายเหว่า :หรืออ๊ะ
 นายแก้ว :แถมเห็นหมด ไม่มีใครหาญมานี่ ขนาดว่าเขาภูเขากันไว้เป็นเขตๆ แกยังเห็น
 และคนที่มาทำบุญที่กุฎิของแถมคนที่มาให้ทานนั้น นุ่งผ้าบางๆ แกเห็นหมด
 นายเหว่า :อุบาทอยู่พันนั้นแหละ
 ราชินีดารารพีญ :อาจารย์ค่ะ
 ฤาษี :อะไรละนาง
 ราชินีดารารพีญ :ช่วยตั้งชื่อให้ลูกดิฉันด้วยค่ะ
 ฤาษี :เออ.....ไ้บ่าวน้อย มันเกิดใน
 ราชินีดารารพีญ :เกิดในเมืองคงคาละ
 ฤาษี :เกิดในเมืองคงคา เราต้องตั้งชื่อให้มันรู้ว่าปีตฤภูมิ มันมาจากไหนก็เอาสถานที่
 ตั้งเมืองนั้นแหละมาตั้งชื่อ ให้ชื่อว่า คงคา
 นายเหว่า :ชื่อคงคา
 นายแก้ว :นั่นละ เตี่ยวันนี้เกิดที่ไหนเขาก็ตั้งชื่อให้ที่นั่นละ
 นายเหว่า :แล้วถ้าเกิดที่ยะลาละ
 นายแก้ว :ชื่อเด็กชายยะลาหมดนั่นแหละ

นายเหว่า :แล้วมึงเกิดที่ไหนล่ะป่าวแก้ว
 นายแก้ว :เกิดที่บางแก้ว
 นายเหว่า :อ้อ นั่นแหละชื่อแก้ว
 ราชนิดาราชเพ็ญ :ต่อไปนี่ดิฉันก็ขอพึ่งพาอาศัยนะคะพี่ทั้งสองช่วยประทับประคองดูแลลูกของดิฉันด้วย ดิฉันก็จะให้แต่เพียงน้ำนมแก่เขา นะ คุณทั้งสองช่วยเลี้ยงด้วยนะ
 นายเหว่า :รับรองว่าจะอุปการะหลานคนนี้ให้จนใหญ่โต ผมสองคนป่าวแก้ว
 นายแก้ว :นั่นแหละ.....เราทั้งสองอยู่กันมานานแล้วไม่ใช่เคยมีลูกกัน
 นายเหว่า :อยู่กับใครเล่า
 นายแก้ว :อยู่กับมึง
 นายเหว่า :มีหรือเล่า มึงก็ชายกูก็ชาย
 นายแก้ว :แต่ต่อไปนี่เมื่อพาเด็กไปเลี้ยงแล้ว ก็ให้นึกว่าเด็กนั้นลูกของมึงกับกู
 นายดุเหว่า :เออ เรานึกว่าลูกเองเสีย
 นายแก้ว :กูถือว่ามึงเมียกู
 นายเหว่า :อ้อ ไฉนเปรดเล่า
 ราชนิดาราชเพ็ญ :มาลูกมาตีมนมแม่ก่อนนะ และก็ไปอยู่กับลุงทั้งสองนะ

แล้วยกลูกให้ตีมนมพระมารดา	ลูกเหอเราห่างหลังร้างลาเป็นฐานะคนจน
ในอดีตเรามียศและพัสดาน	ในอดีตเราเลื่อนลอยต้องกลับมาตกหล่น
นายแก้ว :แม่เหยขาด ขาวหรอยจริง	
นายเหว่า :ไอ้ใครเล่า	
นายแก้ว :นมแก	
นายเหว่า :ขาดเหร	
ราชนิดาราชเพ็ญ :อืมแล้วจะ พี่เหว่า พี่แก้ว พาไปผูกเปลให้นอนข้างนอกนะพี่นะ	
นายเหว่า :มาๆๆ ลูกมาไปอยู่กับน้ำหลวงเหว่านะลูกนะ	

นางได้นั่งสมาทานศีลให้จำในดวงกมล	เพราะจะรักษาดนอยู่ในไพร
พระอาจารย์สั่งสอนจะไรจุก	ตอนที่เจ้ามีทุกข์ให้กลับอารมณ์แจ่มใส
ได้พักอยู่ที่ศาลาของข้าทัย	เป็นที่พักพึงใจของเทวี
นายเหว่า :เรามาถึงก็ผูกเปล แล้วถึงก็เอา อ้าเออ ยังร้องเล่า กลับไปตะมึงอืมแล้ว ไม่ใช่เหรอไ้ลูกไซ	

- นายแก้ว :อ้าเออ เด็กมันไม่รู้ฟังแล้วเหว่าเหอ เด็กที่เจริญทุกวันมันฟังเพลงฝรั่ง มึงมามัวแต่ อาเอ...เด็กมันไม่รู้ฟังเพราะเพลงที่มึงร้องมันล้าหลังอย่างน้อยต้องเพลงลูกทุ่ง เพลงสายัณห์พานั้นและ
- นายเหว่า :มึงร้องตะ
- นายแก้ว :เออ ร้องเพลงหรั่งนะ
- นายเหว่า :ไ้อ๊ะร้องเพลงหรั่ง
- นายแก้ว :เฮ
- นายเหว่า :เฮ ฝรั่งเปรตไหรเฮเลา
- นายแก้ว :เมมเบอ ปาเจอ โอเค เซเว่นอัพ
- นายเหว่า :นั่นมีน้ำส้มเพ
- นายแก้ว :เมื่อกูร้องได้พั้นนั้นเล่า เอาและนะกล่อมเด็กสักเพลง เพลงนี้ก็มีชื่อว่าเพลงโลง
- นายเหว่า :ไ้อัหยา ร้องเพลงตายๆ นะ แล้วมันเรื่องพั้นหรือที่ได้ร้องเพลงโลงเล่า
- นายแก้ว :ปีที่แล้วคนเขาตัดไม้ในป่ากันไปหมด ที่นี้รัฐบาลเขาห้ามทำลายป่า ถึงกุมาคิดว่าต่อไปข้างหน้าถ้าบังเกิดไม่หมด ใครตายขึ้นมาจะเอาไปใส่อะไรเมื่อไม่มีไม้เอาไว้ทำโลง ได้ใส่โอ่งกันแน่ ฉะนั้นกูจึงประพันธ์เพลงนี้ขึ้นมา มีลูกรับกันมึงช่วยรับนะ (ร้องเพลง) โลงๆๆๆเรียกกันตามตรงว่าโลงใส่ศพ สมัยหน้าคงจะหาไม่พบ ต้องเป็นศพเศรษฐกิจจะได้มีโลง เมืองไทยในสมัยข้างหน้า เขาห้ามทำลายป่าต้องรักษาสัตว์คง ท่านผู้ใหญ่เขาสั่งมานักหนา แต่พวกอารักขาโค่นจนป่าเตียนโล่ง อยากจะรวบแม่คนสวยอย่าช้า มาน้องมาอย่าช้ามาเปิดร้านขายโลง (สร้อย) อุทกภัยเกิดขึ้นในเมืองใต้ใครทำลายหาควรขับไล่ไล่ส่งพอน้ำหลากน้ำซุงมันเริ่มลอยมันจะออกมาฟ้องว่าป่าซุงมันลดลง ได้หลักฐานแล้วยังไปทำให้มันแห้งแล้ง ติปัญหากันไม่แตกเพราะเขาแตกกันทั้งกรม(สร้อย) จับคนโค่นนำมาครึ่งใจ พวกนายทุนใหญ่ใครเขากล้าส่ง จับพวกรับจ้างขั้นต่ำ บักเท่ง บักห้า บักเฮง บักโหง นายทุนใหญ่ของคุณไม่ต้องห่วง กลัวแต่รัดดวงมันจะกินปากโหมง(สร้อย) ต่อไปหาไม้ไม่ได้เกิดใครถึงตายศพต้องใส่โอ่ง ห่อเสื่อให้เหมือนสมัยก่อนเผาเชิงตะกอนให้ศพนอนโก้โก้ ใครเมียมายามตายได้ยิ้ม ถกหนังอีจิมออกมาทำโลง (สร้อย)
- นายแก้ว :เจียบแล้วไม
- นายเหว่า :อีจิมนั้นอะไรวะ ถกหนังอีจิมนั้นอีจิมมันมีหนังที่ไหนเล่า
- นายแก้ว :ไปเข้าใจที่บ้านเอาเองมึงนะยังล้าหลัง อยู่มึงนะ ศัพท์เดี๋ยวนี้แต่ละอย่างนั้นเขาไม่รู้เรียกไหรต่อไหรแล้ว
- นายเหว่า :มึงสงสัยอะไรละ
- นายแก้ว :กูสงสัยว่าแม่ดาราเพ็ญเอาลูกให้กินนมมะ นมขาวเหลือเหตุ

นายเหว่า :มันพันนี้บาวแก้วเหอ กูจะอธิบายให้มึงฟัง ผู้หญิงนั้นนะตั้งแต่เริ่มเขาเพิ่งตั้ง
 ดารุณีขึ้นหน่อยๆเขาก็ปิดแล้ว ปิดไปจนก็ปีละ จนกระทั่งได้ลูกคนแรกเขาก็ไม่
 ยอมเปิด ยอมให้ลูกกินนมป้อนเพราะมันอาย ที่นี้มันก็เป็นนมผ้า

นายแก้ว :ออ ปิดไปจนสืบยี่สิบปีจนกลายเป็นร่มขาวเลย ไม่เคยถูกแสงแดด

นายเหว่า :ใช่

นายแก้ว :เรื่องนี้ไม่จริง

นายเหว่า :อ้าว หรือไม่จริงละ

นายแก้ว :กูนุ่งผ้าตั้งแต่ห้าขวบ จนเวลานี้หกลีบหาวแล้ว วานดำเหมือนถ้วยหมึก

นายเหว่า :สัญญาชาติมันพันนั้นเล่า หมิ่นนั้นตามใจเก็บไว้ตรงไหนและ หมีบ้านเรามันไม่ขาว
 ไม่ รับรองได้สีมันไม่ขาว

แล้วถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงรักษา	นำเด็กชายคงคาอยู่อาศรม
ตั้งเด็กชายคงคาให้มีค่านิยม	ยกบรมราชาเมื่อยามได้กับธิดามาร
บัดเดี๋ยวนี้องค์เดชสิงห์ผู้ยิ่งใหญ่	ได้กับไยปีเศษอยู่ในเขตสถาน
ท้องตั้งแต่วันแรกนะแม่ทรงคราญ	จนเธอได้คลอดกุมารนั้นออกมาไว
ได้เดือนเศษตามคำของเจ้าจอมมาร	ว่าอ้ายพอได้หลานไฉนี้เก่งไม่ไหว
เมื่อเดือนก่อนนึกคิดว่าคนแก่คงไม่เท่าใด	กลับได้บุตรสุดใจพ่อตายอ

ยักษ์ :เฮๆเออๆ เก่งๆๆ ชาวมุขย์นี้ไ้เรื่องอื่นไม่รู้ไ้เรื่องให้กำเนิดบุตรนี้เร็วจริงๆ
 เลยไม่ให้ตายห่าไป

พระเจ้าเดชสิงห์ :บัดนี้ลูกชายของข้าที่ให้กำเนิดมาจากแม่นางมาได้เดือนเศษฉันให้พระนามว่า
 เจ้าชายนโมสิงห์ แต่ก็พอดีเชียวฉันได้ทราบข่าวมาว่า ข้าศึกมาปล้นราชบัลลังก์
 ข้าศึกผู้นั้นมันได้ชื่อว่าไ้ธรรมสิงห์ มันแค้น แค้นจริงๆ ฉันจะต้องกลับไปฆ่ามัน

บุษบา :หม่อมฉันคิดว่าไ้เรื่องรบๆ ราวๆ ยุติลงได้แล้วละพระองค์ ก็เวลานี้พระองค์ทรง
 พระชรา

พระเจ้าเดชสิงห์ :ไม่ต้องพูด ฉันต้องไปใครว่าฉันแก่ แก่แต่เพียงร่างกายจิตใจของฉันยังไม่แก่

ยักษ์กุมเวรราช :ให้มันไปเหอะ ตายโหงแล้วจะได้หาผิวใหม่ซักที

บุษบา :แล้วลูกละ

ยักษ์กุมเวรราช :ไม่เป็นไร พ่อเฒ่าอยู่รักษาเอง ให้มันไปเหอะ

พระเจ้าเดชสิงห์ :ว่าไงแม่นาง ข้าจะไปฆ่าธรรมสิงห์ ไ้เพส็อย

นายเพส็อย :พะยะค่ะ

เจ้าชายเดชสิงห์ : มึงกับไอ้หนู อยู่เป็นเพื่อนลูกกู มีอยู่เรื่องเดียวความลับ ไอ้เพี้ยอยู่รู้ดี อย่าเล่า
 ความให้ลูกกูฟังเด็ดขาด อย่าให้ลูกกูเกิดความอาคาศ พยาบาท จนเกิดศึกใน
 สายเลือดกันอีกต่อไป แม่นาง

บุษบา : ถ้าครั้งนี้สมมติว่าฉันไปตายตามที่เธอคิดๆนะ อยู่ข้างหลังเธอจงอบรมลูกของ
 เราให้มันรู้ว่าพ่อมันไปตายกับการกู้ราชบัลลังก์ แห่งอาณาจักรคงคาวดี ต้องไป
 แก่แก่นแทนพ่อ พ่อดา

ยักษ์กุเวรราช : เออ

พระเจ้าเดชสิงห์ : จงอบรมมันเรื่องรอบๆ ให้หลานแกด้วย

ยักษ์กุเวรราช : เออ ไอ้เรื่องรบราฆ่าฟันอยู่ในหน้าที่พ่อดา ไอ้เรื่องรอบๆอย่างนี้พ่อดาเก่ง

พระเจ้าเดชสิงห์ : ลูกพ่อ พ่อจะลาล่ะ

เป็นครั้งแรกที่เดชสิงห์ผู้ยิ่งใหญ่
 หนึ่งเป็นห่วงเมียรักสาวคู่นอน
 อยู่กับแม่เกิดหนอลูกงามสรรพ
 หากพ่อไปสันชีวิตปลิดชีวัน
 พระน้องนางต้องใช้ให้ลูกไป
 นางอดอ้อนท้าวอนกอดพัสดา
 บุษบารับพาลูกชายแม่
 เจ้าจอมยักษ์รักษาหลานอยู่ในวัง

น้ำเนตรไหลนองหน้าก่อนจะลาผันผอน
 สองเป็นห่วงลูกอ่อนๆยามเมื่อจรจากกัน
 แม้ไม่ตายพ่อจะกลับมารับขวัญ
 ลูกสำคัญต้องแก่แก่นแทนบิดา
 เมื่อลูกได้โตใหญ่ไปชิงชัยแก้หน้า
 จวบลูกยาพอหน้าใจไกลจากวัง
 และดวงแขเจ้าริบทัพกลับมาไว
 เสนายังสามารถเฝ้าราชกุมาร

นายเพี้ย : นี่แหละ

นายหนู : ไอ้ไหนล่ะ

นายเพี้ย : คุณวรณัฐ ผู้ใหญ่ที่เกิดก่อนนะ สร้างเหตุการณ์ไว้ให้คนข้างหลังนั่นแก้ปัญหา
 ความจริงท่านเดชสิงห์ แก่ผิดเองทั้งหมด คือว่าธรรมสิงห์เป็นเจ้าเมืองเก่าแห่ง
 อาณาจักรคงคาวดี เสร็จแล้วแกมาฉ้อเอาเมียของธรรมสิงห์แล้วยึดอำนาจเผด็จ
 การ แล้วนิสัยของแก คือไปล่าสัตว์แล้วก็ไปได้กับนางบุศบา พ่อได้ลูกแกก็รู้ข่าว
 ว่า ธรรมสิงห์ยึดแผ่นดินแกกลับกล่าวสั่งเมียให้บอกลูกว่าธรรมสิงห์เป็นโจร
 ปล้นราชบัลลังก์แกไปแก่แก่น เสร็จแล้วยังสั่งเมียไว้ว่าให้บอกลูกด้วยว่าถ้าโจร
 ฆ่าแกตายสั่งเมียให้บอกลูกว่าให้ไปแก่แก่นโจร แล้วต่อไรพี่น้องมันจะรู้จักกันอะ
 ไอ้หนู

นายหนู : พี่น้องสูเออ ดายโง่ก็มันไม่ใช่พี่น้องเรา ให้เขาทำกันไปละ

นายเพี้ย : แล้วเรื่องนี้เขาสั่งเด็ดขาดว่าอย่าให้นายเพี้ยอยู่ผู้รู้เห็นนี่อย่าเล่าเด็กนะ

นายหนู : คือความโง่ทั้งหมดให้ช่วยปิดกันไว้พันนั้น เด็กมันจะได้โง่ต่อไปแล้ว พ่อมันบ้าที่
หนึ่งแล้วสอนให้ลูกโง่ บ้ากับโง่มาผสมกันออกมาเป็นอะไรละ

นายเพ็ญ : เป็นไม่รู้ไหนเลย เอาละ เราก็สบายแล้ว เมื่อเขาไม่พาไปรบ

สองอมาตย์เฝ้ารักษาโอรรถ
องค์เดชสิงห์ผู้หาหาญชาญชัย

ของเจ้าฟ้าเดชสิงห์ผู้ยิ่งใหญ่
รีบค้นล้นตัดกลางป่าหวังไปฆ่าน้องชาย

พระเจ้าเดชสิงห์ : มันต้องตาย มันต้องตายกับข้า กูไม่ไว้ชีวิตมัน

ได้ครึ่งทางยามค่ำเข้ามาพัก
ร้ายเวทมนต์ของทรงธรรมป้องกันกาย
อีกสัตว์เสือสิงห์ใดในกลางหน
ประมาณได้สักดีสามยามวิกาล
ทั้งสองท่านผู้ยิ่งใหญ่ในอดีต

ยังดำหนักได้ดั้นไทรเมื่อใจหมาย
ไม่ให้พวกปีศาจร้ายมารังควาน
ให้เกรงใจเวทมนต์ที่มาตรฐาน
จะกล่าวถึงวิญญูณสองแก่เฒ่า
ผลกรรมก็ดไม่ให้เกิดกำเนิดกรรม

เปรตราชาชาตะเวท : อดีตเมื่อเป็นมนุษย์ได้ปกครองเมืองคงคาวดี

เปรตมเหสีวิชนี : ฉันทก็เป็นมเหสีแห่งคงคาวดี

เปรตราชาชาตะเวท : ทำแต่บุญให้แต่ทานรักษาศีล

เปรตมเหสีวิชนี : แล้วเหตุไฉนถึงไม่ได้เกิดไปจุติในสุภาพเบื่องหน้าละ

เปรตราชาชาตะเวท : ก็เรื่องเป็นห่วงนั้นและ เรามีลูกกันทั้งสองคนใครบ้างละจะตัดเด็ดขาด ไม่มีใน
โลกนี้ เราเป็นห่วงลูก ลูกสองคนนะเจ้าเดชสิงห์คนหัวปีมันมัวแต่จะฆ่าเพื่อน จะ
แย่งสมบัติเพื่อน กลายเป็นศึกในสายเลือด เราเป็นห่วงลูก ลูกไม่ได้อยู่กับเป็น
สุข

เปรตมเหสีวิชนี : ก็อย่าเกิดมโนเลย อยู่กันอย่างนี้และเป็นปีศาจอยู่ในดงในป่า

เปรตราชาชาตะเวท : ตราบใดที่ลูกอยู่กันเป็นสุข ลูกมีความสามัคคีร่วมจิตร่วมใจกัน เราก็จะได้ไปจุติ
ตามผลบุญที่เราเคยทำ อนุชนรุ่นหลังอย่ารบพี่รบน้องกันเลยวิญญูณของผู้ที่
ล่วงลับไปยังห่วงหาเห่น เฝ้าเป็นทุกข์อย่าทำเลย ที่นาที่ไร่เมื่อพ่อแม่แบ่งกันให้
แล้วลูกชายอย่าตามเมีย เมียนั้นมันอยากได้ เมียของน้องบ่าวรุกที่นาพี่หลวง
ที่เล็กที่น้อย เมียของพี่หลวงจ้อเงินจ้อทองของน้องบ่าว พี่กับน้องมันยังดีกัน
นั้นและ แต่พอมีก่อนอื่นเข้ามาร่วมชีวิตครอบครัว เพราะเมียนั้นมันไม่ใช่เป็น
อะไรกันเลยกับพี่น้องเรา อย่าตามเมียให้มากนัก ต้องมีความเป็นธรรมระหว่าง
พี่กับน้อง ต้องนึกถึงค่าน้ำนมของแม่กับพ่อ ที่ได้ชุบเลี้ยงเรามา พ่อใหญ่แล้วเรา
อย่าตามคำเมียให้มากนัก เอาแต่พ่อดี ๆ ถึงพวกสตรีก็เหมือนกันและ นัยเหอ

ถ้าไปได้ใครแล้วอย่าให้เขาโกรธพี่โกรธน้องกัน เขาจะหาว่าหญิงกาลิบ้านกาลิ
เมือง คันทอเข้าไปปะปนกับตระกูลไหนตระกูลนั้นหม่นหมองอย่าทำลูกเห
ต้องบริสุทธิ์กับผัว ถ้าผัวไปทำงานทำการเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้ามาอยู่ข้างหลัง
เมื่อยอย่าเฝ้าแต่นั่งเล่นด้ามมืออยู่ลูกเห จะต้องแลลูกแลทรัพย์สินสมบัติให้ดีลูกไป
โรงเรียนมาป่าใดต้องแลด้วย

เปตรราชาชาตะเวท : คินนี้เราได้มองเห็นเดชสิงห์ มันกำลังดีไปฆ่าน้องบ่าวมันเล่าโดนนอนอยู่ได้
ตันไทร

เปตรมเหสีวิชนี : เราไปตะพี ไปให้ผืนห้ามปรัมว่าอย่าไปฆ่า

เปตรราชาชาตะเวท : ฎไม่เที่ยวให้ผืนได้ไม่ ถ้าไม่เชื่อฎติแข่งเอาละ

เปตรมเหสีวิชนี : ก็ตามใจเตีลและ

เมื่อแสงเดือนจวนจะลับกลับทิวป่า	สองเปตรลอยล่องมาตามช่องดงใหญ่
ขณะนั้นรีบพากายมาถึงใต้ไทร	ประเดี๋ยวจใจแห่ห้อมเข้ามาล้อมกาย
แม้เวทย์มนต์ก็ไม่สามารถอาจห้ามอยู่	เพราะเป็นผู้ให้กำเนิดเกิดเรือนกาย
แม่มายืนข้างเคียวลูกชาย	พ่อหวังหมายเข้าห้ามปรัมลูกเหอย่าทำ
สงครามกับน้อง	

เปตรราชาชาตะเวท : ลูกเห เดชสิงห์อย่าทำสงครามกับน้องนะพ่อกับแม่ไม่ได้ไปเกิดเพราะนัยสร้าง
กรรม ลูกเห เวลานี้พ่อแม่ของมึงความหวังยังติดอยู่กลปีโลกถึงกับไม่สามารถ
ไปเกิด ต้องกลายเป็นเปรตอสุรกายอยู่ในกลางดง ยุติในการฆ่าพี่ฆ่าน้องกัน
เถอะตอนนี้เจ้าไปอยู่ที่เมืองศีลลับของยักษ์นั้นพอตัวแล้ว เรื่องราวให้หมดกัน
เพียงเท่านี้ น้องชายมาปกครองเมืองคงคาวดี ในระบบธรรมาธิปไตย น้องชาย
ให้ความเป็นธรรมต่อประชาชนไม่ใช่โหดร้ายเหมือนสุ ลูกเหอย่าไป ถ้ามึงคิดจะ
ไปฆ่าน้อง ฎขอแข่งสาปให้มึงตายกับน้อง

พระเจ้าเดชสิงห์ : เฮ้ย ปีศาจคิดว่าข้ากลัวเธอ มาห้ามปรัมอย่าให้ข้าไปฆ่าไอ้ธรรมสิงห์ฎจะ
ยอมที่ไหนได้ในเมื่อมันมาหยามเกียรติของฎ

ยิ่งห้ามเหมือนยิ่งยุยง	ทำให้เกิดความทะนงอาญา
องค์ภูบาลไม่คิดฟังภาษิตไหน	รีบตั้งเดินพากายจากใต้ชัย
มุ่งเข้าไปในพาราณคาวดี	

พระเจ้าเดชสิงห์ : มันต้องตายกับฎไอ้ธรรมสิงห์ ฎจำหน้ามึงได้ดีมึงไอ้ยอดทองไข่ม้อย

นายยอดทอง : ไร่ครับ
 พระเจ้าเดชสิงห์ : แล้วไอ้โน่นล่ะ
 ผู้ใหญ่พล : ผมผู้ใหญ่พลครับ
 พระเจ้าเดชสิงห์ : เคยเป็นข้าเก่าเต่าเลียงกูไช้มัย
 ผู้ใหญ่พล : ครับๆ แต่ตอนนี้ไม่แล้วครับ
 พระเจ้าเดชสิงห์ : เป็นไงตอนนี้กูได้ข่าวว่าเจ้าชายธรรมสิงห์เข้ามาปกครองเมืองนี้แล้วไช้มัย
 นายยอดทอง : ไร่ครับ ให้ความสุข
 พระเจ้าเดชสิงห์ : หยุด มึงไม่ต้องมาเสนอกับกู ความสุขหรือความทุกข์ไม่ต้องมาเล่าให้กูฟัง
 สองพระนางรุ่งนภา ดาราเพ็ญ
 นายยอดทอง : ถูกขับออกจากเมือง
 พระเจ้าเดชสิงห์ : ลูกเต่า
 นายยอดทอง : พากันหนีหมด
 พระเจ้าเดชสิงห์ : ถอยหน่อย กูจะเดินทางเข้าไปสับคอเจ้าธรรมสิงห์
 นายยอดทอง : แต่ทหารของท่านธรรมสิงห์ และโดยการนำของท่านขุนพลสันตติบรมให้ทหาร
 ของประเทศชาติเป็นรั้วที่แข็งแกร่ง
 พระเจ้าเดชสิงห์ : เป็นรั้วที่แข็งแกร่ง
 นายยอดทอง : ป้องกันเด็ดขาด มีกฎข้อบังคับไว้ว่าขึ้นชื่อว่าเดชสิงห์ห้ามเยียบสู่แดนแดน
 แห่งอาณาจักรคงคาตัวอย่างเด็ดขาด หากเข้ามาให้ประหารชีวิตได้เลย
 พระเจ้าเดชสิงห์ : ไอ้พวกข้า มึงจะฆ่ากู
 นายยอดทอง : ไม่ใช่ฆ่าพระเจ้าคะ แต่จะกีดกันไม่ให้เข้าไป
 พระเจ้าเดชสิงห์ : อ้าว ถ้ายังงั้นพวกมึงตาย
 ผู้ใหญ่พล : เตียวพะยะคะ ไอ้เรื่องจะให้พวกเรตายนั้นง่ายและพะยะคะ แต่ให้พระองค์คิด
 ดูให้ดี เห็นใจพวกเรบ้างพวกเราเงินเดือนไม่ใช่ก็บาท แต่ว่าเราทำไปเพื่อปก
 ปองให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข ทำไปเพื่อรับเงินเดือนไปเลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย โดย
 เฉพาะผู้ใหญ่พลนี้ลูกสิบสาม ที่ขึ้นโรงเรียน อยู่สิบเอ็ด เงินเดือนแค่พันสองไม่
 ใช่มาก
 พระเจ้าเดชสิงห์ : แล้วเป็นไง
 ผู้ใหญ่พล : ถ้าพวกเราตายแล้วลูกๆ จิบหายหมดการศึกษาก็ไม่ได้เล่าเรียน เพราะฉะนั้นพระ
 องค์ท่านโปรดสงสารพวกเราเถอะ ถ้าหากว่าพระองค์ท่านต้องการจะฆ่าธรรม
 สิงห์จริง ข้าพเจ้าจะเข้าไปกราบทูลธรรมสิงห์ให้เตี้อออกมาให้ฆ่าหน้าเมือง อย่า
 ทำลายกฎข้อบังคับของพวกเราที่เป็นทหารรักษาเหตุการณ์เลย

เจ้าชายเดชสิงห์ :เออ ไฉ้ผู้ใหญ่พลหน้าเปรตนี้มันพูดเก่ง เอาภูจะรออยู่ที่นี้ให้ไฉ้ธรรมสิงห์มันลง
มาหาภู ถ้ามันไม่ออกมาภายในสองชั่วโมง ภูจะบุก และภูจะถางพวกมันเข้าไป
อย่างกะถางป่า อ้าว...ภูจะอยู่ที่นี้

ผู้ใหญ่พล :พูดพจน์ดีหว่า ไม่ตายโหงง่ายไฉ้ยอดทอง พูดเหมือนสู้เก่งเกินไป

นายยอดทอง :ไม่ภูมันพูดหวานไม่เป็น

ผู้ใหญ่พล :หวานไม่เป็นก็ตายเลยและลูกเหอ

เมื่อตอนนั้นผู้ใหญ่พลรับอาสา
เพื่อบรรเทาความอาชญาชาญทะนง

รีบเดินมาในวังดั่งประสงค์
มาเฝ้าองค์ธรรมสิงห์ผู้จริงใจ

พระเจ้าธรรมสิงห์ :ว่าไฉ้นายผู้ใหญ่พล เหตุการณ์ด้านนอกปกติดีไหม

ผู้ใหญ่พล :ถวายบังคม ยังไม่ปกติพยาจะ

พระเจ้าธรรมสิงห์ :ทำไมไม่ปกติละ

ผู้ใหญ่พล :คือว่าบัดนี้ ราชาเดชสิงห์ พระเชษฐาแห่งพระองค์

พระเจ้าธรรมสิงห์ :อย่ามานับญาติกันเลยไม่เป็นไรหรอก ว่าไป

ผู้ใหญ่พล :ได้กลับมาจากเมืองยักซ์ ได้เมียเมืองยักซ์ไม่ใช่ตายกลับมาว่าเพื่อจะมาฆ่าพระ
องค์

พระเจ้าเดชสิงห์ :เข้ามาฆ่าเราเหอ

ผู้ใหญ่พล :พวกข้าพเจ้าจึงกีดกันไม่ให้แกเข้ามาได้ จึงขอร้องสำจะอันเชิญพระองค์ให้
เสด็จไปพบกันขอ

พระเจ้าธรรมสิงห์ :เออละผู้ใหญ่พลวันนี้ดูหน้าเราเป็นครั้งสุดท้าย เพราะเราต้องไปตายกับมัน นำ
สงสารประชาชน ชาวเมืองคงคาวดีจะต้องรับทุกข์หนักอีกต่อไป แต่ไม่เป็นไร
หรอกนะ เราไปตายเพื่อประชาชนทั้งประเทศ แต่ถ้าเขามาตายเขาก็มาตายเพื่อ
เกียรติ ของเขาเท่านั้น เขาไม่ได้นึกถึงความเป็นพี่เป็นน้อง แต่ไม่เป็นไรเราจะ
ออกไปรอสักสิบนาทินะ เราจะเข้าไปกราบลาดวงวิญญาณของบิดามารดา ผี
หลักบ้านหลักเมืองเทวดารักษาปราสาทราชวัง และก็จะจับดาบต่อสู้เพื่อกู้ราช
บัลลังก์ เราจะอธิฐานว่าถ้าถึงคราวเราหายนะเราก็คขอให้เขาฆ่าเราให้ตาย แล้ว
เขาจะได้ขึ้นมาปกครองเมืองคงคาวดี แต่ถ้าหากว่าความตายตกอยู่ที่เขาก็ให้อยู่
ที่เขาเราไม่ได้ทำเพื่อตัวเอง เราทำเพื่อคนทั่วไป

กลับสู่เข้ามาที่พระตำหนัก
ของจอมภพปิตุรงค์ผู้ทรงศร
แล้วภูธรพรรณน่านาเห็นใจ

ที่ประทับพระบรมศพ
นำรูปเทียนและดอกไม้มาถวายสักการะก่อน

ลูกต้องไปป้องกันพ่อแม่เหยให้มันรู้เรื่อง
 ลูกต้องไปเพื่อป้องกันให้มันรู้เรื่อง
 เทวดารักษาในกองคาราชัย
 แม้นทำผิดชีวิตข้าอย่าได้เหลือ
 แล้วจับดาบพระบัลลังก์คู่พากาย

ผีหลักบ้านทรงเมืองท่านผู้ยิ่งใหญ่
 หากตัวข้าถึงในเวลาตาย
 ดายแผ่เผื่อความทุกข์เมื่อตั้งหมาย
 พบพี่ชายกาลสีที่หน้าวัง

พระเจ้าเดชสิงห์ : เก่งๆ เก่งมาก ข้าขอยกหัวแม่มือให้ว่าเก่งมาก ในเวลานั้นไม่เหมือนกับเมื่อ
 สองปีก่อน สองปีก่อนแกดาขาวมาก เวลานี้กลัว
 พระเจ้าธรรมสิงห์ : ไช้ เดชสิงห์เรากล้าสู้กับความจริง เพราะถือเสียว่าท่านเป็นใครล่ะ ท่านไม่ใช่พี่
 ชายเราหรือ
 พระเจ้าเดชสิงห์ : ไม่ต้องมานับๆ พ่อแม่ตายโหงตายห่าไปแล้วไม่ต้องมานับ
 พระเจ้าธรรมสิงห์ : อ้อดี ๆ ๆ ๆ ถ้ายังงั้นสายเลือดที่ท่านได้มานั้นเลือดใคร
 พระเจ้าเดชสิงห์ : เลือดกษัตริย์ พ่อแม่ทำให้กูเกิดก็จริง แต่ถ้ากูตายห่าเสียก่อนล่ะ มันเอาอะไรมา
 ประกันที่จะมาทำให้กูรอดชีวิตล่ะ
 พระเจ้าธรรมสิงห์ : เอา ไฉน
 พระเจ้าเดชสิงห์ : มึงตายเสียเถิดอ้ายธรรมสิงห์ แหมทำมาเป็นอวดดี ขับไล่พระนางทั้งสองของ
 กูออกจากวังไป

จอมโหดร้ายใช้วิธีประนามหยามเหยียด ไม่ให้เกียรติบรรพบุรุษมนุษย์ไหน
 ธรรมสิงห์ฟังแล้วแค้นภายใน ดัดสินใจมาต่อสู้ไอ้ศัตรูกำแหง

เจ้าชายเดชสิงห์ : เออ.....เก่งมากเวลานี้ว่องไวในเชิงยุทธ์มาก
 เจ้าชายเดชสิงห์ : โอ๊ย ๆ ๆ... มึงฆ่ากูให้ตาย โอ๊ย.....
 พระเจ้าธรรมสิงห์ : ไช้ เดชสิงห์พี่เดชสิงห์เราทั้งสอง เราทำผิดหรือถูกกันละนี่
 นายยอดทอง : ถูกพะยะค่ะ
 พระเจ้าธรรมสิงห์ : ถูกแต่ว่าเราฆ่าพี่ชายของตัวเองตาย
 ผู้ใหญ่พูล : ถ้าหากว่าพระองค์ไม่ทรงฆ่าก็เขามาฆ่าพระองค์พะยะค่ะ
 พระเจ้าธรรมสิงห์ : ให้เขามาเราเสียดีกว่า ถ้าเรามาเขาเราก็เป็นฝ่ายผิด เราเป็นคนที่ยกตัณญ์ต่อ
 สายเลือดเกิด
 ผู้ใหญ่พูล : ไม่ที่ทำหรือ ถ้าพี่น้องชั่วๆก็ให้มันตายโหงเสียมั่ง แผ่นดินไ้อ้บาลง
 พระเจ้าธรรมสิงห์ : เราเสียตายโลหิตสีแดงที่ไหลลงสู่พื้นดิน แต่ว่าไม่เป็นไรแผ่นดินนี้เป็นแผ่นดิน
 ของเมืองคงคา เป็นปิตุภูมิ และมาตุภูมิ ของเราและของเขา เลือดนี้ไหลลงสู่
 พื้นดินก็แผ่นดินนี้เป็นพื้นดินของเมืองคงคา เหมาะสมแล้ว แต่วามันก็สิ้นเรื่อง

- ผู้ใหญ่พล : สันราวกันไปแล้ว เราไม่คิดไม่คาดเลย
- ผู้ใหญ่พล : ไม่คาดเลยพะยะค่ะ ไม่คาดเลยว่าจะชนะเขาทราย แสนหนึ่งก็ ไม่มีใครกล้ารอง แต่พระองค์ท่านโชคดี พะยะค่ะ
- พระเจ้าธรรมสิงห์ : เอาละ ต่อไปนี้จงนำศพของมัน
- ผู้ใหญ่พล : เข้าราชวัง
- พระเจ้าธรรมสิงห์ : ไม่ ๆ ศพคนแบบนี้พาเข้าไปในราชวังไม่ได้มันจะเกิดกาลีสืบบ้านกาลีเมืองเพราะ มันเกิดมากาลพอแล้ว ต้องรีบนำศพมันไปทิ้งไว้ในกลางป่าโดยไม่ต้องเผาไม่ต้องฝัง ตั้งไว้สดๆ ในกลางดง
- ผู้ใหญ่พล : ตั้งไว้ทำหรือละ
- พระเจ้าธรรมสิงห์ : ให้ท่านแก่เจ้าพวกสัตว์ สัตว์ป่าทั้งหลายที่เขาเคยทารุณกับมัน สัตว์จะได้กินเนื้อของเขาเป็นอาหาร ให้มันหลุดกันบ้าง แล้วการไปตั้งไว้ จงหาไม้แก่นที่มันไม่ผุง่าย ๆ แล้วสลักเอาไว้ว่าสุสานของไอ้มนุษย์อกตัญญู คือเดชสิงห์แห่งเมืองคงคาดี จำได้มั๊ยไอ้ยอดทอง
- นายยอดทอง : จำได้พะยะค่ะ
- พระเจ้าธรรมสิงห์ : เอา จัดการสิ้นเวรสิ้นกรรมกันนะเดชสิงห์ อโหสิให้กันและกันต่อไปนี้เราจะสวดมนต์อ้อนวอนให้คุณพระคุณเจ้า ไปช่วยเหลือบาปของเจ้าบางที่จะได้บรรเทาลงมาบ้าง เล็กน้อย

เหล่าโยธารับคำแล้วนำศพ	พระจอมภพเสด็จประทับกลับห้องใหญ่
ห้ามออกข่าวเรื่องเชิญฆ่าพระหน่อทัย	เพราะละอายใคร ๆ ทั่วบุรี
มีกฎข้อบังคับไว้ทั่วไป	ว่าเลือดเนื้อเชื้อไขของเจ้าเดชสิงห์ผู้นี้
ไม่ให้เข้ามาปะปนในพระบุรี	จะพาที่ต่อไปในเรื่องราว
จะกล่าวถึงอาณาจักรจิระวดี	มีเจ้าหญิงอาศัยอยู่ชานี้กับเด็จพ่อผู้แก่เฒ่าพระ
มารดาฆ่าปลดปลิดชีวิตของเจ้า	นามน้องสาวจันจิรายุพาพาย
มีขุนศึกคู่พระทัยของเนื้อทอง	ชื่อขุนศึกคะนองนายทหาร
ผู้ประจำตำแหน่งคอยอภิบาล	ตอนนงคราญจะเสด็จเดินทางไป

- องค์หญิงจันจิรา : ฉันเป็นเจ้าหญิงที่กำลังรำเสด็จ แม่ เสด็จพ่อมีพระนามว่าพระเจ้าสุวรรณวงศ์ ทรงพระชราไปมากแล้ว
- ขุนศึกคะนอง : ข้าพระพุทธเจ้ามีพระมานว่าขุนศึกคะนองพระเจ้าค่ะ มีหน้าที่คอยติดตามพระองค์ เป็นนายทหารที่มีฝีมือเก่งกล้า ในเมืองนี้ไม่มีใครเทียบเท่า
- องค์หญิงจันจิรา : ไม่ต้องคุยมากหรอก เสด็จพ่อบอกว่าต่อไปในวันข้างหน้าจะต้องให้เราปกครอง

อาณาเขตจิรวดีแห่งนี้และท่านก็พยายามให้เราฝึกหัดในหลักการปกครอง เรา
คิดว่าการวิชาเกี่ยวกับการปกครองแผ่นดิน นี่มันไม่ยากหรอกเพียงแค่เราไม่
กลัวความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าและไม่กลัวความยากลำบาก พลสนิกรประสบ
ความลำบากอยู่ที่ไหนเราต้องไปดูแลกันจนถึงที่นั่น วันนี้ฉันคิดว่าจะกราบลา
ท่านพ่อไปเยี่ยมราษฎรบ้านนาบ้านป่าบ้านดงไปกันซักหนึ่งเดือน ดีมั๊ยขุนพล
คะนอง

ขุนพลคะนอง : ดีพะยะค่ะ

ด้วยความจริงขุนศึกคะนอง
ตัวต่ำต้อยด้อยศักดิ์แต่ไ้รักแม่ร้อยชั่ง
จึงพยายามตามเสด็จไปไหนๆ
จันจิราเธอแต่งร่างนางกลอยจิต

ลำพองติดอยู่ใกล้ชิดเทวีใจมันมีความหวัง
ใจกูหวังอยากได้ก็เพราะความใกล้ชิด
เป็นทหารคู่พระทัยที่สนิท
ขึ้นกราบองค์ทรงฤทธิ์ราชบิดร

องค์หญิงเจนจิรา : ถวายบังคมเพคะเสด็จพ่อ

พระเจ้าสุวรรณหงส์ : ลูกพ่อวันนี้ดูแต่งตัวดูเหมือนจะเดินทางไปไหนลูก

องค์หญิงเจนจิรา : ตามที่เด็จพ่อบอกลูกว่าจะให้ลูกปกครองแผ่นดินในวันหน้า เพราะว่าเสด็จพ่อ
ทรง

พระเจ้าสุวรรณหงส์ : เออ แก่เต็มทีแล้วลูกพ่อ และก็จะมีใครมาแต่งงานกับลูกก็คงไม่มี

องค์หญิงเจนจิรา : อายุลูกแค่สิบแปดปีเท่านั้น

พระเจ้าสุวรรณหงส์ : ความจริงอายุเจ้าก็น่าจะมีคนมาสู่ขอได้แล้วละลูก แต่อย่างไม่มีหมายความว่า
ยังไม่ถึงวันที่จะมีคู่ และจะไปไหนวันนี้ พร้อมด้วยเจ้าขุนศึกคะนองติดหน้า
ตามหลัง

องค์หญิงเจนจิรา : ลูกจะไปเยี่ยมพลสนิกรเพคะ

พระเจ้าสุวรรณหงส์ : ไปที่ไหนล่ะ จังหวัดไหน อำเภอไหน

องค์หญิงเจนจิรา : ไปที่บ้านนาสักแห่งหนึ่ง และจะไปที่ในป่าดงพงไพรจะไปสักเมืองหนึ่งเพคะ

พระเจ้าสุวรรณหงส์ : โอ้โฮ จะไหวหรือลูก การคมนาคมในยุคนี้มันลำบาก การที่ไปไหนต้องเดิน
เท้า

องค์หญิงเจนจิรา : เดินเท้าก็เดินเท้า

พระเจ้าสุวรรณหงส์ : มันจะมีหลายอย่างอันตราย

ขุนพลคะนอง : พุดถึงเรื่องอันตรายพระองค์ไม่ต้องทรงหวาดหวั่นพะย่ะค่ะ ในเมื่อไอ้คะนองไป
ด้วยสบาย ไม่มีอันตรายใดๆที่จะมาแตะต้องน้องนางได้

พระเจ้าสุวรรณหงส์ : ขอบใจมาก เอ้า ไปเถอะลูกไป ไปเยี่ยมชาวป่าชาวดง

องค์หญิงเจนจิรา : ไปดูชาวบ้านว่าปีนี้เขาได้ข้าวมากมัย พอกินมัยจะได้แก้ปัญห

รีบมาถึงที่นาของประชากรหมูร์

ถือว่าญาติเข้ามีความถ้วนนถึ

องค์หญิงเจนจิรา :ดูท่าทางของแกก่อน

ผู้ใหญ่บ้าน :วะ เด็กหนุ่มเด็กสาวสมัย ไม่เหมือนเด็กสาวบ้านเรา ถ้าเดินตามหลังกัน
 พันนี้ ถูกพอมันพันหัวนานแล้ว เพราะบ้านเราบ้านป่าถือสมัยโบราณจริง ๆ แต่
 เด็กสาวคู่นี้มากันทั้งสองคน นี่ถ้าไม่ใช่พี่กับน้องพ่อ..มันโมะระจิง หรือว่าจะ
 ตามกันมาแจ้งผู้ใหญ่บ้าน เพราะเรามันเป็นผู้ใหญ่บ้านอยู่แห่งนี่

องค์หญิงเจนจิรา :หวัดดีลุง

ผู้ใหญ่บ้าน :หวัดดีหลานสาว

องค์หญิงเจนจิรา :ที่นี่เขาเรียกหมู่บ้านอะไรล่ะ

ผู้ใหญ่บ้าน :หมู่บ้านดงหมี่ครับ

องค์หญิงเจนจิรา :ตำบลอะไรล่ะ

ผู้ใหญ่บ้าน :ตำบลดงหมี่

องค์หญิงเจนจิรา :ที่นี่ตำบลที่เท่าไรจะ

ผู้ใหญ่บ้าน :ที่นี่หมี่ที่แปด

องค์หญิงเจนจิรา :ใครเป็นผู้ใหญ่บ้านล่ะ

ผู้ใหญ่บ้าน :บ้านผู้ใหญ่อึ้งแล้วล่ะนุ้ย

องค์หญิงเจนจิรา :ไหนล่ะคะ

ผู้ใหญ่บ้าน :นี่แหละคือ ผู้ใหญ่ดง

องค์หญิงเจนจิรา :อ้อ แล้วเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก็ปีแล้ว

ผู้ใหญ่บ้าน :เป็นมาตั้งแต่สามสิบเหลือ นี่แค่เจ็ดสิบแล้วเขายังไม่ถอด

ขุนพลคะนอง :อ้อ...หมายความว่ารับเหมาไปเลยใช่มี๊

ผู้ใหญ่บ้าน :ไม่ใช่รับเหมา หลานบ่าวพูดพันนั้นก็ไม่ถูก เพราะว่าผู้ใหญ่อึ้งสมัยโบราณเขา
 เป็นกันเลือกกันจนตายพันโน้นแหละ ต่อว่าให้ออก ถ้าว่าผู้ใหญ่อึ้งตาย ก็ถูกก็ถูกผู้
 ใหญ่เป็นต่อเล่า และก็หลาน หลานผู้ใหญ่นั่นแหละ เป็นต่อกันเล่า เพราะคนเขา
 นับหน้ากันทั้งตระกูล นี่ก็ชื่อว่าผู้ใหญ่อึ้ง ครับ มีศักดิ์เป็นท่านหมื่นครับ

องค์หญิงเจนจิรา :อ้อ เป็นท่านหมื่นใช่มี๊ เป็นท่านหมื่นอะไร

ผู้ใหญ่บ้าน :เขาให้ชื่อว่าท่านหมื่นระวังพฤกษาเขต

องค์หญิงเจนจิรา :อ้อทำไมล่ะ

ผู้ใหญ่บ้าน :หมายความว่าดัดแต่ไม้ขายเอง โดยไม่แบ่งใคร วังไว้ว่าป่าไม้ในเขตนี้จะเอา
 ขายเองให้หมด

- องค์หญิงเจนจิรา : อ้อแต่ในยุคนี้
- ผู้ใหญ่บ้าน : ยุคนี้ถ้าตัดเอาขายเองก็เขาจับเอาแหละ ผู้ใหญ่ก็ผู้ใหญ่และ เขาถอดตั้งอื่นเสีย
 นุ้ยมาแต่ไหนช่วยบอกพ่อลุงผู้ใหญ่ที เทียวพันนี้ไม่ดี
- องค์หญิงเจนจิรา : ทำไมจะ
- ผู้ใหญ่บ้าน : นุ้ยมาแต่ไหน
- องค์หญิงเจนจิรา : อ้อ ฉันทันหระอคะ ฉันทมาจากในเมือง
- ผู้ใหญ่บ้าน : มาจากในเมือง จริงนั้นและ แต่เดี๋ยวนี้ในเมืองนั้นอยู่ยากแล้ว
- องค์หญิงเจนจิรา : ทำไมล่ะจะ
- ผู้ใหญ่บ้าน : อากาศไม่ดี อากาศไม่สวย มลภาวะมันมากนัก ลูบ้านเราไม่ได้ บ้านเราถ้าหิด
 อากาศสักทีก็รู้สึกว่ปอดมันขึ้นใจ อยู่ในเมืองถ้าวันหนึ่งหิดอากาศสักสิบหนก็
 ใจ ขุกชักแล้ว พอหิดเข้าสักเดือนไม่เท่าไรไป มอ.ตรวจวัณโรค
- องค์หญิงเจนจิรา : ที่หมู่บ้านผู้ใหญ่มีอาชีพอะไรละ
- ผู้ใหญ่ : ทำนา
- องค์หญิงเจนจิรา : แต่เดือนอะไรเขาทำนากันละ
- ผู้ใหญ่บ้าน : ตามธรรมดาที่เดือนแปดเขาเริ่มไถ เดือนเก้าเริ่มดำ เดือนอ้ายเดือนยี่เริ่มเก็บ
- องค์หญิงเจนจิรา : ในปีนี้ละ
- ผู้ใหญ่บ้าน : ไม่มีน้ำเลย แล้วติดติดปรือนิ
- องค์หญิงเจนจิรา : ทำไม
- ผู้ใหญ่บ้าน : ไม่มีน้ำ
- ขุนพลคะนอง : ในเมื่อในน้ำไม่มีน้ำใช้มัย ก็เปลี่ยนอาชีพที่พอจะมีรายได้มาเจอจน
- ผู้ใหญ่บ้าน : ไม่ต้องมาแนะนำเรื่องของการครอบครัวเขา
- ขุนพลคะนอง : แกยังไม่รู้จักว่าเราเป็นใคร
- องค์หญิงเจนจิรา : ท่านผู้ใหญ่คง เราจะบอกให้ท่านทราบนะ คือฉันทันเป็นธิดาของเจ้าเมืองจิราวดี
 ฉันทันชื่อว่า จันจิรา มาเยี่ยมราษฎร
- ผู้ใหญ่บ้าน : เอ้า นายมา เดียวไปจับไก่มาต้มก่อน
- องค์หญิงจันจิรา : ไม่ต้องหรอกจะ
- ผู้ใหญ่บ้าน : เสด็จมาทำไมไม่ให้ข่าวมาก่อนเลย
- องค์หญิงจันจิรา : ไม่ใช่ว่าจะมาขู่เข็ญให้ท่านเกิดความกลัว ถ้าหากว่ามาดังๆ ประกาศให้เขารู้กัน
 มากๆ ประการที่หนึ่งก็จะทำให้สภาพของบ้านเมืองเปลี่ยนไปได้ง่าย ๆ อาทิเช่น
 ถนนหนทาง

- ผู้ใหญ่บ้าน : จริงๆ วันไหนถ้าประกาศว่านายเสด็จมา ถนนหนทางก็กรีดกันเรียบผัดพอหายไ้สักเดือนสองเดือนก็เป็นกันเหมือนเดิมเล่ามันและ ฟาฝนบ้านเรามันไม่เอื้ออำนวย
- องค์หญิงจันจิรา : แล้วหมู่ของผู้ใหญ่บ้านต้องการอะไรบ้างล่ะคะ
- ผู้ใหญ่บ้าน : ต้องการพวกที่มีความรู้เกี่ยวกับงานทางด้านการเกษตร มาตั้งหน่วยแนะนำประชาชน เพราะหมู่บ้านนี้เลี้ยงหมูกัน ถ้าเกินห้าตัวตายเสียสามหรือสี่ เพราะมันเกิดโรคมามากมาย เพราะไม่มีคนเข้าใจเลี้ยงกัน
- ขุนพลคะนอง : แล้วเลี้ยงหมู ที่นี้เขาใช้อะไรเลี้ยงกัน ใช้อาหารหรือใช้อะไร
- ผู้ใหญ่บ้าน : ใช้หยวกกับรำ ความรู้มีอยู่เท่านั้น
- ขุนพลคะนอง : เวลาที่เขาใช้อาหารเลี้ยงกันแล้ว
- ผู้ใหญ่บ้าน : ซื้ออาหารมาจากบ้านจีน จีนเขาตั้งราคามาให้ แต่พอมาขายหมูต้องไปถามจีนขาดทุนเปล่าๆ เลี้ยงกับหยวกดีกว่า
- องค์หญิงจันจิรา : ฉันก็จะจัดส่งพวกอาจารย์หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเกษตรมาให้ ดีไหมท่านขุนศึกคะนอง
- ขุนศึกคะนอง : ดีพระเจ้าค่ะ
- องค์หญิงจันจิรา : เอละนะฉันก็ขอขอบใจผู้ใหญ่ และก็จะได้เดินทางเข้าไปในป่า นะคะลาผู้ใหญ่ก่อน
- ผู้ใหญ่บ้าน : พะยะค่ะ

แล้วตอนนั้นจันจิราพากายไป

ท่านขุนศึกมองไยดูนารักนักหนา

- ขุนพลคะนอง : ผู้ใหญ่มีไ้ไก่ชนมัย ที่นี้
- ผู้ใหญ่บ้าน : ไม่มีหรอยเหวอะ.....ตามหลังนายแล้วมาขอไ้ไก่ชนชาวบ้าน ไม่ได้ฟักไ้ไก่ให้นาย

แล้วบอกกับขุนศึกคะนองเราจากบ้านนา
บ้านป่ากับบ้านนาที่มีอาชีพ
จากบ้านนาเข้าสู่ทางกลางป่าดอน
สมมติว่ายี่สิบปีได้ผ่านพ้น
นับอายุของข้าไ้ยี่สิบกว่าปี
ว่าเราต้องกลัวเกรง

จะตรงเข้าสู่บ้านป่าเพื่อเยี่ยมประชากรชาว
เราจะรีบแนะนำมีคนมาประจำสั่งสอน
ตั้งบั้งอรยังไม้ประทับกลับบุรี
หนุ่มหน้ามนคงคาอยู่ศาลาฤาษี
ไ้เรียนมนต์กลวิธีในเชิงรบท่านอาจารย์บอก
ถ้าเก่งกล้าขึ้นเองศึกจะสงบ

- คงคา : ท่านอาจารย์ไ้สอนเอาไว้ว่าหากว่าเราเรียนเวทย์มนต์อันเก่งกล้าสามารถ จะไปรบศึกที่ไหนมันก็แล้วแต่เราเก่งกล้าสามารถใช้มัย แต่ถ้าเราอาศัยผู้อื่น

เท่ากับเรา ไปยืมข่าผู้อื่นเขามาใช้มัย ถ้าเขาชี้เกียดเดินเข้า เราก็กลุ่มใจแยะ แต่
ตอนนี้พี่แก้วผมอายุเท่าไหนแล้วพี่แก้ว

นายแก้ว

:จำของมึงเออะ..ของกูเองกูยังจำไม่ได้

นายเหว่า

:ของมึงนะมันนานเกินแล้วบ่าวแก้วเหอ ดัดท่อมเสียสักสามสิบตะ

เจ้าชายคงคา

:ยี่สิบกว่าปี มารดาของฉันท่านก็เคร่งครัดในองค์ศีล และก็เวลานี้ท่านแม่
ฝึกหัดทำสมาธิ ฉันก็เรียนเวทย์มนต์คาถาฝึกวิชาเชิงรบเพราะว่าท่านอาจารย์รัก
ใคร่เรามาก และก็ขอขอบคุณพี่เหว่า พี่แก้วทั้งสองที่ซุบเลี้ยงเรามา

นายแก้ว

:ปล้ำกันครั้นและเลี้ยงเธอ

คงคา

:วันนี้ไปหาลูกไม้ที่ดงกันมัย พร้อมทั้งจะไปทดลองวิชาที่ได้ร่ำเรียนมา เราจะได้
ไปหาลูกไม้มากินด้วย

คงคาชายเตรียมกายขึ้นมามา

ท่านเจ้าตายัมแย้ม และแจ่มใส

ชมร่างกายว่ากำลังของเจ้านั้นเกินไป

จะมีหนุ่มไหนมาเทียบเปรียบเทียมทาน

ฤาษี

:เก่งจริงนะเจ้าคงคาลูกพ่อ ฝึกวิชาเพลงมวยก็ดีไม่ว่ากระบี่กระบองเจ้าฝึกจน
ชำนาญ คนเราถ้าเก่งเสียเองไม่ต้องใช้ดินเพื่อนเดินมันดีมาก

คงคา

:ครับๆๆๆ

ฤาษี

:วันนี้จะไปไหนละลูก

คงคา

:วันนี้ผมขอลาท่านอาจารย์ไปเข้าป่าครับ ไปหาผลไม้

ฤาษี

:เดี่ยวๆๆๆ ไปป่าวันนี้มีลาภ มึงลูกเหอ

คงคา

:มีลาภ

ฤาษี

:เออๆๆๆ

นายแก้ว

:พบดั่งค์ เออ พ่อหลวง

ฤาษี

:ไม่ใช่ พบดั่งค์ คนเรานั้นมันลาภไม่ใช่ดั่งค์อย่างเดียวไอ้แก้วเหอ

นายแก้ว

:ไอ้ไหนล่ะ

นายเหว่า

:มันไม่แน่ เดินไปพบเหนียวหลามใครทิ้งไว้สักบอกก็ไม่แน่

ลาอาจารย์คลานคล้อยถอยออกมา

ตั้งหน้าเดินสู่ทางกลางไพร

พบชายหนุ่มที่กลางป่ายืนตะลึง

ด้วยแรงหึงเจ้าคะนองไม่ผ่องใส

กระซอกดาบมาขวางหน้าว่าไอ้ชาวไพร

จงหลีกเสียดไปให้ไกลไอ้คนชาวในดง

ขุนพลคะนอง

:ถอย เดินซุ่มซำมไม่รู้ใครเดินผ่านมาพวกเจ้านี้จะต้องหลบไปให้พ้น อย่าได้
ผ่านหน้าแกต้องรู้ว่าคนนี้นะคือใคร

นายแก้ว :วะ เขาเลี้ยงกันให้กินไหร ที่มันโกงพันนี้
 นายเหว่า :เขาให้กินรังแตน
 ขุนพลคะนอง :ถอย.....
 คงคา :อะไรครับ
 ขุนพลคะนอง :ฉันบอกว่าให้ถอยไป
 องค์หญิงจันจิรา :ขุนพลคะนอง ทำอะไรเนีย
 ขุนพลคะนอง :ข้าพเจ้าคิดว่า พวกนี้เป็นจันฑาลที่ต่ำๆ เดินผ่านมาให้ กลิ่นของพวกมันเข้า
 นาสิกขององค์หญิงมันไม่ดี
 องค์หญิงจันจิรา :เออแปลกนะขุนพลดาวคะนอง เรามาเยี่ยมเขาไม่ใช่หรอ
 ขุนพลคะนอง :ใช่
 องค์หญิงจันจิรา :อ้าว....แล้วเราทำไมมารบกับเขาละ ถอยมานี้ แล้วกัน ผิดความตั้งใจของฉัน
 เหลือเกิน
 นายแก้ว :ตามใจฉันหรือแหละ เจ้าของมันหวาดกลับแหละ วันนี้ยังชั่วไม่ต้องล่าม
 นายเหว่า :ไม่ต้องล่ามพอเจ้าของไปไหนมันขบเอาและบ่าวแก้วเหอ
 องค์หญิงจันจิรา :โน่น เขาพูดอย่างนั้นนะได้ยินมั๊ย
 ขุนพลคะนอง :อะไรละ
 องค์หญิงจันจิรา :เขาพูดว่า ถ้าเจ้าของไม่อยู่ก็จะกัดคน หมายความว่าเธอเป็นอะไรละ
 ขุนพลคะนอง :ไอ้คนที่พูดนะ เดี่ยวปากขาด
 นายแก้ว :เออ ดีไวยปากขาดดี ไม่ต้องซื้อแปรงอยู่เล่าขาดปากสักอย่างหนึ่งรอดไป ยา
 สีฟันกับแปรงก็ไม่ต้องซื้อ
 องค์หญิงเจนจิรา :เออละ...ฉันขอโทษนะ
 คงคา :ไม่เป็นไร
 องค์หญิงเจนจิรา :พาคณของฉันมาแสดงกริยาออกไป วาจาสามหาวมันน่าเกลียด ฉันคือ
 พระธิดาแห่งเมืองจระวัด มีชื่อว่า จันจิราเทวี
 คงคา :ขอภัยโทษพระเจ้าค่ะ ที่หม่อมฉันไม่รู้เรื่อง
 องค์หญิงจันจิรา :ค่ะ ไม่ต้องนั่งกราบหรอค่ะ เธอเป็นชาวป่าหรอ
 คงคา :พะยะค่ะ
 องค์หญิงเจนจิรา :บ้านอยู่ที่ไหนละ
 คงคา :ไม่มีบ้านหรอ อาศัยกุฏิพระโยคี่อยู่
 ขุนพลคะนอง :พลอยวัดหรอ
 องค์หญิงจันจิรา :คะนอง แล้วมันเรื่องอะไรของเธอพลอยวัดไม่พลอยวัดนี่
 นายแก้ว :พลอยวัดกะกิดแม่ใครเล่า

ขุนพลคะนอง : เดี่ยวรู้ ๆ
 นายแก้ว : เอาตะ
 องค์หญิงจันจิรา : แล้วเธออยู่ที่นั่น ตั้งแต่เมื่อไหร่
 คงคา : ก็อยู่ตั้งแต่เกิด
 องค์หญิงจันจิรา : ใครผู้เป็นมารดา
 คงคา : อ้อ แม่ ชื่อดาราเพ็ญ ไม่มีพ่อ
 องค์หญิงจันจิรา : เรียนวิชาอะไรจะ
 คงคา : เรียนวิชานักรบ
 องค์หญิงเจนจิรา : คนโน้นชื่ออะไร เรียนวิชาอะไร
 นายแก้ว : แก้วครับ เรียนอะไรจะ
 นายดุเหว่า : บอกเขาไปตะ
 นายแก้ว : เดี่ยวนี้มันหลายเรียน ชะนีมั่ง หมอนทองมั่ง
 นายดุเหว่า : ไม่ใช่ ไฉนมันเรียนกิน วิชานี้
 นายแก้ว : อ้าว....รบ
 องค์หญิงจันจิรา : เรียนวิชารบเหมือนกัน เก่งมัย
 นายแก้ว : เก่งครับ
 องค์หญิงจันจิรา : ทำไมถึงรู้ว่าเก่ง
 นายแก้ว : เพราะไม่เคยแพ้ใคร
 องค์หญิงจันจิรา : เคยรบที่ไหนบ้าง
 นายแก้ว : ไม่เคยครับ
 องค์หญิงเจนจิรา : เธอชื่ออะไรนะ
 คงคา : ชื่อคงคา
 องค์หญิงจันจิรา : อายุเท่าไรนะ
 เจ้าชายคงคา : ยี่สิบกว่าปี
 องค์หญิงเจนจิรา : เมื่อพิจารณาร่างกายกำยำดีมากเหมาะสมที่จะเป็นนักรบ ไซ้มัย คะนอง
 ขุนพลคะนอง : ถ้าเป็นมวยเขาก็เรียกว่ามวยวัด
 นายแก้ว : ทำหรือที่ติดได้ต่อยกับไฉนที่วะ
 ขุนพลคะนอง : ถ้าเป็นมวยเขาก็จะเรียกว่ามวยวัด แม่หญิงอย่าติดใจเลย
 องค์หญิงจันจิรา : เวลาที่เราที่บ้านเมืองของเราจะขาดนักรบ ขาดขุนศึกผู้ที่มีความชำนาญ
 ขุนพลคะนอง : แล้วหม่อมฉันล่ะ
 องค์หญิงจันจิรา : ถูกแล้ว เธอบอกว่าเธอชำนาญ แล้วก็พูดแต่เธอผู้เดียวเท่านั้นคนอื่นไม่เห็น
 เขายอ

ขุนพลคะนอง : ก็รู้ ก็ได้รับกัน
องค์หญิงจันจิรา : ถ้าเราจะนำผู้นี้ไปเป็นผู้ร่วมเป็นกำลังรบในกองทัพของเรา เรียกว่าเสริมกำลัง มันจะไม่ดีกว่าหรือ
ขุนพลคะนอง : ก็ได้แต่ต้องผ่านการทดลอง
องค์หญิงจันจิรา : ใช่ซิ ต้องผ่านการคัดเลือก
นายแก้ว : คั้นคัดเลือกกู ไปโรคเปล่าแหละ
นายเหว่า : พร้ออะ
องค์หญิงเจนจิรา : นายคงคา ถ้าหากว่าฉันจะนำนายคงคาไปเป็นนักรบแห่งเมืองจระวดี นายคงคาจะสมัครใจมั๊ย
คงคา : ก็เรียนจบวิชาแล้ว ข้าเจ้ายังไม่ได้ทำงาน หากว่าได้ทำงานจากแม่ นางก็น่าจะไปพระเจ้าค
องค์หญิงจันจิรา : ถ้าไปก็ดีนะ คะนอง
ขุนพลคะนอง : พะยะคะ
องค์หญิงจันจิรา : เข้าไปทดลองฝีมือดู ถ้าคะนองบอกว่าใช้ได้ก็ใช้ได้ แต่ถ้าใช้ไม่ได้ก็ไม่ต้องเอาไป
ขุนพลคะนอง : มึงจะเอาแบบไหนวะ
เจ้าชายคงคา : แบบอะไร
ขุนพลคะนอง : การทดลองเพลง นะ มึงจะเอาแบบไหนวะ มวย เพลง กระบอง กระบี่ ทวน
นายแก้ว : ได้ทุกอย่างนะของเรา
ขุนพลคะนอง : กูไม่ได้ถามมึง
นายแก้ว : แต่ว่ากูติดอบ มึงติทำอะไรกูเล่า เดียวกูรบเองหวางไป
ขุนพลคะนอง : เอาแบบไหนดี
คงคา : ก็แล้วแต่
ขุนพลคะนอง : เอา เพลงมวยก่อน แม่หญิงคอยดูนะ ถ้าหม่อมฉันว่าใช้ได้ก็ใช้ได้ แต่ถ้าใช้ไม่ได้ก็อย่าพาไปเลย อ้าวเตรียม

เมื่อตกลงระลึกรู้ถึงโยคี
ในตอนนั้นยอดชายนายคงคา

ท่านผู้ที่ประสิทธิ์ประสาทสมดังความปรารถนา
ได้เข้ามาต่อสู้ให้นางดูฝีมือเจ้าชายคงคา

คงคา : การทดลองฝีมือ นายเบาๆหน่อยนะ
ขุนพลคะนอง : กูยังมีไม่ได้ไวยะวังนะเฮ้ย องค์หญิงจันจิรา ระวังนะ
ขุนพลคะนอง : โอ๊ย

องค์หญิงจันจิรา :อะไรเนี่ย...

แล้วดีสอกกลับเข้าปลายคาง

ร่างเจ้าแผ่หลา

องค์หญิงจันจิรา :ลุกขึ้น

โดนดีสอกกลับเข้าปลายคาง

ร่างแผ่หลา

ภูประมาทจนเสียท่าพระธิดาไม่นับถือ

องค์หญิงเจนจิรา :เป็นไง

นายแก้ว :สงสัยหัดมาแต่ไซยา ไม่ถึงสองนาที่ถูกลับแล้ว เอาปลายคางเข้ามาดีสอก

นายเหว้า :เขาเรียกว่าเอาสอกดีปลายคาง

นายแก้ว :พูดพินันเจ้านายเขาดิเสียใจเอา

องค์หญิงเจนจิรา :เก่งมาก

คงคา :เป็นการฟลุคมากกว่า

องค์หญิงจันจิรา :ไม่ฟลุคหรอก น่ากลัวจะเป็นความตั้งใจคงคา เป็นไงใช้ได้มั๊ย

ขุนพลคะนอง :ยังไม่ดีนัก

นายแก้ว :ยังไม่ดี ถ้าดีมันต้องนอนลุกขึ้นไม่รอด เลยนะถึงดี คนเราถ้าไม่ชอบกัน
แล้ว ไม่สรรเสริญ ไอ้เหว้า เเห

ขุนพลคะนอง :เอาอย่างนี้ดีกว่าองค์หญิง ให้พินันดีกว่า

องค์หญิงจันจิรา :เอาอย่างนั้นเลยรี

ขุนพลคะนอง :พินันดีกว่ามันจะได้รู้เรื่องราวใครตายใครอยู่

นายแก้ว :โกรธและ แพ้ต่อหน้าหญิง โกรธนักและ ให้ประชาชนเข้าชมสักแสนคนแต่ถ้า
ขาดหญิงคนที่เราจีบอยู่

ขุนพลคะนอง :มึงพูดอะไร

นายแก้ว :ไม่ใช่พูดเรื่องสุ

องค์หญิงจันจิรา :เอา เขาชวนพินดาบ

เจ้าชายคงคา :แต่ข้าพเจ้าไม่มีดาบ

นายแก้ว :ไม่ต้องดาบ ไม่ก็ได้

องค์หญิงจันจิรา :อันนี้ สู้เขาได้เหว

คงคา :ก็ทดลองสู้ไม่ได้ก็ไม่เป็นไรหรอก พระเจ้าคะข้าพเจ้าก็เป็นผู้ด้อยอยู่แล้ว

ขุนพลคะนอง :ถอยแม่นาง

เจ้าขุนศึกคะนองกล้ำพองจิต
เชิงเพลงดาบเก่งกล้าถ้ามารามารอน

หมายจะประหารชีวิตเพราะทำอวดหยอ
ได้ต่อกรอวดนางทำกันอย่างจริงจัง

ขุนพลคะนอง : เอ้า มึงตาย

ขุนพลคะนอง : โอ๊ย

องค์หญิงจันจิรา : อู้ยเก่งจริง เก่งมาก

นายแก้ว : ร้อยหนึ่งก็ลุกขึ้นไม่รอด ไ้เหว่าเหอ ยางออกดเต็มหน้าแล้วโว้ย

นายดูหว่า : ยางเปรตไหร เลือดเล่า แม่เหี้ย บาวแก้วๆ เอาโกเด็กมาริ้วเลือดออกเต็มหน้า
หมดแล้ว

ขุนพลคะนอง : ไ้เปรต

นายแก้ว : เพื่อนแหกเอาโกเด็กมาเปรต

องค์หญิงจันจิรา : เก่งมากจะคงคาจำ หญิงไม่เคยเห็นใครเก่งเท่านี้มาก่อนเลย เจ้าคะนองออกมา

ขุนพลคะนอง : พระเจ้าค่ะ

องค์หญิงจันจิรา : เป็นไงล่ะ หันหน้ามาทางนี้ ใช้ได้มัยฝีมือเขาใช้ได้มัย ไม่ตอบ

นายแก้ว : ไม่ดีมัย ไม่ดีแน่นอน

องค์หญิงจันจิรา : เอาละ ข้าณะ เชื้อแกมาหลายปีแล้วที่พาเจ้าติดหน้าตามหลัง ไ้แบบนี้ถ้าหา
กว่าเจอกับนักรบจริงๆเข้าเขามารังควานข้าแกก็ไม่มีแรงที่จะมาต่อด้านคุ่มกับ
ฉันได้กลับเข้าไปในพระราชวังก่อนไป ไปไม่ให้แกรับใช้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

เรื่องจบเพียงแค่นี้

ภาคผนวก ค

บทกลอนประวัติหนังจุเลี่ยม กิ่งทอง
แต่งโดยหนังจุเลี่ยม กิ่งทอง

สองพันสี่ ร้อยศก หกสิบห้า
ยุคราชธิปไตย ในสยาม
องค์รื้อเจ็ด ครองเมือง กระเดื่องนาม
น้ำเขตคาม สู่ประชา ธิปไตย
เดือนสิบเอ็ด ปีจอ ขึ้นเก้าค่ำ
สุนัขนำ ปฏิทิน ปีใหม่
เคหาน้อย อยู่ข้าง ทางรถไฟ
ยามก่อนไก่ แม่เกิด กำเนิดบุตร
เป็นเด็กชาย ผิวคล้ำ ดำมิดหมี
สายเลือดมี ไทยแท้ แน่ที่สุด
เกิดมาร่วม ทายาท ศาสนาพุทธ
แม่รักดูจ ดวงใจ นัยนา
หน้าทำนา พาลูก ไปผูกเปล
คอยไก่อูเกว ลูกชาย ได้ดั้นหัว
เสียงลูกร้อง แม่วิ่ง จากบึงนา
ถกเสื้อผ้า ป้อนนม ชมลูกบ่าว
พ่อแม่เรียก ลูกชาย ว่าอ้ายหมา
ผิวดำอย่าง แขนกะลา แต่หน้าขาว
พ่อทวดแก้ว ไหรชรา หาฤกษ์ดาว
คนหน้าขาว กายดำ มีกรรมดี
แต่คุณแม่ เฝ้าประจบ ประคบประหงม
เพราะความคม ในสายตา มีราศรี
ให้เล่าเรียน ศึกษา วิชามี
ความรู้ดี จะบังเกิด เลิศปัญญา
แต่พ่ทโธ อนิจจา น่าสงสาร
ชนชาวบ้าน แต่ก่อน อ่อนศึกษา
ทั้งจังหวัด หลังสวน ล้วนชาวนา
การศึกษา ที่พึง ห้างโรงเรียน
ก่อนประถม บ้างไป อาศัยวัด

มีพระสงฆ์ คอยเร่งรัด ให้หัดเขียน
เด็กหน้าขาว พ่อพา ฝากพระเรียน
เริ่มฝึกเขียน กอ,จอ ให้พ่อแล

แล้วหัดเขียน กอ,ขอ ฮ.นกฮูก
แล้วแจกลูก สมสระ หะ,หี,แห
ได้เจ็ดปี เกณฑ์เข้าเรียน ไม่เปลี่ยนแปลง
ครูแก่แก่ ประจำชั้น ชั้นนักธรรม

ครูจบมอ. คงหา ทำยายาก
มักมาจาก บวชพระ อุปถัมภ์
เดือนสี่บาท ครูเก่าก่อน สอนประจำ
ไม่ใช้คำ ว่าข้า ราชการ

เด็กชายเลี่ยม ร่างดำ จำไม่ผิด
มือเป็นหิด ช้ำยขาว น่าสงสาร
อนามัย แต่ก่อน มันหย่อนยาน
คนในบ้าน มักไม่ได้ ใช้สบู่

สบู่หอม คงมี ไม่กี่ตรา
คนบ้านนา ไม่ค่อยได้ ใช้ทาถู
จะซักผ้า เขาแนะนำ ทำตามครู
ให้เด็กรู้ หัดทำ เป็นน้ำต่าง

เอางวงตาล เผาไฟ ให้เป็นถ้ำ
ใช้น้ำเปล่า แซ่ใส่ ในกระถาง
ดกตะกอน นอนกัน ยู่ห้องอ่าง
เอาน้ำต่าง แซ่ผ้า สะอาดดี

ชุดโรงเรียน ที่คุณย่า ชื้อมาให้
ใส่ไม่ได้ เจ็ดวัน มันเปลี่ยนสี
สามวันแรก แพรวพราว ขาวสำลี
วันที่สาม ชักมี เป็นสีเทา

เรียนหนังสือ ยุคนั้น หยุดวันพระ
ได้ซักผ้า ตากใหม่ สีไม่เหงา
ใครมีเปลี่ยน โชคดี สีไม่เก่า
แต่ของเรา ตั้งใจ ใส่ทั้งปี

ชุดนักเรียน มีค่า กว่าหนึ่งบาท
ใส่จนขาด ไม่จำเป็น เช่นผ้าสี

ไปเที่ยวการ งานใหม่ ได้นั่งดี
 พ่อแม่มี เงินใช้ ให้เที่ยวงาน
 เด็กชายเลี่ยม ผิวคล้ำ ดำม่อท้อ
 ในลำคอ ร้องเรื่อ เสียงเครือหวาน
 เรียนเลขผา ภาษาไทย ไม่เชี่ยวชาญ
 เรื่องนิทาน ไม่ต้องซ้ำ จำแน่นอน
 หนึ่งตะลุง แสดงไหน ไปถึงนั้น
 ทั้งงานบ้าน งานวัด ไม่ผิดผ่อน
 จนสว่าง คาที่ ไม่มีนอน
 ฟังทุกตอน จดจำในสำเนียง
 ทั้งบทกลอน สัมผัส ถนัดจำ
 ทำนองนำ แน่วแน่ กระแสเสียง
 พอลบบ้าน หาใบไม้ ตั้งรายเรียง
 พากย์ตามเสียง ของหนัง ที่ฟังมา
 เมื่อครั้งหนึ่ง วัดร้าง ว้างพระสงฆ์
 ทั้งสบง สีเหลือง เครื่องกาสา
 ดากแดดฝน จนขาว ยาวสักวา
 ไปเก็บมา ทำจอ เห็นเหมาะดี
 ตะเกียงกล้อง ยาวยาว แขนงเข้าไว้
 รูปใบไม้ ออกแสดง ไรแสงสี
 วงกระแซ่ ของบิดา ว่าเข้าที่
 เอ๊ะ!เด็กนี้ ดูท่า น่าสนใจ
 เรื่องการเรียน ศึกษา หาความรู้
 เห็นคุณครู บอกว่า ทำไม่ไหว
 ไปสักวัน เว้นวัน เรียนกันไป
 ครูแกสั่งให้ สอบไล่ ได้ทุกที
 พออ่านออก เขียนได้ ไม่มีดมน
 ได้ฝึกฝน เห็นว่าพอ เพียง ป.สี่
 พอหยุดเรียน อ่านพระ อภัยมณี
 พร้อมกับที่ ยศกิจ เรียนติดตาม
 ใจชอบกลอน เรียนกลอน ทุกตอนแน่น
 จำได้แม่น ร้องได้ดี ไม่ผลิผลาม
 พอประดับ กลอนร้อย ได้ถ้อยความ

ยังไม่งาม ไฟเราะ เพราะยังเยาว์
มีแต่เพียง ใจรัก ขาดหลักใคร
จะทำได้ ไปบ้าง ก็ยังเหงา
เพราะความหนุ่ม ยังไม่มี ที่ตัวเรา
เพียงแต่เขา เล่าให้ฟัง ยังไม่เคย

แสดงหนัง คอรรู้ อยู่หนึ่งสิ่ง
รู้ของจริง ทุกอย่าง ในทางเผย
ต้องรู้ใคร รู้ส รู้หมดเลย
ไม่รู้เขย รู้ชม ยังม गया

แม้รู้ส ใหม่ใหม่ ใจยังสัน
ตามไม่ทัน เหลี่ยมโลกีย์ มีเหลือหลาย
จะทันเหลี่ยม เล่ห์หลม ต้องคมคาย

มาบรรยาย ผสมผสาน การแสดง
จึงจะได้ ของจริง สิ่งที่แท้
ชนะแพ้ ต้องรู้ อยู่ทุกแห่ง
เอาสังคม สูงต่ำ กว่าตะแคง
มาแสดง เปิดฉาก หน้ากากคน

หนังเด็กเด็ก แสดงได้ ย่อมไม่หมด
เหมือนขับรถ ไม่เคยผ่าน ย่านถนน
อันตรรกชัวย ช้ายขวา พากังวล
จีใจคน ยังหย่อน เพราะอ่อนวัย

แม้ผ่านวัย เคยชด รสโลกีย์
ความรู้มี ไม่แตกฉาน เพราะผ่านใหม่
อันชีวิต ที่ผ่านพ้น น่าสนใจ
อย่าให้ไหล เปลา่ตาย เหมือนสายธาร

ทุกข์ครั้งหนึ่ง เราต้องฟัง มองความทุกข์
เกิดจุกจุก เพราะอะไร แล้วไหลผ่าน
เอาสุขทุกข์ ที่ได้รับ กับเหตุการณ์
แทรกนิทาน สอดคล้อง กับของจริง

การที่มอง อย่าเข้าข้าง ทางตัวเอง
ต้องฟังเสียง ให้แน่ แท้ทุกสิ่ง
เมื่อมีความ เป็นกลาง อย่างแท้จริง
จึงแอบอิง สัจธรรม นำปัญญา

หากนิสัย ยังมองตน เป็นคนดี

ใจยังมี ความมืดมิด ด้วยอิฉา

ใจไร้ธรรม โง่เง่า เบาปัญญา

เห็นคุณค่า ของตน กว่าคนอื่น

ศิลปิน ที่ไปหา ประโยชน์ตน

สังคมคน จะชื่นชม ก็ชมขึ้น

จะดังได้ ปรา้งเปรี้ยง ดังเสียงปิ่น

หมดเสียงคลื่น แล้วก็เพียบ หายเงิบไป

ชีวิตผม ไม่หลงไหล ในคำย่อ

ผิดก็ข้อ คอยแล แล้วแก้ไข

สิบเจ็ดปี ผมมี ความเกรียงไกร

ตามนิสัย หนึ่งหนุ่ม เมืองชุมพร

รวมลูกคู่ ผู้สนใจ ภายในบ้าน

เที่ยวรับงาน วัดวา ราคาหย่อน

คืนสองบาท พอใจ สมัยก่อน

ผ้าอาภรณ์ อย่างสมาร์ท ตัวบาทกว่า

ไปเล่นไหน มีดคำ ต้องยำต็อก

บ้างบุกร็อก(รก) หรือทางเรือ เหลือเสดสา

กว่าจะได้ สักบาท หยาดน้ำตา

แต่เด็กป่า เปลาเลย ไม่เคยบ่น

ไม่เคยขี่ รถรา หาความสุข

เกิดในยุค เมืองไทย ไร้ถนน

เมื่อรุ่นผม สิบเจ็ดปี มีหรือจน

เรื่องรถยนต์ ไม่เคยเห็น เป็นอย่างไร

คนมีรถ จักรยาน ท่านเที่ยวถีบ

แวะไปจีบ สาวก็สน คนเลื่อมใส

จะไปเยี่ยม ย่ายาย บ้านไกลไกล

มีรถไฟ เดินทาง ไปอย่างเดียว

ใครถีบรถ จักรยาน ผ่านสายตา

สวมเสื้อผ้า แพรพรรณ สาวสาวเหลียว

ใครมีดางค์ ในกระเป๋า อย่างกราวกรียว

จะไปเที่ยว ในงาน เบิกบานใจ

ยุคสตางค์ มีรู ดุสมเพท

เขาใช้เศษ เงินตรา ล้าสมัย

มีอันสับ อันห้า ที่พาไป
 ใครมีใบ สิบพา ฐานะดี
 แม่นใครมี เงินตรา สักห้าบาท
 เที่ยวตลาด กินเหล้า เคล้าอิตถิ
 จะโดยสาร รถไฟ ไปสักที
 ช่วงสถานี ไกลลิบ ราวสิบตางค์
 จะแต่งกาย ไปไหน ใส่เสื้อดอก
 ลัทธินอก ไม่สัมผัส มาขัดขวาง
 หุ่นชอบเสื้อ มาตรฐาน ผ้าปานบาง
 แล้วนั่งกาง เกงแพร แลภาคภูมิ
 ใช้เข็มขัด รัดรีง จนตึงปรี
 เป็นวิธี แต่งกาย ของชายหนุ่ม
 ยุคกางเกง ขากว้าง มีรังดุม
 แฟชั่นหนุ่ม ยุคนั้น น่าขันจริง
 นั่งตรงไหน ไม่ระวัง นั่งละเมิด
 พอบุญเกิด โผล่หัว มายั่วหญิง
 เจ้าแฟชั่น ออกแบบ ทำแสบจริง
 พวกหญิงหญิง บ้านทุ่ง นุ่งโจงกระเบน
 แม่หัวเข่า ส่วนล่าง ยังไม่โผล่
 ออกมาโชว์ ของตน ให้คนเห็น
 ในรอบเดือน เขาระวัง อย่างมิดมั้น
 ดิ่งหางเบน ผูกขับ ขับอาชา
 สมัยนั้น ไม่มี นิวฟรีดอม
 ใช้อาภรณ์ ที่ขาดขาด คาดหว่างขา
 ใช้ทรงผม ธรรมชาติ สะอาดตา
 กรรไกรขา ตัดผม นิยมกัน
 หน้าข้าวสุก ทุกข์เจ้านา ต้องหาหมอ
 จัดขนมเหนียว ให้พอ หมอทำขวัญ
 หน้าเก็บข้าว ลงแขก แจกเหล้ากัน
 สิ่งสำคัญ งานนี้ มีเพลงนา
 ว่าลดเลี้ยว เกี้ยวสาว เก็บข้าวพลง
 เสียงร้องสร้าง สุขสันต์ เกิดหรรษา
 แต้นายเลี่ยม เสียงดี มีปัญญา
 เรื่องเพลงนา ดีแน่ ไม่แพ้ใคร

สาวชะเง้อ เธอชะเง้ ฟังแต่เสียง
 พอพักเที่ยง มองเห็นกาย บอกไม่ไหว
 ไปเล่นหนัง ในงาน บ้านของใคร
 ต้องอาศัย จอหนัง บังความดำ
 เรื่องผิวพรรณ ชอกช้า ด้วยกำเนิด
 ผู้บังเกิด อุดสำหรับ อุปถัมภ์
 ดำหน้าขาว เสียงดี ไม่มีกรรม
 ทั้งแนวหน้า น้ำเสียง อย่างเกลี้ยงเกลา
 บทเพลงนา เก็บข้าว เพลงชาวบ้าน
 น้ำเสียงหวาน ดีแท้ ไม่แพ้เขา
 แม้ใครขอ ต้องยัง ฟังเบาเบา
 เดี่ยวจะเมา ลุกยก รอไว้อ่อน
 อาจารย์สั่ง ไว้ว่า อย่าลืมตัว
 ผมหวาดกลัว เชื่อครู ผู้สั่งสอน
 ศิลปิน ใจต้องซื่อ มือต้องอ่อน
 ไหวเขาก่อน เมื่อเจอหน้า รุ่นอาจารย์
 ไม่มีใคร คนไหน จิตใจเหี้ยม
 จะเกลียดเลียม กิ่งทอง แล้วมองผ่าน
 หนังรุ่นพี่ รุ่นน้อง รุ่นอาจารย์
 เขาสงสาร เด็กดำ น้ำเสียงดี
 พอสืบแปด สิบเก้า เริ่มเข้าชั้น
 ใจหมายมั่น อยากชม พรหมจารย์
 เพราะน้ำเสียง เกลี้ยงเกลา เชิงเชาว์ดี
 ครั้งหนึ่งมี ใจพะวง หลงคนรวย
 ไซ้เจาะจง หลงไหล ในสมบัติ
 ใจวิบัติ คนงาม เพราะความสวย
 ในครั้งแรก โชครัก ชักอำนาจ
 แต่บุญช่วย ไม่ทัน เพราะฉันทน
 ถูกบิดา ฝ่ายสาว กล่าวเหยียดหยาม
 คอยหวงห้าม ขัดขวาง อย่างได้ผล
 พวกร้องกิน รำกิน หลอกปลิ้นคน
 ฐานะจน ตกต่ำ แสนลำเค็ญ
 ตั้งแต่วัน ทักท้วง ภูหวงห้าม
 อย่าเที่ยวตาม เป็นคู่ ให้กูเห็น

พวกเล่นหนัง ทั้งสิ้น กินข้าวเย็น
 จะได้เป็น เขยข้า อย่าหวังเลย
 ได้ฟังคำ เขี้ยดยาม น้ำตาร่วง
 เจ็บในทรวง ของข้า นิจจาเหย
 ดั่งหัวใจ บุกผ้า ป่าหนามเดย
 ไม่ชมเชย ยังหยาม ประนามเรา
 จึงตั้งหน้า คั่นคว่า อุตสาหะ
 ดินกลบหน้า ต้องจำ น้ำคำเขา
 ถือเสียว่า ยาพิษ ชนิดเบา
 แต่ใจเรา คิดว่า ยากำลัง
 เสาะหาครู ผู้เฒ่า คราวคราวพ้อ
 หวังเรียนต่อ ศึกษา วิชาหนังสือ
 บ้างให้เรียน ไสยเสริม เพิ่มพลัง
 บ้างให้นั่ง ศึกษา จินตามณี
 ทุกวิชา เก็บมาใช้ ได้ผสม
 ตามอารมณ์ สัปดน คน ป.สี่
 ด้วยเจ็บใจ ศึกษา มาสามปี
 ก็พอดี เกณฑ์การ ทหารไทย
 อายุยี่สิบปี มีโชคช่วย
 ได้คนสวย ต่างบ้าน ย่านอาศัย
 เกือบขวบปี ได้อยู่ เป็นคู่ใจ
 จำจากไป ราชการ ทหารเกณฑ์
 หนึ่ง ก.ค. สองสี่ แปดสิบหก
 เหมือนกลิ้งครก ขึ้นเขา เราเหลือเชียว
 เก็บเสื้อผ้า ลงใต้ ทำใจเย็น
 เราจำเป็น จากน้อง ไปสองปี
 แต่เมียรัก มีท้อง สองเดือนกว่า
 เห็นน้ำตา เมียรัก ชักหมองศรี
 ไปเข้าภาค ฝึกอาวุธ ยุทธวิธี
 เห็นพอมือ ความรู้ พบรู้ทาง
 เดิมความรู้ เรียนพอ เพียง ป.สี่
 พอไปที่ อาจารย์ใหม่ * ใจสว่าง
 เหมือนพายเรือ เวียนวน อยู่กันอ่าง

พบความกว้าง ในมหา สมุทรไทย
 พยายาม เก็บเม็ด เกร็ดความรู้
 นำใส่ตู้ ดวงจิต ชนิดใหม่
 พบอัญมณี มณี ที่พอใจ
 นึกสอได้ นิทาน การแสดง
 แสดงหนัง ตอนนี้ มีเกรดเยี่ยม
 ชื่อหนังเลี่ยม ทหาร พาลกำแหง
 ว่ากลอนสด บทยาวสั้น อันพลิกเพลง
 บทแสดง ทุกคน เขาสนใจ
 เมื่อครั้งหนึ่ง ยังจำได้ หนึ่งบายเฒ่า
 ตั้งเรือนเหยา อยู่สถาน บ้านวังไผ่
 งานไหว้ครู มีพิธี ทุกปีไป
 จัดงานใหญ่ ชื่อดัง ทั้งตำบล
 มีหมู่เนื่อง สกุลดี มีวิเศษ
 เคยรู้เหตุ ว่าเลี่ยมดี มีเหตุผล
 ชวนจากเขต กองพัน กันสองคน
 ถึงตำบล วังไผ่ ใจรื่นเริง
 แสงตะเกียง อัดดำ หน้าจอหนัง
 เห็นคนนั่ง มองแสง แจ่มระเหิง
 หนึ่งหญิงสรว้อย กำลังมัน ให้บันเทิง
 ตามเขว้เชิง ของสตรี อวดดีเด่น
 สิบตรีเนื่อง ติดต่อ ขึ้นขอร้อง
 ให้หนึ่งน้อง ทหารใหม่ ใครไม่เห็น
 ร่วมแสดง กันสักคืน พอขึ้นเย็น
 พี่สรว้อยเห็น นึกในใจ ว่าไก่อ่อน
 ขยับที่ ให้นั่ง ทางปลายหยวก
 มีพรรคพวก คอยดู อยู่สลอน
 เห็นทหาร หนึ่งหนุ่ม กองชุมพร
 สรว้อยต้องถอน ขับไล่ พลัดท้ายโรง
 คิดว่าผม มีพิษ ฤทธิ์มดตะนอย
 ผมเปรียบสรว้อย ว่าแน่ แค่อยไข่ง
 พอสิ้นเมสือก เปลือกหลุด เทียวคุดโกง
 แต่ปากโพลง จึกเหงือก เมสือกไม่มี
 สรว้อยว่าผม ไก่อ่อน ฟังสอนชั้น

ไม่ถึงอัน ร้องจ๊อก ออกวิ่งหนี
 ผมว่าไก่ หนามทอง ชนคล่องดี
 รังสั๊กที ได้แล บาดแผลเดี๋ย
 ไก่หนามทอง อ่อนอ่อน พอสอนขัน
 สักสามอัน สู้ได้ ไม่รู้เหนื่อย
 ดีแม่นยำ ช้าแน่ ตรงแผลเปื่อย
 รับรองเดี๋ย คมปราด ชาติเหลือองอ่อน
 ท่านผู้ชม ยิ่งให้ กันโฉฉาว
 ทั้งหนุ่มสาว ออกซื้อ ลือกระฉ่อน
 นามพลเยี่ยม กิ่งทอง กองชุมพร
 ข้าวขจร ผลงาน การแสดง
 นับตั้งแต่ วันนั้น มีชั้นหมาก
 มีมาจาก ทิศทั่ว หวัระแหง
 เดี่ยวลากิจ เดี่ยวลาป่วย ด้วยพลิกแพลง
 เที่ยวแสดง ในบ้าน งานต่างๆ
 ท่านผู้กอง แว่วหู รู้นิสัย
 เรียกเข้าไป สืบความ ถามหลายอย่าง
 เพราะเดี่ยเวลา เดี่ยวหนี ไม่มีว่าง
 ลงโทษบ้าง เบาเบา เขาหวังดี
 ท่านผู้กอง รู้ใจ ไปเล่นหนัง
 บอกวันหลัง ขอร้อง ไม่ต้องหนี
 ท่านซื้อหนัง ทับกลอง ของดีดี
 เครื่องดนตรี มาตรฐาน การแสดง
 เลือกทหาร ดีเครื่องเป็น เรื่องเล่นหนัง
 ได้พร้อมพรัง ตั้งใจ ไปทุกแห่ง
 ท่านผู้กอง คนนี้ ใจดีแรง
 มิได้แกล้ง ยอท่าน เรื่องผ่านมา
 อนิจจา ยอดชู้ อยู่ทางบ้าน
 น่าสงสาร เผื่อคอย ละห้อยหา
 ทหารหนัง ฟุ้งเฟื่อง เรื่องเงินตรา
 แต่ไม่มา เยี่ยมเมีย น่าเสียใจ
 ได้ลูกชาย ออกมา น่าสงสาร
 หนังทหาร ชุกชน คลั่งคนใหม่
 มีวิชา เปิดสว่าง ทางดวงใจ

แต่นี้สัย เลวทราวม เริ่มตามมา

รักคนนั้น ดัดสัมพันธ์ กับคนนี้

มิได้มี เวลาว่าง ทางค้นหา

เหมือนเล่าเรียน เรื่องรัก หลักกามา

จบวิชา หน่วยกิต ฤทธิ์โลภภัย

ในยุคนั้น ญี่ปุ่น วุ่นเรื่องรบ

พวกเราหลบ ลูกระเบิด เติลิดหนี

ทัพฝรั่ง ร่วมใจ ไทยเสรี

ช่วยโจมตี ทัพญี่ปุ่น จนวุ่นวาย

หน่วยชุมพร พร้อมสรรพ กองทัพสั่ง

เคลื่อนกำลัง ตามที่ทัพ ขยับขยาย

ปีแปดเจ็ด เริ่มชน ยกพลย้าย

นำพลไพร่ จากชุมพร สู่ร้อนพิบูลย์

บ้านหนองเป็ด เป็นจุด ยุทธศาสตร์

ฐานอำนาจ ร้อยสอง เป็นกองหนุน

พักที่เหมือง อึ่งค่ายถ่าย เป็นนายทุน

ได้การุณย์ จัดที่ มีโรงยาว

เลี่ยมเป็นพล พิเศษ เหตุเพราะว่า

รู้เลียวา เจ้านาย ไม่ให้ฉาว

ออกอยู่หน่วย สารวัตร จัดชั่วคราว

เรื่องจีบสาว ไปได้ สบายเลย

ในตอนนั้น มิใคร่ ได้เล่นหนัง

เพราะชื่อดัง เพียงชุมพร ต้องนอนเฉย

สาวหนองเป็ด จี้นปน ทุกคนเลย

ผมได้เซย หมวยขาว ลูกสาวจิ้น

เธอมีเพียง มารดา กำพร้าเตี้ย

ได้เป็นเมีย เซยชม สมถวิล

ผัวย้ายกลับ ตามมาด้วย ช่วยทำกิน

พอคืนถิ่น ชุมพร ไม่ร้อนรน

แปดสิบแปด พฤษจิกา คีกล่าถอย

เขาปลดปล่อย ให้กลับ กันสืบสน

ต่างดีใจ สดชื่น คีนดำบล

แต่ละคน บอกลา ด้วยอาลัย

สามสี่ปี ที่ร่วมตาย เหล่าชายชาญ

เลือดทหาร เข้าติด เป็นนิสัย
กินเลี้ยงลา แล้วกลับ ลับกันไป
ความอาลัย เพื่อมิตร มีนิดเดียว

เพราะภรรยา แม่พ่อ รออยู่บ้าน
พวกลูกหลาน รักห่วง ยังห่วงเหนียว
ปลดเครื่องแบบ คั่นคลัง อย่างเปล่าเปลี่ยว
มีชุดเดียว ของตน ชุดพลเรือน

ผมพาหมวย เมียสาว กลับเข้าบ้าน
ทราบเหตุการณ์ เมียเก่า โดนเขาเนียน
เราล้มหาย เหมือนกระต่าย ลืมแสงเดือน
แบ่งให้เพื่อน เขาบ้าง ช่างเป็นไร

ปล่อยลูกชาย ให้เขา เอาเลี้ยงดู
ผมมีคู่ คนสวย আহมว่ยใหม่
รับหาเงิน สร้างหนัง กำลังใจ
ต้องอาศัย ความดัง ของหนังลุง

พอทหาร ปลดปล่อย ถอยกลับบ้าน
ต้องหาเงิน หางาน หาสารหุ่
ทั้งโหม่งจิ้ง ทับกลอง ต้องปรับปรุง
เพลงลูกทุ่ง ฝึกร้อง ทูลทองใจ

ได้ฝึกหัด ดัดแปลง แต่งเองบ้าง
เริ่มก้าวอย่าง เดินหน้า วิชาใหม่
แปดสิบเก้า ก้าวอย่าง ออกทางไกล
เข้าแข่งใน จ. สุราษฎร์ คาดว่าดัง

หนังแถวใต้ หลายหนัง ต้องพังยับ
ผมแบ่งทับ ทำลาย ไปหลายหนัง
แต่ันคร ยังพรั่ง ห้วนใจจิง
เพราะหนังดัง มากมาย รุนลายคราม

รุ่นหนูจูน ด้วยง สงค์โพธิ์เต็จ
พวกนี้เพชร น้ำดี อย่าผลิผลาม
ทั้งหนูจันทร์ ทำศาลา วาจางาม
หากปราบสาม โรงใต้ สบายใจ

ศกเก้าสิบ ถึงดวง ช่วงชีวิต
รับน้องชาย นายสมคิด เป็นศิษย์ใหม่

อดีตชาว ปากพนัง ให้พลังใจ
 แก่ได้ไป ชื่นชม ผมแสดง
 ได้ปรึกษา หาเรื่อง เข้าเมืองคอน
 เล่นเผ็ดร้อน แบบนี้ มีตำแหน่ง
 คิด ทองดี มีหวัง ตั้งใจแรง
 มุ่งไปแข่ง ลงสนาม ตามเมืองคอน
 คืบแรกไป เล่นโชว์ อย่างโอหัง
 หาความดัง เพื่อชื่อ ลือกระฉ่อน
 ในสนาม วัดสวนปาน ย่านเมืองคอน
 ผมใจร้อน ชักคืบ คืบทดลอง
 เป็นโชคดี ที่ครู ผู้ประสารณ์
 ให้สามารถ ไปได้ลิ้น คืบลองของ
 มีจุดเด่น กว่าเขา เขารัวทำนอง
 หนึ่งผมร้อง เพลงได้ อย่างใกล้เคียง
 สองภา ษากลาง ก่อนข้างขัด
 เสียงกษัตริย์ เสียงหญิงชาย มีหลายเสียง
 ในบทรัก บทนี้ อยู่บนเตียง
 พุดหลีกเสียง หยาดกาย ไม่ให้ตรง
 พอดีห้า ฟ้าฤกษ์ เลิกแสดง
 เสียงคนแหลง ชื่นชม จนผมหลง
 พอตอนเช้า นายสมบุญ กับคุณณรงค์
 ได้ตกลง ให้ผมสู้ กับหนูจูน
 ในสนาม วัดสวนปาน ท่านประกาศ
 ให้ชาวตลาด ชวนา มาอุดหนุน
 ดวงชะตา มาดล หรือผลบุญ
 ทำให้จูน หมดคน จนรุ่งราง
 โรงที่สอง หนึ่งกัน ชั้นอัศวิน
 มาแพ้คิลปี ของผม ต้องล้มผาง
 หนึ่งหนูจันทร์ ทำศาลา มาขวางทาง
 ผมเล่นอย่าง สอนมวย ช่างสวยงาม
 เหมือนสิงห์ร้าย ทรชนง แสนองอาจ
 ผมพิฆาต ไม่เหลือ เสือทั้งสาม
 โรงต่อไป สงค์โพธิ์เด็จ เพชรน้ำงาม
 ผมคำราม ขับขู่ จนอยู่มือ

ตั้งแต่วัน นั้นมา คำตัวผม

คนนิยม ยอมรับ และนับถือ

พอเริ่มดัง หนังสือ มีคนลือ

เริ่มวางมือ อาหมวย ด้วยลืมตัว

ผมปล่อยใจ ชุกชน หากคนใหม่

เปรียบเหมือนไก่ หลงบ้า เม็ดงาถั่ว

ปลาช่อนน้อย ได้อาศัย ในบึงบัว

แล้ววางตัว สูงค่า เหมือนปลาวาฬ

ผมเด็กดง ใต้ดี มีความเด่น

ลืมมองเห็น ความจน บนพื้นฐาน

ทรัพย์ที่หา มาได้ อยู่ไม่นาน

เที่ยวชมซาน เออการะ มาใส่ตัว

เอาสุรา นารี กีฬาบัตร

เล่นไม่ขัด ไฮโลว์ ทั้งไปถั่ว

ไม่เก็บออม ให้เหลือ เพื่อครอบครั

เริ่มทำตัว ลงให้ต่ำ เจ้าสำราญ

แต่โชคได้ ฟุ้งเฟื่อง เรื่องเล่นหนัง

เก็บเงินถึง ที่เขา เอาไปรยหวาน

แทบทุกคืน โชคดี ที่มีงาน

เงินชาวบ้าน ไปรยให้ คำรายคืน

ต้องเสาะหา ความรู้ ให้ผู้แล

หาเงินง่าย เหลือเกิน เงินไม่เย็น

หาหนึ่งคืน ใช้หนึ่งวัน ก็บรลย

มีหนึ่งร้อย รีบใช้ ให้หมดร้อย

เมาแล้วหอย งามหน้า หาเอาใหม่

เมียคนสวย ใจกว้าง อย่างรถไฟ

มีเท่าใด ใช้จ่าย ไม่ปิดบัง

เมื่อผัวหา มาได้ ไม่เก็บออม

พวกเมาล่อม กันเชียร์ เมียนายหนัง

สิบเอ็ดปี ที่ร่วมหอ รอวันพัง

เรือนสักหลัง ดินสักวา หาไม่มี

ผมอายุ อานาม สามสิบหก

เมื่อดวงตก แยกทาง ต่างหน้ายหนี

มีโชทอง เส้นงาม สามชีวิต

ในตอนนี วินาศ ขาดกระจาย

จึงคิดได้ ว่าข้า หาเมียผิด

กลับเปลี่ยนทิศ ทางใหม่ คงไม่สาย

โบราณว่า ได้เมียผิด คิดจนตาย

หาเลิกได้ หาใหม่ พ้นภัยเมีย

ผมสละ อบายมุข ทุกประเภท

ก็เพราะเหตุ ที่เคยผ่าน การเสื่อมเสีย

ชู้กับเหล่า ไปถั่ว ชู้กับเมีย

หยุดเหล่าเบียร์ หาเมียใหม่ ให้สมบูรณ์

อายุสามสิบเจ็ดปี มีแม่หม้าย

ผมไปได้ กับหล่อน ร่วมหมอนหนุน

อยู่สามเดือน กับน้อง เริ่มท้องพูน

แต่แม่คุณ ไม่เอาถ่าน ในงานครัว

ผัวหาได้ เท่าไหร่ เธอไม่รู้

เธอไม่รู้ แต่ต้อง เงินของผัว

นิสัยผม ย่อมรู้ อยู่กับตัว

ทหารชั่ว ต้องหานาย ให้บัญชา

ได้สิ่ง พึงบรรจบ ให้ครบบาท

อย่าให้ขาด มีแต่เงิน เงินผัวหา

กันถูกรั่ว ผัวห่าง เร็ดร้างรา

ต้องหลับตา ใจดำ ทำกับเมีย

ด้วยใจเธอ พิศवास เป็นทาสเขา

ทั้งที่เรา มีพร้อม ยอมส่งเสีย

เคยปรึกษา หาบ้านเช่า ขายเหล้าเบียร์

แต่ใจเมีย กลัวยุ่ง ไม่มุงงาน

จึงจำเป็น ต้องร้าง ไปห่างห้อง

ทั้งที่ท้อง ต้องจาก เพื่อรากฐาน

ปัญหาลูก คงแก้ได้ อีกไม่นาน

ดัดสันดาน หญิงหม้าย ไซ้แม่เรือน

ความเจริญ ชีวิต คิดไม่เห็น

ต้องจำเป็น ทั้งถิ่น ไปกินเถื่อน

สามสิบแปด เป็นหม้าย ไม่ได้เดือน

เลือกแม่เรือน คนใหม่ ให้เข้าทาง

ครั้งหนึ่งไป เล่นหนัง บางตะพง

ผมเลิกโรง ถกจอ พอฟ้าสว่าง
 เห็นเด็กสาว ขายของ หนึ่งน้องนาง
 อดสำหรับ่าง ไปนั่ง ลังกาแพ
 มีสาวสาว ลูกน้อง สองสามสาว
 เหมือนดวงดาว เปล่งแสง กับแสงแข
 สายตาผม หาเรื่อง ชำเลียงแล
 มีคนแก่ ยกเจียนหมาก จากข้างใน
 ยกย่องผม ว่าน้อง ร้องเพลงดี
 หนังสือนี้ จำเป็น ไปเล่นไหน
 ผมตอบแก อย่างคล่อง สมองไว
 ว่าจะไป เล่นงาน ลานสะกา
 แกว่าหนังสือดี มีชั้นหมาก
 ดูงานมาก เหลือเกิน เงินคงหนา
 ผมไม่ตอบ น้อยใจ ในชะตา
 ถ้าหากว่า ได้เมียดี คงมีเงิน
 ยายพูดว่า นายหนังสือดังมานาน
 เมียที่บ้าน ไม่ต้องหลง ทองแดงเฟิน
 ตอนนั้น ผมเป็นหม้าย อายเหลือเกิน
 แกล้งทำเมิน ไม่กล้า จะพาที่
 จะบอกว่า พ่อหม้าย ไม่กล้าบอก
 เพราะหัวหงอก รายหน้า พาบัดสี
 รู้จักชื่อ เจ้าของร้าน เป็นการดี
 บ้านอยู่ที่ ริมบึง ลูกครึ่งจีน
 ชื่อกิมเลี่ยม แซ่ด่าน ท่านกล่าวถ้อย
 เป็นสาวน้อย ฐานะ ในด้านศิลป์
 แม่เลี้ยงดู เคียงข้าง ชื่อนางวิน
 บ้านอยู่ถิ่น วัดกลาง บางตะพง
 ไม่แต่งตัว งดงาม ขาดรายได้
 ผมรักใคร่ ใจกลุ้ม จนลุ่มหลง
 แม่ใจรัก ยังไม่กล้า จะบอกตรง
 เขาจะงง เพราะรู้จัก กันพักเดียว
 ผมอยากคุย ให้นาน เท่านั้นได้
 อยากอยู่ใกล้ เพราะเกิดสน จนใจเสียว
 จึงคิดได้ ว่าเจ้างาน ท่านไม่เกี้ยว

เลี้ยงมือเดียว เพียงตอนเย็น เป็นเรื่องจริง
 ทั้งแถวนี้ เขามีได้ ขายอาหาร
 ร้านในงาน ก็ต้องอด หมดทุกสิ่ง
 ปากพั่ง ยังไกล ใจประวิง
 เรือที่วิ่ง กว่าจะถึง เกือบครึ่งวัน
 เดินจากที่ วัดกลาง ทางท่าเรือ
 ชั่วโมงเหลือ ถึงหัวท่า ดูน่านวัน
 ตอนมือเข้า ข้าวน้ำ สิ่งสำคัญ
 ต้องชวนกัน ปรีक्षा หาซื้อกิน
 เรียกปรีक्षा กับน้อง เจ้าของร้าน
 หุงอาหาร เลี้ยงหนึ่ง คนต่างถิ่น
 เธอหันดู ผู้ชรา คือป้าวิน
 ยังไทรกิน มั่งไม่รู้ ดูในครัว
 เพราะที่บ้าน ร้านค้ามี ปลากระป๋อง
 แกงส้มลอง สักหม้อ กับหน่อถั่ว
 เรื่องราคา ค่าข้าว เจ้าอย่างกลัว
 ผมรักตัว เอาซื้อไว้ ไม่ตายตางค์
 ธรรมชาติ แม่ค้า หาเงินเหลือ
 พอเห็นเนื้อ ผลกำไร ใจสว่าง
 ผมนั่งคุย กับน้ำ หน้าร้านพลาง
 คุยเรื่องสร้าง ฐานะ และหาเงิน
 แต่สายตา หาเรื่อง ชำเลียงเลี่ยม
 เพราะใจเลี่ยม หมายถึง และสรรเสริญ
 เธอหุงหา อาหาร ไม่นานเกิน
 ออกมาเชิญ กินข้าว ผมเศร้าใจ
 เพราะเมื่อกิน เสร็จสรรพ ต้องกลับห่าง
 ใจรักนาง เหลือแน่ สุดแก้ไข
 กำขับลูกคู่ ว่าซ้ำซ้ำ อย่ากินไว
 เดี่ยวจะไกล จากนาง บางตะพง
 พวกลูกน้อง เชื่อคารม ที่ผมสั่ง
 เพราะรู้ว่า นายหนึ่ง ยังประสงค์
 เอาแม่โขง มาวาง ไว้กลางวง
 ชวนกันกิน ให้ลวง ถ่วงเวลา
 ผมเสร็จสรรพ ขยับกาย ขยายที่

ฝากวจี ข้อคิด ปริศนา
 พุดเรื่องผม ไร้คู่ อยู่เอย
 เพราะภรรยา แยกทาง ต้องห่างกาย
 ผมไม่กล้า นั่งดู อยู่ตรงหน้า
 เกรงเขาหา ว่าตัม ย่อมแมวขาย
 พออ้อมหน้า เสร็จสรรพ ต่างดับกาย
 ผมจึงได้ สืบความ ตามราคา
 ค่าอาหาร ค่าเหล้า คิดเท่าใด
 อย่าเกรงใจ สักนิด คิดเถิดหนา
 เจ้าของร้าน เหลียวจ้อง มองสายตา
 ผมมองหน้า ต้องการ อ่านหัวใจ
 ค่าอาหาร ค่าของ รวมสองร้อย
 มากไปหน่อย ลดได้ ไม่เป็นไร
 ดาต่อตา มาประสาน อ่านหัวใจ
 ย่อมรู้ใน เท่าที่เห็น เป็นมานาน
 ลวงใบแดง พอดี มาสี่ร้อย
 ส่งทยอย ตามราคา ค่าอาหาร
 อีกสองร้อย ส่งให้น้า นั่งประธาน
 ที่เจือจาน เผื่อผล คนบ้านไกล
 ท่านไม่รับ ผมจุกใส่ ในกระเป๋
 เห็นลูกสาว ยิ้มรับ ผมหลับไหล
 จากเพียงกาย กลับหลัง ยังอาลัย
 แต่หัวใจ ผมพลัด อยู่วัดกลาง
 กลับบ้านพัก ในเมืองคอน นอนไม่หลับ
 กระสายสับ ดันรน จนสว่าง
 ภาระลูก กำพร้า ส่งยาพลา
 ประเดียนาง ฐิตะ จะอดกิน
 ตั้งใจให้ น้องสมคิด เป็นศิษย์รัก
 แกมีพรรค ผู้นำ ประจำถิ่น
 ให้จดหมาย สารภาพ กราบแม่วิน
 บอกให้สิ้น ว่าจุเลี่ยม เตรียมตัวรอ
 ในจดหมาย ขอร้อง กับน้องเลี่ยม
 หากไม่เกลียด พี่เลี่ยม เตรียมไปขอ
 โปรดบอกเตี้ย แกด้วย ช่วยกันขอ

ว่าผมพอ ใจเลี่ยม เลี่ยมยอมตาย
 หากเมียใด เมียหนึ่ง หึงจูเลี่ยม
 ยอมให้เลี่ยม ถอดเสื้อ แลเนื้อขาย
 น้องสมคิด นำคำสั่ง นั่งบรรยาย
 พร้อมจดหมาย ของเลี่ยม เลี่ยมตัวลอย
 ยังไม่ทัน จึกของ ออกมอสงสาร

หัวใจชาน สับสน พองชนน้อย
 อันความรัก ของพี่เลี่ยม เลี่ยมจะคอย
 แต่เมียน้อย พี่เลี่ยม เลี่ยมไม่เอา
 ได้รับสาร สดสด หมดฉงน
 รู้สึกชน ลูกชู้ เท่าภูเขา
 เพื่อหลักฐาน ผู้ใหญ่ ทางฝ่ายเรา
 ไปตามเอา มารดา มารับรอง
 แม่บอกว่า ฉานเห็น มันเป็นหม้าย

อยู่ไม่ได้ เลิกร้าง ไปทั้งสอง
 ลูกกำพร้า ที่แม่ร้าง ห้างปกครอง
 ฉานรับรอง อัมชู คอยดูแล
 ตอนครั้งแรก เตี้ยฉุน เกิดหุนหัน
 เสียดาบขวัญ บุตรสาว ราวดวงแข
 เมื่อมารดา ยืนยัน ทานผั้นแปร
 หาหมอแล ผลพวง ดวงสมพงศ์
 ดกตัวนาค หางหัว ตัวเดียวกัน

วรรณะชั้น ขึ้นสูง ยุ่งกับหงส์
 เมียอยู่หัว ผัวอยู่หาง อย่างทะนง
 ดวงบอกรบง อย่างแน่ ว่าแม่เรือน
 ผมจะเลิก อบายมุข ทุกอย่างไป
 เลิกนิสัย เหล้ายา เรื่องป่าเถื่อน
 ด้วยสังขาร เวทนา สัญญาเตือน
 บอกลาเพื่อน วงสุรา นำเห็นใจ
 เห็นวันดี จัดผู้ ไปสู่ขอ
 ทางแม่พ่อ มิได้ขัด อธิยาศัย
 ค่าเงินตก นั้นเล่า ไม่เท่าใด
 รวมทั้งสาย สร้อยทอง สองหมื่นกว่า
 ในยุคทอง รูปพรรณ ชั้นสายสร้อย

บาทสี่ร้อย ไข่เล่า กล่าวมุสา
 หลังแต่งงาน กับสาว ชาวบ้านนา
 หนึ่งปีกว่า เริ่มดี มีเงินคัง
 ผมเล็กล้ม อบายมุข ทุกประเภท
 ตามที่เจต- นาไว้ คิดไม่ถึง
 แม่บ้านไม่ เพื้อฟุ้ง กันถุ้งตึง
 เป็นแรงดึง ให้พี่ มีพลัง
 พยายาม ค้นคว้า หาความรู้
 เพื่อไปสู่ หลักเกณฑ์ การเล่นหนัง
 สี่สิบปี ปลอดโปร่ง ยังโด่งดัง
 ชื่อที่สร้าง คามัย ที่ในบาง
 สร้างเรือเกียรติ กิ่งทอง ล่องโดยसार
 รับชาวบ้าน พี่น้อง ทางคลองขวาง
 พอเรือเสีย ขึ้นคาน พาลหมดตางค์
 ชาวในบาง กล่าวหา ว่าเรือตาย
 ในที่สุด พิศดู สู้ไม่ไหว
 ขึ้นทำไป มีทาง ข้างฉิบหาย
 หาที่ใหม่ เพื่่ออิง พักพิงกาย
 จำต้องขาย นาวา และคามัย
 พบมิตรใหม่ ชาวนคร สอนจำหนูล
 ได้เป็นผู้ ไกลชิด ถูกนิสสัย
 หลังจากปี มหา- วาดภัย
 ได้เต็มใจ แบ่งที่ขาย ให้ตั้งเรือน
 สอนกับแนบ จำหนูล อยู่บ้านสอง
 พวกพี่น้อง ที่ชั่วร้าย ไม่ได้เหมือน
 ไกลเคหา ไม่เคยรบ ให้ทบเทือน
 รักกันเหมือน พี่น้อง ห้องเดียวกัน
 สามสิบปี ที่ประจำ ตำบลสอง
 เคหาห้อง หลายอย่าง ได้สร้างสรรค์
 ได้จัดแจง แปลงเพาะ สวนเงาะพันธุ์
 ปลุกเผือกมัน ถั่วค่าง ยามว่างงาน
 รวบรวมบุตร ที่ได้ สายเลือดพ่อ
 ร้องเพลงคลอ กลมเกลี้ยง น้ำเสียงหวาน

สาลิกา ช็อกโก ชนต้องการ
 จากผลงาน ยอดนิยม ผมประพันธ์
 เมื่อปีสามสิบสอง ได้ของโชว์
 รางวัลโล่ ดีเด่น เป็นของขวัญ
 กรรมการศูนย์ วัฒนธรรม ท่านสำคัญ
 ท่านเลोकสรร ผลงาน การแสดง
 พอปีสามสิบห้า ฟ้าประสาท
 เป็นศิลปินแห่งชาติ อาจำแห่ง
 ย่อมเป็นสิ่งมีค่า ราคาแพง
 ในตำแหน่ง เลิศศิลป์ แสนยินดี
 มหาวิทยาลัย ธร- กิจบัณฑิต
 ท่านได้คิด มอบรัก เป็นสักขี
 พระสิทธิธาดา ทองคำ ประจำปี
 รวมทั้งสอง อย่างนี้ ปีเดียวกัน
 จึงเขียนไว้ มิใช่แกล้ง แต่งประกวด
 ไซ้จะอวด รสนิยม ว่าคมชั้น
 เล่าถึงรส ความจน ทนตั้นตั้น
 ใจปากบั่น มุ่งหวัง หัดหนังควน
 ตั้งแต่ครั้ง ราชา ธิปไตย
 อนามัย ลือกเล็ก เด็กหลังสวน
 ยุคมีชื่อ แล้วไซ้ สิ่งไม่ควร
 จนเจอจวน ลำบาก ตกยากจน
 เมื่อรู้ตัว ว่าตนเป็นคนผิด
 กลับชีวิต เลิกคะนอง ลองอีกหน
 มิตรที่ดี ช่วยให้ คลายกังวล
 ได้สร้างตน ตั้งตัว ชั่วชีวิต
 ศิลปิน เล่นหนัง รุนหลังลำ
 ระวังอย่า ก้าว่าง เดินทางผิด
 เอาธรรมะ ปฏิบัติ ดัดชีวิต
 อย่างร่วมคิด สับสน กับคนพาล
 คบคนดี เขาพา ไปหาโล่
 คบคนโง่ เขาพา หาโรงศาล
 อย่างอนร่อ ให้กุศล ดลบันดาล

ให้เชี่ยวชาญ รู้จริง ลักสิ่งเดียว
เมื่อชีวิต ผ่านไป ในวันหน้า

ดีชั่วช้า ไต่บ้าง หันหลังเกลียว

อนุสรณ์ สร้างทำ กงกรรมเกี่ยว

เพื่อกลมเกลียว ฝากพจน์ เป็นบทกลอน

สิบมินา สามสิบหก ยกลิขิต

กลั่นจากจิต เป็นถ้อยคำ แนะนำสอน

คำไหนต่ำ ไรค่า อย่าอวดรณ

เลือกคำกลอนเทียบทองคำ จำไว้เอย

ภาคผนวก ง

ประกาศคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

เรื่อง ผลการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ดำเนินการจัดทำโครงการศิลปินแห่งชาติ มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๘ เพื่อสรรหาศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะเป็นมรดกล้ำค่าของแผ่นดิน ยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติมาจนปัจจุบัน นั้น

สำหรับปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ นี้ คณะอนุกรรมการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติและคณะอนุกรรมการอำนวยการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ ได้ดำเนินการคัดเลือกกลั่นกรองผลการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินแล้ว คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้พิจารณาเห็นชอบสมควรประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะล้ำค่าสูงเด่น จนเป็นที่ปรากฏต่อสาธารณชนเป็นศิลปินแห่งชาติ ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ รวม ๘ คน ดังนี้

๑. สาขาศิลปินได้แก่
 - ๑.๑ นายประยูร อุลุชาฎะ (จิตรกรรม)
๒. สาขาวรรณศิลป์ ได้แก่
 - ๒.๑ นายคำสิงห์ ศรีนอก
๓. สาขาศิลปะการแสดง ได้แก่
 - ๓.๑ นายส่องชาติ ชื่นศิริ (ละครเวที)
 - ๓.๒ นายเดือน พาทย์กุล (ดนตรีไทย)
 - ๓.๓ นายแมนรัตน์ ศรีกรานนท์ (ดนตรีสากล)
 - ๓.๔ นางมิ่งศรี วรนุช (นักร้องลูกทุ่ง)
 - ๓.๕ นายจูเลียม กิ่งทอง (หนังตะลุง)
 - ๓.๖ นายคำ กาไวย์ (การแสดงพื้นบ้าน-ช่างฟ้อน)

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๕

(นายปราโมทย์ สุขุม)

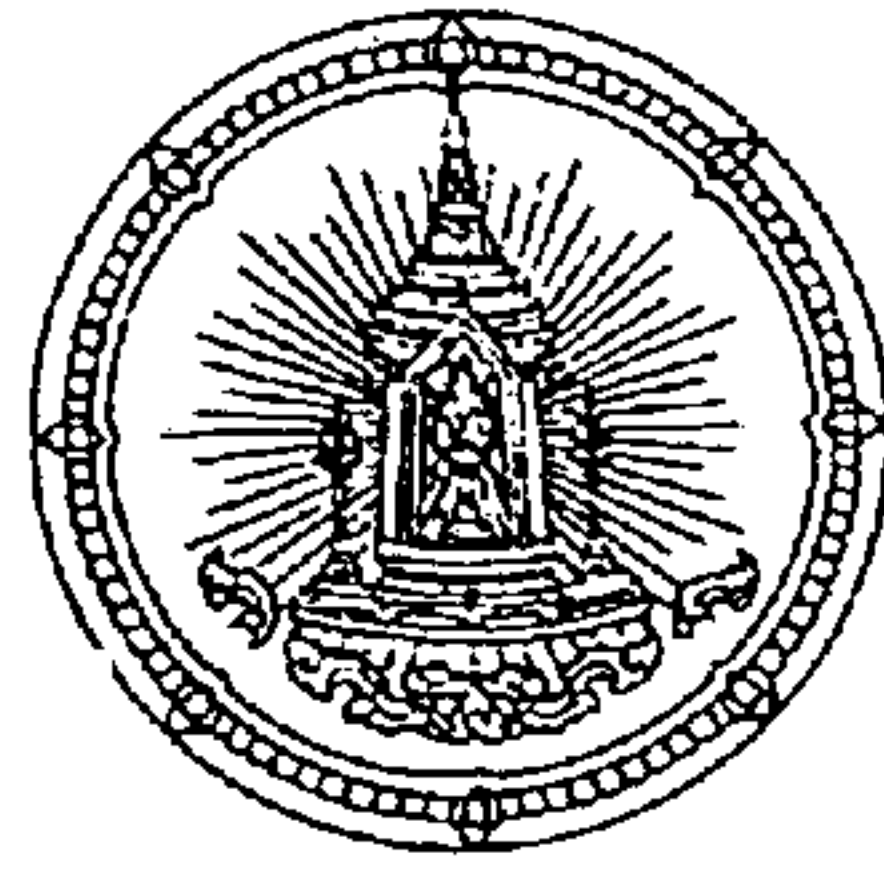
รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
ประธานกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

คำประกาศเกียรติคุณ นายจูเลียม กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง)

นายจูเลียม กิ่งทอง เกิดเมื่อวันเสาร์ เดือน ๑๑ ปีจอ พุทธศักราช ๒๔๖๔ ณ จังหวัดชุมพร ปัจจุบันอายุ ๗๐ ปี เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นศิลปินที่มีความสามารถสูงในศิลปะการแสดงหนังตะลุง มีผลงานปรากฏเป็นที่ชื่นชอบของประชาชนตั้งแต่เริ่มการแสดงจนถึงปัจจุบัน ๕๑ ปีแล้ว

นายจูเลียม กิ่งทอง เป็นนายหนังตะลุงที่มีแบบฉบับเฉพาะตัวที่โดดเด่นเป็นพิเศษ นอกจากจะแสดงหนังตะลุงในแบบฉบับดั้งเดิมแล้ว ยังได้คิดค้นพัฒนารูปแบบการแสดงให้ประชาชนยอมรับด้วยปฏิภาณอันเฉียบคม เป็นนายหนังตะลุงคนแรกที่น่าเอาไวโอลินเข้ามาประกอบการแสดงพร้อมทั้งสอดแทรกความรู้เรื่องพุทธศาสนา สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เข้าไปในเนื้อหาเพื่อประชาชนจะได้รับทั้งสาระและบันเทิงในเวลาเดียวกัน เป็นผู้ประยุกต์การแสดงพื้นบ้านของภาคต่างๆ มาไว้ในการแสดงหนังตะลุงของตนจนมีชื่อเสียง เป็นผู้ที่ใช้วิชาชีพของตนช่วยพัฒนาชาวบ้าน คิดค้นบทกลอน บทพากย์ บทเจรจาที่ตรงใจผู้ชม จนได้รับการยกย่องว่าเป็นนายหนังตะลุงที่มีความสามารถสูงเด่น

นายจูเลียม กิ่งทอง จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง)

คำประกาศเกียรติคุณ
นายจูเลียม กิ่งทอง

ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะ (หนังตะลุง)

นายจูเลียม กิ่งทอง ชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี เกิดเมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๖๕ ปัจจุบันอายุ ๖๔ ปี เป็นผู้มีความสามารถ ปฏิภาณ ไหวพริบ ในการแสดงหนังตะลุง โดยเฉพาะการขับบทกลอนและบทตลกที่มีมุขตลกประทับใจคนชม เป็นผู้ริเริ่มนำเอาไวโอลิน มาประสมกับดนตรีหนังตะลุง และนำเพลงลูกทุ่งและการละเล่นของภาคต่าง ๆ มาแสดงในหนังตะลุง เป็นนายหนังตะลุงที่แต่งเรื่องเองและประยุกต์ปรับปรุงเนื้อเรื่อง บทกลอน บทพากย์ บทเจรจาทันเหตุการณ์ มีสาระในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน แต่รักษาแก่นแท้ของหนังตะลุงดั้งเดิม มีผลงานการแสดงมากกว่า ๖,๕๐๐ ครั้ง ได้รับรางวัลเกียรติยศจากการแข่งขันจำนวนมากและนอกจากนั้นยังเป็นผู้มีความสามารถในการแต่งเพลงลูกทุ่ง มีน้ำใจโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นอยู่เสมอ แสดงหนังตะลุงเพื่อบริการสังคมเป็นประจำ นับว่าเป็นผู้ที่บำเพ็ญประโยชน์ทั้งด้านสร้างสรรค์และอนุรักษ์ศิลปะ เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

นายจูเลียม กิ่งทอง จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะ (หนังตะลุง)

คำประกาศเกียรติคุณ
นายจูเลียม กิ่งทอง
บุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม
ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

นายจูเลียม กิ่งทอง เกิดที่บ้านคลองขนาน ต.บ้านควน อ.หลังสวน จ.ชุมพร ปัจจุบัน อายุ ๗๑ ปี เป็นบุตร นายล้ำ นางซาบ มีแก้ว

นายจูเลียมรักและสนใจการแสดงหนังตะลุงมาตั้งแต่เด็ก เมื่อมีหนังตะลุงมาแสดง ใกล้บ้านครั้งใดก็จะไปเฝ้าดูด้วยความตั้งใจเสมอ แล้วพยายามจดจำไว้ หลายครั้งที่นายจูเลียม ใช้ใบไม้ทำเป็นตัวหนังตะลุงและแสดงให้เพื่อน ๆ ที่โรงเรียน จนกระทั่งอายุ ๑๔ ปี จึงได้ ฝากตัวเป็นศิษย์หนังร้าน พิมพ์สุวรรณ คิดตามเป็นลูกคู่ไปทุกหนทุกแห่ง ในขณะเดียวกัน ก็พยายามฝึกแสดงหนังไปด้วย ด้วยความเฉลียวฉลาดมีปฏิภาณไหวพริบ นายจูเลียมจึง สามารถแสดงหนังได้ในเวลาอันรวดเร็ว และเมื่ออายุได้ ๑๗ ปี ก็แยกมาตั้งคณะหนังตะลุง ของตัวเอง แสดงมาจนถึงปัจจุบัน นับเวลาการแสดงถึง ๕๔ ปี รวมครั้งที่ทำการแสดง มากกว่า ๑๐,๐๐๐ ครั้ง

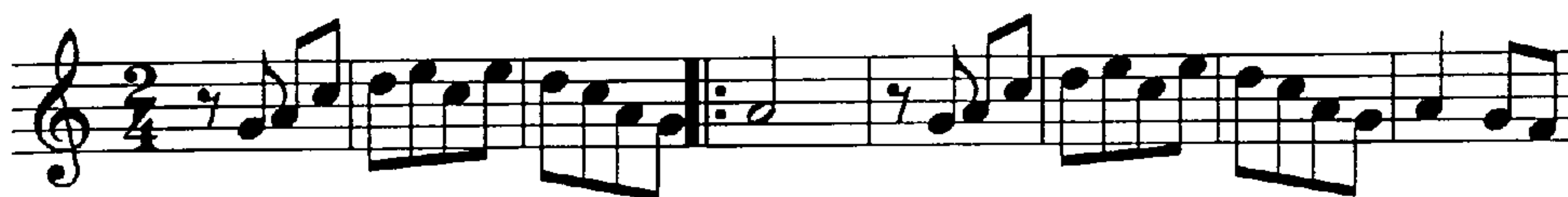
นายจูเลียมเป็นนายหนังตะลุงที่มีความสามารถรอบด้าน ทั้งเขียนเรื่องแสดงเอง เขียน กลอนเอง ว่ากลอนสด ๆ ได้ และยังมีความสามารถในการสอดแทรกสิ่งต่าง ๆ เข้าไปในเรื่อง จนทำให้มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น สามารถร้องเพลงพื้นบ้านภาคอื่น ๆ ได้ อาทิ หมอลำ เพลงฉ่อย ลำตัด เพลงขอทาน รวมทั้งเพลงลูกทุ่ง แล้วนำมาสอดแทรกไว้ในเรื่องอย่าง เหมาะสม สามารถสร้างตัวละครประจำคณะขึ้นมาจนเป็นที่รู้จักกันทั่ว และมีหลายคณะ เลียนแบบนำไปใช้ และเมื่อจะสอดแทรกเหตุการณ์ทางสังคมเข้าไปในเรื่องที่แสดง นายจูเลียม ก็ทำได้อย่างกลมกลืน

นายจูเลียมมีชื่อเสียงมากในทุกจังหวัดภาคใต้ เคยประชันกับหนังตะลุงคณะอื่น ๆ มาแล้วเกือบทุกคณะ ซึ่งส่วนใหญ่หนังตะลุงจูเลียมจะเป็นผู้ชนะ จนด้วยรางวัลสันติ์ค้อง บริจาคให้กับโรงเรียนต่าง ๆ นำไปใช้เป็นตัวรางวัลแข่งกีฬา

นอกจากความสามารถในด้านหนังตะลุงแล้ว นายจูเลี่ยมยังมีความสามารถแต่งเพลง ลูกทุ่ง เกยแต่งเพลงให้ลูกสาวชื่อ สาลิกา กิ่งทอง ร้องจนมีชื่อเสียงโด่งดัง เช่น เพลงแสนหวัง เหวิด และเพลงนี้เองทำให้นายจูเลี่ยมได้รับรางวัลในงานกิ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ครั้งที่ ๒

ด้วยเหตุนี้จึงสมควรยกย่อง นายจูเลี่ยม กิ่งทอง ให้เป็นที่ประจักษ์และปรากฏแก่สาธารณชนในฐานะเป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน สมควรได้รับรางวัลพระสิทธิธาดาทองคำเพื่อเป็นเกียรติยศแก่ชีวิตสืบไป

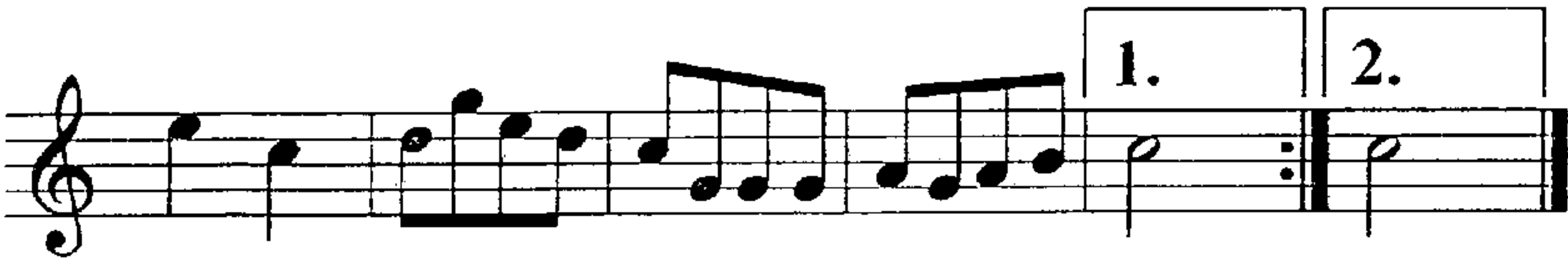
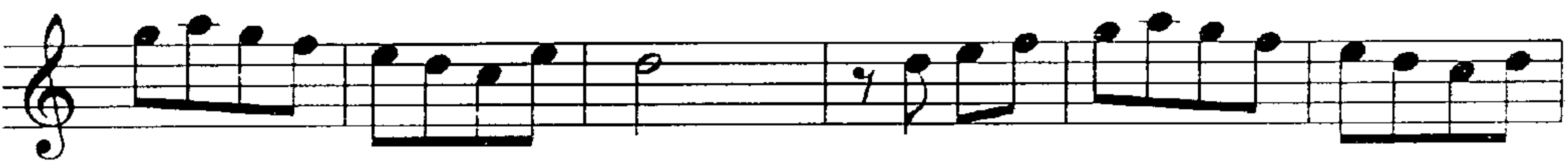
ภาคผนวก จ
โน้ตสากลบทเพลงที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง

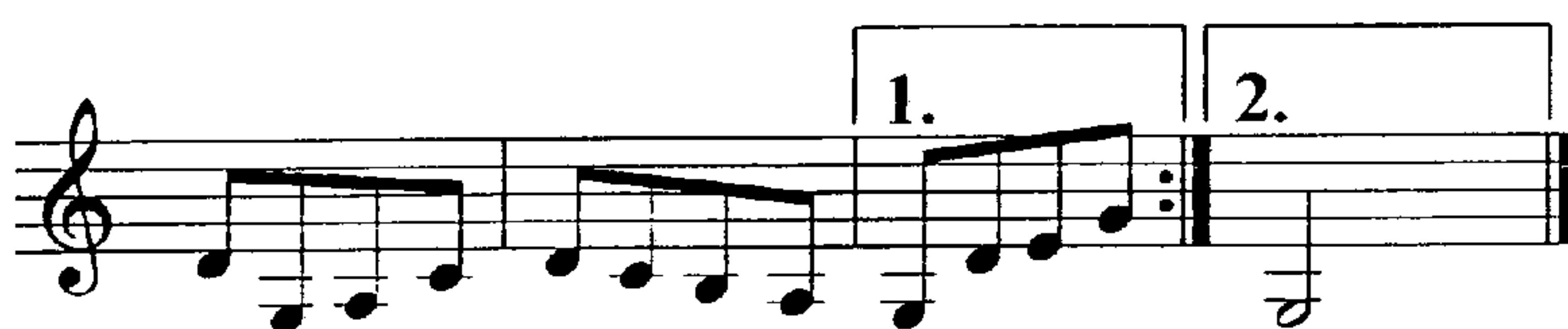

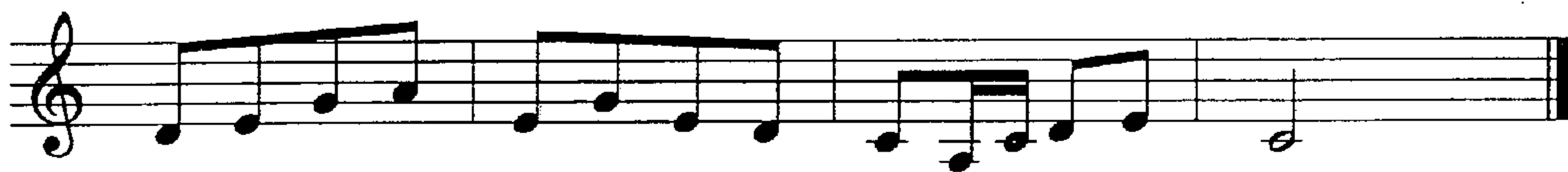

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายพรสิทธิ์ กิ่งทอง
วันเดือนปีเกิด	4 ธันวาคม พ.ศ. 2506
สถานที่เกิด	12/1 ตำบลบ้านส้อง อ.เวียงสระ จ. สุราษฎร์ธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	166/83 ด.รั้วใหญ่ อ. เมือง จ. สุพรรณบุรี 72000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู คศ.2
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยสารพัดช่างบรรหาร-แจ่มใส จังหวัดสุพรรณบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2516	ระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนวัดบ้านส้อง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2519	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2522	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนไทรภูมิวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2523	ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง (ป.กศ.สูง) สาขาวิชาดนตรีศึกษา จากวิทยาลัยครูสวนสุนันทา กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2540	ระดับปริญญาตรี (คบ.) สาขาวิชาบริหารการศึกษา จากวิทยาลัยครูสกลนคร
พ.ศ. 2550	ระดับปริญญาโท (ศป.ม.) สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ